IANI CORNARII ME-
DICI PHYSICI DOLABELLA-
RVM IN PAVLVM AEGINETAM,
LIBRI SEPTEM.

BASILEAE, ANNO M. D. LVI.

CLARISSIMO IVRISCONSVLTO D. IVSTO STVDAEO, PRAESVLIS FVLDENSIS CANcellario, & compatri suo charissimo, Ianus Cornarius Medicus Physicus, S. D.

Quas in Paulum Aeginetam scripsi Dolabellas, eas tibi clarissime Studaee inscriptas mittere uolui, & iudicio tuo permittere, uiri pro hac aetate & grauis, & prudentis: & cuius non solum in respondendo de iure, sed in omnibus bonis studijs, iudicium exactissimum esse scio, & a nemine improbari posse, qui modo de se recte sentire uelit. Harum autem dolabellarum scribendarum haec mihi occasio fuit. Extant aliquot aliquorum aliquoties repetitae Pauli translationes, in quibus illi iuxta illud ἀὐτόφωρ καμφόνωρ, *satis declarant se non tam alios, aut me, quam seipsos praeoccupasse ac praeuertisse. Nam de me non obscura fama fuit, & aperte fateor ante annos uigintiquatuor hanc translationem me instituisse, sed hactenus libenter illis cessisse, ut qui nullius gloriae inuideam, neque ullius utilitati quicquam detractum uelim. Quod si testibus res probanda sit, sunt apud me literae Andreae Alciati iurisconsulti doctissimi ac clarissimi uiri, ex Biturigibus Basileam ad me anno Christi* M. D. XXIX. *nonis Maij datae, in quibus maximus ille uir, & tum recens insignis nobis amicus, hortatur me, ut Pauli Aeginetae pauculos illos libros promulgem. Id enim esset, inquit, & Hippocratem, & Galenum, & Oribasium compendio edere. Sed & Hieronymus Frobenius sequenti anno postquam a Basilea digressus in patria uiuerem, ea de causa una cum literis huc inhortantibus, etiam alterum dedit ad me Pauli Graecum exemplar. Tantis itaque uiris etiamsi denegandum non putarem, & alterius autoritas me impelleret, alterius benignitas etiam inuitaret: cessi tamen hactenus illis libenter, & neque adhuc e studiosorum manibus excussas illorum translationes uolo. Sed quia neque adhuc illos sibijpsis satis placere uideo, & palam suam in multis locis, partim haesitantiam, partim ignorantiam ultro confiteri, edere tandem etiam uolui meam translationem, eamque septem dolabellarum libris dedolatam ac leuigatam, ut de nulla asperitudine conqueri quis possit, qui non ipse spinas inducat, ad nullas alioqui hic offensurus. Itaque non alijs solum nostram hanc translationem lecturis nostrae dolabellae utiles erunt, sed etiam his qui aliorum translationes legent: imo ipsis etiam illarum autoribus utilitatem de se exhibebunt hanc, ut locos in quibus haesitant, & ignorantiam suam confitentur, tandem hinc assequantur: tantum abest ut aegre ferre debeant, aut possint hanc nostram operam, nisi quis ipse sibijpsi inuideat bona. Neque uero quisquam nostra translatione grauari potest, cum nemini inuito obtrudatur, sed libere exposita nullos ad se cogat, uolentes saltem etiam ipsa uelit ac expetat. Qui gemmarum studio tenentur, non unam aliquam ex uno illarum genere habere contenti sunt, sed multas eiusdem generis & coemere, & inter se conferre solent, mirificam oblectationem ex eo haurientes, quod alteram alteri praestare, intelligere se putant, etiamsi*

non parum sæpe contingat, ut splendidiore politura, aut mangonum impostura fallantur, & deteriorem meliori præferant. Simile studium censeri debet eorum qui unius & eiusdem generis libros, ab alijs atque alijs conuersos, ac ueluti mangonissatos coëmunt, atque inter se conferũt. Optimus autem arbiter is est, qui iudicio non fallitur, sed eum librum qui præstantissimus est, eligit ac sequitur: reliquos eo loco habet, ut si pretium optimi illius amplius æstimare libeat, deteriorum collatione id faciat: quemadmodũ inter gemmarum genera nullum esse aiunt, in quo altera alteram ita coarguat ac deprimat, ueluti si Turcica appellata ad alteram Turcicam adhibita dijudicetur. Proinde si hanc aleam, etiam nostrum hunc Pauli Æginetæ translationis librum subire contigerit, sicuti nullius iudicium formido, doctorum etiam expeto: ita tua Iuste Studæe censura deteriorem illum uideri malim, quam aliorum nec doctrina, nec iudicio præstantium, omnibus alijs præferri. Atq; ea gratia uel maxime tum ipsum nostræ translationis librum, tum nostras in illum dolabellas ad te mittere uolui, ut intelligeres quod iudicio stoq; cadoq; tuo. Nec enim tibi charissime Compater solum dolabellas nostras inscriptas esse putabis, sed etiam ipsam nostram his præpositam Pauli translationem. Quæ, etiamsi peculiariter Michaëli Meienburgo Northusensi COS. *inscripta est, tamen is uir eiusmodi est, ut te non illibenter ad consortium admissurus sit: sicut neq; tu illum grauate ad dolabellarum possessionem tecum communem admittes. Vt enim ambos compatres in spirituali liberorum meorum regeneratione habeo: ita erga utrunque amorem meum ex æquo & coniunctim, apud omnes publice testatum facere uolui. Vale, Zuiccauij,*
Calend. April. M. D. LV.

IANI

IANI CORNARII MEDICI PHYSICI, DOLABELLARVM IN PAVLUM Aeginetam, Liber primus.

AVLI laborem me uides.) *Duobus Iambicis Senarijs præmissis, & se, & patriam suam, simulq; peregrinationis studium declarat, & opus hoc sibi uendicat. Peregrinationem certè uelut rem laudatissimam, & medico ualde necessariam producit, ut nõ temere poëta Homerus etiã de Vlysse suo prædicarit, multorum mores hominum cognouit & urbes: nec ab re tam sæpe, ex omni occasione Galenus peregrinationes suas inculcarit. Et nos quoq; rerum medicarum experiendarum gratia admodum iuuenes, maximam Europæ partem peruagati de peregrinationis laude orationem scripsimus ac edidimus.*

Peregrinationis laus

Quare hoc compendium ex ueteribus collectum confeci.) *Ingenua est confessio, non sua, sed ueterum placita se collegisse ac proferre profitentis. Honestum est magnos duces sequi: honestum est aliena scripta usurpare: sed turpissimum est illa pro suis edere, neq; per quem profeceris fateri. Si autem Paulus Aegineta non sine magna laude, horum librorum collectionem ex prioribus medicis fecit, & græcè scriptis eadem lingua transscribendis, ijsdemq; uerbis usurpandis, nomen inuenit: & hoc studium prior etiam Galenus, tum alibi, tum uel maxime in libris* τῶν κατὰ τόπους, *itemq;* τῶν κατὰ γένη *inscriptis, cum gloria exercuit: expendant studiosi quid gratiæ illis debeatur, qui ex alia lingua in aliam bene transferunt bonorum uirorum bona scripta. Ego in hac seculi improbitate, si hinc ueniam consequutus fuero, gloriam nihil morabor.*

Fateri per quẽ profeceris

Qui & ipse totum librum in quo omnem tuendæ sanitatis, &c.) *Græca lectio hic corrupta est, quæ sic habere debet:* καὶ αὐτῷ πᾶσαν ἀπαυθίσαντι βίβλον, ἐν ᾗ πᾶσαν τὴν ὑγιεινὴν διῆλθεν ὑποτύπωσιν.

Tantæ molis opus, ad multos adeò uersus extentum.) *Veteres uersuum multitudine librorum magnitudinem æstimabant. Scribebant autem libros certis chartarum cancellis ac uelut carceribus inclusi, ut ad margines non excederent, quem modum etiam impressores librorum hodie sequuntur, atq; hinc non difficile erat colligere, quanta uersuum multitudo, ad quantam libri magnitudinem deuentura esset, & ex eo tum* πολύστιχοι, *tum* ὀλιγόστιχοι *libri uocabantur. Meminit Galenus sæpe aliàs, & libro primo Anatomicarum aggressionum his uerbis:* λύκου τὶ σύγγραμμα νῦν ἡμῖν ἐκομίσθη, μικροῦ δεῖν εἰς πεντάκις χιλίους στίχους ἐκτεταμένον.

Librorum magnitudo uersibus æstimata. Libri πολύστιχοι & ὀλιγόστιχοι

IN CAPVT PRIMVM:

Hæc maxime ipsas diuexant, humorum crudorum redundantia.) *In Græcis exemplaribus falsò legitur* τὸ περισσαίνειν, *legendum enim est* τὸ περιοστεύειν, *id est superfluis humoribus abundare, qui non perfectè sunt concocti, ita enim Galenus libro nono Anatomicarum aggressionũ exponit:* τὰ μὴ κατεργασθέντα *inquit,* τελέως τῆς τροφῆς, ἃ καλοῦσιν ἰδίως περιττώματα. *Sed diligẽter animaduertendum, ut inter* περιττώματα *&* περιπτώματα *distinguamus. Sunt enim* περιπτώματα *eadem quæ* περιπτώσεις, *fortuitæ occasiones, & casus, quomodo Empirici primum conspectum* περίπτωσιν *appellabant, quòd ex improuiso in res ipsas inciderent. Vocantur etiam* περιπτώματα, συμφοραὶ, *hoc est clades & calamitates. Sic usurpauit Plato in Protagora:* ὁ μὲν ἀγαθὸς ἀνὴρ γένοιτ' ἄν ποτε καὶ κακὸς, ἢ ὑπὸ χρόνου, ἢ ὑπὸ πόνου, ἢ ὑπὸ νόσου, ἢ ὑπὸ ἄλλου τινὸς περιπτώματος. *Sed exemplaria impressa habent* περιττώματος.

περισσεύειν. περιττώματα. περιπτώματα. περιπτώσεις. Platonis locus

Et mali punici florem.) *Exemplaria habent* καὶ κυτίσου, *sed res ipsa indicat legendum esse,* καὶ κύτινου, *præcedunt enim œnanthe, & balaustium, Est autẽ* κύτινος *mali punici satiui flos, sicut balaustium syluestris. Habent autem uim siccantem ac adstringentem, quæ hic nimirũ requiritur.*

κύτινος. Balaustium

IN CAPVT III.

Commodum est etiam id quod pollicis ungui instillatum.) *Græcus codex corruptus hic est, legatur sic:* χρήσιμον δέ ἐστι καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ ὄνυχος ἐπιστάζομενον τοῦ μεγάλου δακτύλου, ὑπὸ τὴν αὐγὴν θεωρούμενον, ὅταν ἐν τῷ κάμπτειν τὸν ὄνυχα μήτε ταχέως, μήτε βραδέως ἀπορρέῃ. χρήσιμον δὲ δοκιμάζειν καὶ οὕτως. *Horum uerborum sententiam Dioscorides ita expressit:* ἔστι δὲ καλὸν γάλα, τὸ ὁμαλὸν τῇ παχύτητι, καὶ συστρεφόμενον ὅταν ἐπισταγῇ ὄνυχι, *hoc est quod in orbem obuoluitur, ubi ungui instillatum fuerit.*

IN CAPVT VIII.

Si quis pruritus puerum infestarit.) *Videtur* ὁ δαξισμὸν *de totius corporis prurituusur-*

δαξισμὸς

tu usurpare, non de eo qui gingiuis contingit, ubi dentes producere pueri propemodum incipiunt, uelut Hippocrates 3. aph. 25. dicit, & οὔλων ὀδαξισμὸν appellat, qui uelut Galenus ait, pruritus quidam est, cum breui quadam offensa. At hoc loco ὀδαξισμὸς sine adiectione οὔλων, de totius corporis pruritu dici uidetur. Quomodo etiam Galenus usurpauit libro quinto de sanitate tuenda, ἤτοι γὰρ ὀδαξόμενα, ἢ πρός τινος ἔξωθεν ἀνιώμενα, &c. de pueris pruritum sentientibus loquens. Ad hunc itaq; pruritum Paulus hic oleum coctum illinendum præscribit, quod ἄπεφθον appellat, & τῷ ὠμοτριβεῖ ἀνέψητον opponitur, quod etiam in commentarijs medicis ostendi. Ad gingiuarum autem pruritum, sequenti capite salsamenti ueteris carnem probat.

ὀδαξισμὸς οὔλων

ἄπεφθον
ἄνεφθον

IN CAPVT XIII.

Folia heliotropij scorpiuri appellati.) In græcis exemplaribus deest hic uox σκορπιούρου, habetur ἡλιοτροπίου τοῦ καλουμένου φύλλα. Quòd autem uox illa desit, indicat græcæ orationis ratio, & confirmat Dioscor. qui Heliotropium maius scorpiurum appellari dicit, & folia ipsius σιελώδεσι παιδίοις ὠφελίμως ἐπιπλάττεσθαι testatur. Aëtius itẽ lib. 4. cap. 13. expreßis uerbis habet.

Heliotropium Scorpiurum

IN CAPVT XVII.

Aut paululum progredi, ac uelut deambulare.) Græca lectio corrupta sic restituatur: ἢ μένειν ἐπὶ χώραν, ἢ προβαίνειν μικρὸν, καὶ οἷον περιπατεῖν. Et paulò post rursus legatur: καὶ τὸ διὰ κωρύκου, μεγάλης τε καὶ τῆς μικρᾶς σφαίρας γυμνάσιον. Et non longe deinceps legendum est: καὶ αἱ κινήσεις ἕτοιμοι καὶ ὁμαλοὶ καὶ εὔρυθμοι γίνονται. ita enim manifeste habet Galenus libro secundo de tuenda sanitate, unde hic desumpsit. Esse autem & magnam & paruam pilam Galenus ostendit qui de paruæ pilæ exercitio priuatim libellum conscripsit. Et utriusq; pilæ ludus hodieq; extat. Sed & libro secundo de sanitate tuenda primũ coniunctim magnæ ac paruæ pilæ mentionem facit, & paulò post sicut hic apud Paulum, ita isthic μεγάλης uox excidit: quæ omnino reponenda est, sicut primum habita fuit. Est autem ex corrupto Galeni loco, Pauli locus expressus, haud scio an non satis animaduertente ipso etiam Paulo. Nam etiam ipsius æuo, Galeni lectionẽ corruptam fuisse, & sic transscripsisse ipsum apparet. Porrò σκιομαχίαν accipio umbratilem pugnam, qua quis priuatim domi aut sub umbra, non in propatulo se exercet, ac ueluti præparat ad iustam pugnam aliquando publicè faciendam. Corycum autem follem esse, id est pellem siue membranam inflatam, aëre ac uento incluso turgidam, minime dubitandum puto, ex illo adeò poëtæ Martialis loco: Ite procul iuuenes, mollis mihi conuenit ætas, folle decet pueros ludere folle senes. Nam & Galenus & Paulus exercitiũ hoc follis, inter uelocia, quæ nec robur, nec uiolentiam requirunt, connumerat.

Pilæ species duæ

Galeni locus

σκιομαχία

Corycus Follis

IN CAPVT XIX.

Grauiorum uocum sonus utilis est.) In Græco habetur, ὁ δὲ τῶν βαρυτέρων ἤχων φθόγγος χρήσιμος. Sed legendum est, βαρυτέρων φθόγγων ἦχος. Et paulò ante habetur, ἡ μὲν εὐμέλεια χρηστοφωνία. Legendum est, ἡ μὲν ἐμμέλεια καὶ χρηστοφωνία. Et rursus paulò inferius, τοῖς μὲν ἐν τονωτέρον ἀναγνώσκουσι. Legendum est, τοῖς μὲν συντονώτερον. Et mox pro ἀναθερμασίας lege θερμασίας. Et mox corruptißimus locus sic restituatur, καὶ τὰς βαρυτέρας φθέγγεσθαι φωνάς. χρηστὸν δὲ ταῖς διὰ τῆς φωνῆς ἐνεργείαις, &c. Hanc lectionem sequuti sumus ac expreßimus, quod dico, ut calumniæ occurram. Sed & mox deest dictio integra χυμῶν. Sic enim legendum est, ὅπως ἂν μὴ πλείων ἀνάδοσις τῶν διεφθαρμένων χυμῶν ἢ ἀτμῶν, &c.

IN CAPVT XX.

In qua tendi sibi uidentur.) Legendum est in Græco, καθ' ἣν τείνεσθαι δοκοῦσιν. Sed expressum habetur τήκεσθαι. Et mox pro eo quod habetur, ὅταν ἐκθερμανθέντες ἱκανῶς, &c. lege ἐκθερμανθέντες οἱ μῦες, &c. Et inferius ubi legitur, οὕτως δὲ καὶ ἡσυχία πολλὴ, καὶ μάλιστα συνεχὴς, legendum est, καὶ ἀλείμματα συνεχῆ. Ad finem huius capitis ubi legitur, ὡς συνάγειν ἀτρέμα, deest uox τὸ δέρμα, quæ omnino adscribenda est. Et mox lege, ἐκπηδάτωσαν δὲ εὐθέως ἐν τοῖς λουτροῖς εἰς τὰς ψυχρὰς δεξαμενάς. εὐχύμου δὲ ἅπαντες οἱ κεκοπωμένοι δέονται τροφῆς. Vide Galenum libro tertio ὑγιεινῶν.

τήκεσθαι suppositum pro τείνεσθαι

IN CAPVT XXVI.

Principium huius capitis ita legatur, ἐπειδὴ δὲ δεῖ καὶ τῇ ἕξει ἀμύνασθαι, τρίμματι λουομένῳ χρῆσθαι τοιούτῳ. τρίμμα dixit hic puluillum ita detritum ut commode inspergi ac affricari corpori poßit, talibus autem in balneis utebantur. Quid uero fuerit τρίμμα & ὑπότριμμα, quo in cibis usi sunt, & ad placentas, & ad pisces coquendos, in commentarijs medicis in Galenum περὶ τόπων scriptis docuimus. Ibidem etiam de propomatis dictum, quorũ potum hoc loco Paulus præscribit: quanquam ut ad τρίμματα redeam, uidetur ea uox non ita rectè hoc loco legi, & ῥύμματι uocem pro τρίμματι reponendam esse libentius adstruxerim. Sunt autem ῥύμματα eiusmodi puluilli inspersiles, ad

τρίμμα ὑποτρίμματα

Propomata ῥύμματα

les, ad exterendas corporis sordes & maculas, aut etiam ad uitiatum colorem tollendum, & bonum reparandum. Ita enim sequenti cap. 27. ipsorum usus habetur. Habent autem appellationem ἀπὸ τοῦ σμήχειν, id est ab extergendo & mundando. Et ex hoc ordine sunt etiam Saponū genera hodierna, itemq; quæ smegmata appellantur. De quorum usu iusto, Galenus tertio commentario in librum Hippocratis de uictus ratione in morbis acutis tradidit. Ac ne κόλληκες quidem alterius quàm σμηγμάτων ac σμηχόντων generis sunt, uelut Paulus aperte ostendit, materiam ipsorum declarans: nisi quòd maioris ac minoris efficaciæ ratione, hæc omnia inter se differunt, & formam quoq; diuersam præferunt, κόλληκες enim pustillorum forma constantur, ac uelut conglutinantur, uelut Hippoc. lib. de internis affectionibus docet, συμφυρῆσαι ταῦτα inquit, μέλιτι καὶ ὄξει, εἶτα πλάσαι κόλληκας, quanquam de diuersi usus pustillorum genere loquatur. Smegmata Sapones κόλληκες

IN CAPVT XXX.

Linamentum dropace intinctum.) Græcam lectionem sic emendare oportet, sic enim latinæ uersioni respondebit: καὶ ξύσμα λίνου εἰς αὐτὸν καταβαφὲν τῷ δρώπακι καὶ προσπιεσθὲν ἐξέλκειν. ἅμα γὰρ τοῦ πόρου ἐκκάθαρσις γίνεται, καὶ ἅμα τῆς ἀκοῆς πρόκλησις, μετὰ δὲ ταῦτα ὀριομόρεου μίγνυ&, &c.

IN CAPVT XXXI.

Necucro lectionibus talem offendere oportet.) Legendum enim est in Græcis exemplaribus. μὴ λυπεῖσθαι δὲ μηδ' ἢ ἀναγνώσεσι τόνδε. Et mox rursus corruptum locum sic emenda. καὶ ὅσαι δύσπεπτοι, καὶ ὑγρὰν γεννῶσιν ὕλην ἀργὴν καὶ παχεῖαν. At locus de fœniculi cremore recte habet in Græco, quemadmodum latine expreßimus.

IN CAPVT XXXVI.

Aut semine urticæ aut anisi.) Habent quidem exemplaria Græca constanter ἢ σπέρματος κνίδης, ἢ τῆς ἄγνου, id est seminis urticæ aut uiticis. Sed quum uiticis semen & in cibo, & in potu, & forinsecus etiam substratum, flatus discutiat, & ideo ad castitatem conferre creditum sit, atque hinc etiam apud græcos ἄγνος appelletur, non uidetur huic loco competere, & fieri potuit ut pro τοῦ ἀνίσου uoce, τῆς ἄγνου uocis lectio supposita sit. Anisi ergo lectionem amplexi sumus, quod ante nos Copus quoq; fecit. Idem Anisum suprà capite nono pro supposititio anetho reposuimus, ubi dixit, conandū est ut uenter epithematis impositis adstringatur, quæ maxime sistunt, cumino lanæ insperso, aut aniso, aut apio. Nam Dioscor. anisum sistere aluum testatur. ἄγνος pro uoce ἀνίσου supposita Anethum pro aniso suppositum

IN CAPVT XXXVIII.

Viticis item semen & rutæ si eduntur.) In Græcis habetur καὶ σπέρμα τοῦ λίνου καὶ πηγάνου ἐσθιόμενα. facile autem fuit, ut λίνου uox pro λύγου supponeretur propter scripturæ uicinitatem, & maxime si quis λύγον eandem quam ἄγνον esse ignoret, aut non satis animaduertat. Quòd autem λύγος, id est uitex huc competat, ex 36. capitis dedolatione didicimus. Quòd uero lini semen huc ineptum sit, ex eo constat quòd flatuosum est, & quòd ad Venerem stimulos facere id Diosco. tradit, maximè si cum pipere & melle in placentam coactum edatur. λίνου pro λύγου suppositum

IN CAPVT XLII.

Ad uomitionem etiam pertinet non remittere, neq; cessare inter uomendum.) Hanc esse græcorum Pauli uerborum hoc loco sententiam, quotidiana experientia docet. Qui enim ubi semel uomere incœperint, rem non urgent, sed moram interponunt, hi semper magis atq; magis inepti ad amplius uomendum fiunt, summoq; labore ac difficultate id educunt, quod primum impetum sequuti facile euomuissent. Græca lectio sic habere debet, ἐμεῖν δὲ καὶ τὸ μὴ ἀνιέναι μήτε διαλείπειν ἐν τοῖς ἐμέτοις, τό, τε στόμα διακλύζειν, &c.

IN CAPVT XLVI.

Saponem cum betæ succo illine.) Hoc loco σίνηπι uocem falsò legi, dudum in commentarijs medicis in Galenum περὶ τόπων ostendi, & pro ea σάπωνα uocem restituendam esse docui, ex locis Galeni, unde Paulus hæc transscripsit. Animaduertit hoc etiam Gulielmus Copus Basiliensis, aut certe rectam lectionem in suo exemplari repertam expreßit. σίνηπι uox pro σάπωνα supposita

IN CAPVT XLVII.

Aut scordium tritum appositum.) Habent Græca exemplaria σκόρδου λείου προστιθεμένου, & hoc ut reliquis correspondent, uidetur esse legendum, σκόρδον λεῖον προστιθέμενον. Sed dum σκόρδου siue σκορόδου, id est allij, & σκορδίου uim ac utendi modum expendo, σκορδίου lectio mihi magis arridet, ut legatur scilicet, σκόρδιον λεῖον προστιθέμενον. Nam scordij usum ut ad uteri osculum apponatur, Dioscor. palàm præscribit, προστεθεῖσα inquit ἡ πόα ἔμμηνα κινεῖ. At allij comæ decoctum, ad insessus idem ducendis mensibus ac secundis prodit. σκόρδον pro σκόρδιον suppositum

IN CAPUT L.

Quasdam etiam colare expedit, limosas, & salsas, & bituminosas.) *Hæc est exemplarium Græcorũ lectio, nec de eius integritate quicquam dubitaremus, si non Copus ambiguos nos reddidisset, qui pro & bituminosas, quod in Græco est, καὶ ἀσφαλτώδη, uertit, idq́; cum polenta, quasi μετ' ἀλφίτων legisset. Sic enim uertit: Neq; non prodest quasdam aquas percolare, ut limosam, ut salsam, idq́; cum polenta. Dubiũ itaq; est an in suo exemplari græco ita habuerit uelut conuertit, aut ad illud Plinij libro uigesimo quarto capite primo respexerit. Nitrosæ aut amaræ aquæ inquit, polenta addita mitigantur, ut intra duas horas bibi possint. De qua re quum in commentarijs medicis diximus, hic rursus admonere uoluimus, ne temere præterijsse locum hunc uideremur.*

Plinij locus

IN CAPUT LI.

Est autem & aptissimum ad usum, & uiro & fœminæ, & puero & seni, & magistratui & priuato.) *In græco sic habetur, ἔστι δὲ καὶ δυνατὰ χρηστὸν παντὶ καὶ ἀνδρὶ, καὶ γυναικὶ, καὶ παιδίῳ, καὶ πρεσβύτῃ, καὶ ἰδιώτῃ. Videtur itaq; deesse uox quæ opponatur ἰδιώτῃ, ut quum uir mulieri, senex puero oppositus sit, habeat quoq; idiota ac priuatus homo, sibi oppositum magistratum, aut principem uirum. Proinde uocem ἄρχοντι uel similem aliquam hoc loco reponendam esse ducimus.*

IN CAPUT LIIII.

Ex his igitur qui humorum copiam coaceruant, eos qui statim balneum ingressi sunt, postea frictione uti, & parum moueri exhortabimur.) *Hoc loco una uox corrupta, totam sententiam impeditam fecit ac obscurauit. Si igitur pro uoce πρότερον leges προτρέψομεν, habebis sanam lectionem, quam ego expressi. Hoc autem faciendum esse, indicat sequentis periodi uerbum συμβουλεύομεν. At uox πρότερον in re iam facta nullum locum habet.*

πρότερον suppositum pro προτρέψομεν

IN CAPUT LVIII.

Et postea frictione dura, non tamen multa, cutem spissare, quo densam ac duram efficiamus.) *Græca lectio corrupta sic restitui debet ex Gale. libro sexto, ὑγιεινῶν, κἄπειτα τρίψει σκληρᾷ, μὴ πολλῇ πιλοῦντας τὸ δέρμα πυκνὸν καὶ σκληρὸν ἐργάζεσθαι. At quod mox sequitur de iracundia inducenda, ad colorem reparandum, & ut alimentum non sentientibus, rursus sanguis in uasa subter cutem colligatur, ex Hippocratis doctrina est, qui libro secundo epidem. sectionis quartæ fine sic ait: ὠχροτηδεῦσιν ὀξυθυμίην ἐμποιέειν, καὶ χρώματος ἀναλήψιος ἕνεκα, καὶ ἐγχυμώσιος: & addit καὶ εὐθυμίας καὶ φόβους, καὶ τὰ τοιαῦτα. atq; hæ sunt commotiones animales, Paulo συγκινήσεις ψυχικαὶ dictæ. Videtur tamen prior illa de frictione lectio, iuxta Aëtij lib. 4. cap. 33. lectionem item restitui posse, hoc modo: κἄπειτα τρίψει χρῆσθαι μὴ πάνυ σκληρᾷ, ἵνα μὴ πιλοῦντες, τὸ δέρμα πυκνὸν καὶ σκληρὸν ἐργασώμεθα. Vult enim Aëtius duram quidem esse frictionem adhibendam, non tamen ita ualde ut penitus cutem spissemus, sed ut densa solum ac dura reddatur. Sequitur autem Paulus non minus frequenter Aëtij quàm Galeni uerba, ueluti etiam in sequenti capite LIX. locus Pauli corruptus, apud Aëtium integer habetur, iuxta quem etiam restituendus est hoc modo: ταῦτα δὲ ποιεῖν μέχρις ἂν ἐρυθρὸν γινόμενον τὸ μέρος μετεωρισθῇ, καὶ πρὶν συμπέσει παύεσθαι. δεῖ δὲ καὶ διὰ τῶν πιτωτῶν φαρμάκων χρῆσθαι ἐπὶ τοὺς εἰρημένους σκόπους. ὅταν ἡ αἴσθησις ψύξεως περὶ τὸ λελεπτυσμένον μόριον ὑπάρχῃ. &c.*

Iracũdia cur sit inducenda

IN CAPUT LXI.

Et crassi sunt ac pingues, & fœmoribus ac masculis imbecilles, & inarticulati.) *In Græcis exemplaribus habetur καὶ μηροῖς καὶ μυσὶν ἄσειστοι, id est fœmoribus ac musculis indistincti. Sed corrupta est lectio ex uocum uicinitate, scribendumq́; ἄρρωστοι. Ita enim Aëtius habet. At uero quod mox sequitur de calida & humida temperie, sed & ad contactum non paulò ualidiores: non ad plenum terminare uidetur institutam de hac temperatura tractationem. Non tamen putandum est, necessariò ea quæ Galenus habet huc transferenda esse. Non enim hoc fuit Pauli institutum, sed & ex Galeno, & alijs optima, & quæ sibi sufficere uidebantur, transscribenda duxit. Itaq; hoc loco satis est, si hæc uerba ex Galeni arte medica, itemq́; Aëtio lib. 4. cap. 58. adscribantur, nempe post, καὶ ἤδη καὶ ἁπτομένοις οὐκ ὀλίγῳ θερμότεροι, ut sequantur hæc uerba, μέλαιναι δ' εἰσὶν αὐτοῖς αἱ τρίχες, καὶ ἡ σὰρξ ἀπίμελος. Periodus autem quæ sequitur in Galeno & Aëtio, omitti potest, ut quam etiam Paulum omisisse credam, ut qui satis esse duxerit de hac tota tractatione admonere ad finem, quòd in coniugatis temperaturis, prædominantis qualitatis notæ semper præualerent, alioqui etiam alia multa, quæ reliquit ultro, adscribenda ipsi fuissent.*

ἄσειστοι suppositũ pro ἄρρωστοι.

IN CAPUT LXV.

Et sane bibentes non statim sitire cessant.) *Hoc loco quasi ex abrupto Paulus ad*

potum

potum progressus esset, quædam deesse uideri poßint, quæ & Galenus & Aëtius habet, sed si quis compendij studium in hoc autore considerauerit, integram, sufficientem, ac minime mancam lectionem habebit: nisi quòd ὀλίγον uox deest, ubi legendum est, καὶ τὸ ψυχρὸν ὀλίγον ποτόν. Sequitur enim ex oppositione πολὺ θερμόν. At uero ubi paulò post conuertimus: uerum pulmonis siccitates superfluitatibus carent, & uocem puram habent: in græcis exemplaribus corrupte legitur καθαρὰς τῆς φλέγματι, pro integro καθαρὰς τῆς φθέγματα. Sic autem legendum esse, indicat uox obscura & rauca, quæ uidelicet puræ prægressæ opponitur. Sed & Aëtius libro quarto cap. 76. aperte uocem φθέγματα habet, etiamsi etiam in Galeni arte falsò φλέγματα legatur. Sed huiusmodi infinita tum ex latino toto adornato à nobis Galeno, tum etiam ex græco à nobis correcto sustulimus.

φλέγμα suppositum pro φθέγμα

Galeni locus

IN CAPVT LXVI.

Et tales timidi sunt natura, & pusillanimes & segnes.) In Græco legendum est, pro καὶ μάλιστα εἰ, ex Galeno, καὶ μελλητικοὶ καὶ, id est ut uerti segnes. quanquam in Galeni arte, μελιτικοὶ falsò legatur. Aëtius pro ea uoce relicta, aliam eadem significatione usurpat, ἢ ῥάθυμοι inquit. Falsò autem aliqui his locis Galeni ac Pauli legunt ἀμελητικοὶ, id est negligentes uelut ipsi exponunt, significatione non multum diuersa, sed hi ἀμελεῖς, non ἀμελητικοὶ dicuntur, qui impigri sunt, & μελλητικοῖς opponuntur.

Galeni locus

μελλητικοὶ

ἀμελητικοὶ

IN CAPVT LXVII.

Si uero uice uersa modicè aucta fuerit humiditas, plurimum uerò caliditas, uitiosi humores minime in ipsis gignuntur.) Hæc tota ferè periodus ex græcis exemplaribus intercidit, & neq; in Aëtio integra habetur. Necessariò autem redintegranda est lectio ex Galeni arte, nam alioqui nec sententia cohæret, neq; omnino uera est. Sic ergo pro καὶ κακόχυμοι γίνονται, legendum est, εἰ δὲ ἔμπαλιν, ἐπ' ὀλίγον μὲν αὐξηθείη τὸ ὑγρὸν, τὸ πλεῖστον δὲ τὸ θερμὸν, ἥκιστα κακόχυμοι γίνονται. Atq; hanc lectionem ut rectam ipse expreßi.

IN CAPVT LXX.

Sed & ea quæ defluunt à corpore procurare oportet.) Hæc uerba in græco ita leguntur, καὶ τῶν ἀπορροιῶν δὲ προνοεῖν χρὴ, hoc est, sed & defluxionibus prospicere oportet: quo scilicet contingant, non ut ne contingant: id quod uerba sequentia indicant, quibus modi prospiciendi ut defluxiones contingant præscribuntur, per balnea uidelicet & exercitia multa, & per excretiones ante cibum per urinam ac uentrem contingentes. Itemq; per apophlegmatismos & purgationes. Sunt enim ἀπόρροιαι defluxiones recrementorum ac superfluitatum totius corporis, per omnes partes excrementis euacuandis destinatas contingentes, per sudorem item ac insensibilem transpirationem decedentes. Plato uero etiam semen spinalis medullæ ἀπόρροιαν dixit. Has itaq; defluxiones tantò magis hoc loco procurare Paulus iubet, quantò plus eiusmodi recrementorum ac superfluitatum in humidis natura temperaturis generatur. Est autem transscriptus hic locus ex libro sexto Galeni de tuenda sanitate, & habetur quoq; apud Aëtium lib. 4. cap. 96.

ἀπόρροιαι quid sint

Semē ἀπόρροια spinalis medullæ

IN CAPVT LXXII.

Principium huius capitis paucis uerbis corruptum est. Proinde integram lectionem græcam adscribemus, quam sequuti sumus & expreßimus. Quòd si quis lõgiorem tractationem requirit, habet eam apud Galen. lib. 7. methodi, & Aëtium lib. 9. cap. 36. Paulus compendio ut solet usus sic transscripsit: τῆς ξηρᾶς δυσκρασίας ἡ μὲν τις ἐστὶν ἐν τῶν τὰ ἐκ τῆς στερεᾶς οὐσίας ὁμοιομερῆ σώματα γίνεσθαι ξηρότερα, ἥτις καὶ ἀνίατός ἐστιν. ἡ δὲ τῆς ὑγρᾶς παχυτέρας οὐσίας, καὶ τρίτη γε πρὸς ταύτας, &c. Et paulò post sequitur quarta sic legenda: ἄλλη δὲ περὶ τὰς μικρὰς ἀρτηρίας τε καὶ φλέβας συνισταμένη. Reliqua quæ in hoc capite corrupta sunt, minutiora sunt, & ex nostra cõuersione emendari possunt. Quidam etiam loci antea à nobis in commentarijs medicis explicati sunt. In his autem dolabellis asperos tantum locos, nec satis adhuc politos, & qui moram latina nostra legenti inijcere possint, deuolare instituimus.

IN CAPVT LXXVII.

Quandoquidem fungi ferè nostris ignoti sunt, quod ad species uidelicet ac differentias ipsorum attinet.) Duas ipsorũ species hoc loco à Paulo propositas expendemus, quæ sunt ex multis illis differentijs, quas nostri nouerunt, & suis nominibus cognitas in esum assumunt. proinde boleti quos βωλῖται græci uocant, nomen latinum apud nos seruant, contractũ tamen, & ex trisyllabo ferè monosyllabum factum, böltz enim aut böltze appellantur. De his Plinius ait. In opimis quidem est is cibus: ita enim legi debet ex fide manuscripti uetustiß. apud me codicis: & non, optimus quidem est is cibus. Quomodo enim optimum cibum diceret, cuius discrimen, periculum, ac uenenum ipse subiungit? Quos uero Amanitas græci uocant, & secundi à boletis ordinis faciunt, ex hoc

Boleti

Plinij locus

Amanitæ

ipso

Prouerbium de fungis Amanitis

ipso usu, & nomine quoq; leue saltem indicium præbente, eos esse existimo qui Morchen uulgò nostrati appellantur, de quibus etiam prouerbium fertur, in eos qui non sui & iusti temporis commoditatem sentiunt, sed alieni à se temporis incommoditate affliguntur. Successum inquiunt, habent, qualem Amanitæ in Maio: prodeuntes enim sub ueris initium Amanitæ, ad mensem Maium penitus euanescunt.

IN CAPVT LXXVIII.

Maza

τριπτὴ μᾶζα

μᾶζα ἄτριπτος

Hippocratis locus

De chondro & alica quid sentiam, in commentarijs medicis abundè explicaui, itemq; de panum generibus, ordeo, polenta, ac ptisana, quæ mihi uiderentur exposui, locis autorum adductis qui sententiam meam confirmarent. His itaq; utatur qui uolet, fastidiat, reijciat, ac damnet qui sequi nolet. mea nihil referre puto. Hic uero de Maza adijciam, esse ipsam farinam ordei coctam, quæ quò magis tenuis, albaq; ac pura est, tantò citius in uentriculo alteratur, & melius concoquitur distribuiturq;, & promptius nutrit. Quandoq; etiam ex ordeo fricto, id est polenta parabatur, simplici facta in aqua coctura, pingui aliquo addito, ut planè nihil sit aliud maza quàm ut Germani uocant, ein muß Van gersten mel. Quòd si eadem maza cum uino dulci aut sapa diutius subigeretur, τριπτὴ Atticis appellabatur, uelut Galenus libro primo de aliment. testatur. Quæ uero sic parata non esset, ἄτριπτος μᾶζα uocabatur, & hæc multi usus apud Hippocratem est: & libro secundo de diæta, de ipsa ita scribit: μᾶζα προφυρηθεῖσα αὐτὴ, ἄτριπτος κοῦφοι καὶ διαχωρέει καὶ ψύχει. καὶ ψύχει μὲν, ὅτι ψυχρῷ ὕδατι ὑγρὴ ἐγένετο. διαχωρέει δὲ, ὅτι ταχέως πέσσεται. κοῦφοι δὲ, ὅτι πολλὸν τῆς τροφῆς μετὰ τοῦ πνεύματος ἔξω ἀποκρίνεται. Hæc recta eius loci lectio, quam etiam nuper in omnium Hippoc. operum conuersione expreßi.

IN CAPVT LXXIX.

Phaselus

Lathyrus

Cicercula

Phasiolus

Dolichus

Lobus

Siliqua

Ochri

Eruiliæ

Ochri & phaseli præmacerati.) In Græcis hoc loco φασίολοι falsò legitur. Differunt enim phaseli à phasiolis. Et phaselum quidem idem esse quod λάθυρον, id est cicerculam, Galen. quosdam asserere dicit. At φασίολον uocari etiam δόλιχον, & λοβὸν, id est siliquam, idem libro primo de aliment. testatur. Ochron uero Eruiliam latinis dictam esse, doctis quibusdam placet. Nobis interim ea quæ de his autores tradunt boni consulenda sunt, donec ad certiorem rerum cognitionem perueniamus. Meminit etiam Hippoc. lib. 2. de diæta. & Theophrastus in octauo de historia plantarum.

IN CAPVT LXXX.

Fructus fugaces

ὡραῖοι καρποὶ

ὥρα quod tempus appelletur

ὀπώρα qui fructus

ὀπώρα quod tempus

ὀπώρη μήλων

Fructus fugaces dixi eos qui non durant, neq; apti sunt ad repositionem, quos eadem de causa, uelut ab his qui durare possunt ac reponi, distinguentes, ὡραίους καρποὺς græci uocant, nō solum quòd ὥρα appelletur ipsis id tempus quo proueniunt, sed quòd sint temporarij ac minime durent. ὥραν autem nominare græcos id tempus, in cuius medio canis oritur, & esse id tempus quadraginta dierum, Galenus libro secundo de alimen. autor est. Cæterum quod ad finem huius capitis conuertimus: in summa uero omnes fugaces fructus frigefaciunt & humectant, &c. in græcis exemplaribus corruptè legitur, καθόλου δὲ πᾶσα ὀπώρα, &c. non enim de ὀπώρᾳ, sed de ὡραίοις ipsi sermo est, proinde sic lectio corrigenda est, καθόλου δὲ πάντα τὰ ὡραῖα ψύχει τε καὶ ὑγραίνει, καὶ ὀλιγότροφά ἐστι καὶ κακόχυμα. At de ὀπώρᾳ, id est de pomorum fructibus autumnalibus sequēti capite agit: & alioqui de his intelligi in uniuersum non potest, quòd frigefaciant & humectent, quum quidam ex ipsis calidam ac siccam uim habeant. Significat autem ὀπώρα non solum fructus, sed etiam tempus in quo hi fructus proueniunt. Est autem id tempus canis ortus, quod principium ὀπώρας esse Galen. lib. commen. in Hippoc. aphor. tertio in aphor. 14. prodit, & declarat hoc in lib. περὶ εὐχυμίας his uerbis: ἐμπλησθεὶς δὲ μετὰ τῶν ἡλικιωτῶν ἐν τῷ αὐτῷ τῷ χρόνῳ τῆς ὀπώρας ἁπάντων τῶν ὡραίων, ἐνόσησε τὴν φθινοπωρινὴν νόσον ὀξεῖαν. Vnde apparet etiam fugaces fructus partim ὥρας, partim ὀπώρας tempore produci, usq; ad ipsum Arcturi exortum, qui principiū autumni est: & rursus ὀπώρας temporis fructus partim sub oporam, partim sub autumnum prouenire, ut non male autumnales fructus appellentur latine, quum ὀπώρης tempus latinam appellationem non habeat. possunt etiam malorum ac pomorū fructus appellari. Nam & Hippocrates μήλων uocem ad ὀπώρην adiecit in lib. de morbis internis, de aqua intercute à splene orta loquens, quam ex huiusmodi causa maxime fieri dicit, ὅταν inquit φάγῃ σύκων χλωρῶν καὶ μήλων ὀπώρην. Sunt tamen etiam ex pomorum ac arborum fructibus, qui fugaces dici possunt, Persica & mora præsertim.

IN CAPVT LXXXI.

Rhodacena

Præcocia, & Rhodacena, & Armenia, meliora sunt Persicis.) Quòd hoc loco ῥοδάκηνα sit legendum, & non δωράκινα, itemq; infrà libro tertio capite sexto, multis argumentis ac coniecturis usus, libro secundo commentariorum medicorum asserui. Ea si cui rectè habere uidentur, sequatur, sin minus, nullus prohibeo ut quis à me dissentiat. Ego sanè adhuc in ea sum sententia, Rhodacena græcis hæc Persica dicta esse, & non δωράκινα siue δωράκια, ita ut ex latinis duracinis, Græci

nomen

nomen sumpserint: sed omninò uice uersa, ut apud latinos Rhodacenorum nomen, in duracinorum appellationem corruptum sit. Quo uero clarius adhuc cognoscatur Rhodacena esse Persicorum genus, & ῥοδάκινα ex rhodacenis per metathesim corrupta, adscribam Simeonis cuiusdam Sethi appellati uerba, quæ in libello de ciborum facultatibus ad Michaëlem ducem Constantinopolitanum Imperatorē ante annos propemodum quingentos scripsit, ῥοδάκινα inquit: οἱ μὲν ἐν τῇ τρίτῃ τάξει τεθήκασι τῶν ψυχόντων τε καὶ ὑγραινόντων. οἱ δὲ ἐν τῇ α. οἱ δὲ ἐν τῇ β. ὃ καὶ ἀκριβέστερον. ἀπογεννῶσι δὲ χυμὸν φλεγματικὸν, καὶ δυσαπεπτα τυγχάνουσι, καὶ ταχέως ἐν τῇ γαστρὶ διαφθείρονται. καὶ διὰ τοῦτο οἱ συνεχέστερον κατακόρως τούτων μεταλαμβάνοντες, πυρετοῖς ἁλίσκονται. βλάπτουσι δὲ τινι ἰδιότητι καὶ τὰ νεῦρα. δεῖ δὲ ταῦτα πρὸ τῆς ἄλλης τροφῆς προσφέρεσθαι, καὶ ἄκρατον τούτοις ἐπιπίνειν. τὰ δὲ ἐξ αὐτῶν πέπειρα, τὴν γαστέρα προτρέπουσι, τὰ δὲ ἄωρα, ταύτην ἐπέχουσι. τὰ δὲ ξηρὰ, πλεῖον. ὁ δὲ χυλὸς τῶν φύλλων πινόμενος ἀναιρεῖ τὰς ἕλμινθας. ὡσαύτως καὶ περὶ ὀμφαλὸν ἐπιτιθέμενος μετὰ τῶν φύλλων. διεγείρει δὲ τὰ ῥοδάκινα τὴν περὶ τροφῆς ὄρεξιν, λυσιτελεῖ τε τῇ φλεγμαινούσῃ γαστρὶ, καὶ τῇ γονῇ προστίθησιν. ἐμποιοῦσι δέ τι ὀρρῶδες περὶ αἵματι δύσηπτον. καὶ μετὰ μῆνα πολλάκις ἢ δύο, ἀπογεννῶσι διὰ τὴν σῆψιν πυρετούς, οὐ κατὰ τοὺς ἀπὸ τῶν λεγομένων πραικοκίων γενομένους. ἐκεῖνοι γὰρ ὀλιγοχρόνιοι καὶ εὐδιάλυτοι, ἀλλὰ χρονίους καὶ δυσλύτους. δεῖ δὲ ταῦτα τρώγεσθαι τὸ ἐπιπίνειν τούτοις ὕδωρ, ἢ ὀξεῖαν προσφέρεσθαι τροφήν. Ex his uerbis clarum fit rhodacena Persici mali speciem esse, atq; ego quidem ea esse puto quæ Germanis pro locorum uarietate alibi melotten, alibi cartomelen, alibi marillichen appellantur. Aestate proueniunt, quum reliqua Persica autumnum expectent. Galenus Rhodacenorum appellationem non nouit, sed libro secundo de alimentis, de armeniacis ac præcocibus loquens, ex Persicorum genere hæc esse ait, quæ tamen illis bonitate præstent, quū neq; similiter in uentriculo corrumpantur, neq; arescant, id quod etiam Paulus de ipsis hoc loco testatur. quanquàm infrà libro septimo mali armeniacæ fructum, nunc præcocia uocari dicat, & eiusdem esse cum persicis tradat facultatis, ut illic unum & eundem fructum esse asseruerit, hic duos diuersos quidem, sed tamen Persicorum generis, & his præstantiores. Proinde si nouerimus qui fructus sint hodie, qui præcocia uocentur, itemq; qui armenia, in nulla de his amplius ambiguitate hærebimus. Sunt itaq; præcocia, cerasa illa ad Renum obrincana siue Rincauiana, alicubi etiam Maguntiaca appellata. Nam hinc ad multos locos transmittuntur, & non ita in multis Germaniæ locis nascuntur, aut nota sunt: proueniunt autem sub ipsum mensem Maium, primi omnium fructuum arboreorū. Ab his proxima prodeunt Armenia siue Armeniaca, nec ipsa hodie Persicorum, aut etiam uelut ab alijs factum est, prunorum generis iudicata, sed cerasorum generis facta, aut certè cerasorum appellationem sortita, & uulgo amarellen, corrupta ut apparet, ex armenijs uoce, appellata. Atq; hos fructus experientia cognitum est, non similiter ùt autumnalia illa persica, neq; in uentriculo arescere, neq; corrumpi, suntq; insuper ad esum iucundi, uelut Paulus ex libro secundo Galeni de alimentis, de ipsis testatur. Quo uerò de præcocibus certius cognoscamus, esse eos fructus quos indicauimus, suprà citati Simeonis ex eodem libro uerba adscribemus: πραικόκια δύσφθαρτα μέν εἰσι. τὸ δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπογεννώμενον αἷμα μοχθηρὸν ἐστιν. εἰσὶ δὲ ψυχρὰ καὶ ὑγρὰ κατὰ τὴν δευτέραν ἀπόστασιν, καὶ τῶν ῥοδακίνων κακοχυμώτερα: προτρεπτικὰ δὲ εἰσι δηλονότι γαστρὸς, καὶ τὴν ξανθὴν καταπαύουσι χολὴν, μή πω πέπειρα ὄντα. συνεχέστερον δὲ μεταλαμβανόμενα πυρετοὺς ἀπεργάζονται. δεῖ δὲ ταῦτα πρὸ τῶν ἄλλων ἐσθίειν. ὑστέρως γὰρ ἐσθιόμενα ἐπιπολάζει ταῖς τροφαῖς, καὶ φθείρουσι ταύτας τῇ δυσφθάρτῳ αὐτῶν φύσει. Porrò reliqui fructus hoc loco à Paulo propositi satis noti hodieq; sunt ferè omnibus. Serica saltem ignota sunt, & non ea sunt quæ esse existimarunt etiā docti quidam, inter quos & Ruellius est, qui omnem stirpium historiam ex utriusq; linguæ autoribus nuper diligenter congeßit. De his ergo uideamus. Serica itaq; ægrè concoqui stomacho incommodare, & parum alere Paulus hic dicit, & planè ex Galeno transscripsit, qui libro secundo de alimentis ferè in hanc sententiam de Sericis loquitur. Non habeo quod de his, inquit, testimonium præbeam, quòd aut ad sanitatis conseruationem, aut morborum curationem faciant. Est enim edulium muliercularum & puerorum effrenatorum, quod parum nutrit, ægre concoquitur, simulq; nec stomacho commodum est. Hæc & nihil amplius de Sericis Galenus. Nam uerba quæ sequuntur, τροφὴν δηλονότι καὶ αὐτὰ διδόασιν ὀλίγην περὶ σώματι: redundant, antea enim τὸ ὀλιγότροφον de ipsis prædicauit. Nec prætereæ quicquam de sericis apud græcos ac latinos scriptores reperio, uno Plinio excepto, qui alterum Tuberū genus à colore sericum dictum scribit. Quo uero quid sint Tuberes de quibus simul cum Ziziphis agit, cognoscamus, Plinij locum libro decimoquinto capite decimoquarto adscriptum expendemus. Atque peregrina sunt Zizipha, & Tuberes, quæ & ipsa non pridem uenere in Italiam. Hæc ex Africa, illa ex Syria. Sex. Papirius quem consulem uidimus, primus utraq; attulit, diui Augusti nouißimis temporibus, in ca-

Simeonis Sethi loci

Præcocia
Cerasa Rincauiana
Armeniaca

Ruellius

Serica

Galeni locus

Tuberes

in castrorum aggeribus sata, baccis similiora quàm malis, sed aggeribus præcipuè decora, quoniam & in tecta iam syluæ scandunt. Tuberum duo genera, candidum, & à colore Sericum dictum. Ex his Plinij uerbis primum intelligimus Zizipha & Tuberes diuersa malorum genera esse, & ex diuersis regionibus in Italiam allata. Deinde Tuberum duo genera esse, alterum candidum, alterum item à colore Sericũ appellatum. Accipio autem eum serici colorem, qui serici natiui, puri, & adhuc crudi est, qui sanè subflauus existit. Ab hoc itaq; colore, Serica pomorum generis fructum, aliàs Tuberes appellatum, nomen habere Plinio referente credo, & non alia esse Plinij Serica, quàm ea quæ Galenus loco suprà citato σηρικὰ dixit, itemq; Paulus hic ex eodem transscripsit, facile animum induco, quũ non alia apud ullos populos esse, ex ullis scriptoribus constet. Aut ut Serica hæc, eadem sint quæ & Zizipha, haud scio qua fide docti quidam uelut dixi, inducti sibi persuaserint, partim enim simpliciter pronunciant, Galeno esse Serica, quæ alio nomine Zizipha dicuntur: partim ueluti hoc iam ipsis dato, recentiorum Græcorũ sententiam de his diuersam à Galeni traditione producunt, & seipsos implicant, dum diuersis rebus diuersas facultates, à diuersis autoribus attribui non animaduertunt: partim Arabas medicinæ scriptores græcorum recentiorum sententiam sequutos, quod tamen illos latuit, grauissime coarguunt, & ignorantiæ damnant: quæ omnia ex eo consequuta sunt, quòd Serica à Galeno damnata, & Zizipha à posterioribus laudata, eundem fructum esse putauerunt, rectè an secus, ipsi uiderint. Nobis satis est ut nostram opinionem tueamur, qua Zizipha à Sericis diuersa esse, argumentis adductis nixi asserimus, de quibus quid etiã Simeon ille sentiat adscribamus: ζίζιφα σύμμετρά ἐστι τῇ ὑγρότητι καὶ τῇ θερμότητι. ἰδιότητα δὲ ἔχουσι τὸ τὴν δριμύτητα καταπαύειν τοῦ αἵματος. χρηστὸν δὲ χυμὸν γεννᾷ, καὶ κινοῦσι τὸ ὀῤῥῶδες τοῦ αἵματος, λυσιτελεῖ τε τὸ τούτων ἀπόζεμα πρός τε βῆχας καὶ δυσπνοίας, καὶ περὶ στῆθει καὶ τοῖς νεφροῖς καὶ τῇ κύστει. κρείττονα δὲ τὰ μείζονα. τοιαῦτα δέ εἰσι τὰ ἐδεσσηνά. καταπαύουσί τε τὸν ἀπὸ δριμέων χυμῶν ἔμετον. πλὴν δύσπεπτά εἰσι καὶ σπληνὸς βλαπτικά, καὶ διὰ τοῦτο κρεῖττον τῷ τούτων χρῆσθαι ἀποζέματι. Hæ Ziziphorum facultates sunt, quas Galenus Sericis non attribuit, ut qui de diuerso fructus genere loquatur. Quid igitur Serica'ne Galenus nouit, Zizipha non nouit? & posterior ætas Zizipha nouit, Serica non nouit? Galenus & Serica nouit, & Zizipha, & de Sericis quidem ea quæ suprà adduximus prodidit. De Ziziphis uero eodem libro inter syluestrium plantarum fructus mentionem facit: quibus omnibus in communi adscribit, quòd parum alunt, & mali succi sunt: atq; hoc est quod etiam Simeon de ipsis dixit δύσπεπτά εἰσι καὶ σπληνὸς βλαπτικά. At reliquas facultates à Simeone relatas, ex cultu Ziziphis postea accessisse credibile est, quum inter agrestes relatæ sint à Galeno arborum plantas, ut quæ centum plus minus annis ante ipsum in Italiam uenerint, & semper indies ampliore cultu mitigata sint, & hunc usum adepta, quem de ipsis Simeon prodidit, etiam hodie pharmacopolijs nota sunt, Iuiubas uocãt, fructus est uuam passam ferè referens externo aspectu, rubeus tamen etiam ubi est ita arefactus, ossiculum habens in meditullio paruum, & in eo nucleum exiguum: atq; hoc est quod Plinius dixit, baccis similiora quàm malis. Serica uero qui post Galenum nouisset & Paulum, nondum legi. Palladius tuberes quidem nouit, sed serica eorum genus non prodit.

Zizipha — *Serici crudi color* — *σηρικὰ* — *Serica non esse eadem quæ Zizipha* — *Galeni locus* — *Zizipha syluestria cultu mitia facta* — *Iuiubæ*

IN CAPVT LXXXVIII.

Coquere autem oportet primum leniter ac paulatim, ut ne pars quædam diffundatur, pars uero consumatur.) Hanc esse huius loci sententiam, intelligunt omnes qui unquam lac coxerunt, aut coqui uiderunt. Proinde corruptam lectionem quæ sic habet, ἕψειν δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἡσυχῇ καὶ ἐπ' ὀλίγον, ὡς μέρος μέντοι διαχωρῆσαι, μέρος δὲ δαπανηθῆναι, hoc modo emendare oportet: ἕψειν δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἡσυχῇ καὶ ἐπ' ὀλίγον, ὡς μὴ μέρος μέν τι διαχυθῆναι, μέρος δὲ δαπανηθῆναι. Hæc lectio sanam ac rectam sententiam exhibet, quam expressi. Nec longiore declaratione opus esse puto his qui uerba & rem expendere uoluerint. Quòd uerò tenue & serosum in lacte per ignitos silices iniectos exhauriatur ac consumatur, omnes græci medici prodiderunt. Meminit rursus Paulus infrà lib. 5. cap. 42. & libro septimo capite tertio. atq; ibi κάχληκας uocat, quos hic κόχληκας appellat. Sunt autem hi lapides silices nobis dicti; non esse autem alios lapides accipiendos Galenus libro decimo simpl. pharma. apertè docet: ἐμβαλλομένων inquit, διαπύρων λίθων, ἀρ̈ δὲ χρὴ τούτους οὓς ὀνομάζουσι κάχληκας. Hippocrates quoq; ita usurpat libro septimo epidem. in Eratolæ filio dysenterico, ὀῤῥοποτήσαντι δὲ καὶ γαλακτοποτήσαντι ἐν κάχληκι πεπυρωμένῳ, μετριώτερα ἐγένετο τὰ ἀλγήματα καὶ τὰ ὕφαιμα, hoc est, uelut nuper in tota Hippocratis scriptorum à me facta conuersione expressi: ubi serum & lac bibisset, silice candefacta immissa, dolores & subcruentæ egestiones moderatiores fiebant. Sed in græcis exemplaribus falsò ἐν γάλακτι πεπυρωμένῳ legitur pro ἐν κάχληκι πεπυρωμένῳ. Dioscorides libro quinto etiam calcẽ ἐκ τῶν κοχλάκων fieri dicit, σκευάζεται δὲ inquit, καὶ ἐκ λίθων κοχλάκων καιομένων, sed hodie peculia-

Lactis cocturæ modus — *κάχληκες* — *κόχληκες* — *Silices igniti* — *Hippocr. locus*

peculiaris lapis effoditur ad calcem parandam, qui & calcarius inde à nostris appellatur. At hic ut igni tus lacti immittatur ineptus est. Lapis calcarius

IN CAPVT C.

Temporum pulsationes, oculi mane tument.) *In græcis codicibus habetur νυγμοὶ κροτάφων, οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ τὸ πρωῒ δακρύουσι. Sed uetustißima quædam translatio σφυγμοὶ legit pro νυγμοὶ, & pro δακρύουσι habet οἰδέουσι, quam nos sequuti sumus.*

Angina, capitis ulcuscula manantia achores appellati, teredines.) *In græco lectio est corrupta, habet enim συνάγχη, νύκτωρ, τερηδόνες. Vox itaq; νύκτωρ, & per se nihil hoc loco significat, & nec ad anginam præcedentem, nec ad teredines sequentes referri potest. Proinde pro νύκτωρ legendum puto ἄχωρ, cuius ulcusculi rationem, & etymon, in commentarijs medicis ostendi. Videntur autem non inepte ἄχωρες teredinibus præmißi. Sunt enim τερηδόνες, oßis capitis caries, ob quam cutis de capite alia atq; alia parte discedit, uelut Hippoc. libro secundo de morbis docet. Vetus tamen illa translatio, cuius proxime mentionem feci, uidetur πνιγμὸς legisse, pro νύκτωρ, habet enim suffocationem, quæ & ipsa non male anginam sequitur.* νύκτωρ suppositum pro ἄχωρ τερηδόνες

Commodi sunt & ieiuni uomitus, quos aliqui uocant syrmaismos.) *Galenus in glossis Hippocraticis συρμαΐζειν purgationem moderatam eorum quæ in uentre sunt esse dicit: Et in secundo comment. in lib. Hippoc. de articulis, moderatas euacuationes, siue per sedem, siue per uomitum fiant, ueteres συρμαϊσμοὺς uocasse scribit. Proinde etiam Paulus ieiunos uomitus ita aliquos appellare dicit, nimirum non ab accepto cibo, sed dato medicamento ortos.* συρμαΐζειν συρμαϊσμός

Et parcius bibere, & uinum meracius bibere.) *In græcis pro ἀκρατέστερον legendum est ἐγκρατέστερον, id est parcius, & non plenius ac liberalius, quum alioqui corpus fluxionibus ac humoribus sit obnoxium. Sed tamen ἄκρατον, id est uinum meracum bibere, ad humorum uidelicet concoctionem, præcipit, quod ἀκρατοποτεῖν appellat.* ἀκρατέστερον pro ἐγκρατέστερον suppositum ἄκρατον ἀκρατοποτεῖν

Vtere igitur odoratissimis ac acribus cibis.) *Græcè quidem habetur, χρῶ τοῖς ὀπωδεστάτοις καὶ δριμέσι, id est utere succulentißimis & acribus cibis. Verum nec acria cum succulentis cohærent, nec tempus æquinoctij uerni pituitam augens, succosos cibos expetit. Legendum igitur est χρῶ τοῖς εὐωδεστάτοις, pro τοῖς ὀπωδεστάτοις, & rursus eadem ratione, legendum est paulò post in æquinoctio autumnali καὶ προσφέρεσθαι δριμύτατα καὶ εὐωδέστατα: non autem ut iam habent impreßi codices, δριμύτατα καὶ ὀπωδέστατα. Atq; ita legit quoq; ueteris illius translationis autor, qui utroq; loco odoratos ac acres cibos habet.* ὀπωδέστατα suppositum pro εὐώδεστατα

IANI CORNARII MEDICI PHYSICI, DOLABELLARVM IN PAVLUM Aeginetam, Liber II.

IN CAPVT VII.

VERVM iuxta numerorum ordinem boni sunt, tertius, quartus, quintus, septimus, nonus, undecimus, decimus quartus, decimus septimus, decimus octauus, uigesimus.) *Hoc loco desunt in græcis exemplaribus, ἑβδόμη, ἐνάτη, & ἑπτακαιδεκάτη, qui dies singuli suis locis reponi debent. Nam ordinem numerorum hoc loco ostendit, dignitatem uero paulò ante ex Galeno apposuit: Galenus autem hæc omnia de diebus iudicatorijs diligentißime conscribit, quarto commentariorum in libro primo Hippocratis de morbis popularibus: & in commentario in secundum librum aphorismorum, in aphor. 23. ac 24. & longè clarißime in tribus illis libris, quos priuatim de diebus iudicatorijs inscripsit.* Dies iudicatorij

IN CAPVT XII.

In octauo pulsus genere quod circa rhythmum consistit, græca lectio corrupta est ac manca, quæ ex libro primo Galeni de pulsuum differentijs restitui potest, eo modo quo ego sententiam expreßi, ita ut non Galeni lectionem ad uerbum sequamur. Galenus enim in uniuersum de omnibus ætatibus exemplũ proposuit. Paulus autem id ad puerilem ætatem more quodam suo contraxit. Sic ergo rectam lectionem repones: οἷον σημειωμένου σου παιδίον, ὁ μὲν ἴδιος τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἔχων τὸν ῥυθμὸν γινόμενος σφυγμὸς, εὔρυθμος καλεῖται. ὁ δὲ διαφθείρων, ἄρρυθμος. τῶν δὲ διαφθειρόντων, ὁ μὲν τὸν τῆς πλησίον ἡλικίας ῥυθμὸν μεταλαμβάνων, παράρυθμος. ὁ δὲ τὸν τῆς ἀκμαστικῆς, Rythmi pulsuũ

 ἑτερό-

ἐπερόρυθμος. ὁ δὲ μηδὲ τὸν ταύτης διασώζων, ἐκρυθμος προσαγορεύεται. Hæc lectio Pauli integra est & genuina.

In eodem capite, in nono pulsus genere, ubi de inæqualitate, quæ in uno pulsu consistit, agit, una uox corrupta totam sententiam uitiat. Sic autem habent exemplaria: ὥσπερ ἕνεκα τῆς κινήσεως τυχὼν,
τυχὼν uocis usus hoc est, uelut uerbi causa in motu: quæ lectio etiamsi recta esset, tamen τυχὸν legi oporteret, nam hac uoce etiam paulò antea usus est. Sed recta lectio illa non est. Verum ita legi debet, ὥσπερ ἕνεκα τοῦ τῆς κινήσεως χρόνου, hoc est uelut in tempore motus. Quòd autem hæc genuina lectio sit, ex uersu sequente undecimo constat, ubi de tempore motus dictum uelut repetens ait: οὐ μόνον δὲ κατὰ τὸν χρόνον τῆς κινήσεως, τὴν κατὰ μίαν πληγὴν, ἐν ἑνὶ μορίῳ τῆς ἀρτηρίας, ἀνωμαλίαν ἐγχωρεῖ γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν τόνον τῆς διαστολῆς. οὐ μὴν ὅτι κατὰ τὸ ποσὸν τῶν διαστάσεων. οὐ γὰρ οἷόν τε τὸν αὐτὸν σφυγμὸν ἐν ταὐτῷ μορίῳ μέγαν τε καὶ μικρὸν γίγνεσθαι, οὔτε κατ᾽ ἄλλο γένος, ἀλλ᾽ ἐν διαφέρουσι μορίοις: κατὰ διαφέροντα δὲ μόρια τῆς ἀρτηρίας ἐν ἑνὶ σφυγμῷ ἀνωμαλία γίνεται διττή. Hunc locum etiam ideo totum ac integrum adscripsi, quod in græcis codicibus corruptißime legitur.

In eodem capite, quo loco in catochis arteriæ locum proprie calidiorem reperiri dicit, uelut quibus conuulsio imminet cum graui in somnum delatione, græca exemplaria falso habent, καθάπερ τοῖς
παχυνομένοις suppositum pro ἀπαυδηνουμένοις παχυνομένοις μετὰ καταφορᾶς. Legendum enim est, καθάπερ τοῖς ἀπαυδηνουμένοις μετὰ καταφορᾶς. Ita enim habetur apud Galenum lib. 4. de puls. causis.

IN CAPVT XIIII.

His proxima est alia urina, quę in multis morbis apparet, propè admodū accedens ad uinum tenue ac album.) *In græcis exemplaribus deest uox uini, quam & ratio adscribendam esse monet, & prægressa mentio eius, quæ tenuis est adeò ac alba uelut aqua, confirmat, & Galenus unde hic locus sumptus est testatur lib. primo de iudicijs. Sic ergo legendum est in Paulo,* ἐν πολλοῖς νόσοις φαινόμενον ἐγγὺς ἱκανῶς οἴνου τοῦ λεπτοῦ καὶ λευκοῦ.

IN CAPVT XV.

Perfectæ itaq; concoctionis nota est, sputum leue, album, &c.) *Hoc loco tres uoces corruptæ in codicibus græcis, sententiam uitiarunt: legendum enim est* γνωρίσματα *pro* γνωείσματα, *& mox* ὑπέρπαχυ *pro* ὑπόπαχυ. *Et postea legendum,* εἰ δὲ πύοις μὲν, ἀλλὰ λεπτὸν, *pro eo quod falso habetur,* εἰ δὲ μὴ πύοις μέλαν, ἀλλὰ λεπτόν. *Hæc clariora sunt quàm ut rationem expetant, & ex Hippocrate, Galeno, ac Aëtio constant.*

IN CAPVT XVI.

Frigefacientia sint rosaceum, & oleum omphacinum absq; sale præparatum. Verum hæc ipsa uehementer frigefacta sincipiti infundere oportet.) *In græcis exemplaribus legendum est:* τὰ δὲ ψύχοντα ῥόδινον ἔστω, καὶ ἔλαιον ὀμφάκινον χωρὶς ἁλῶν ἐσκευασμένον. ψύχοντα δὲ αὐτὰ σφοδρῶς καταχέειν δεῖ κατὰ τοῦ βρέγματος, *&c. Atq; hoc ex Aëtio, qui ex octauo lib. metho. Galeni, etiam quomodo frigefacere ipsa oporteat, do-*
Frigefaciendi modus *cet libro quinto cap. 61. Nimirum ut uas in quo continetur oleum, suspendatur in puteum, ita ut aquam cōtingat: aut ut aquæ frigidæ salienti uas subdatur: aut ut nix forinsecus uasi circundetur. De quibus modis etiam in commentarijs in librum secundum Galeni* κατὰ τόπους *satis multa dixi: quemadmodū quoque de oleo absq; sale præparato, in primo commentariorum in idem Galeni opus. Quo loco etiam memini pro oleo absq; sale, in græcis medicis sæpe suppositum esse, oleum citra olearum germina præpara-*
θαλλῶν uox pro ἁλῶν supposita & uicißim *tum, ob uicinitatem scripturæ* ἄνευ θαλλῶν, *pro* ἄνευ ἁλῶν, *& uicißim. Hoc certè Pauli loco rectè legi* χωρὶς ἁλῶν, *id est sine sale, ex multis Galeni locis ostendi potest: ut ex octauo metho. Vnde Paulus transscripsit, & ex his quoq;, in quibus ad similes affectiones eo utitur. Sicut in secundo* κατὰ τόπους, *ubi oleum rosaceum ex oleo omphacino* χωρὶς ἁλῶν *præparato, ad capitis dolorem ex ardore obortum, commodum esse scribit. Et primo* κατὰ γένη, *ad inflammationes & ignes sacros, rosaceum ex oleo om-*
Galeni locus *phacino* ἀνάλου, *id est insulso præparatum laudat. At libro tertio* ὑγιεινῶν, *ubi sic ait:* καὶ μὲν δὴ καὶ τῶν ἄλλων ἐλαίων ἁπάντων οὕτω γνωρίσεις τὴν δύναμιν, ὅσα τε καταχρηστικῶς ὀνομάζεται, καὶ ὅσα σκευάζεται δι᾽ ἁλῶν, ἢ ῥιζῶν, ἢ βοτανῶν, ἢ βλαστῶν, ἢ φύλλων, ἢ καρπῶν, *& interpres Linacer conuertit. Quin & reliquorum omnium olei generū ita depræhendas uires, etiam quæcunq; per abusionem nominant, ex sale, ex radicibus, ex herbis, ex germinibus, ex folijs uel fructibus, propterea uidelicet quòd hæc habent: Hoc sanè Galeni loco ego libentißime legerim* διὰ θαλλῶν, *id est ex oleæ germinibus, pro* δι᾽ ἁλῶν, *id est ex sale: ut sicut oleorum quæ ex radicibus, & herbis, & germinibus, & folijs, & fructibus præparantur mentionem facit, ita primum eius nomenclaturam fecisse putandus sit, quod ex oleæ non fructu, sed germinibus exprimitur. Non tamen mutaui receptam lectionem,*

ctionem, in proxima Galeni totius latina per me facta editione, ut hic loco ita ferente admonerem, satis esse duxi. Porrò paulò post hoc Pauli loco habetur, εἰ δ' ἅμα κατάῤῥῳ πυρέττοιεν, &c. ubi legendum est una uoce adiecta, εἰ δ' ἅμα κορύζῃ καὶ κατάῤῥῳ πυρέττοιεν, id quod & ex Galeno, & Aëtio libro quinto capite 63. constat. Sed & mox δίαιτα γλυκύχυμος, legenda est pro γλυκύθυμος, ex libro octauo methodi, quanquam Aëtius λεπτὴν δίαιταν habeat. At quod mox sequitur. Vbi uero egressi sunt, & uires refecerint, ad balneum rursus inducantur. Et postea calidam aquam bibant, & ptisanæ succum, &c. corruptè legitur in exemplaribus græcis, quod uero nos expressimus integrum est, & habetur partim apud Galenum, partim Aëtium libro quinto capite 65. hoc modo: ἐξελθόντας δὲ καὶ ἀναλαβόντας τὴν δύναμιν, εἰσάγειν ἐκ δευτέρου εἰς τὸ λουτρὸν, καὶ μετὰ ταῦτα πιεῖν θερμὸν ὕδωρ διδόναι, καὶ πτισάνης χυλὸν, &c. γλυκύθυμος suppositum pro γλυκύχυμος

IN CAPVT XVII.

Sed & quòd à rigore incæpit, neque ardore, neque frigore uehementi prægresso.) In Græcis exemplaribus hoc loco particula μὴ redundat. Legendum enim est: καὶ τὸ ἀπὸ ῥίγους δὲ ἄρξασθαι τὸν πυρετὸν, &c. ex Galeno primo de different. febrium.

IN CAPVT XVIII.

Quum autẽ aluus non subit, aquam mulsam cum oleo per clysterem infunde. At totum corpus rarefacere non conuenit, ante euacuationẽ.) Græcorum exemplarium & male distincta, & falsa est hoc loco lectio. Sic enim habent μὴ διαχωρούσης ἢ τῆς κοιλίας, κλύζειν μελικράτῳ. δι' ἐλαίου δὲ ὅλον τὸ σῶμα, πρὶν μὴ κενῶσαι, μανοῦν οὐ χρή. Recta autem & distincta lectio est apud Galenum 11. methodi hoc modo: μὴ διαχωρούσης δὲ τῆς κοιλίας κλύζειν μελικράτῳ μετ' ἐλαίου. τὸ δ' ὅλον σῶμα πρὶν μὲν κενῶσαι, μανοῦν οὐ χρή. Hanc sententiam habet etiam Aëtius libro quinto capite 76. his uerbis: μὴ διαχωρούσης δὲ τῆς γαστρὸς, κλύζειν χρὴ μελικράτῳ μετ' ἐλαίου μόνον. τὸ δὲ ὅλον σῶμα ἔξωθεν πρὶν ἢ κενῶσαι, διαφορεῖν οὐ χρή. Porrò sicut hic locus uitiatus habetur in Paulo, & rectè legitur in Galeno. Ita uice uersa locus paulò inferius rectè legitur in hoc capite Pauli, uitiatus autem habetur in Galeni exemplaribus paulò post præcedentem locum lib. methodi undecimo. Paulus sic habet: μετρίου δὲ ὑπάρχοντος τοῦ πυρετοῦ, καὶ τῆς δυνάμεως ἰσχυρᾶς, ἅμα τοῖς πέψεως σημείοις, ὠφελεῖ τὰ τοιοῦτος βαλανεῖα, καὶ ἡ τοῦ οἴνου πόσις, ὅσα τε τῶν ἀλειμμάτων μανωτικά. At in Galeno reliqua rectè, sed καὶ τῆς δυνάμεως οὐκ ἰσχυρᾶς falsò legitur, contra omnem rationem, contra græcæ orationis uim, quæ præcedens negatum, cum sequenti affirmato, per particulam ἅμα non copulat, deniq; contra ipsius etiam Galeni sententiam, quam paululum progressus his uerbis explicat: εἰ δὲ μὴ δὲ τὰ τῆς πέψεως εἴη σημεῖα, μὴ δὲ τὰς δυνάμεις ἰσχυρὰς ἔχειν φαίνοιτο, σωθῆναι τοῦτον ἀδύνατον. ὥστε οὔτε λοῦσαι αὐτὸν, οὔτε ἀλεῖψαι, τοῖς μανωτικοῖς φαρμάκοις, οὔτε οἶνον δῶοις, οὔτε ψυχρόν. Quare recta hic est Pauli lectio, Galeni uero uitiata. Ideoq; sic reddidimus. Moderata uero si est febris, & uires robustæ, unà cum concoctionis signis, &c. Galeni locus

IN CAPVT XX.

Atque hæc quidem ueterum curatio erat.) Hic locus rectißime legitur in græcis exemplaribus, ea sententia quam ego expreßi, si una tantum particula εἰ mutetur in ἐν. Et sic legatur: ταῦτα μὲν ἐπὶ τῶν παλαιῶν, καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν, ἐν γυμνασίοις μᾶλλον καὶ τροφῆς ἐνδείᾳ τῶν τότε διαιτωμένων ἀνθρώπων. Nihil enim hic deest, quod ex Galeno, aut Oribasio, aut Aëtio sit sarciendum, sicut cætera ex iisdem Paulus transscripsit. Sed hunc locum Paulus de suo attexuit, curationem tertianæ suo tempore, à ueterum curatione euariare docens, prout uictus ratio immutata est. Non puto autem alicui dubium esse, quin ἐπὶ τῶν παλαιῶν, significet ueterum temporibus, quum etiam ἐπὶ ὁμήρου, Homeri tempore accipiamus. εἰ suppositum pro ἐν; ἐπὶ παλαιῶν ἐπὶ ὁμήρου

IN CAPVT XXIII.

A porcinis carnibus ægri prohibeãtur, & ab omnibus quæ uiscosa sunt, & tarde transeũt, & à frigefacientibus ac humectantibus edulijs omnibus.) Hoc loco uideri poßit corrupta esse Pauli lectio, ubi à frigefacientibus & humectantibus edulijs, quartana laborantes prohibendos esse dicit, quum tamen humida & ut febri, & ut sicco, atræ bilis humori competant, ut proinde pro ὑγραινόντων uoce, ξηραινόντων legi debere suspicio oboriatur, nimirum quòd à frigidis & siccis edulijs prohibendos esse quartanarios præceperit: non à frigidis ac humidis. At huic suspicioni ita occurrendum est. Sicut frigidis edulijs interdicit Paulus in quartana, uelut incommodis frigido atræ bilis humori, quum tamen commodent febri, iuxta illud Hippocratis, contraria contrarijs curantur: Ita humidis interdicit, uelut incommodis atræ bili, ut humori, etiamsi febri commodent, iuxta illud Hippoc. 1. aphor. 16. Victus humidi omnibus febricitantibus conferunt. Porrò sicut frigida Locus in omnib. medicis Græcis suspectus falso

& humida prohibet hac qua dixi ratione: sic calida & sicca concedit, uelut commoda frigido atræ bilis humori, etiamsi utraq; incommoda sint febri, inquantum febris est. Non igitur ξηραινόντων uox, pro ὑγραινόντων legi potest, sicut quibusdam ex artis ratione uisum est. Non enim prohibuit siccantia edulia, sed humectantia, uelut ostendimus. Et siccantia ipsum non prohibere, indicio sunt salsamenta, & sinapi, quorum usum mox deinceps præscribit, quæ siccantem uim habent. Proinde recta hæc Pauli lectio est, qua iubet εἴργειν αὐτοὺς τῶν ψυχόντων καὶ ὑγραινόντων ἐδεσμάτων πάντων. &

Galeni locus

ijsdem uerbis apud Galenum libro primo curandi methodi ad Glauconem, & apud Aëtium libro quinto cap. 84. habetur. Nec satis constat an Leonicenus in Galeni translatione, ipse ex sua sententia, aut exemplaris sui præscriptum sequutus, ξηραινόντων uerterit: aut postea aliquis pro suo arbitrio humectant in exsiccant commutarit. Cæterùm ad finem huius capitis habetur medicamentum quod succum cyrenaicum recipit, sed lectio corrupta, ex Aëtio libro quinto cap. 84. restitui potest, hoc modo: ἐν οἷς δεῖ καὶ τὸ σύνηθες ἡμῖν ἁπάντων δοκιμώτατον ὀπὸν τὸν κυρηναϊκὸν λαμβάνειν.

IN CAPVT .XXVI.

Hepialos & lipyrias eiusdẽ sunt generis — λειπυρίαι πυρετοί

Porrò lipyriæ & fumosæ, & quæcunq; præter relatas, febres dicantur, quum ex relatorum genere sint, curationes quoq; de illis dictas ac dicendas exigunt.) Eiusdem generis esse hepialos & lipyrias febres, Galenus libro de inæquali intemperie prodit, pro minoris ac maioris ratione, ita ut in utrisq; immodicum frigus ac calor percipiatur, non tamen in eodem loco, sed calor intrinsecus circa uiscera, frigus in externis partibus omnibus. Videtur itaq; λειπυρίας πυρετὸς dictus à leni & miti febris feruore, quasi λεῖος πυρετὸς, aut λείας πυρείας ἐπιφέρων, quanquam hæc originatio non adeò conueniat ei, quòd eodem loco perniciosas febres ardentes itidem tales uelut lipyrias esse dicit: & quòd in commentario quarto super aphor. Hippoc. 48. symptomata illa, ut exteriores partes frigidæ sint, & interiores urantur, tantum in ardentibus febribus perniciosis, aut malignißimis ueluti lipyrijs, accidere dicit. Hippocrates autem febrem ardentem in lipyriam

Hippocratis locus

transire, & postea in hepialum mutari scribit, cuius hæc sunt uerba in libro de iudicationibus: Φιλέει δὲ καὶ εἰς λειπυρίην μεθίστασθαι, καὶ λαμβάνει μάλιστα τεσσαράκοντα ἡμέρας, καὶ ἠπιαλοῦται. At uero quas fumosas appellaui, τυφώδεις græcè dicuntur, ἀπὸ τοῦ τύφεσθαι, id est à fu-

Febres fumosæ τυφώδεις πυρετοί — τυφόμενον κίνημα

migando, eo quòd ita succensæ sint, ut uelut ligna quæ ardent ita ut fumum edant, etiam ipsæ fumigent, lento uidelicet motu progressum facientes, quod declarat Galenus libro primo de iudicijs fine. Considerandum est, inquit, quis nam sit in morbo motus, hoc est utrum acutè aut lentè, ἢ οἷον τυφόμενον κινοῖτο, id est fumigans moueatur. Eandem item similitudinem amplius explicat libro secundo de differ. febr. fine, τύφεται τοιγαροῦν, inquit, δίκην ξύλων ὑγροτέρων ἀθρόως περιληφθέντων ὀλίγῃ

Galeni loci duo

φλογί. Loquitur de sanguine qui posterius ex alijs partibus, ad eam in qua iam calor accensus est & augetur, influit, atq; primum quidem fumigat, eo quòd iam putrefactis superfluitatibus miscetur, & quod impactus non perflatur. postea uero similiter ut priores illæ superfluitates putrescit, ita ut omnia tandem febrilem caliditatem accendant. De eo item qui afficitur hoc modo loquens, ὑποτυφόμενον ipsum

ὑποτυφόμενος — τῦφος — τυφώδης — τυφομανία

appellat, quasi in quo nondum plene accensa febris adhuc fumiget. Porrò τῦφος etiam stuporem significat: unde τυφώδης dicitur ita affectus, Hippocrati libro quarto morborum popularium, & τυφομανία, mixta ex Phrenitide & lethargo affectio, uelut Galenus in glossis Hippocratis exponit. Verba Hippocratis hæc sunt: μετὰ πληϊάδων δύσιν ὁ θεράπων τοῦ ἀττικοῦ ὑπὸ τεταρταίου ἁλισκόμενος τυφώδης ἰδρύθη. ἕτερος τὴν αὐτὴν ὥρην ἀληθεῖ τυφομανίῃ. Habent tamen exempla-

Hippoc. loci tres — Aetij locus

ria Hippocratis impressa τυφλώδης, & τυφλομανίῃ falsò, sicut etiam in eodem lib. non longè à fine, τυφλώδης rursus pro τυφώδης habetur. Porrò Aëtius libro quinto cap. 89. distinctionem inter has febres talem facit. Fiunt, inquit, aliquando ignis sacri affectiones circa aliqua uiscera, febrem ardentem & habitualem inducentes. Et si quidem circa uentrem fuerit ignis sacer, febrem ex his locis accensam lypiriam nominant. Si uero circa hepar, τυφώδη, id est fumosam. Si circa pulmonem, κρυμώδη, id

κρυμώδεις πυρετοί

est algidam. Sed horum fidem apud autorem relinquimus.

IN CAPVT XXVIII.

Continuæ febres συνεχεῖς πυρετοί — Continentes febres σύνοχοι πυρετοί

Continentium (synochos græci uocant) febrium generatio ex sanguine est.) Tametsi continens uox idem significet quod continua, tamen continuas febres, συνεχεῖς græcis dictas: appellare nobis uisum fuit, quæ sunt eiusdem generis cum singulis intermittentibus siue interpolatis. Est enim tertiana continua & intermittens: & quartana continua & intermittens: & quotidiana continua ac intermittens: continentes autem id est συνόχους, eas quæ ex sanguine ortum habent, quandoq; feruefacto solum, quandoq; etiam putrefacto, propter obturationem. Nam quum neq; Græci certam ac græcam huius febris appellationem habeant, licebit puto etiam nobis generaliorem uocem ad certam speciem adstringere, quod etiam ante nos Linacer in uertenda Galeni methodo fecit. Quòd autem

non

non græcum nomen ſit συνόχος, ſed ſolœciſmum redoleat, & à quibuſdam huic febris ſpecici ea gratia impoſitum ſit, ut ne ſine nomine relinqueretur, Galenus nono methodi docet his uerbis: ἐφ' ὧν γὰρ αὐτὸ τὸ παροξυσμὸς εὐς ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τῶ αὐτὸς διαμένων εἰς πολλὰς ἡμέρας ἐκτείνεται, συνόχους ὀνομάζουσι τοὺς τοιούτους πυρετοὺς, οὐχ ἑλληνικῷ μὲν ὀνόματι χρώμενοι, σολοικίζειν δὲ ἑλόμενοι μᾶλλον, ἢ καταλιπεῖν ἀνώνυμον αὐτῶν τὴν ἰδέαν.

IN CAPVT XXXII.

Duplex autem febrium hecticarum ſpecies eſt.) Hic locus & in Paulo corruptè habetur, & in Galeno libro primo de diff. febr. parum integrè legitur, & in Aëtio ſermonis ſiue libro 5. cap. 92. defectuoſius eſt. Nec putandum eſt Paulum, aut Aëtium quædam omiſiſſe compendij gratia, quũ ſi quid hoc loco omittatur, ſententiam uitiet. Nec rurſus putandum Aëtium adiecisse de ſuo, quod Gale- *Galeni locus* nus non habuerit, ſed ſcriptorum qui de linea ad aliam lineam aberrarunt, incuria factum eſt, uocum e- *Aetij locus* tiam ſimilitudine occaſionẽ errandi præbente, ut in omnibus his non integra ſit lectio, quæ in hunc modum eſt omnibus ex æquo reſtituenda, quam etiam latinè expreßimus: διττὸν δὲ τὸ εἶδος τῶν ἑκτικῶν πυρετῶν. οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν καυσώδεσι πυρετοῖς ὡς τὰ πολλὰ γίνονται, ἤτοι μηκυνθεῖσιν εἰς τοσοῦτον, ὡς ἐκδαπανῆσαι τῷ χρόνῳ τὴν ἰκμάδα τοῦ τῆς καρδίας σώματος, ἢ καὶ μενούσης ἔτι συχνῆς. ἐκεῖνοι μὲν οὖν οὐχ ἑκτικοὶ μόνον εἰσὶν, ἀλλ' ἤδη καὶ μαρασμώδεις. οἱ δ' ἔτι μενούσης τῆς ὑγρότητος γιγνόμενοι, τὸ σῶμα τῆς καρδίας καταλαμβάνοντες ἐντεῦθεν ἀνάπτονται, καθάπερ ἡ τῶν λύχνων φλὸξ ἐκ τῆς θρυαλλίδος, ἔτι μένοντος τοῦ ἐν τοῖς λύχνοις ἐλαίου, &c.

IN CAPVT XXXIIII.

Quæ ſane etiam magis facilè curari poteſt.) Tametſi exemplaria impreſſa partim ἀνίατος, partim δυσίατος habeant: tamen ratio & res adeò ipſa indicat legendum eſſe εὐιάτως. *ἀνίατος* Nam ſi incurabilis eſſet, quid opus fuiſſet curationis rationem & modum ſubſcribere? quid item aduer- *εὐίατος* bium μᾶλλον adijcere attinebat, ad uocem priuationẽ ſignificantem, & rem penitus negatam? At ἐνίατος *ἐνίατος* uox eſt neq; Paulo, neq; reliquæ græcorum medicorum ſcholæ familiare.

IN CAPVT XXXV.

Verùm ambiens nos aër mutat temperamẽta, ſiue immoderatè calidior, ſiue frigidior, aut ſiccior, aut humidior fiat.) In græcis exemplaribus deeſt uox ἢ ξηρότερος, quam & ratio reponi iubet, & Aëtius expreſſe habet.

Ita ut aquæ inductionibus, & ocio, & ciborum inopia, & potus redundantia refrigeret: tegumentis autem & laboribus, & cibo uberiore, & potu parciore calefaciat.) Quod hoc loco, & potu parciore dixi, in græcis codicibus corruptè legitur, καὶ ποτε ἐλάσσονι. Eſt enim legendum καὶ πόσει ἐλάσσονι. Sicut enim ad diuerſas & contrarias qualitates inducendas, opponit aquæ inductioni, tegumenta: ocio, labores: ciborum inopiæ, cibum uberiorem: ſic etiam potus redundantiæ refrigeranti, opponit potum parciorem calefacientẽ. Atq; *Potus parcior calefacit* hæc eſt genuina ac recta huius loci ſententia. At uero aquæ inductiones non accipiendæ ſunt, quaſi ſupra corpus, aut ullam corporis partem, eam induci aut ſuperfundi uelit, ſed eas locis cœnaculorum, con- *Aquæ inductiones* clauiũ, ac habitationum induci uult, ita ut aut pauimentis inſpergatur, aut etiam in uaſis apertis deponatur, aut per canales inducatur, quo ſalientis modo, labro ſuppoſito excipiatur. His enim modis aër mirificè refrigeratur. Cæterum paulò poſt deeſt uox ψυχρὸν in græcis Pauli exemplaribus. Sic enim legendum eſt: μεταβάλλειν αὐτὸν τὸ θερμὸν καὶ ξηρὸν τὸν ἀέρα, ἕως ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν ὄντα. Ita ſanè & ratio dictat, & Aëtius libro quinto cap. 94. habet. Quod uero hic Paulus Aeronem Agrigenti- *Aeron Agrigentinus* num feciſſe tradit, id Aëtius Hippocrati quoq; attribuit. Meminit item eius Hippocratici facti Galenus ad Piſonem de Theriaca. Aeronem uero Hippocrate uetuſtiorem facit Suidas, ipſumq; cum Empedocle Athenis uixiſſe ſcribit.

IN CAPVT XXXVI.

Linguæ torrefactæ, ſiticuloſi ſunt, anxij, uigilantes, &c.) In græcis exemplaribus ἄσηροι uox legitur corruptè pro ἀσώδεις. Quòd autem duplices ſint ἀσώδεις, alteri cum cibi *ἀσώδεις duplices* faſtidio nauſeabundi, alteri anxij, & uarijs modis ſe iactantes in lecto, in commentarijs medicis ex Galeno docui. de poſterioribus hic loquitur Paulus: nec habet uox ἄσηροι ullam huc pertinentem ſignifica- *ἄσηροι* tionem. Sed & mox legitur συνείδη pro συνετὸς εἴη, deeſtq; uox προγνώσει. Totum itaq; hunc locum græcè ſic leges, & Aëtio libro quinto capite 95. γλῶσσαι καταπεφρυγμέναι, διψώδεις, ἀσώδεις, ἄγρυπνοι, σπασμοὶ βίαιοι, καὶ ἄλλα πονηρὰ πολλά. εἰ δέ τις συνετὸς εἴη, προγνώσει μέλλοντα ἥξειν, &c. uelut textus habet, & ego conuerti.

His calefactorijs opus eſt, quo caliditas ad ſuperficiẽ corporis trahatur,

& si quo alio modo fieri possit, ut caliditas ex profundo ad externas partes educatur.) Ex Aëtio hic locus ita græce legi debet: τοῖς θερμασμάτων δεῖ, ὥστε ἑλκυσθῆναι τὸ θερμὸν ἐπὶ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος. καὶ εἰ δή τινι ἄλλῳ τρόπῳ οἷόν τε ἀνάγειν τὸ θερμὸν ἐκ βάθους πρὸς τὰ ἔξω. Sed & paulò ante hunc locum, ubi legitur: καὶ ἡ φλὸξ ἄχει στήθους, deest uox, quæ item ex Aëtio adscribenda est ἀνήκει.

Potio præseruans à peste

Vtendum & hac quæ præsumitur potione. Aloës partes II. ammoniaci thymiamatis partes II. myrrhæ partem I. Hæc in uino odorato fabæ magnitudine dentur, quotidie uidelicet.) In græcis codicibus legitur: ἐν οἴνῳ εὐώδει λογτέον, ὅσον κυάθου ἥμισυ: ita ut uini mensura, nō medicamenti pondus, aut modus, aut quantitas sit expressa, quum tamen non multum referat, uini ne plus aliquanto, aut minus quis accipiat. At ut medicamenti certus modus sumatur multum refert, de incerta mole myrrhæ simplæ, ad duplam aloën, itemq; duplum ammoniacum thymiama, quam molem quisque prout libet augere ac minuere potest. Neque enim de medicamento, mensura dimidij cyathi accipi debet, aut potest. Proinde legendum arbitror, ὅσον κυάμου μέγεθος. primū quòd facile fieri potuerit, ut ex decurtata scriptura κυάμ. μεγ. is qui transscripsit, legendum putauerit κυάθου ἥμισυ, maximè quum uini mentio proximè fieret. Deinde quòd fabæ magnitudo, conueniens modus esse uideatur huius medicamenti quotidie sumendi, non purgationis, sed humorum à corruptione asseruandorum gratia. Postremum quòd uox ὅσον, quantitatem ponderis aut molis significet, non mensuram, aut capacitatem uasis alicuius. Porrò huius medicamenti loco hodie sunt in usu catapotia siue pilulæ cōmunes dictæ, siue de tribus rebus. Constant enim aloê, croco, & myrrha, ita ut quædam officinæ æquale omnium pondus sumant: quædam myrrhæ simplum, aloës & croci duplum: quædam aloës duplum, croci & myrrhæ simplum, prout autorum primorum, aut utentium, aut etiam præsentium medicorum usus obtinuit. Differentia in hoc est, quòd in his pilulis, crocus pro ammoniaco, haud scio qua ratione, aut quo errore, ducas Arabibus medicis recipitur: et quòd pilulæ deglutiūtur, medicamentum hoc ex uino bibitur. Nam quod ad pondus attinet, pilularum dosis in communi est drachma una. Qui uero in peste quotidie utuntur, minus sumunt, drachmæ nimirum tertiam aut quartam partem, ita ut à quibusdam neq; hic fabæ magnitudo excedatur.

κυάθου ἥμισυ suppositum pro κυάμου μέγεθος

Pilulæ communes

Catapotia ex III. rebus

IN CAPVT XXXVII.

Et totum corpus maiorem naturali molem habet.) Tametsi Paulus hoc loco legat, ἐν ὄγκῳ τε μείζονι τοῦ κατὰ φύσιν τὸ στόμα τῆς γαστρός ἐστι. Tamen Galenū 12. methodi, & Aëtium lib. 5. cap. 95. sequuti, legere maluimus & expreßimus: ἐν ὄγκῳ μείζονι, τοῦ κατὰ φύσιν ὅλον τὸ σῶμά ἐστι. Nam & oris uentriculi moles cerni non potest, & si quid ea parte tumidius foris appareat, hoc inflati præcordij nota, quæ præceßit, satis indicatum fuit. Sed & color qui sequitur ad totum corpus pertinet, non ad uentriculi osculum. Deest autem & eo loco Paulo uox una, ex dictis autoribus restituenda, ut sic legatur: ἔστι δὲ οἷς μὲν τὸ μελάντερον καὶ πελιδνότερον. At mox siue legas, ἔνιοι καὶ χωρὶς τούτων, ut Galen. habet, siue οἵ τινες καὶ χωρὶς τούτων, ut Aëtius, siue οἱ δὴ καὶ χωρὶς τούτων, ut Paulus, δὲ in δὴ mutato, rectam lectionem habes.

Et illud solum tēpus remittamus, in quo somnus ipsos occuparit. Siquidem igitur pulsus ipsis ualde paruus, & fortiter inæqualis est, extremum periculum imminet, & facere oportet ea quæ dicta sunt, nihil aliud curiosius conando.) Hæc omnia in græcis exemplaribus desunt, nec compendij gratia à Paulo omissa sunt, sed ad explendam sententiam necessaria existunt. Et sequens periodus, εἰ δὲ τόνω μετρίως ἔχοι, &c. indicat priorem illam desiderari. Ex Galeno itaq; & Aëtio locis paulò antea citatis adscribantur Paulo hæc uerba: καὶ μόνον ἐκεῖνον ἀνιέντες τὸν καιρὸν, ἐν ᾧ περ ἂν ὕπνος αὐτοὺς καταλάβοι. εἰ μὲν οὖν ὁ σφυγμὸς αὐτοῖς σφόδρα μικρὸς, καὶ ἀνώμαλος ἰσχυρῶς, ἔσχατος ὁ κίνδυνος, καὶ χρὴ πράττειν τὰ λελεγμένα, μηδὲν ἄλλο περιεργαζόμενον.

Aduersissima sunt his balnea, & aër nos ambiens multus calidus aūt frigidus. Hæc igitur facienda sunt à prima die, ubi ipse incœperis curationē.) Et hæc omnia desunt in græcis exemplaribus, necessariò ad perficiendam sententiam requisita, & non breuitatis ergò à Paulo relicta, sed ab exscribente præterita. Nam etiamsi multa legantur in Galeno ac Aëtio, quæ Paulus libenter transiliuit, tamē hæc sine sentētiæ detrimento omitti nō possunt. Sic ergo lectio cōpleatur: ἐναντιώτατα τούτοις ἐστὶ βαλανεῖα, καὶ ὁ περιέχων ἡμᾶς ἀὴρ ἱκανῶς θερμὸς ἢ ψυχρὸς γινόμενος. ταῦτα μὲν οὖν πρακτέον ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ὅταν αὐτὸς ἄρξῃ τῆς θεραπείας.

IN CAPVT XL.

Verùm in rhenibus cum grauitate quadam dolor est, in uno loco firmatus, circa lumbum dextrum aut sinistrum, retrorsum magis. In colo uero dolor ex

lor ex loco ad locum transit.) Hæc quoq; desunt græcis exemplaribus, ex transscribentis incuria relicta. Neq; enim sine his sententia integra est, & non compendium, sed dispendium esset, relinquere ea quæ ad sententiæ perfectionem referunt. Ex Galeni itaq; lib. 2. de locis affectis, & ex Aëtij lib. 5. cap. 100. sic ad uerbum legendum est. Inde enim ad uerbum, etiam præcedentia ac sequentia Paulum transscripsisse apparet: ἀλλ᾽ ἐπὶ μὲν τῶν νεφρῶν μετὰ βάρους τινὸς ἐστὶν ὁ ὀδύνη, καθ᾽ ἵνα τόπον ἐρηρεισμένη, ἢ τὴν λαγόνα δεξιὰν ἢ ἀριστερὰν, ὀπισθεν μᾶλλον. ἐπὶ δὲ τοῦ κώλου μεταβαίνει ἡ ὀδύνη τόπον ἐκ τόπου. Sed & paulò post ex memoratis Galeni & Aëtij locis, legendum est hoc modo: πονῶδεις δὲ καὶ ναρκώδεις ἐπιφέρει τοὺς πόνους, ὁ ὑπὸ τοῦ δέρματος τεταμένος ὑμὴν. οἱ δὲ μεταξὺ τοῦ στέρνου διατεινόντας. Etiamsi in Aëtio uitiose legatur γαστρὸς pro στέρνος, & reliqua lectio corrupta ipsi ex Paulo restitui possit. Porrò quod paulò post, placantes ipsos magis attenuantibus edulijs, conuerti, in græcis est προσλιπαροῦντες, quod significat placantes, mitigantes, neq; necesse est aliam uocem exquirere, quæ pro hac substituatur. At uerò quod mox sequitur. Si uerò tumor grauans aut premens dolorem efficiat, tumor curandus est, accipiendum de tumoribus forinsecus in corpore obortis, & non de aliqua externa illapsa corpori mole, quæ aut grauasset aut contudisset, quomodo enim de hac mole subiunxisset, τὸν ὄγκον ἰατέον? Sed clarior est adhuc, qui insuper addit quibus rebus tumor is sit curandus, Aëtius, τὸν ὄγκον ἰατέον inquit, διὰ τῶν λεπτυνόντων καὶ ἀραιούντων.

Aëtij locus

προσλιπαροῦντες

ὄγκος pro tumore

IN CAPVT XLI.

Crassitudinem habet strigmentitiam, aliquando etiam oleosam, aut adiposam, syntexis id est colliquatio appellatur morbus. Nam recens compacta pinguedinis ac carnis essentia, à febre ardente resoluitur ac colliquatur.) In græcis exemplaribus lectio corrupta sic restituatur ex Aëtij lib. 5. cap. 90. & lib. 9. cap. 38. καὶ πάχος ἔχειν γλισχρῶδες, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐλαιώδες ἢ πιμελῶδες, σύντηξις καλεῖται τὸ νόσημα. ἡ γὰρ νεοπαγὴς οὐσία τῆς πιμελῆς καὶ τῆς σαρκὸς, ὑπὸ πυρετοῦ διακαοῦς ἀναλύεται καὶ τήκεται. Sed & mox integra uox deest, & una corruptè legitur, nempe γῆς pro πηγῆς. Sic ergo integra lectio restituatur, ψυχροῦ πόσις ἴασίς ἐστιν ἀπὸ πηγῆς ψυχροτάτης.

IN CAPVT XLII.

Tunc autem aperire & claudere palpebras cogimus.) In græcis exemplarib. legendum est ex Aëtio lib. 5. cap. 115. διοίγειν δὲ τότε καὶ μύειν ἀναγκάζομεν, τὰ βλέφαρα. Quòd si quis ex Oribasio legere maluerit, διοίγειν δὲ πυκνῶς μύειν τε ἀναγκάζομεν τὰ βλέφαρα, uerba quidem habebit diuersa, sed in eandem tamen sententiam tendentia, nimirum ut ægris per hoc fatigatio inducatur.

IN CAPVT XLIIII.

Post conuenientem superflui uacuationem.) In græcis falsò habetur, μετὰ τὴν προσήκουσαν τῶν πυρετῶν κένωσιν. Legendum est enim περιττῶν, hæc enim uacuantur, non πυρετοί. Ita etiam lib. 3. cap. 3. πυρέττοντος pro περιττεύοντος falsò legitur.

πυρετῶν suppositum pro περιττῶν

Cataplasma huic adhibendum est ex polentæ polline.) Græca exemplaria habent καταπλαστέον ἐκ παλαιοῦ ἀλφίτου, sed facilis fuit lapsus, ut παλαιοῦ pro πάλης arriperetur. Esse autem ἐκ πάλης ἀλφίτου legendum, docet Aëtius lib. 5. cap. 115. Non enim præscribunt ueterem polentam, sed ipsius polentæ pollinem, quæ πάλη & παιπάλη græcis dicitur.

παλαιοῦ uox pro πάλης supposita

πάλη

παιπάλη

IN CAPVT XLVI.

Si uerò perseueret rigor, aut perfrigeratio.) Leuis & nullius momenti error in græcis exemplaribus, fecit ut tota sententia huius loci corrumperetur. Græcè sic habetur: ἐπὶ μόνου δὲ τοῦ ῥίγους ἢ τοῦ περιψύξεως οὔσης. Legendum autem ἐπιμόνου, ut sit una uox. Hæc & alia huiusmodi hactenus non attigi, neq; in posterum adducam, quum ex ipsa nostra translatione satis cognoscantur, & talibus dedolandis immensus præseginum aceruus futurus sit.

IN CAP. XLVII.

In somno uero in cimolia terra aquæ dissoluta pinguefiunt.) Græcè legitur κιμωλίᾳ ὕδατι διαλυθείσῃ πιαινόμενα διὰ τῆς. Sed legendum est pro διὰ τῆς, uox ῥάκη. Cimolia enim quum aqua resoluitur, pinguitudinem quandam remittit, quam ἔμφυτον κεκτημένη, ut Dioscor. ait, in se habet. Cimoliam itaq; in somnis dorso ac thoraci per panniculum, aut linteum subijci uult Paulus, sicut antea etiam uentilationem per flabellum cum somno assumendam esse dixit: alioquin enim somnus sine his machinamentis, non sudorem prohiberet, sed magis adiuuaret. Nam antea docuit iudicatorios sudores tum alijs faciendis, tum somno adiuuandos esse.

Cimoliæ pinguitudo

Qui uerò per expressionem fiunt sudores.) Sudores per expressionem, id est κατ᾽ ἔκθλιψιν fiunt. qui per uim quandam ex doloribus aut conuulsionibus eliduntur, & quos anxietas quædam excludit. Eos autem deligatione, & fotu extremarum partium, & panniculorum laneorum defrictione curare præcepit. Sed corrupta est in græcis codicib. lectio, quæ habet ἀνάψυξιν διὰ ῥακιδίων ἐρέων.

Sudores expreßi

legendum

ἀνέψυξε ψύχω ὀθονίων ἀραιῶν

legendum enim est ἀνέψυξε, à uerbo ψήχω, quod tero, τρίβω, tergo, scabo, frico significat. Et alioqui uox ἀνέψυχε, nihil huc pertinens significat, nisi pro desiccare accipias, & ἀνέψυξε legas: Et fortassis pro ἐρίων legendum est ἀραιῶν, ut raros panniculos accipiamus.

IN CAPVT XLIX.

Mentæ facultas

Vitare autem oportet repentinam ex somno excitationem, fumum, puluerem, acriores odores, piperis, castorij, sinapis, mentæ. Lenis est odor mali ac polentæ.) Hæc græcè ad uerbum ita leguntur: φυλάττεσθαι δὲ ἀφνιδίαν ἐξ ὕπνου διέγερσιν, καπνὸν, κονιορτὸν, τὰς δριμυτέρας ὀσμὰς, πεπέρεως, καστορίου, νάπυος, ἡδυόσμου. πραεῖα δὲ μήλου καὶ ἀλφίτου ὀσμή. Dubium itaq; est primum an ἡδύοσμον, id est mentam, uitare iusserit, uelut quæ acris calidaq; ac tenuium partium sit, atq; istis facultatibus uelut alia quæ enumerauit, sternutationem irritet: aut distinctione post uocem νάπυος facta, ἡδύοσμου uox ad πραεῖα & sequentia, coniuncta legi debeat: quomodo posterioris editionis lectio habet: maximè quum Aëtius libro sexto cap. ultimi fine apertè tradat, mentæ olfactum sedare sternutationes, ποιεῖ inquit, καὶ τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ ἡδύχροον ὀσφραινόμενον. Deinde ambiguum est an μήλου uox rectè legatur. Nam quum multa sint malorum genera, facultatibus diuersa, non uidetur ita simpliciter debuisse pronunciare mali odorem lenem siue gratum esse. Deinde diuersißimi generis odores, mali & polentæ, non ita commodè coniunxisse uidetur, ut proinde suspicio sit, pro μήλου uoce, legendum esse ἀμύλου,

Amyli facultas

quum amylum & natura & uiribus polentæ uicinius sit, & acria leniendi uim habeat. Hæc proponenda duxi, non quòd omnino improbem aut tollam ueterem lectionem, sed ut sollicitos faciam rei medicæ studiosos, artemq; exercentes, quo diligenter etiam rectè tradita considerent ac expendant, atq; ita non temere quæuis, sed experientia quoq; prius cognita, in usum assumant.

IN CAPVT LI.

ἀτροφία

Si uerò ad magnam famem, bulimon appellatam, ciborum inappetentia deueniat, hoc est, ut excellenter animo linquantur, hos reuocabimus.) Legitur quidem hoc loco ὑπερβάλλουσαν ἀτροφίαν, hoc est ut excellenter non sentiant alimentum. Sed quum præcipua eorum qui bulino corripiuntur affectio in hoc sit, ut animo linquantur, cum extremarum partium perfrigeratione, & spiritus defectione, uelut Aëtius libro nono capite sexto, docet, uidetur etiam hic legendum esse ὑπερβάλλουσαν ἀψυχίαν, uelut etiam reddidi, maximè quum sequatur, τούτους ἀνακτησόμεθα, id est hos reuocabimus. Non enim reuocantur ac ueluti ad uitam reparantur, nisi ἀψυχοῦντες, & qui λειποθυμοῦσι. Estq; ἀψυχία idem quod λειποθυμία, uelut etiam Hippocrates libro primo de morbis muliebribus usurpat. Quòd si tamen ἀτροφίαν legendũ esse quis contendat, neq; is aliam sententiam inducere poterit, quàm ut accipiamus, adeò uehementer alimentum non sentiri, ut inde deliquium animi consequatur. Reuocatis autem panem ἐν κράματι, id est uino diluto exhibet, sed falsò in græcis una uox συγκράματι habetur.

ἀψυχία λειποθυμία κρᾶμα

IN CAPVT LIII.

Appetunt etiam uitiosas qualitates, quemadmodum etiam cibos.) Sic sanè habent exemplaria græca, μοχθηρῶν δὲ ἐπιθυμοῦσι ποιοτήτων, ὥσπερ καὶ σιτίων. At uox σιτίων facit ut uideri poßit rectius legi πομάτων quàm ποιοτήτων, ut accipiamus eos & potus et cibos uitiosos appetere. Sed repugnat constans lectio exemplariorum, etiamsi fieri potuerit, ut ob uicinitatem uocum, ποιοτήτων pro πομάτων supposita sit. Deinde & ratio colligit, & experientia confirmat, non potus tantum eos uitiosos, uelut etiam cibos appetere, sed uarias res quæ nec in cibi nec potus usum ueniunt, sed in ore saltem teneri, aut manducari possunt, ex partibus animalium, stirpiũ & terrarum, imò etiam rerum absurdarum, iuxta prædominantis uitiosi humoris proportionem. Quin & si potus ac cibos tantum eos appetere, uelimus accipere, tamen etiam sic πομάτων uox melius sub uoce ποιοτήτων intelligi potest, quàm expresse pro ipsa remota reponi. Quòd si Galenum libro primo de symptomatum causis sequi uoluerimus, utram uocem maluerimus rectè legemus. Nam utrasq; uoces eodem loco non ita multo facto discrimine usurpat. Et Paulum inde hæc & sequentia mox descripsisse apparet, unde etiam uera lectio peti potest.

IN CAPVT LIIII.

Myſclion Myxa Myxæ oſſa

Et damascenorum & Mysclij, hoc est myxæ ossa in ore retenta.) Græca exemplaria hic sunt corrupta, sic enim habent: καὶ δαμασκηνῶν καὶ μυσκλίου, ὅπερ δὲ ἐστιν ἡ μύξη, τὰ ὀστᾶ. Potest autem recta lectio restitui ex Aëtio qui libro quinto cap. 118. ita habet: καὶ δαμασκηνοῦ δὲ, ἢ μυξαρίων τὸ ὀστέον κατεχόμενον ἐν τῷ στόματι πραΰνει δίψαν. Proinde ita Pauli lectio habere debet: καὶ δαμασκηνοῦ καὶ μυσκλίου, ὅπερ δὲ ἐστι ἡ μύξης τὰ ὀστᾶ. Est autem myxa fructus non multum dißimilis pruno damasceno, ita ut alter pro altero agnosci poßit. Hodie in pharmacopo-

macopolijs Sebesten uocant. Vtriusq; ossicula illa interna in quibus & nucleus est, hic in usum præscribuntur. Meminit porrò paulò post Salis Indici, qui colore quidem & compage similis sit sali communi, sapore uero mellito. Quibus uerbis declarat se nihil aliud præscribere quàm Zuccharum hodie appellatum granosum, illud & candidum appellatum: quod ipsum etiam Dioscorides nouit, & Saccharũ appellat, & lib. 2. describit, speciem esse mellis in India ac felice Arabia concreti, quæ in harundinibus reperiatur, compage similis sali, & quæ sub dentibus similiter ut sal atteratur. Sed & Paulus libro septimo Sacchar appellat, & ex felice Arabia afferri dicit, quod minus quidem inquit, dulce est melle, quod apud nos est, sed paribus uiribus præditum, supra hoc quòd neq; stomacho ingratum est, neq; uelut hoc, sitim inducit. Quæ uerba Paulus ex Galeno libro septimo simp. medica. transscripsit. Sicut Galenus sua partim ex Dioscor. sumpsit. Plinius quoq; libro duodecimo capite octauo eandem sententiam his uerbis exponit. Saccharon & Arabia fert, sed laudatius India. Est autem mel in harundinibus collectum, gummium modo candidum, dentibus fragile, amplißimum nucis auellanæ magnitudine, ad medicinæ tantum usum. Hæc omnia quum hodierno appellato Zucchаro probè conuenire uideantur, nõ libet mihi diuersum genus hodierni Zucchari, à Sacchаro illo ueterum credere: etiamsi tempus, & locos, & usum, et parandi modum, aliquantum immutarit. Sed de hac re amplius quiddam libro secundo emblematum in Diosc. emblemate 71 dicemus.

Sebesten
Sal indicus
Zuccharum
Saccharum
Sacchar

IN CAPVT LVIII.

In principio igitur sustinere oportet ea quæ prodeunt, ita ut nihil resistamus aduersus ea quæ ex corruptione ac cruditate efferuntur.) In Græcis exemplaribus desunt hoc loco duæ uoces ad explendam sententiam necessariæ, nempe πρὸς τὰ. Sic ergo legendum est: ἐν ἀρχῇ μὲν οὖν δέχεσθαι δεῖ τὰ κομιζόμενα, μηδὲν ἀντιβαίνοντας πρὸς τὰ ἐκ διαφθορᾶς καὶ ἀπεψίας φερόμενα. Cæterùm quod ad finem huius capitis habetur: ἀγάθιον ἐγκάθω προστετυπωμένον τῇ ἕδρᾳ ἐκ θερμῶν στημάτων, integrum est, & bonam sententiam exhibet, si quis uoces rectè arripiat. Est autem sententia ea quam ego expreßi his uerbis; Glomer ex calidis staminibus ad sedem efformatus apponatur. Est enim ἀγάθιον glomus siue glomer, id est globus ex staminibus, quæ στήματα uocantur, factus, nostrum uulgus ein weber klüel appellat. Talem itaq; glomum ex staminibus ac filis factum ita efformari uult ut ad sedem aptus sit, & appositus prohibere posit, ne ita frequens ad egerendum surrectio contingat. Meminit etiam lib. 3. cap. 41. fine.

ἀγάθιον
Glomer ex staminibus
στήματα

IN CAPVT LIX.

Per typham uelut mos est, uasa in naribus sauciare.) Quandoquidem stillatio sanguinis, quæ uidelicet guttatim sanguine è naribus stillante contingit, aut per expreßionem, id est uiolentiam quandam plenitudinis urgentis ac impellentis, aut ob meatuum densitatem, id est διὰ πύκνωσιν τῶν πόρων, uelut Aëtius libro quinto cap. 124. dicit, fit, etiamsi in Paulo τῶν πόρων uox desit: hanc sanè meatuum densationem rarefacere uult, atq; sic stillationem in largiorem fluxionem commutare, & hoc sauciatis uasis naribus per typham. Est autem Typha harundinis species ea quæ frequens ubiq; occurrit in stagnantibus locis ac paludibus, uulgus nostrum kolben, & röricht kolben appellat. Hæc itaq; Typha inditur in nares, & acie sua uasa saucians sanguinẽ elicit. Aëtius citato iam loco idem per graminis coliculum molitur. διὰ καυλίου ἀγρώστεως inquit, ὡς ἔθος τρῶσαι τὰ ἐν τοῖς μυξωτῆρσιν ἀγγεῖα. & libro sexto capite nonagesimo quinto, graminis florem aut summam eius asperiorem partem naribus indere iubet, & obtorquere donec sanguis erumpat.

Typhæ usus
Graminis usus

IANI CORNARII MEDICI PHYSICI, DOLABELLARVM IN PAVlum Æginetam, Liber tertius.

IN CAPVT I.

ALIVD experimẽto cognitũ ad alopeciam. Radicis Mandragoræ, &c.) Hoc medicamentũ in nullo alio medico græco, quod sciam reperitur. Et uocibus obscuris, & Paulo non ita familiaribus proditum, meritò tanquàm suppositititium est suspectum. Ac primum quidem ponderis lectio corrupta est, habetur enim χ° . ῆ . quod sanè pondus si congiorum octo mensuram accipiamus, in immensam molem excreuerit medicamentũ. Aut igitur ultrò hoc pondus autor obscurauit: aut corruptè legitur pro genuino pondere. ʒo. ῆ . id quod latinè expreßi, deinde habetur ἀξυγγίου χοιρέου ἀπάσε. Neq; satis constat quid per ἀπάσε uocem significare uelit,

ἀπάσε

ἀθερώ-

πάλαιον ἀθεράπευτον ne, id est non curatam, aut ἄναλον, id est non salsam. At quum πάσσειν inter cætera significet etiam salem inspergere, ἄπαστον non salsam conuerti: & alioqui insulsæ axungiæ usus hoc loco potior quàm salsæ axungiæ uidetur. Postea nerij herbæ cordis siue internæ partis parum habet, hoc modo, νηρίου τῆς βοτάνης καρδίας ὀλίγον. Nerium itaq; fruticem, qui & Rhododaphne, & rhododendron appellatur, obscurat herbæ appellatione. & dum cor eius herbæ accipere iubet, etiam de parte nos ambiguos facit. Puto tamen ramorum nerij internam partem, siue medullam accipiendam esse, sicut in scilla internam partem ac medium καρδίαν græci medici uocant. Putatur autem, Nerium esse fruticem, nostris olander appellatum. Cætera clara sunt, nisi quòd ἀκροσωρεύσας corruptè legitur pro ἀκροσκορώσας, est autem ἀκροσκορῶσαι excolare.

Nerij herbæ cor

καρδία scillæ

ἀκροσκορῶσαι

Aliud. Capitis muris usti partem unam, testarum buccinorum marinorũ partem unam.) In græcis codicibus ita legitur: ἄλλο. κυνὸς κεφαλῆς κεκ. μ. α. ὀστράκων ῥούσιον ἐκ τῆς θαλάσσης μ. α. Tametsi non improbo coniecturam, ut ob scripturæ uicinitatem, κυνὸς uox pro μυὸς uoce supposita sit, maxime quum Galenus quoq; libro primo τῶν κατὰ τόπους muris caput, & non canis habeat: tamen sicut paulò antea uulpeculæ caput ustum recipiebat, sic caninum quoq; hoc loco recipiendum esse, præscripsisse uideri potest, utrunq; ob uim uehementer resiccantem ac extersoriam. Eodem modo, sicut pro uocibus ὀστράκων ῥούσιον, legendum puto, ὀστράκων κηρύκων. Nam eadem etiam paulò inferius in hoc capite habentur, tamen nolo etiam penitus ὀστράκων ῥούσιον reijcere, fortaßis enim legendum est, ὀστράκων ῥουσίων ἐκ τῆς θαλάσσης μ. α. id est testarum russearum ex mari partem unam. Tametsi uero res obscura ac incerta, pro certa tradi non poßit, tamen suspicor ῥούσιον dixisse russeum, latina uoce usurpata. Quemadmodum constant. Cæsar libro secundo de agricult. cap. 24. ῥουσίζοντα ἴα dixit russei coloris uiolas. Et Paulus libro septimo cap. undecimo in antidoto podagrica ex corallio, anagalliden, τὸ ῥούσιον ἄνθος ἔχουσαν, id est puniceum florem habentem dixit. Et tamen neq; sic russeæ testæ ex mari, aliæ erunt quàm conchyliorum ac concharum, atq; adeo ipsorũ buccinorum. Sed hæc coniectura nostra sit, qui nolui locum ab omnibus silentio præteritum, relinquere intactum, sed quod in præsens uideretur communicare. Addam porrò & aliam coniecturam. Poßit fieri ut recta lectio sit, ὀστράκων ἐχίνων ἐκ τῆς θαλάσσης. Nam Galenus lib. primo τῶν κατὰ τόπους, inter huius generis medicamenta à Critone prodita. Herinaceorum marinorum testas ustas habet. Sed sint hæc coniectantis ac diuinantis, non asserentis ac affirmantis. Neq; enim mox mutanda est lectio expressa, ex eo quòd alius scriptor diuersum quid habet: nisi penitus constet ineptam ac inutilem esse lectionem eam quæ ab altera uariat. Proinde etiam in sequentibus, nihil opus est adducere diuersam lectionem Galeni, aut Oribasij, aut Aëtij, ubi non palàm res ipsa reclamat. Possunt enim posteriores etiam in his quæ ex alijs usurpant, aliqua demere, aliqua addere, pondera etiam ac mensuras mutare, alia contusa, alia torrefacta assumere, & totius medicamenti formã alterare, prout ipsis ex usu fore uisum fuerit. Si quid igitur à nobis aliter quàm græce habetur, conuersum est, id uelut certum à nobis receptum est, ne quis de singulis à me reddendam rationem expectet. Non minima enim commentarij pars, ipsa recta translatio haberi debet, ut quæ etiam iusti commentarij uice esse poßit. Quòd si quis tamen aliquid hic desideret, is multa huc pertinentia in libro primo commentariorum meorum medicorum in Galenum τῶν κατὰ τόπους scriptorum reperiet, & meminerit nos hic saltem dedolare, ea quæ prius ita secta ac parata fuerunt, ut dolabellam tantum requirerent.

Muris caput

Canis caput

ῥούσιον ὄστρακον

ῥουσίζοντα ἴα

Rußeæ testæ

ῥούσιον ἄνθος

Anagallidis

Coniecturarum modus

Translatio recta, est pars commentarij

Deinde pectinem in aqua tinge, ac quotidie utere.) In græcis habetur, τῇ δὲ ἐπιούσῃ καταβάπτων εἰς τὸ ὑδάτιον καθ' ἕνα, χρῶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν. Ex quibus uerbis ego nullam commodam sententiam assequor. Neq; enim καθ' ἕνα ad pilos referri potest, quum sint τρίχες fœminini generis. Neq; fieri potest ut quis singulos pilos hac aqua tingat. Quum autem neq; hic autorẽ reperiamus; ex quo Paulus transscripsit, coniectura usi, non esse legendum καθ' ἕνα statuimus, sed literarum uicinitate corruptam esse lectionẽ iudicamus, & pro ea τὸν κτένα legendum esse credimus. Nam & per pectinem hac aqua tinctum, pili commode infici possunt, & similes aquas, aut potius cremores hodieq; multis in usu per pectinem esse scimus.

καθ' ἕνα suppositum pro τὸν κτένα

Pectinis usus

Aliud. Aphronitri minæ dimidium, pumicis torrefacti minæ quartã partem.) In græcis pondera hæc corrupta sunt. Legitur enim ἀφρονίτρου μνᾶς ζ. κισσήρεως ὀπτῆς μνᾶς δ. Tanta harum rerum moles nullam penitus congruentiam cum sequentibus habet, quæ quatuor drachmarum pondere sumuntur. Suppositum itaq; est μνᾶς ζ. pro μνᾶς ς. & rursus μνᾶς δ. suppositum est pro μνᾶς τέταρτον. Nam mox etiam lupinorum χ. τέταρτον, id est quartam congij partem habet. Atq; hic scripturæ modus frequens occurrit in medicis græcis, ut litera δ. non numerũ quaternarium, sed quartam rei cui adiecta est partem significet.

δ. pro τέταρτον usurpatum

IN CAPVT II.

Aliud. Gallas uiginti, adianti sextantem.) *In hoc medicamento græca lectio corrupta sic emendetur, pro χρίε θαλάσσῃ, lege τρίβε θαλάσσῃ, & pro ὀξηράναντα ἀλείφειν, lege ξηράναντα ἀλείφειν.*

Aqua capillos denigrans.) *In hac aqua falsò legitur μήκωνος καπνίων, pro μήκωνος κωδύων, ueluti conuerti. Sed & sequentium distinctio iuxta nostræ translationis rationẽ, in græcis facienda est. Vsus autem est & hic latina uoce, ὕδωρ λακκαῖον, aquam lacustrem appellans. Nisi fortaßis potius latini λάκκον græcam uocem, lacum suum fecerunt.*

ὕδωρ λακκαῖον
λάκκος

Thapsi qua tinctores utuntur, quam Romani herbam rubiam uocant, drach. VIII. lixiuij pileatorij sextar. IIII.) *Hæc in græcis sic habentur, θάψου ᾧ τινι οἱ βαφεῖς χρῶνται, ἣν οἱ ῥωμαῖοι ἕρβα ῥούβιαν καλοῦσι ℒ. η. κονίας πιλοποιητικῆς ℒ. δ. Legendum autem πιλοποιητικῆς ξ. δ. uelut res ipsa indicat. Et accipiendum lixiuium pileatorium siue pileariorum, hoc est eorum qui pileos ex lana faciunt, uelut in comment. medicis inter alia lixiuiorum genera docui. Quòd uero herba ea quæ latinis Rubia uocatur, græcis appelletur θάψος, uelut hic Paulus habet, hoc apud nullum alium græcum autorem legi: imò neq; θάψον pro ullius herbæ appellatione adhuc reperi. Thapsum addita uoce barbassum uulgus herbariorum nouit, sed hæc Thapsus φλόμος græcis est, & Verbascum latinis, unde barbaßi uox corrupta est. At hanc Thapsum non uelle indicare Paulum, inde colligimus, quòd paulò post φλόμου, id est uerbasci bis mentionẽ facit: & quòd hæc Thapsus, rubia latinis non appellatur. Et rubiam quidem latinis dictam, ἐρυθρόδανον esse, apud omnes pro certo habetur, & in Dioscor. rubiæ appellatio addita legitur. an uero hanc Paulus uelit, & hic Thapsum appellet, ambiguum facit, quòd etiam ipse libro septimo erythrodanum radicem rubram tinctorum esse dicit, quemadmodum quoq; Dioscorides. Verum de Thapso appellata à se, mox ita scribit, βοτάνης χρυσιζούσης ἣν ῥωμαῖοι ῥούβιαν καλοῦσι. Non enim uidetur conuenire, ut eadem modo rubra radix, modo herba auri colorem referens appelletur. Hesychius Thapsum lignum esse scribit, quod aliqui scythicum appellent, & quòd etiam fluuius apud quem nascitur, Thapsus appelletur. Huic ligno attribuit, quòd tingat, & quòd lanas & capita eo flauefaciant. Vnde etiam Thapsinum, flauũ uocetur. Sed apponam ipsius uerba: θάψινον, τὸ ξανθόν, ἀπὸ τοῦ ξύλου τοῦ θάψου, ὃ βάπτει, ᾧ ξανθίζουσι τὰ ἔρια καὶ τὰς κεφαλάς. τοῦτο τινὲς σκυθικὸν λέγουσι. καὶ ὁ ποταμὸς παρ' ᾧ φύεται τὸ ξύλον θάψος καλεῖται. At ut Paulum de ligno loqui non putemus, facit quòd & herbam uocat, & quòd rubia non appellatur. Eò ergo tandem deuenimus, ut rubeam quam aliàs ἐρυθρόδανον dixit, peculiari suæ ætatis uocabulo, θάψον ab ipso dictam esse suspicemur: non tamen ulterius id facturi, quàm donec rectius quid assequuti fuerimus. Habet porrò mox in eodem medicamento, κελυδρίου. ξο. β. Neq; satis constat an quid in rerũ natura sit, quod κελυδρίου uoce significetur. Proinde & hic coniectamus, μυοκελυδρίου ξο. β. legendum esse, hoc est murini stercoris sextantem. Sunt enim μυοκελίδεια eadem quæ μυόχοδα. procliue autem fuit uocem ob similitudinem corrumpi: & Galenus libro primo τῶν κατὰ τόπους, inter simplicia medicamenta ad alopecias facientia, muris stercus habet: & Paulus ipse murinum stercus alopecijs conuenire libro septimo testatur: & alioqui si celydrium uertas, satis indicas neq; quid græcè legas, neq; quid latinè reddas, te intelligere.*

κονία πιλοποιητική
Lixiuium pileatorium
Herba rubea
Thapsus
Thapsus barbaßus
φλόμος
Verbascum
ἐρυθρόδανον
Thapsus lignũ
θάψινος flauus
κελύδριον
μυοκελύδριον
μυόχοδα
Stercus murinũ

IN CAPVT III.

Ad ficosas in capite ac mento pustulas medicamentum siccum.) *Quod siccum dixi medicamentum, in græcis codicibus habetur, τὸ ξυράφιον, sed falsò, legendum enim est ξηρίον. Nam ita mox appellat linea sequenti, λουσάμενος inquit, ἐπιτίθει δαψιλὲς τὸ ξηρίον, id est, hoc siccum loto largè impone. Vocantur autem ξηρία medicamenta quæ arida & in puluillum detrita insperguntur, ac imponuntur ita ueluti sunt sicca. Et de his peculiariter libro septimo capite 13. agit. De hoc uero sicco puluillo, quòd non parum uexet hoc medicamentum, dicit, ἅπτεται οὐ μικρῶς inquit. Significat enim ἅπτεσθαι hoc loco contactum molestum, nempe irritare, stimulare ac uexare.*

ξηρία
Sinopis pro sinapi supposita
ἅπτεσθαι

Aut sinapi cum aceto.) *In græcis legitur, ἢ σινώπιδι μετ' ὄξους. Sed falsò, neq; enim huc facit μίλτος σινωπική, sed σίναπι, quod ipsum etiam ex alijs medicamentis ad pediculos facientibus declaratur.*

IN CAPVT IIII.

Aut hederæ corymbi aceto cocti, & cum rosaceo triti.) *In græco lege ἢ κισσοῦ κόρυμβοι ἑφθοὶ ἐν ὄξει συλλεανθέντες ῥοδίνῳ. Reliqua rectè habent: nisi quòd in capitis dolore ob frigiditatem, post τά τε σημεῖα, in græcis desunt uoces, καὶ ἡ θεραπεία, uelut ex sequentibus patet.*

Et decoctionibus ex hyssopo & origano, & calidioribus adhuc, &c.) *In græcis exemplaribus deest una uox ἀφεψήμασι. Ita enim legendum est: καὶ τοῖς διὰ ὑσσώπου τε*

καὶ

καὶ ὀργάνου ἀφεψήμασι, καὶ τούτων ἔτι θερμοτέροις, &c.

IN CAPVT VI.

Biliofo etenim humore fuperante, tales uigilantes phrenitici funt.) *In græcis codicibus parum integra eſt lectio, partim tranſpoſitis, partim deficientibus quibuſdam uocibus, uelut ex capite decimo deinceps huius libri apparet. Sic ergo legendum eſt:* καθόλου μὲν γὰρ χολώδους κατακρατοῦντος χυμοῦ, φρενιτίζουσιν οἱ τοιοῦτοι ἀγρυπνοῦντες. τοῦ δ᾽ αὖ φλεγματώδους, κωματωδῶς καταφέρονται. οἱ δὲ παλαιότεροι τοῦ Γαληνοῦ κάτοχον τοῦτο τὸ πάθος προσηγόρευον. κατοχὴν δὲ καὶ κατάληψιν οἱ νέοι.

IN CAPVT IX.

κλονώδεις ſuppoſitum pro κυματώδεις

Pulſus his magni & rari ac undoſi.) *Habent quidem exemplaria impreſſa, id quod ac undoſi dixi,* καὶ κλονώδεις, *id eſt ac agitatorij. Verum & ratio horum pulſuum, quam ſuprà libro ſecundo Paulus tradidit, & experientia ipſa, inſuperq́; Galenus teſtatur, legendum eſſe* καὶ κυματώδεις, *id eſt ac undoſi. Nam & in libello de pulſibus introductorio, & lib. 4. de pulſ. cauſis, Vndoſum pulſum palàm lethargicis Galenus attribuit. Et alioqui procliue fuit* κλονώδεις *uocem pro* κυματώδεις *ſupponere, ob ſcripturæ uicinitatem.*

βομβύλια

Hippoc. locus

Per anguſti oris uaſcula inſtillemus.) *Græcè eſt* ἐπεγχέοντες διὰ τῶν βομβυλίων. *Sunt enim* βομβύλια *anguſti oris uaſa, per quæ guttatim aliquid inſtillari poteſt. Vtitur hac uoce etiam Hippoc. libro tertio de morbis non procul à fine,* μετὰ δὲ τὰ λουτρὰ *inquit:* καὶ οἶνον γλυκὺν καὶ ὑδαρέα προπίνειν, μὴ ψυχρὸν, ὀλίγον, ἐκ βομβυλίου οὐκ εὐρυστόμου. *hoc eſt ut nuper in edita Hippocratis conuerſione noſtra latina reddidimus, ex anguſti oris pocillo. In græcis tamẽ exemplaribus deeſt uox* οὐκ. *Galenus in gloſſis Hippocratis, à ſonitu quem edit dum guttæ ex eo prodeunt nominatum eſſe dicit. cuius hæc ſunt uerba:* βομβύλιον ἔκπωμά ἐστι στενὸν ἔχον τὸ στόμα, ἢ πῶμα, παρὰ τὸ βομβεῖν ὠνομασμένον, *Germanis ein engſterlein appellatur, alicubi etiam à ſono & uitrimateria, ein klungkergleſslein.*

IN CAPVT XIII.

Oportet autem uictus rationem non ſolum infantibus, ſed etiam nutricibus ac lactantibus proſpicere.) *Græca lectio luxata, hoc modo reſtituatur:* χρὴ δὲ τῆς διαίτης μὴ μόνον αὐτῶν τῶν βρεφῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν γαλουχῶν προνοεῖσθαι.

ἐράσαι

κατεράσαι

ἀπεράσαι

ἐξεράσαι

Galeni locus

Hippoc. locus

Plutarchi locus

ἀπέρασις

Pauli lectio expenſa

Mane uero paſſum euacuatum bibendum præbe.) *In græcis pro* κεράσαντα, *legendum eſt* ἐράσαντα, *hoc modo:* ἕωθεν δὲ ἐράσαντα τὸ γλυκὺ, διδόναι πίνειν. *Significat enim* ἐράσαι, κενῶσαι *& euacuare, & eſt frequens eius uerbi apud medicos græcos, itemq́; reliquos ſcriptores uſus. Sicut etiam compoſitorum,* κατεράσαι, ἀπεράσαι, ἐξεράσαι. *Sed loci ferè ſunt corrupti ex uerbi ignoratione. Galenus libro quarto ſimp. medic. ubi de uinis inſolandis loquitur:* καὶ μετὰ ταῦτα κατερῶντες ἐν ἑτέροις οἰκήμασιν. *Legitur tamen in hactenus impreſſis codicibus,* καθαιροῦντες *falſò. Hippoc. libro quarto de morbis:* καὶ τὴν κεφαλὴν βαρύνεται, καὶ ἐξερᾷ, καὶ πυρεταίνει. *Vbi* ἐξερᾷ *pro* ἐξεμεῖ, *& per uomitum* ἐκκενοῖ *uſurpat. At in Aldino* ἐξερᾷ *habetur, quod in Baſilienſi codice rectè legitur. Plutar. in præceptis ſalubribus:* τοὺς δὲ ἐμέτους ποιητέον ἄνευ φαρμακείας, καὶ περιεργείας, μηδὲν ἐκταράττοντας, ἀλλ᾽ ὅσον ἀπεψίαν ἐκφυγεῖν αὐτόθεν ἀφιέντας ἀπραγμόνως διὰ πλεονάζουσαν τὴν ἀπέρασιν. τὴν ἀπέρασιν *euacuationẽ per uomitum dixit. Meminimus etiam in comment. medicis. Porrò mox ſequitur purgatorium medicamentum ex ueratro albo, in quo haud dubiè pondera nimia ſunt,* ς̄. *rerum quæ ſingulæ 8. drachmarũ pondere recipiuntur. Ego uel ſcrupulos uel ſiliquas legendum puto, imò omnino ſiliquas legendas eſſe cenſeo, ut ſit totum medicamenti pondus duarum drachmarum, & ſiliquarum quatuor. Hoc enim commodè pro una uice, cum paſſo quod eſt in colocynthide, ſumi poteſt. Et facile fieri potuit ut* ∠. *character pro* ℞. *charactere ſupponeretur. Non tamen mutaui lectionem uulgatam, ſententiam meam de ea adſcripſiſſe contentus.*

Ex quo radicis pæoniæ geſtabat magnam ac recentem partem, de collo ſuſpenſam.) *In græcis deeſt hoc loco uox* μέρος, *quæ reſtituta integram ſententiam efficiet, hoc modo,* ἐξ οὗ τῆς ῥίζης τῆς γλυκυσίδης ἐφόρει, λέγει δὲ τὴν παιονίαν, μέγα καὶ πρόσφατον μέρος ἐξηρτωμένον διὰ τραχήλου.

Quum ſymptoma futurum eſt, ubi ſenſerint partem.) *Hoc eſt ubi perceperint ac cognouerint partem, non quæ afficitur, ea enim propriè eſt cerebrum, ſed quæ uelut ſuprà dixit, auram aliquam frigidam ex ſe ad cerebrum diſtribuit, ſiue ea manus ſit, ſiue pes, laqueo ſuperpoſitã partem appræhendere ac adſtringere oportet, atq; ſic ne ad cerebrum aſcendat ac perueniat prohibere. Et hanc ſententiam etiam ipſa uerba græca exprimunt.*

Et cibi

Et cibi delationem, & uehementem ad uenerem impetum, & multi uini potum.) Inter ea quae Paulus hic ad finem capitis de morbo comitiali uitare iubet, habetur καὶ τὴν ἐκμοχλωσιν. Et sane multum de diu torsit nos, quid per ἐκμοχλώσιος uocem significare uellet. Vocem autem corruptam esse non dubito. Nam siue a uerbo ἐκμοχλεύω uenit, τὴν ἐκμόχλευσιν legendum est; siue ab ἐκμοχλέω, ἐκμόχλησιν scribendum fuit. Significat autem uerbum ἐκμοχλεύω, emoueo, expello, excutio. Sic linea tertia praecedente, de aceto mulso Iuliano dixit, ἐπὶ μεγ... ἐκμοχλεύον τὴν ὕλην, hoc est uelut reddidi, particulatim materiam excutiens. At hoc loco siue ἐκμόχλευσιν siue ἐκμόχλησιν legamus, ambigui sumus de qua emotione siue excussione loquatur: & neq; ex praecedente βραδυσιτίας, neq; ex sequente πολυοινίας, quas item cauere iubet, satis intelligere datur, quid per ἐκμοχλεύσιος uocem significare, ac uitare nos uelit. Si enim ciborum uehementem expulsionem uitare nos uoluisset, largam habuisset copiam uerborum, quibus id clarius significare potuisset, nec ad ita obscuram, & aliàs ab ipso non usurpatam uocem deuenisset. Si uero morbi aut materiae ipsius expulsionem, cauere nos uoluisset, καὶ τὴν τῆς ὕλης ἐκμόχλευσιν, aut τὴν τῆς νόσου ἐκμόχλευσιν dixisset. Si uerò corporis commotionem ac agitationem indicare uoluisset, uidetur potius dicturus fuisse, καὶ τὴν τοῦ σώματος ἐκμόχλευσιν, etiamsi simpliciter κίνησιν, significantius dicere potuisset. Quare eò tandem coniectura progressi sumus, non τὴν ἐκμόχλευσιν, aut τὴν ἐκμόχλησιν legendum esse, sed τὴν ἐκμάχλωσιν, à uerbo ἐκμαχλόω, quod scortor & ad uenerem feror significat: quod uerbum etiam si insuetum sit, tamen iusta forma de se uerbale nomen ἐκμάχλωσιν facit, per quod hoc loco Paulus uehementem ad uenerem impetum indicare uoluit, ut sit idem ἐκμάχλωσις quod μαχλοσύνη, id est Venus & scortatio. Atque ut hanc putem esse ueram huius loci lectionem ac sententiam, ex eo inducor, quod etiam supra à uino largiore, uenereq; multa, abstinendum esse dixit. Sed non uolo diutius ualere hanc coniecturam, quàm donec rectiorem & lectionem, & sententiam fuerimus assequuti. ἐκμόχλωσις ἐκμόχλευσις ἐκμόχλησις ἐκμάχλωσις μαχλοσύνη

IN CAPVT XIIII.

Aut intra sportam cancellatim textam cōclusi, in lecto ex alto suspenso, in altum attollantur.) Hoc modo conuerti uerba graeca quae sic habent: ἢ ἐωρεῖσθωσαν ἐν κλινιδίῳ, ὑφ᾽ ὃ θὴν γυργάθου τινὸς, ἐξ ὕψους ἀπηρτημένῳ. Est enim γύργαθον σκεῦος πλεκτόν. In tali ergo conclusi tales, lectis ex alto suspensis seruabantur γύργαθον

IN CAPVT XVIII.

In his igitur qui canino modo conuelluntur, maxillam in contrariam partem, per capistri deligaturam reduces.) Graeca lectio hic corrupta est, quae & Aëtii lib. 6. cap. 30. & infra ex lib. 6. Pauli cap. 92. restituenda est hoc modo: ἐπὶ μὲν οὖν τῶν κυνικῶς σπωμένων, ἐπιδέσεις εἰς τὰ ἀντικείμενα ἄγειν ὡς διὰ φορβίας προσαγορευομένης ἁρμόσει, καὶ ἀφαιρέσεις, &c. Est autem propriè φορβεία, uelut graeci dictionarij exponunt, περιστόμιον, καπίστριον, dictum ἀπὸ τοῦ φέρειν βίᾳ. Vnde etiam latinis capistrum à capiendo dictum est, & significatur eo tam id quod germanis ein halffter appellatur, quàm quod ein maulkorb. Absyrtus de pullis equorum, πληρώσαντας τὰς ἐ. καὶ ἡμιμίσας, τότε φορβίαν αὐτοῖς περιθέντες. Ab huius equini capistri similitudine dicta uidentur capistra, quae Musici ori obligabant, ad spiritus impetum coercendum, & faciei deformitatem occultandam ac ornandam. Plutarchus in lib. περὶ ἀοργησίας, de Marsya: ὁ μαρσύας ὡς ἔοικε φορβείᾳ τινὶ καὶ περιστομίοις, βίᾳ τοῦ πνεύματος τὸ γαῦρον ἐγκαθεῖρξε, καὶ τοῦ προσώπου κατεκόσμησε καὶ ἀπέκρυψε τὴν ἀνωμαλίαν. Hinc igitur & deligaturam mandibulam ad contrariam partem reducentem φορβίαν appellat. At uerò paulò post, ubi conuerti. At in superciliorum aut palpebrarum resolutione, in graecis legendum est, ἐπὶ δὲ ὀφρύων ἢ βλεφάρων, uidelicet ex Aëtio. φορβία equorum Capistrum φορβία musicorum φορβία deligatura mandibulae

IN CAPVT XX.

Vnde non sicca potius his fomenta, sed humida conuenire.) Graecū exemplar Aldinum una uoce corruptum, totam sententiam hanc corruptam, imò penitus nullam exhibet. Sic enim habet, ὅθεν καὶ τὰς ξηρὰς μᾶλλον πυρίας τούτοις, ἀλλὰ τὰς ψυχρὰς ἁρμόττειν. At hanc lectionem dum Basiliensis editio emendare studet, magis adhuc uitiatam expressit. Sic enim habet, ὅθεν καὶ τὰς ξηρὰς μᾶλλον πυρίας τούτοις, ἀλλ᾽ οὐ τὰς ψυχρὰς ἁρμόττειν, hoc est: unde etiam sicca magis his fomenta, & non humida conuenire. Quae sententia nec pro ratione spiritus ac aëris crassi ac nebulosi facit, qui insuper frigidus ualdè, ac congelatus & aegrè mobilis est: nec curationi quae sequitur respondet, ut quae mox ab initio lanas oleo imbutas adhibere iubet, & uesicam amplam oleum calidum habentem imponere. Quanquàm Aëtius lib. 6. cap. 39. non solum hoc humidum fomentum in usum praescribat, sed etiam sicca duo, alterum ex sale fricto, alterum ex milio, in sacculis adiungat, etiamsi haec ambo simul sicca sacculo excepta adhiberi possint. Ad hunc itaq; fomentorum tum humidorum, tum siccorum Fomentorum humidorum ac siccorum ratio

C

rum usum respexisse uidetur Pelops, quem Paulus hic citat, & humida magis fomenta probasse, non tamen ita ut sicca penitus damnarit, his uerbis quorum sententiam ego reddidi, & hoc modo legenda esse sentio, iuxta eas quas attuli rationes: ὅθεν οὐ τὰς ξηρὰς μᾶλλον πυρίας τούτοις, ἀλλὰ τὰς ὑγρὰς ἁρμόττειν.

In potu danda est aqua mulsa tepida ad dimidias decocta.) Græca exemplaria habēt: ποτιστέον τε ὑδρομέλιτι λιπαρῷ εἰς ἥμισυ ἑψηθέντι, id est, In potu danda est aqua mulsa pinguis. Sed ego λιπαρῷ pro χλιαρῷ suppositum esse puto, ob scripturæ uicinitatem. Neq; enim ex eo quòd ad dimidias cocta est pinguior euadit, aut etiam ualdè crassior, quod si intelligere nos uoluisset, non utiq; λιπαρῷ, sed παχυτέρῳ uoce usus esset. Sed sit hoc ex coniectura. Porrò quæ paulò post sequitur frigidæ affusio, est apud Hippoc. 5. aph. 21.

λιπαρὸν suppositum pro χλιαρὸν

IN CAPVT XXII.

Turbatio non ex corpore, sed ab aliqua forinsecus causa contingit, uelut à sole, fumo, puluere, uento.) Habent exemplaria græca constanter pro uento, oleum. Neq; quisquam hactenus dubitauit, quin rectè legatur græcè, οἷον ἡλίου, καπνοῦ, κονιορτοῦ, ἐλαίου, hoc est, uelut à Sole, fumo, puluere, oleo. Verùm ego ἐλαίου uocem penitus corruptam esse iudico, & suppositiam, pro qua ἀνέμου uocis lectio recta sit restituenda. Nam quum externæ illæ causæ eiusmodi sint quibus quotidie occurramus, etiam inuiti, ita ut uix satis cauere possimus, ne aliquando in sole uersemur, & foris ambulantes puluerem, domi fumum experiamur: non debuit diuersum aliud externæ causæ genus quarto loco ad superiora tria adscribi, sed tale omninò quod illis simile esset. Tale autem est Ventus, qui & domi & foris derepente quandoq; ingruit, & oculis turbationem inducit: quæ turbatio tamen citissime soluitur, ubi causa summouetur. At ut ne ab oleo oculi turbationem incurrant, tam facile uitare est, quàm ut ne etiam ab aliâ aliqua externa re lædantur, quarum uidelicet nullus est circa oculos usus. Et alioqui si ad huiusmodi particularia descendere uelimus, non oleum esset, quod uelut externa causa turbationis oculorum fugiendum esset, sed omnia aeria, amara, salsa, acida, austera & acerba, in quibus generibus infinitas propemodum particulares res compræhendi, quis nescit? quas omnes ad uitandū propositas esse oportebat. Huc accedit, quòd tantum abest ut oleum turbationem oculis inducat, ut id etiam ad acuendum uisum oculis illini Dioscor. testetur. Quare ἀνέμου uocis lectionem pro ἐλαίου restituemus, & uentum, non oleum, externam turbationis oculorum causam esse accipiemus. Nam & alioqui procliue fuit, obliteratam uocis ἀνέμου uocem, pro ἐλαίου uoce agnoscere.

ἐλαίου suppositū pro ἀνέμου

Oculis inimica

Quale est collyrium Nili ex rosis, aut etiam Chiacum, & Nardinum.) Græca exemplaria pro aut etiam Chiacum, habent ἢ καὶ μηδιακὸν, id est aut etiam Mediacum. Verū quum Paulus libro septimo capite decimosexto nullum collyrium describat, quod Mediacum appellet, legendum censeo Chiacum, cuius secundo loco descriptionem habet, ex uino Chio appellationem habentis, & cuius quoq; paulò post rursus mentionē facit, sicut etiam Nardini. Videtur tamen non minus commode σποδιακὸν pro μηδιακὸν legi posse, id quod in usuri iudicio positum esse uolo. Nam & Spodiaci descriptionem infrà lib. 7. ad inflammationes ac fluxiones oculorum habet.

μηδιακὸν suppositū pro χιακὸν, aut σποδιακὸν

Hæc est Erasistrati panchrestus ab omnimoda utilitate appellata.) Hoc liquidum collyrium πάγχρηστον dictum, Erasistrato adscribitur, & habetur etiam infrà libro septimo capite decimosexto iisdem uerbis. Habet idem quoq; Aëtius lib. 6. cap. 82. & lib. 7. cap. 92. Ex quibus locis adductus, etiam apud Galenum libro quarto de compos. medica. secundum locos, cap. septimi principio, πάγχρηστος legendum esse, in commentarijs medicis in idem opus à me scriptis probaui, & non πάγχρυσος, uelut exemplaria græca ante nostram græci Galeni editionem habuerunt. Nominis ratio clara est ex uarijs affectibus adscriptis, quibus mederi traditur. Sunt autem etiam alia ocularia medicamenta in eodem Galeni libro πάγχρηστα appellata. Nouit ipsorum appellationē etiam Plinius de hæmatitæ generibus loquens lib. 36. cap. 20. principatum dat inquit, ex his Aethiopico, oculorum medicamentis utilissimo, & his quæ Panchresta appellant. Est insuper & panchrestos confectio ab eodem Galeno prodita, eiusdem operis libro septimo capite quinto. Et eodem nomine Plinius stomaticam ac arteriacam confectionem lib. 23. cap. 7. habet.

πάγχρηστος

Galeni græci editio per Cornarium

πάγχρηστα ocularia

De palpebræ euersione, ubi habetur, æruginem rasam tostam tritam adhibe: aut plumbum ustum & lotum: aut utraq; pariter, æruginem & plumbum admoue: In græcis legitur: ἰὸν ξυστὸν φώξας λεῖον τρίψας, ἢ μολίβδῳ κεκαυμένῳ, μετὰ θείου ἀπύρου, καὶ πεπλυμένῳ, ἢ ἀμφοτέροις ἴσοις τῷ τε ἰῷ, καὶ τῷ μολίβδῳ. In hoc itaq; loco redundant uoces μετὰ θείου ἀπύρου. Nullus enim est hic sulphuris usus, nec plumbum ut uratur, sulphur requirit. Et Aëtius lib. 7. cap. 71. eadem medicamenta prodens, sulphuris penitus non meminit: ἰὸν inquit, πεφρυγμένον ἐπ' ὀστράκου λεάνας πρᾶθε καθ' αὑτὸν, ἢ μόλιβδον κεκαυμένον ἴσον πρόσπλεκε.

Sulphuris usus

Pilos

Pilos agglutinantia. Pilos introrsum refractos glutinat, bitumen, mastiche, colophonia, glutinum, cochleæ glutinositas.) *In græcis codicibus uitiose legitur εἰς pro ἔσω, & κόμη, pro κόλλα. Non enim ullius plantæ coma, neq; κόμμι, id est gummi huc facit. Sed κόλλα, id est glutinum. Indicat id aperte Aëtius qui lib. 7. cap. 68. ταυροκόλλαν pro κόλλα habet, unà cum reliquis medicamentis hic à Paulo proditis. Leguntur porrò consequenter in græcis codicibus multa collyria nominibus corruptis, sicut λιβάνιον pro λιβυανὸν: & ἰλάμων pro νιλάμων: & διὰ ὕδρας pro διὰ ὑδρίας. de quibus omnibus libro septimo Paulus agit, & nos quoq; libro septimo aliquid dicemus. Hic tamen non præteribo, sub titulo de ulceribus oculorũ ad finem corrupte legi λευκῶν, pro ἑλκῶν, & mox etiam articulus τοῦ deest. Sic ergo rectam lectionem restitues, δριμυτέρων μὲν ὄντων τῶν ἑλκῶν, σμηκτικὰ ὠφελεῖ καὶ τὸ διὰ χυλοῦ τήλεως, &c.*

κόμη supposita pro κόλλα

Collyriorum nomina corrupta

Sub titulo de glaucomate & suffusione, ubi conuerti, & purgatione, & infusis per clysterem acrioribus, græca exemplaria habent, καὶ καθάρσει καὶ κενώμασι δριμυτέροις. Non esse autem legendum κενώμασι, id est euacuationibus, sed ἐνέμασι, id est infusis per clysterem, Aëtius docet libro septimo cap. 51. qui aperte habet, καὶ κλυστῆρσι δριμυτέροις καὶ καθάρσεσι. Et alioqui quum particulares euacuationes à Paulo proponantur, sanguinis detractio, purgatio, alui frequentior solutio, ad has etiam particularem per clysterem euacuationem addere oportebat, & non uniuersalis euacuationis mentionem particularibus immiscere. Nisi omnino κένωμα pro ἔνεμα dixit, quod sanè mihi uerisimile uidetur. Nam & lib. 5. cap. 41. & 65. ita usurpauit. Alioqui uero procliue fuit alteram pro altera agnoscere ac supponere. Sicut etiam paulò post tres particulæ, pro una sunt agnitæ ac suppositæ. ubi conuerti, teruntur hæc in mellis heminis octo: græcè enim habetur, εἰ δὲ καὶ ἐν μέλιτος κοτύλαις ὀκτώ. Legendum autem est pro εἰ δὲ καὶ, quæ nihil huc pertinens significant, uerbum λεαίνεται.

κενώμασι suppositum pro ἐνέμασι

κένωμα ἔνεμα

IN CAPVT XXIII.

Ad fortiores uero obturationes, fel caprinum cum porri succo instilla.) *In græcis habetur, πρὸς δὲ τὰς ἰσχυροτέρας ἐμψύξεις, &c. Verùm pro ἐμψύξεις legendum esse ἐμφράξεις, ipsa rei tractatio docet, & ex Galeno ac Aëtio colligi potest. Multa alia hoc loco per totum caput non magni momenti præterimus, quæ ex ipsa translatione nostra studiosi cognoscent, & in græcis emendabunt. Sicut ubi in græcis est, δεῖ δὲ συχνῶς πυελῶντα ἢ τῷ κοινῷ ἐλαίῳ, ἢ τινὶ τῶν θερμῶν πυελῶν, legendum esse μύρων, pro πυελῶν, satis indicat quòd sequitur ἐν αὐτῷ τούτῳ, quod ad unguentum pertinet, & ad πυελῶν referri non potest, quum πυελία fœmininum sit.*

ἐμψύξεις suppositum pro ἐμφράξεις

πυελῶν suppositum pro μύρων

Ad dolores maximos, & pus, & auditus grauitatem. Amygdalas depurgatas XX.) *In græcis legitur ἀμύγδαλα λελεπισμένα καὶ ἀφρονίτρου ∠. γ. Vitiosam autem esse hanc lectionem, & non amygdalarum & aphronitri, utriusq; drach. III. accipiendas esse, indicio est id, quòd non adiectum est ἀνὰ ante pondus ∠. γ. pro καὶ igitur coniunctione legenda est numeri nota κ. ut uiginti amygdalas accipiamus. Habet idem medicamentum Aëtius lib. 6. cap. 82. ad uerbum, nisi quod ob scripturæ uicinitatem γ. pro κ. legitur. Quod uero mox sequitur in Paulo medicamentum, recrementum ferri cum aceto sub caniculæ æstu tritum, in græcis corrupte habetur, ἢ σκωρία τοῦ σιδήρου λειωθεῖσα ὑπὸ χρόνου. pro ὑπὸ χρόνου itaq; legendum est ὑπὸ κυνὸς καύματι, ex Aëtio lib. ac capite iam dictis.*

καὶ suppositum pro κ

Aliud ad sordes. Nasturtium, & nitri parum.) *Græca exemplaria habent καρδάμωμον καὶ νίτρου βραχύ. Sed legendum esse κάρδαμον, ex Gale. lib. 3. κατὰ τόπους patet, qui in huius medicamenti descriptione habet, καρδάμου ἱκανὸν, καὶ νίτρου βραχύ. Item ex Aëtij lib. 6. cap. 79. qui habet, καρδάμου σπέρματος ὅσον ἐξαρκεῖ, καὶ νίτρου βραχύ. Mox porrò sequitur, Andronis pastillum, & Neren, & Muse inscriptum. Sed in Græcis τὴν ἥρων falsò legitur pro τὴν νήρων. Nere autem dictus pastillus habetur lib. 7. cap. 16.*

καρδάμωμον suppositum pro κάρδαμον

Nere pastillus

Ad aurium cõtusionem. Hippocrates monet ut nihil ipsis adhibeamus.) *Hoc facit Hippocrates in libro de articulis, ubi de aure fracta agit. At in medicamento quod ad contusas aures mox sequitur, bulbi aphricani recte legũtur, & in græcis βολβῶν ἀφρῶν recte habetur pro βολβῶν ἀφρικανῶν, id est pro his qui ex Aphrica afferũtur, uelut Dioscor. testatur; βολβὸς ἐκ λιβύης κομιζόμενος, inquit libro secundo.*

bulbi aphricani

IN CAPVT XXIIII.

Sternutatoria. Veratrum album, castorium, piper, herba lanaria, cyclaminus, euphorbium, nitrum, cuminum, herba sternutatoria uocata, singula per se, aut simul omnia.) *Græca exẽplaria hic imminuta esse uidentur. Sic enim habent: πταρμικά. ἐλλέβορος λευκὸς, ἢ καστόριον, ἢ πέπερι, ἢ στρούθιον, ἢ ὁμοῦ πάντα. Nam nec omnia recensentur quæ sternutationes mouent: nec hoc ἢ ὁμοῦ πάντα, habet ad quod referatur. Proinde unam in-*

Sternutatoria

tegram lineam ex Paulo intercidisse ac perijsse arbitror, quam ex Aëtio restituendam censeo, quum uterque sua ex Oribasio sumpsisse uideatur, & Paulus etiam palàm fateatur. Sic ergo lego, πταρμικὰ, ἐλλέβορος λευκὸς, καστόριον, πέπερι, στρούθιον, κυκλάμινος, εὐφόρβιον, νίτρον, κύμινον, ἢ πταρμικὴ πόα, ἕκαστον ἰδίᾳ, ἢ ὁμοῦ πάντα. Ex Aëtij libro sexto capite 97. Porrò paulò ante hunc locum habetur etiam in græcis ἡδυχρόου μάλαγμα falsò, pro recto ἡδυχρόου μάγμα. Ita enim à Galeno, & Aëtio, & omnibus medicis græcis appellatur, & describitur infrà libro septimo cap. undecimo, circa Theriaces præparationem.

Hedychrorum magna μάλαγμα suppositũ pro μάγμα

Aut lysimachium appellatam in nasum indito.) Græca exemplaria hic habent, ἢ τὴν καλουμένην λυχνίδα ἐνθὲς τοῖς μυκτῆρσι. Ego uero quum nullam Lychnidis speciem sanguinis sistendi uim habere compererim, sæpe hæsitaui de corrupta lectione: & aliquandiu λυχνῖτιδα legendum esse suspicatus sum. Est autem Lychnitis phlomidis siue uerbasci species, quæ etiam Thryallis uocatur. Sed nec de hac aperte tradit ullus medicus græcus, quòd sanguinis è naribus eruptionem sistat, nisi quis ex eo quod Paulus infrà libro septimo de uerbasci generibus scribit, quòd acerba sunt, & fluidis affectionibus conueniunt, etiam in hunc usum asserere ac assumere uelit. Tandem uero in eam sententiam adductus sum, ut λυσιμάχιον legendum esse credam, quod & conuerti, & pro lychnide reposui. Nam & insigniter adstringit Lysimachium, uulneraq; glutinat, & sanguinem sistit, & ad sanguinis è naribus eruptionem, herba ipsa naribus indita, ita ut ipsas obturet, conuenit. Ita enim de ipsa Dioscorides ait: καὶ πρὸς τὰς ἐκ μυκτήρων αἱμορραγίας ἐμφρασσομένη ἡ πόα ἁρμόζει. Atque hoc est quod etiam hoc loco Paulus dicit. Sed & Marcellus medicus latinus, quem ex officina Frobeniana superioribus annis edidimus, lysimachium ad sanguinem è naribus erumpentem, utilem esse scribit, haud dubiè ex græco quopiam autore. Polygonum, inquit capite decimo, inseri naribus prodest. Similiter facit & lysimachios herba imposita.

λυχνὶς supposita pro λυσιμαχίῳ

Lychnitis

Lysimachium

Marcellus medicus latinus

IN CAPVT XXV.

In hoc capite medicamenta mirificè sunt corrupta, & quamuis ex translatione nostra græcorum exemplarium lectio genuina agnosci ac restitui poßit, tamen de quibusdam obscurioribus etiam fidem nostram studiosis approbare uolumus. In primo itaq; medicamento, spumæ argenti lotæ drach. VIII. habentur, hoc est λιθαργύρου πεπλυμένου ∠.η. Sed exemplaria græca habent λιθαργύρου πεπέρεως ∠.κ. Hic error quum depræhensu facilis sit, quum & piper huc inutile sit, & si πεπλυμένου uox legi deberet, ἀνὰ ∠.η. scribi oportuerit, tamen nemo hactenus animaduertit. In secundo medicamento, Iridis, ptisanæ, fabæ fresæ, singulorum sesquisextarium conuerti. Sed græci codices falsò habẽt, ἴρεως ἢ πτισάνης ἐρεγμοῦ ἀνὰ ℥. ας. Quòd autem ἐρεγμὸς non ad ptisanam pertineat, sed tria distincta medicamenta accipienda sint, iris, ptisana, faba fresa, ex Aëtij libro octauo capite quinto cognoscimus, qui idem medicamentum his uerbis habet: ἴρεως λείας, πτισάνης ἀλεύρου, κυαμίνου ἀλεύρου. Ex quo etiam id intelligimus, ἐρεγμὸν aliquando pro faba fresa, & in craßiores partes comminuta accipi, aliquando etiam pro farina fabarum, quam etiam Lomentum appellamus. Tertium medicamentum penitus corruptum est. Nam & ἐρεγμὸν non habet, & pondus uitiatum est, & medicamenta ad pondus non rectè distincta sunt, & amygdalarum numerus in pondus mutatus est. Sic ergo recta lectio restituatur: πτισάνης, ὀρόβου, λιβάνου, ἐρεγμοῦ, ἰλλυρίδος, ἀφρονίτρου, κόστου, ἀνὰ χοίνικος τέταρτον. ἀμύγδαλα πικρὰ κ. Aëtius loco iam citato idem medicamentum paulò clarius habet, hoc modo: πτισάνης, ἀλεύρου, κυαμίνου ἀλεύρου, ὀροβίνου ἀλεύρου, λιβάνου, ἴρεως κεκομμένης, ἀφρονίτρου, κόστου, ἑκάστου χοίνικος τέταρτον, ἀμύγδαλα πικρὰ κ. Reliqua ex translatione nostra emendato.

πεπέρεως suppositum pro πεπλυμένου

Ἐρεγμὸς Lomentum

IN CAPVT XXVI.

Aliud. Nucis uiridis corticem terito.) Hoc medicamentum cum proximè sequenti, habetur in Aldina editione capite præcedenti: in posteriore uero editione Basiliensi, relatum est in hoc caput, ad dentium affectiones. Et utrunq; mihi uidetur esse suppostititium, & non Pauli genuinum. Habent enim uerba à Paulo aliàs non usurpata. In primo legitur σμύρνας ἀλήθ. in Aldino, in altero σμύρναν ἀληθῆ. Ego σμύρναν μινναίαν lego, de qua multa in comment. medicis dixi.

Remittente uero inflammatione aut decrescente.) Græca exemplaria habent, ἐνδιδούσης δὲ τῆς φλεγμονῆς ἢ ἀκμαζούσης. Hoc est, Remittente inflammatione, aut in uigore consistente. Verum & res ipsa, & uerba quæ sequuntur, satis ostendunt legendum esse παρακμαζούσης, id est declinante siue decrescente. Atque ita etiam habet, ijsdem planè uerbis etiam sequentia, Aëtius libro 8. cap. 45. in mea translatione.

ἀκμαζούσης suppositum pro παρακμαζούσης

Ceterùm post irritationes ex his factas, gargarissandum est glycyrrhizæ decoctum, aut gargarismus dandus qui paratur ex uino scybelite, & croco, & ma

& mastiche chia, &c.) In græcis codicibus legitur καὶ κρόκου καὶ χίας, id est & croco, & chia. Itaq; terram chiam accipiendi, hinc quibusdam occasio data est, non animaduertentibus χίαν simpliciter, masticben appellari. Hoc autem declarat Aëtius libro octauo capite quadragesimonono, qui eadem quæ Paulus his uerbis tradit: μετὰ δὲ τοὺς ἐκ τῶν τοιούτων φαρμάκων γιγνομένους ἐρεθισμοὺς, πραΰνειν ἀφεψήματι γλυκυῤῥίζης, καὶ τοῦ διὰ σκυβελίτου, καὶ μαστίχης χίας, καὶ σμύρνης, καὶ κρόκου ἀναγαργαρίσματι.

Chia simpliciter appellatur mastiche

Porrò filum lanæ purpura marina infectæ, &c.) De hoc filo multa in comment. medicis retuli. Habet id Galenus libro sexto simp. medicament. in glycyside siue pæonia. Habet & Plin. lib. 30. cap. 5. de strumis loquens: Aliqui uero inquit, circumligant eas lino, quo præligata infra caput uipera pependerit donec exanimaretur.

Filum quod uiperam strangulauit

Commodæ uero ualde sunt etiam collutiones, rosarum siccarum aut uiridium decoctum frigidum, aut pampinorum uitis, aut foliorum lentisci, aut rubi, aut malorum cydoniorum, aut rhois, aut uinaceorũ, aut lentium.) Horum uerborum lectio male distincta est & corrupta in græcis codicibus. & ῥόδων uox bis habetur, altera uice pro ῥοὸς. uoce supposita. Sic ergo legendum est ex Aëtio, & capite sequenti: χρήσιμα δὲ σφόδρα ἐστὶ καὶ διακλύσματα, ῥόδων ξηρῶν ἢ χλωρῶν ἀφέψημα ψυχρὸν, ἢ ἑλίκων ἀμπέλου, ἢ σχίνου φύλλων, ἢ βάτου, ἢ μήλων κυδωνίων, ἢ ῥοὸς, ἢ γιγάρτων, ἢ φακῶν.

ῥόδων pro ῥοὸς suppositum

IN CAPVT XXVII.

Ex his uero qui strangulantur, manus non admouebimus his quibus iam spuma circa os est, Hippocrati credentes.) Locus hic est apud Hippocratem 2. aphor. 43. ubi exemplaria Græca Hippocratis & Galeni constanter habent, τῶν ἀπαγχομένων καὶ καταλυομένων, μήπω δὲ τεθνηκότων, οὐκ ἀναφέρουσιν οἷς ἂν ἀφρὸς ᾖ περὶ τὸ στόμα. Et conuertit uetus interpres, strangulatorum & dissolutorum, nondum mortuorum, non referunt quibuscunq; spuma fuerit circa os. Et post hunc Theodorus Gaza, uelut putatur, Qui strangulantur & euertuntur citra mortem, si ore spumant, non reficiuntur. Et Leonicenus, strangulati atq; dissoluti, nondum mortui, non referuntur, quibus spuma circa os fuerit. Hi omnes interpretes καταλυομένων uocem in Hippocrate legerunt ac conuerterunt: neq; suspicatus est quispiam de corrupta eius uocis lectione. At nos nuper in omnium Hippocratis operum facta per nos translatione ac editione, re ipsa diligentius expensa; in eam sententiam adducti sumus, ut non καταλυομένων, sed καταδυομένων legendum esse putemus, & Hippocratis aphorismum sic latinè conuertimus. Ex his qui strangulantur, & submerguntur, nondum autem mortui sunt, non reconualescunt, quibus spuma circa os fuerit. Quibus autem rationibus inductus sim, huc iam adscribendum duxi, loco ita ferente, ut interim hoc de me studiosi habeant, donec & hunc, & alios Hippoc. locos, clarius in coniecturarum libris in Hippocratem declarauero. Primum itaq; Galenus in commentarijs, super hunc aphorismum, uocis καταλυομένων nusquam meminit, neq; eam exponit, sed ἀπαγχομένων uocẽ ab Hippoc. usurpatam sic exponit, quasi ad solam ἀγχόνην id est laqueum pertinent. Circumiecto inquit collo laqueo, cor & pulmo opus habent, ut fuliginosam superfluitatem expirent. Quum autem hæc propter laqueum impediatur, totam ipsam pulmo uiolenter impellit, & in hoc etiam de propria humiditate aliquid simul extrudit. perniciosum igitur hoc signum est, quia uim pulmonis indicat, quam patitur dum animal strangulatur. Sic sanè Galenus spumam in his qui laqueo strangulantur exitiale signum esse dicit. At nos non solum in his qui laqueo, aut alia re laquei uicem explente, strangulantur, spumam circa os apparere scimus, sed etiam in his qui in aquis submerguntur, quocunq; casu aut modo, aut etiam naufragio id contingat, si nondum mortui, sed salua adhuc aliquo modo respiratione, de aquis extrahuntur. Quum itaq; & laqueis, & aquis suffocentur sani homines, ut spuma circa os appareat, Hippocrates de utrisq; hoc aphorismo dixisse mihi uidetur, τῶν ἀπαγχομένων, καὶ καταδυομένων. Deinde non putandum est Hippocratem loqui, de his qui, ob morbi aut uenení uiolentiam suffocantur, uelut hoc capite Paulus dixit, In cynanchicis quandoque suffocationem sequi, & uelut in syderatis, & comitiali morbo correptis contingit. Nam hi reuocantur sæpe, etiamsi spuma circa os ipsorum conspiciatur. Quòd si ad hos usq;, aphorismi sententia se extenderet, nec Galenus id præterijsset. Quare de duplici externa ui suffocationis, & per aquam, & per laqueum, siue quid laquei uicem præbens, Hippocratem loqui probabile est: quum præter has nulla tertia reperiatur. Et proinde hoc loco etiam Paulus de strangulatis & naufragis coniunctim agit. Ita etiam Aëtius libro octauo capite quadragesimonono. Et uidetur sententia Hippocratis ad eos propriè pertinere, qui aut ipsi sibijpsis uim intulerunt, ut uel in aquas se submerserint, uel colla laqueo inseruerint, qui sanè in ipso facto depræhensi uiuere coguntur: aut qui iudicio publico, aut etiam ui priuata, ad aquas, aut laqueum damnati, aut detrusi, dum iam strangulantur aut submerguntur, misericordiam

Hippoc. locus

καταλυομένων pro καταδυομένων suppositum

Galeni locus

Suffocatio ex morbis & uenenis

Strangulatio Submersio

reperiunt, ac uita rursus donantur: quorum tamen nullus reconualescit, si spumam circa os habeat. Postremum si uox καταλυομένων, de his qui ex strangulatis dissoluuntur accipienda esset, non necesse fuisset adijcere coniunctionem καὶ, quum integra sententia sine ipsa sit, hoc modo: τῶν ἀπαγχομένων καταλυομένων, μήπω δὲ τεθνηκότων, id est, ex his qui dum strangulantur exoluuntur, nondum autem mortui sunt. Iam uero καὶ particula adiecta, non de uno aliquo modo, sed de duplici sermonem esse ostendit, nimirum & περὶ τῶν ἀπαγχομένων, & περὶ τῶν καταδυομένων, hoc est & de his qui strangulantur, & de his qui submerguntur. Nec hic tam aduersari nobis id debet, quòd etiam Galeni sæculo καταλυομένων in Hippocratis aphorismo lectum est, quàm adstipulari ac subscribere dictionum similitudo, quum unius minutissimæ lineolæ ad quintam literam uocis καταλυομένων additione, & contra in uocis καταδυομένων quinta litera eiusdem lineolæ detractione, tota sententia in alterutram partem ambigua distrahatur, ut etiam tot doctis hactenus uiris imposuerit.

IN CAPVT XXVIII.

Cibi uero his conueniunt sorbiles, & oua sorbilia, & amylum, & dulciaria liba, & sesama, & oryzæ, & amygdalæ, &c.) Græca exemplaria sic habent: τροφαὶ δὲ τούτοις ἁρμόζουσιν αἱ ῥοφηματώδεις, καὶ τὰ ὠὰ τὰ ῥοφητὰ, καὶ ἄμυλος, καὶ ἴτρια, καὶ σήσαμα, καὶ εἰσὶ καὶ ἀμύγδαλά τε καὶ ὁ τοῦ κώνου καρπὸς, &c. Quod igitur legitur: καὶ εἰσὶ καὶ ἀμύγδαλα τε apertè corruptum est, quum uoces καὶ εἰσὶ καὶ nihil huc pertinens significent, sed suppositæ sint pro re aliqua, quæ similis sit alijs, quas hic defluxu ac grauedine

Oryzæ faculias laborantibus, in cibis commodas esse dicit. Hanc autem oryzam esse, tum reliquorum ciborum affinitate, tum quòd moderatè nutrit, & aluum sistit inducor, & fieri potuit ut καὶ εἰσὶ καὶ uoces pro recta obliterata lectione καὶ ὀρύζαι agnitæ ac expressæ sint.

IN CAPVT XXIX.

Elaterij dichalcon, hoc est oboli dimidium.) Græcè sic, ἐλατηρίου δίχαλκον,

Δίχαλκον ὅ ἐστιν ἡμιωβόλιον. Est autem δίχαλκον pondus æreolorum duorũ. Si itaque Pauli rationem de ponderibus libro septimo fine traditam ut rectam sequi uolumus, non habebimus hic integram lectionem. Sunt enim duo æreoli quarta oboli pars, & non oboli dimidium. Nam obolus æreolos octo complectitur. Quare iuxta hanc rationem non δίχαλκον, sed δίχαλκοι β. legendum esset, hoc est æreoli quatuor, hi enim oboli dimidium faciunt. Quòd si dimidij oboli pondus sequi uoluerimus, de δίχαλκον uocis lectione nihil soliciti erimus.

IN CAPVT XXX.

Verùm ad uirium conseruationem, frequentius potent aquam mulsam per se, & cum nucleis nucis pineæ, & cucumeris semine. Verùm ad totum thoracem ac costas imponere oportet ceratum cyprinum iridem inspersam habens.) Aldinus codex hæc sic habet: πρὸς δὲ φυλακὴν τῆς δυνάμεως, συχνότερον αὐτοὺς ποτιστέον τοῦ μελικράτου κατὰ μόνας, καὶ μετὰ πιτυΐδων καὶ σικύου. ἐπιτιθέναι δεῖ καθ' ὅλου τοῦ θώρακος καὶ τῶν πλευρῶν, κυπρίνην κηρωτὴν ἔχουσαν ἴρεως ἐμπεπασμένης. In horum uerborum lectione primum aut deest, aut certè intelligi debet uox σπέρματος, post uocem σικύου, ut accipiamus aquã mulsam uel per se, uel cum nucis pineæ nucleis & cucumeris semine bibendam esse. Deinde deest particula δὲ, ponenda post ἐπιτιθέναι, quæ tamen etiam abesse potest, si sequentia à præcedentibus probè distinguantur. Atque hanc lectionem ut ueram &

Σικύας uox supposita pro σικύου huius loci genuinam expressimus. At exemplar Basiliense σικύου uocem non assequens, eam in σικύας transmutauit, & sic totam sententiam uitiauit, cucurbitas per totum thoracem & costas imponere iubens, his uerbis: πρὸς δὲ φυλακὴν τῆς δυνάμεως, συχνότερον αὐτοὺς ποτιστέον τοῦ μελικράτου κατὰ μόνας, καὶ μετὰ πιτυΐδων. καὶ σικύας ἐπιτιθέναι δεῖ καθ' ὅλου τοῦ θώρακος καὶ τῶν πλευρῶν, καὶ κυπρίνην κηρωτὴν ἔχουσαν ἴρεως ἐμπεπασμένης. Quòd autem de cucurbitulis affigendis hic non loquatur, ex superioribus constat. Nam linea præcedenti sexta & octaua de ipsis mentionem fecit. Et confirmat Aëtius qui libro octauo, capite sexagesimosexto, nostram sententiam his uerbis habet: καὶ κηρωτῇ δὲ σκέπειν τὸν θώρακα καὶ τὰς πλευρὰς διὰ πηγανίνου ἢ κυπρίνου ἐλαίου ἐχούσῃ ἶριν ἐμπεπασμένην ξηράν.

Cucumeris semen Quòd uero cucumeris semen commodũ sit peripneumonicis, itemq; pleuriticis, ex multis locis Aëtij, præsertim capite de pleuritide & tabidis colligi potest: & inde etiam, quòd urinam ciendo uim incidendi ac extergendi habet.

IN CAPVT XXXI.

Nam frigidum uenarum ruptorium esse Hippocrates ait.) De frigidi effectu

Frigidum uenarum ruptorium & præsertim frigidæ aquæ, itemq; calidæ multa habet Hippocrates libro quinto aphorismorum, & in libro de humidorum usu, ubi ulcera gaudere calida ex confesso, dicit, quia tergi adsueta sunt, & ideò

meritò

meritò frigidam grauiter ferre. Eadem item ratione uenas calida gaudere, eo quòd in calido sunt. Sed adscribam uerba ipsius: τὰ δ᾽ ἕλκεα θερμῷ ἥδεται ὁμολογουμένως, ὅτι ἐν σκέπῃ εἴθισται. εἰκότως ἄρα ὑπὸ ἑτέρου ἄχθεται. εἰκότως ἄρα καὶ αὐταὶ αἱ φλέβες, ὅτι ἐν θερμῷ εἰσιν. At partic. 5. aphor. 24. niuem, & glaciem pectori inimica esse, tusses mouere, & sanguinis eruptiones ac defluxiones inducere scribit. Quem locum exponens Galenus, ait hæc duo, niuem uidelicet & glaciem, maiora detrimenta quàm frigidam aquam inducere, & quia uenarum ruptiones faciunt, ideo sæpe sanguinis eruptiones inducere: καὶ ῥήξεις, inquit, ἀγγείων ἐργαζόμενα πολλάκις αἱμοῤῥαγικὰ γίνεται. Atque hoc est quod hic Paulus dicit Hippocratem scribere: τὸ ψυχρὸν φλεβῶν ῥηκτικὸν εἶναι.

IN CAPVT XXXIII.

Illa enim si non fuerit expurgata aut foras, aut intus, in suppurationem, & multo prius in peripneumoniam transit.) *Græca lectio paulum luxata, sic reponatur: ἐκείνη γὰρ εἰ φθάσῃ ἀνακαθαρθῆναι τι ἐκτὸς ἢ ἐντὸς, εἰς ἐμπύημα, καὶ πολὺ πρότερον εἰς περιπνευμονίαν καθίσταται. Hæc est enim horum morborum successio, pleuritis in peripneumonian transit, peripneumonia in suppurationem thoracis, suppuratio in tabem. Hippocrates 5. aphoris. 8. & 15.*

Pleuritidis permutatio

IN CAPVT XXXIIII.

Post extremarum partium defrictiones, & unctiones, & pauimenti purificationes, ac reliquum refrigeratorium ad reuocandam animam ductũ, inspergenda est exudantibus corporis partibus myrtus trita, &c.) *Quod dixi pauimenti purificationes, in græcis est καθαρισμοὺς τοῦ ἐδάφους. Quanquam non καθαρισμοὺς, sed καταῤῥαντισμοὺς legendum esse putem, id est pauimenti conspersiones. Sic enim Aëtius libro nono capite primo habet, Pauimentum, inquit, irroretur, ac folijs consternatur myrti, platani, ac quercus, maximè uerò uitis, atque ipsis etiam rosis. Aut igitur καταῤῥαντισμοὺς etiam hic in Paulo legere oportet, aut per καθαρισμοὺς uocem, non alias purificationes pauimenti accipere, quàm quæ per frigidæ irrorationẽ, foliorumq; frigidorum respersionem fiunt, ad animam ex inualescente syncopes symptomate reuocandam. Atque hæc omnia quæ ita adhibentur, ψυχαγωγίαν appellat, ὅτι οἷον ἀνάγεται διὰ τούτων ἡ ψυχὴ ἐκ τῆς συγκοπῆς. Quod autem conuerti, inspergenda est, in græcis habetur ἐμπλαστέον, sed falsò, legendum est enim ἐμπαστέον, ex eodem Aëtij loco. Historiæ porrò palpitationis cordis quæ sequuntur in Paulo, sunt transscriptæ ex quinto libro Galeni de locis affectis. Sed in prima historia falsò habent Pauli exemplaria ἐφλεβοτομήθη, pro recto φλεβοτομηθείς.*

καθαρισμοὺς καταῤῥαντισμοὺς

ψυχαγωγία

ἐμπλαστέον suppositum pro ἐμπαστέον

IN CAPVT XXXVII.

Si uero ulcus est in stomacho aut uentre, ab omnibus abstinendum est acribus cibis ac potibus & medicamẽtis. Vtendũ aũt mitigãtibus, uelut sorbitionibus absq; oleo, & his quæ ex amylo fiunt, & terra samia, & lemnio sigillo, & lacte ac melle paucissimo, quo citra mordacitatem perpurgent.) *Hæc sententia claris uerbis in græcis exemplaribus impreßis habetur, habetq; certam ac constantem rationem, cur sorbitiones absq; oleo probet: quum ex Hippocratis in libro de ulceribus doctrina, oleum & quæcunq; mollientia, oleosa ac adiposa medicamenta sunt, ulceribus non conducant, si non ualdè iam ad sanitatem tendant, eo quòd oleum sit ulceri aduersißimum; & ipsum sordidum ac graue olens reddat, ut Galenus libro tertio methodi dicit. Quapropter etiam Aëtius libro nono capite decimoseptimo, ubi de stomacho exulcerato agit, succo ptisanæ aut alicæ uti iubet, modico ammixto melle, quo per ipsum ulcera repurgentur ac extergantur. Penitus autem silet de oleo, utpote ad præsentem affectionem, ut succus illis, siue ut Paulus ait, sorbitionibus misceatur inepto: Quo magis temerarium iudicari debet, unius fortaßis exemplaris præscriptum sequi, & plura cum quibus ratio ipsa cõsentit, relinquere, quod faciunt qui pro eo quod in impreßis habetur, οἷον ῥοφήμασιν ἐκτὸς ἐλαίου, legendum censent, οἷον ῥοφήμασιν ἐκ τοῦ ἐλαίου: quum neq; soleant græci medici sorbitiones ullas ex oleo appellare, sed ex ptisana, alica, lenticula, & alijs huiusmodi, in quas si oleum addi uolunt, μετ᾽ ἐλαίου adijciunt: sin minus, ἄνευ ἐλαίου, aut ἐκτὸς ἐλαίου dicunt, uelut Paulus hoc loco.*

Sorbitiões absq; oleo

Oleum ulcerib. aduersißimum

ἐκτὸς ἐλαίου

IN CAPVT XLI.

Sæpè uerò & hic insessus successum habuit. Rubi, myrti, floris mali punici, lauri & cupressi ramulorum uiridium.) *Græca lectio corrupta sic restituatur: πολλάκις δὲ ἐπέτυχεν καὶ τὸ ἐγκάθισμα. βάτου καὶ μυρσίνης, καὶ κυτίνου καὶ δάφνης καὶ κυπαρίσσου κλωνίων χλωρῶν. Sed & paulò post sequitur glomeris ex staminibus usus, de quo lib. 1. cap. 58. dixi. Verùm hoc loco συμμάτων falsò habetur pro σημάτων. Aëtius libro nono capite 44.*

συμμάτων suppositum pro σημάτων

eundem glomeris ex ſtaminibus uſum, his uerbis prodit: ἢ ταῖς ἀπὸ τῶν γυναικείων ἀγαθίδας τῇ διαδοχῇ πυρείᾳ, *hoc eſt uelut in Aëtij translatione noſtra latina conuerti, aut glomis texturæ gynæciorum per ſucceßionem foueto.*

IN CAPVT XLII.

At ſi res urgeat, etiam ex ſanguinem ſiſtentibus aliquod infundatur, uelut eſt cinis lanarum ſuccidarũ, aut ſpongiæ nouę, pice liquida, aut ſanguine bubulo, aut alumine liquido, aut ſtercoris aſinini ſucco imbutę & uſtę.) *Horum uerborum lectio tranſpoſita in græcis eſt, ut ſententia non ſolum obſcuretur, ſed etiam uitietur. Repones itaq; in hunc ordinem:* εἰ δ᾽ ἐπείγοι, καὶ ἴσχαιμόν τι ἐγχέαι, οἷον τέφραν οἰσυπηρῶν ἐρίων, ἢ σπόγγου καινοῦ βρεχθέντος πίσσῃ ὑγρᾷ, ἢ αἵματι βοείῳ, ἢ στυπτηρίᾳ ὑγρᾷ, ἢ ὀνίδου χυλῷ, καὶ καυθέντος. *Nouam autem uult eſſe ſpongiam, id eſt* καινὸν, *non* κενὸν, *id eſt inanem, ſicut exemplaria habent. Nouam enim ſpongiam ad hanc rem commodam eſſe, & contra ueterem inutilem Dioſcorides teſtatur. Sequitur porrò paulò poſt, quòd omphacitis ſit cauum illud ex quo quercina glans enaſcitur, de qua re quid ſentiam, in commentarijs medicis per longum oſtendi: & libro primo emblem. 120. in Dioſcoridem repetiui.*

Spongia noua

Omphacitis quid ſit

IN CAPVT XLIIII.

Mirifice uero facit, etiamſi uomant, anethum coctum ac potum, poſt potum uero, pane in calidam aquam iniecto, ſtatim calida fruſta edenda dato.) *Horum uerborum ſententia non ita accipienda eſt, uelut anethi decoctum bibi uelit, ut inde uomitus contingat. Sed ut ex eius potu uomitus ſiſtatur, etiamſi iam ſtercus uomant. Sic enim Aëtius lib. 9. cap. 28. apertè declarat: Potus inquit, eis conueniens eſt anethi decoctum. Eſt enim uſitatum & accommodum. A potu panem in aquam feruentem conijce, eiusq; fruſta calida confeſtim edenda præbe. Hoc enim modo ſeruabitur, etiamſi iam inſtet ei ſuffocationis periculum. Eodem loco citat quoque Oribaſij hæc uerba: Anethum, inquit Oribaſius, in aqua & oleo decoquatur, atque ita bibatur. Deinde fruſta panis ex aqua feruenti præbeantur. Mirum in modum enim inde iuuantur, etiamſi iam ſtercus uomant. Clara eſt utriusq; ſententia, & alioqui aluum & uomitus ſiſtere anethi decoctum ſcribit Dioſcorides libro tertio.*

Anethi decocti potus

IN CAPVT XLV.

Cæterùm ad rhenes, atterentibus calculos & ſecantibus medicamentis utendum eſt.) *Inter hæc medicamenta recenſentur carpeſia, & ſaxifraga, & prionitis. Et de carpeſio quidem in Commentarijs medicis diximus, & meminit eius quoq; infrà libro ſeptimo Paulus. An autem ſint carpeſia Arabũ ac Mauritaniæ ſcriptoribus Cubebæ appellatæ, nondum ſatis conſtat, etiamſi magno conſenſu non indoctorum medicorum id aſſeratur. Saxifragam autem eſſe græcis* σαξίφραγον *latinæ uocis uſurpatione appellatam, non eſt dubium. Sed Galenus libro quinto* ὑγιεινῶν, *ceſtrum apud Celtas naſci dicit, & ab ipſis appellari hanc herbam* σαξίφραγον. *Quod etiam Galenum ſequutus Aëtius libro quarto capite trigeſimo prodit. Paulus uero & de ceſtro ſeorſum libro ſeptimo tradit, & poſtea rurſus de ſaxifraga, quam ſaxifragam uocat, ab illa ceſtro dicta diuerſa, ita tamen ut utranque urinam ciere, & calculos atterere ſcribat. Et eſt utraque illa ſaxifraga officinis hodie ſatis cognita. At prionitis quæ herba ſit me neſcire libenter confiteor, quum nullum alium græcum ſcriptorem reperiam, qui eius mentionem faciat. Proinde etiamſi eius uocis lectionem habeam ſuſpectam, tamẽ eam ex autore delere, & aliam ſubſtituere piaculum duxi, maximè quum exemplaria omnia in ea conſentiant, & autor operis pandectarum medicarum prionitidis uocis lectionem agnoſcat, uelut ſuo tempore ante ducentos ac triginta & amplius annos in Paulo pro genuina habitam ac receptam. Sed tamen & hic quid ſit prionitis, neque nouit, neque docet, hæc uerba ſolum in opus ſuum, etiam nuſquàm aliàs ſatis purum ac integrum, referre contentus. Prionitis, inquit, eſt medicina ad lapidem, Paulus. Quanquàm autem prionitidis uocem ut ſuppoſitam, habeam uelut dixi ſuſpectam, tamen ipſam nec remouere, nec ut ignotam damnare in præſens uolo, ſed pro qua ſuppoſitam eſſe putem indicare. Et ſit etiam hæc coniectura, non aſſertio noſtra. Bryonia utraque quæ & uitis alba ac nigra appellatur, uim habere ciendi urinam ac menſes, & proinde etiam atterendi lapides, ab omnibus græcis medicis proditur, & Aëtius libro undecimo capite quinto, ubi urinam multam ducentia recenſet, inter ipſa etiam radicis bryoniæ decoctum refert. Et mox ubi ea quæ exſuſcitant facultates ad excretionem irritando proponit, inter ea aſparagos uitis albæ habet. Et paulò poſt, deducunt inquit, ad rhenes ea quæ calculos confringunt, peucedani radix, bryonia, apium, radicula. Ex his itaq; locis coniecto, fieri potuiſſe ut* βρυωνία *etiam hoc loco in Paulo ſcripta, ex obliteratis characteribus* πριονῖτις *ſit facta, niſi fortaßis eadem bryonia ac prionitis appellatur.*

Carpeſium

Cubebæ

Saxifraga

σαξίφραγος

Ceſtrum

Prionitis

Pandectæ medicæ

Prionitis pro bryonia ſuppoſita

Bryonia utraq;

Compositæ potiones sunt.) In prima harum potionū mensura imminuta legitur in græcis, habetur enim δι᾽ὀ̃ν κοχλεάρια β̄. legendum autem est haud dubie κυά θ. β̄. Ita etiam in sequenti inspersilis medicamenti potione, quod κατέπαστον, & non κατάπλαστον legi debet, falsò legitur δι᾽ὀ̃ν κοχλ. ε. μετ᾽ οἴνου κεκραμμένου κοχλ. ε. β̄. Neq; enim medicamenti illius, quod in uinū aqua dilutum inspergi debet, cochlearij mensura bibi posset, si duobus cochlearijs uini diluti inspergeretur. Itaque etiam hic μετ᾽ οἴνου κεκραμμένου κυά θ. β̄. legendum est, uelut utroque loco conuerti. Porrò posca nephritica, quæ paulò post sequitur, & φοῦσκα Paulo, & Aëtio ac reliquis medicis græcis latinæ uocis usurpatione appellatur, habetur infrà libro septimo capite undecimo, à Paulo descripta, non enim simplex posca est, hoc est acetum aqua temperatum, sed puluillus aridus qui cum posca sumitur ac bibitur, atque inde appellationem habet. Quòd uero sequitur medicamentum ex auicula siue passere troglodyte, longè fusius habetur apud Aëtium libro undecimo capite undecimo. Licetq; ex utrisque colligere, non esse aliam quàm quæ Germanis zaunschlipfling appellatur, ex eo quod circa sepes uersatur, aut etiam eam quæ Emmerling uocatur. Nam hoc genus per hyemem ubique apparet, uelut Aëtius dicit. Et Aëtius quidem exhibere semel omnem unius usti per se cinerem iubet, aut modico folio & pipere ammixto, quo saporis iucunditate ori commendetur. Paulus uero insuper addit liquorem uini mulsi, ut cum ipso bibi posit, δι᾽ ἀκρομέλιτος inquit πινομένη. Legitur tamen in græcis corrupté δι᾽ ὀξυκραθομέλιτος. Est autem ἀκρατόμελι nihil aliud quàm οἰνόμελι: siquidem ἄκρατον uinū meracum appellant. Vinum autem mulsum nephriticis commodum esse, in præcedentibus dixit, ubi etiā lapidem Iudaicum, & sanguinem hircinum, & cicadas, ex uino mulso exhibet.

[Margin: κοχλ. ε. suppositū pro κυά θ. — καλάπλαστον suppositum pro κατάπαστον — Posca nephritica — φοῦσκα — Paßer troglodytes — ἀκρατόμελι — ἄκρατον]

De permingentibus stratum.) Græcè est περὶ ἐνουρούντων. Dicuntur autem ἐνουροῦντες quasi ἐν τῇ κλίνῃ, aut ἐν τοῖς στρώμασιν οὐροῦντες, id est lectos & strata permingentes, quæ affectio pueris maximè contingere solet, uelut etiam Paulus testatur. Et Diogenes Cynicus de seipso confitebatur, ut Laërtius refert. Nam quum quidam ipsi exprobrasset, quòd aliquando falsam monetam signasset, Diogenes per adolescentiæ prætextum crimen excusans, καὶ γὰρ ἐνούρουν καὶ τότε, ἀλλὰ νῦν οὔ, inquit, hoc est, tunc sanè etiam stratum permingebam, sed nunc non item. Sed in græco Laërtio θᾶττον, pro καὶ τότε, falsò legitur, quæ res fecit ut docti uiri multi sententiam non intellexerint, & ἐνούρουν θᾶττον, lotium celerius reddebam uerterint: quæ sententia Diogenis ingenium non refert. Ad hanc autem affectionem, naturalia auxilia Paulus refert, id est quæ ex occulta quadam naturæ proprietate conducunt, non ex qualitate aliqua temperamenti. Inter ea uero habetur, leporis testem derasum in uinum exhibendum esse in potu, legitur enim in Græco, λαγωοῦ ὄρχιν ἀποξύων εἰς οἶνον. Sed Galenus libro nono κατὰ τόπους fine, λαγωοῦ ὄρχις ἀποζεννύμενος οἴνῳ habet, id est, leporis testiculus in uino feruefactus. Et uidetur utraque lectio stare posse, siue quis in uino feruefactum, siue in uinum derasum leporis testem accipere uelit. Aëtius tamen item ut Paulus, ἀποξύσας habet.

[Margin: ἐνουροῦντες — Diogenis dictū — Laertij locus — Naturalia auxilia]

IN CAPVT XLVI.

Intybum autem Troximum appellatum.) Intyba appellari Græcis τρώξιμα, in commentarijs medicis clarè ostendi, nec sunt diuersa genera his uocibus indicata. Rectè itaq; legitur in Aldino codice; τὸ ἴντυβον δὲ τὸ τρώξιμον, scilicet καλούμενον, id est appellatum. Male in Basiliensi; καὶ τὸ ἴντυβον δὲ καὶ τὸ τρώξιμον. Paulò post hunc locum sequitur, cibum uero ptisanæ succum, aut alicam cum hydrorosato accipiant. Est autem ὑδροῤῥόδινον, nō aqua rosata, qualis hodie in usu est, ab Arabibus siue Mauritanis longe post Pauli ætatem introducta, sed compositio ex rosis, aqua, & melle constans, inter iucūdas potiones à Paulo relata lib. 7. cap. 15. cum hoc hydrorosato hic alicam accipere iubet, sicut præcedente capite, ubi de diabete agebat, cum rosato. Mihi tamen & illic rosatum, nihil aliud quàm hydrorosatum significare uidetur, & fortaßis eadem compositio tum ῥοδόμελι tum ὑδροῤῥόδινον appellatur: aut certè isthic ἄλικα μετὰ ῥοσάτου, falsò pro ὑδροροσάτου legitur.

[Margin: τρώξιμα — ὑδροροσάτον — ῥοσάτον]

Et medicamentum ex Cacano, ad crassorum ac uiscosorum humorū obturationes.) Medicamentum hoc ex cacano describit Paulus libro septimo capite undecimo. Sed quid sit cacanum, non satis constat: sic ut neq; an cacanum, aut bacanum rectè scribatur, certum est, quū utrunq; reperiatur. Et in Paulo quidem hoc loco, & iam cōmmemorato βακάνου legitur. Sed idem in simplicium ex ordine literarum descriptione apertè κακάνου habet, ut etiam alijs locis cacanū legendū esse uideatur, & alioqui procliue fuit β̄ literam pro κ̄ agnoscere, & uicißim hanc pro illa. Aëtius quoq; lib. 3. cap. 147. βάκανον habet. Sed lib. 10. cap. 2. κακάνου uox bis in scriptis manu exemplaribus habetur. Autor pandectarum medicarum bacanum raphanum exponit. Hermolaus in corollarijs in Dioscoridem, ubi de raphano agit, dicit se in quodam glossemate reperisse, bacanum semen, siue nucleū, siue mucronem raphani esse. Sed hoc ambiguum facit Paulus, qui seorsum litera ρ̄. de raphano & eius

[Margin: Bacanum — Cacanum]

semine mentionem facit, & seorsum de cacaui radice sub litera κ. Proinde in summa, hæc de bacani uocis lectione, & eius expositione reprobamus. Cacani uero lectionem omnibus illis locis pro recta agnoscimus ac recipimus, ut sit radix de qua Galenus ea habet, quæ Paulus infrà lib. septimo recenset: & quæ Diosc. lib. 4. cap. 106. de cacalia prodit. Nam & Paulus eodem loco cacaliam & uiribus, & usu cacauo similem esse dixit, quum tamen eandem esse oporteat: etiamsi Gale. cacaliæ nomen non habeat, sed simpliciter cacanum appellet, nisi locus sit mendosus.

καπνὸς Fumaria

Fumariæ circa sepes nascentis.) *In Aldino codice deest hic una atque altera uox. Sic enim habetur καπνοῦ τοῦ ἐν ταῖς: excidit ergo ἀσιογείαις φυομένου. Ita enim nasci cernitur. Basiliense exemplar καπνοῦ τοῦ ἐν ταῖς κρίβαις habet. Cuius lectionis fidem apud autorem relinquo. Quanquam si de re constat, locus nascendi ignorari potest.*

IN CAPVT XLVII.

κοτταβισμοὶ suppositum pro σιναπισμοὶ

Mirifice ipsis prodest absinthij præpotatio, & sinapismi, & dropaces.) *Hoc loco in græcos codices uox ab omni medicina aliena irrepsit. Legitur enim καὶ κοτταβισμοὶ καὶ δρώπακες. Quid autem faciant κοτταβισμοὶ ad mali corporis habitus emendationem, qui erant lusus in conuiuijs huiusmodi: Qui biberat, id quod in poculo restaret, in peluim quandam ad hoc dispositam mittebat, & ex sonitus magnitudine, de amore pueri uel puellæ alicuius erga se diuinabat? Proinde coniectura ad rem dropaci affinem progreßi, uocem σιναπισμοὶ pro κοτταβισμοὶ legendam ac reponendam esse arbitramur, quum & facilis fuerit ab altera uoce ad alteram aberratio, in obliterata scriptura: & ea sit confinitas inter dropaces & sinapismos, ut eodem capite Paulus de his agat lib. 7. capite 19. Et Aëtius lib. 10. cap. 19. dropaces nominare contentus, de sinapismis penitus tacuit. Habet enim eadem uerba quæ etiam hic Paulus, sola κοτταβισμοὶ uoce excepta.*

IN CAPVT XLVIII.

σμύρνη supposita pro σμυρνίου

Multæ uero mixturæ hoc est.) *Inter hæc medicamenta simplicia habetur uox σμύρνης falsò supposita pro σμυρνίου. Non enim myrrha, sed smyrnium huc facit, uelut Dioscor. Paulus & Aëtius testantur, itemq; Galenus ipse. Sed & paulò post quod conuerti, Aut foliorũ chamelææ, & squamæ æris, & anisi, singulorũ pares partes dato ex aqua: in græcis corruptè legitur, ἢ χαμελαίας φύλλων καὶ χαλκοῦ κεκ. ε. ἀνήσου τὸ ἴσον. Legendum autem est, ἢ χαμελαίας φύλλων καὶ χαλκοῦ λεπίδος καὶ ἀνίσου τὸ ἴσον. Neq; enim æs ustum, sed æris squama uim ducendi aquam habet, uelut etiã linea præcedente eius mentionem facit. Et sicut isthic micis panis excipit, ita hic anisum addit, quo minus quis usum ipsius auersetur. Nec longè postea ubi folij malabathri pilulas duas uerti, rursus græca exemplaria corrupta sunt: habent enim φύλλου ∠. α. μαλαβάθρου σφαιρία, β. Legendum autẽ est sic, φύλλου μαλαβάθρου σφαιρία. β. Nihil enim significat φύλλον per se aliud, quàm malabathri folium. proinde & φύλλου uocem per se, & μαλαβάθρου uocem per se, & ambas uoces cõiunctim, φύλλου μαλαβάθρου, græci medici pro eadem re usurpare solent: σφαιρία autem, id est pilulas dixit, eo quòd folium in pilam & globum sit conuolutum, uelut in Emblematis in Dioscor. amplius exposuimus.*

μαλαβάθρου σφαιρία Folij malabathri pilulæ

IN CAPVT XLIX.

ταύρειον uox pro adipe Taurino

Vtere malagmatis primum simplicioribus, quale est hoc. Ceræ sesquilibram, adipis taurini lib. I.) *Hoc loco id quod adipis taurini lib. I. conuerti, in græcis simpliciter habetur, ταυρείου λι. α. Nam aut intelligenda est uox στέατος, aut fortaßis etiam excidit reponenda. At hæc non considerantibus, nec taurini adipis uim mollitoriam hic requisitam animaduertentibus, uisum est κενταυρίου pro uoce ταυρείου substituere, manifesto errore. Sunt & alia in græcis corrupta hoc capite habentur, quæ si quis corrigere uolet, ex ipsa nostra translatione, eius rei faciendæ copiam habet.*

IN CAPVT L.

Fit etiam Icterus ob intemperiem calidam solidorum corporum, dum in bilem mutantur ea quæ alimenti ratione ad ipsa deferuntur.) *Græca lectio hic corrupta est, nec opus est exemplaria in manifestario adeò delicto requirere, aut ad probandum citare. deest autem articulus τῶν, & pro φερόμενον legendum est φερομένων. In hunc modum: γίνεται δὲ ἴκτερος καὶ διὰ δυσκρασίαν θερμὴν τῶν στερεῶν σωμάτων, εἰς χολὴν μεταβαλλόντων τὰ ἐν λόγῳ τροφῆς αὐτοῖς φερομένων. Potest tamen etiam sic legi: εἰς χολὴν μεταβαλλόντων τὸ ἐν λόγῳ τροφῆς αὐτοῖς φερόμενον. Sed alteram ego malim lectionem. Non longè postea habetur passum chrysatticum à loco ut arbitror appellatum. Meminit eius etiam Aëtius libro undecimo capite decimotertio. paulò post habetur, Recte etiam picra datur & arida, & ex aceto mulso constans: quod in græcis legitur: ἥτε ξηρὰ καὶ ἡ διὰ ὀξυμέλιτος. Vtriusque autem descriptio extat lib. 7. cap. 11.*

Paßum chrysatticum

Picra arida

Picra ex aceto mulso

IN CAPVT LI.

Aluminis scißi drach. V, fecis uini rhodij drach. X. gallarũ omphacinarũ drach.

drach. II. uino diluta & ad mellis ſpiſſitudinem redacta impone.) *Hoc medicamentum corruptè legitur in græcis codicibus hoc modo, ϲυπηρίας σχιϲῆς ∠. ε. τρυγὸς οἴνου ∠. η. ῥοδίνου ∠. ι. κηκίδων ὀμφακίνων ∠. β. οἴνῳ διεὶς καὶ μέλιτος ποιήσας πάχος ἐπίβρεχε. Sunt enim expreſſa in græcis quatuor medicamenta, alumen ſciſſum, fex uini, roſaceum, gallæ. Quod autem tria ſaltem legi debeant, quæ uino diluta mellis craßitudine illinantur uel imponantur, & ratio ipſa dictat, quæ omnem pinguedinem reſpuit, & alioqui roſacei ut cum uino ad reliqua diluenda adhibeatur, nullus eſt uſus: & Aëtius libro quarto capite uigeſimoſexto, idem medicamentum tradens roſaceum penitus non habet, ſed alumen, fecem uini auſteri, & gallas, cum uino ad craßitudinem redigenda eſſe dicit ac illinenda. Quare neq; hoc Pauli loco roſaceũ legi debet. Eſt autem temere à quodam ſuppoſita ῥοδίνου uox, qui ignorauit Rhodij uini fecem. diſtinxit ergo uini fecem certo pondere adiecto, & ῥοδίου uocem in ῥοδίνου transmutauit, decem drach. pondere itidem appoſito. Sic itaq; rectam repones lectionem: ϲυπηρίας σχιϲῆς ∠. ε. τρυγὸς οἴνου ῥοδίου ∠. ι. κηκίδων ὀμφακίνων ∠. β. οἴνῳ διεὶς καὶ μέλιτος ποιήσας πάχος ἐπίπλαττε. Apparet autem uinum Rhodium fuiſſe auſterum, ex eo quod Aëtius uini auſteri præſcribit fecẽ. Meminit fecis uini Rhodij Archigenes apud Galenum libro primo capite octauo, de compoſ. medic. ſecundum locos, & ibidem non ſolum fex uini Rhodij, ſed etiam fex Rhodia appellatur. Non multum uero refert an ἐπίβρεχε, aut ἐπίπλαττε, aut ἐπίχριε legas.*

ῥοδίνου ſuppoſitum pro ῥοδίου

Vinum Rhodiũ

Fex uini Rhodij

Fex Rhodia

IN CAPVT LIII.

Aliud uariegatius, facit ad perfectæ ætatis homines.) *In hoc medicamento habetur, λίθου πυρίτου, ἀπύρου, μάγνητος φυσῶντος, hoc eſt uelut ego uerti, lapidis pyritæ, ſulphuris ignem non experti, magnetis ſpirantis. Primum itaq; ἀπύρου uox uideri poßit ad pyriten lapidem pertinere, ut lapidem pyriten ignem non expertum accipiamus. Sed Aëtius lib. 14. cap. 24. idem medicamentum, adhuc tamen uariegatius recenſens, ſeorſum lapidem pyriten habet, & interpoſitis alijs aliquot medicamentis, ἀπύρου uocem per ſe habet, ut non ad pyriten pertineat, ſed per ſe ſulphur uiuũ ſignificet. Deinde magnetem ſpirantem dixit, qui ualidam adhuc trahendi ferrum uim habet; ut φυσῶντος uox idem ſignificet quod ζῶντος, qua Aëtius aliquoties utitur. Temere igitur mutata eſt lectio in Baſilienſi editione, κυανίζοντος pro φυσῶντος.*

ἄπυρον, per ſe

Magnes ſpirans

Magnes uiuens

μάγνης φυσῶν

IN CAPVT LVI.

Vena igitur ſtatim ſecanda eſt, & uictus tenuis ac ſine uino conſtituendus, & quotidie quidem aluus mollienda eſt, uehementer nunquam, ſed placide ac leniter.) *Hoc loco deſunt in græcis codicibus duæ uoces, quæ faciunt ut tota ſentẽtia obſcuretur, & alienum ſenſum exhibeat, & quæ neceſſariò reponuntur ex Aëtij lib. 12. cap. 22. Sunt autẽ uoces, ὑπομαλάσσειν τὴν κοιλίαν. Quibus repoſitis ſic legatur: φλεβοτομεῖν οὖν αὐτίκα, καὶ δίαιταν λεπτήν τε καὶ ἄοινον ὑποβάλλειν. καὶ καθ' ἡμέραν μὲν ὑπομαλάσσειν τὴν κοιλίαν, ἰσχυρῶς μηδέποτε, ἡσυχῆ δέ. Sed & mox eodem loco legendum eſt, τῶν κογχαρίων, ὁ ζωμός, ex eodem Aëtio, non κογχλιαρίων, neq; κοχλίων, uelut quibuſdam uiſum fuit.*

Concharum iuſculum

IN CAPVT LIX.

Paſtillus quoque ex uino & oleo, & qui ex lapide phrygio paratur, ualde commoda ſunt medicamenta, & ad rimas, & ad ſordida circa coronam ulcera, & maxime quum detrahere præputium non poſſunt.) *Hoc loco in græcis pro καὶ τὸ λιθοφρύγιον, legendum eſt καὶ ὁ διὰ λίθου φρυγίου, ſcilicet paſtillus. Habetur autem libro ſeptimo capite duodecimo. στεφάνην uero id eſt coronam uocat eminentem colis partem ac circulum illum cui præputium inducitur. Quod ubi ita inductum eſt, ut ulcerata corona reduci ac detrahi non poßit, hæc medicamenta commoda eſſe dicit. Intelligenda enim eſt ποσθῆς uox in uerbo ἀποσύρειν quum dicit, καὶ μάλιστα ὅταν ἀποσύρειν μὴ δύνωνται. Paulò poſt ubi uerti, aut paſtillum album, aut eum qui ex loto fit, in plumbea pila tritum immittito: in græcis deeſt uox λειώσαντας, quam ego tritum reddidi. Vult autem aliquid ex plumbi facultate paſtillis accedere.*

στεφάνη in cole

ἀποσύρειν

IN CAPVT LXII.

Aut ſuberis ex Italico uaſe uſti cinerem.) *Hoc loco non legendum eſſe φακοῦ, id eſt lenticulæ, ſed φελλοῦ, id eſt ſuberis, ex quarto ſequenti uerſu ſatis admonemur. Nam ſicut hic bibendum, ita illic apponendum, ſuberis cinerem præſcribit, non cuiuslibet ſuberis, ſed eius quo Italica ceramia ſiue uaſa uinaria obturata fuerũt. Ex quo etiam paſtillum infrà libro ſeptimo capite duodecimo habet: quanquam etiam iſthic σφηκλοῦ pro φελλοῦ falsò ſuppoſitum legatur. Quod autem is fuerit ſuberis uſus, in commentarijs medicis ex Plin. lib. 16. cap. 8. docui. Meminit etiam Galenus comment. 4. in ſextum Epidem. Hipp. librũ, ſuper aphor. 8. Sed & iſthic τυφλοῖς πωμασθεῖσι, pro φελλοῖς habetur. Verùm*

φακοῦ ſuppoſitum pro φελλοῦ

σφηκλοῦ ſuppoſitum pro φελλοῦ

Galeni locus

de his

de his plura in comment. medicis retuli. Sed nondum tamen persuasi, ut non hic lenticulam, nescio quo fictili ustam, & infra fecem uini, aliqui accipere malint, uitiatam lectionem libentius, quàm sanæ admonitionis rationem sequentes. Non longè postea habentur flores mali punici dulcis, ubi in græcis abundat particula ἢ: legendum est enim, κυτίνους ῥοᾶς γλυκείας, non κυτίνους ἢ ῥοᾶς γλυκείας. Non enim ipsa mala, sed flos cytinus appellatus hanc uim habet. Et paulò post, ubi legitur ὀξυσχοίνου κεφαλῶν μυρσίνης, &c. uox κεφαλῶν ad oxyschœnon, id est iuncum acutum pertinet, cuius capita, in quibus semen, huc faciunt: & non ad myrtum. Et alioqui morem hunc Paulus & Græci medici habent, ut primū uniuersalem rei nomenclaturam faciant, & mox partem adijciant, sicut mox habetur ῥάμνου φύλλων, & βάτου ἀκρεμόνων. Ita & hic ὀξυσχοίνου κεφαλῶν, & non κεφαλῶν μυρσίνης. Nam huius folia accipienda sunt, quorum nomenclatura sequitur post uocem ῥάμνου.

IN CAPVT LXVI.

Medicamentum ex charta
Pastillus ex charta
Antherus puluillus

Si non succedit, medicamentum aridum ex charta immittito, primum cum posca, deinde cum aceto. Aut puluillum antherum, hoc est floridum appellatum.) Ambo hæc medicamenta, & quod ex charta usta, quā recipit, nomen habet: & quod antherum appellatur, ex floribus rosarum quas recipit, ut arbitror, habentur lib. 7. cap. 13. inter medicamenta arida ac puluillos. diuersumq́; est medicamentum τὸ διὰ χάρτου ξηρίον, à pastillo ex charta, cuius descriptio est eiusdem libri cap. 12.

IN CAPVT LXVII.

Cancri occulti
Fex subsidēs in æneis uasis, in quibus aqua coquitur
πῶρος hydriarum
πῶρος θερμαντηρίων
Tofaceum quid cōcrescens in uasis æneis
Galeni locus

Affectio igitur ipsa incurabilis est, ueluti alicubi etiam Hippocrates dixit.) Quod uteri cancri incurabiles sint, Hippocrates in aphorismis particula 6. aphor. 28. dicit, ubi de occultis cancris sic ait: Quibuscunq; occulti cancri fiunt, eos non curare melius est. Si enim curantur, citius moriuntur. Si uero non curentur, multum tempus perdurant. Ad hos cancros etiamsi curari non possint, priuatim commodare dicit hoc loco Paulus, id quod paratur ex fece in æneis uasis, in quibus aqua coquitur, subsidente. Hæc enim fex inquit, insuper assata minutissimè teritur, & cerato rosaceo excipitur ad emplastri compagem redacta. Quo uerò certò cognoscatur, quam rem, & quam adeò fecem Paulus designet, græca etiam ipsius uerba adscribam: ἰδίως δὲ συμπέφωνται τὸ διὰ τῆς ὑποστάθμης τῆς ἐν τοῖς χαλκείοις, ἥτις ἐποπτηθεῖσα λειοτριβεῖται, καὶ ἀναλαμβάνεται κηρωτῇ ῥοδίνῃ, μέχρι συστάσεως ἐμπλαστρώδους. Verba ipsa satis clara sunt, satisq́; indicant quam rem uelit, quam etiam putamus nos satis commodè latinè reddidisse. Hanc autem fecem, etiam πῶρον, id est tofum uocat lib. 7. cap. 16. ubi in collyrio ex hydria, id est uase aquario, πῶρον τὸν ἐν τοῖς θερμαντηρίοις ἀγγείοις συνιστάμενον recipit, hoc est tofum qui in uasis calefactorijs reperitur. legitur tamen falsò θεσμοφορείοις pro θερμαντηρίοις, id quod ex Galeno constat, qui lib. 4. de compos. medic. secundum genera, inter medicamenta citra mordacitatem siccantia recenset, & tofaceum illud, quod in æneis uasis calfactorijs concrescit. Sic enim locum conuerti in mea totius Galeni operum recens facta editione, qui græce sic legitur: καὶ τὸ συνιστάμενον πωρῶδες ἐν τοῖς θερμαντηρίοις ἀγγείοις. Habent tamen & hic exemplaria πυρῶδες pro πωρῶδες. Neq; referre libet, quid uel hoc Galeni loco, uel illis Pauli antea citatis, interpretes conuerterant. Reponam autem & Græcam rectam lectionem, in futura per me emendata græcorum Galeni librorum editione. Quòd autem ita generari soleat tofus in æneis uasis, dum aqua in ipsis coquitur, experientia quotidiana testatur. Et Galenus commentario primo in 6. lib. ἐπιδημιῶν Hippocratis super textum, In rhenem dolor grauis: & tertio commentario in eundem librum, super textum, post mictionem concretio pueris magis, declarat eodem modo nasci in pueris tofaceum lapidem, quo extrinsecus tum in aquis calidis naturalibus concrescere uidetur, tum in uasis in quibus aqua quotidie calefit. Idem facit etiam libro primo de alimentis, ubi de pane loto agit. Sed adscribam ipsius uerba græca: quæ in codicibus impressis corruptè leguntur: τὸ μὲν γὰρ ὠμοῦ χυμοῦ προσλαβόντος τὸ γλίσχρον, ὅταν αἱ μὲν τῶν νεφρῶν διέξοδοι στενώτεραι εἰσὶ τὴν ὑπάρχουσαν φύσει, χρονίζον αὐτόθι τὸ παχύτατόν τε, καὶ γλίσχρον ἕτοιμόν ἐστι γεννῆσαι πῶρον, ὁποῖος τοῖς ἀγγείοις, οἷς τὸ ὕδωρ θερμαινόμενον ἐπιτρέφεται, καὶ ὁποῖος τοῖς λίθοις περιπήγνυται ἐπὶ πολὺ τῶν αὐτοφυῶν ὑδάτων θερμῶν.

IN CAPVT LXVIII.

ὑσσώπου uox supposita pro οἰσύπου

Deinde cataplasmata ex caricis, hyssopo, nitro & absinthio.) In præcedentibus capitibus aliquoties ὑσσώπου uox falsò supposita fuit pro οἰσύπου uoce, de quo semel hic admonendum duxi, ne hæc codicum græcorū uitiatio penitus à me prætereatur, quam in latina nostra translatione ubiq; sustulimus, quemadmodum etiam paulò post sublata est, ubi pessi ex terebinthina, galbano, myrrha, iride, & œsypo habentur, hoc est οἰσύπου, non ὑσσώπου. At hoc loco in cataplasma non œsypus recipitur, sed hyssopus herba; & ὑσσώπου uox rectè legitur. Nam hunc hyssopi ad duricias in cata-

plasmatis

plasmatis usum, etiam Dioscorides prodit, καταπλάσσεται δὲ inquit, μετὰ σύκου καὶ νίτρου πρὸς σπλῆνα καὶ ὕδρωπα.

IN CAPVT LXIX.

In quibusdam autē reuera in hydropem transitio fit.) Aldinum exemplar ἐπιτείνων habet, id in posteriore editione in ὑποτείνον mutatum est. Sed neutra lectio recta est, uerùm legendum est ἐπί τινων, id est in quibusdam, & referendum ad τινὲς δὲ, quod paulò ante præcessit.

ἐπιτείνων suppositum pro ἐπί τινων

IN CAPVT LXXI.

Faciei pallor, facies tristis.) In græcis est βλέμμα πιμελίτηρον. Sed ego περιλύπηρον legendum esse arbitror, id est tristis aspectus. Neq; enim uideo quid pingui aspectu accipiendū ueniat. Deinde sequitur, & facies aliquantulum plena fit, habetur enim græcè, καὶ τὸ πρόσωπον ὑποπίμπλαται. Suspicor autem & hic legendum esse ὑποπίμπραται, id est & facies aliquantulum ardescit. Nolui tamen mutare lectionem. At quod paulò post habetur, & murmur quoddam intestinorū præcedit: in græcis legendum est, καὶ βορβορυγμὸς προοδεύει τις τῶν ἐντέρων. Aëtius enim simpliciter habet lib. 16. cap. 68. καὶ τὰ ἔντερα βορβορύζουσι. Verùm quod legitur in impreßis Pauli exemplaribus, murmur fieri significat, & progredi aliquod intestinum, quam sententiam quum & ratio & rei experientia neget, neq; Paulus prodidisse credi debet, ut sic scripserit, καὶ βορβορυγμὸς, καὶ προοδεύει τι τῶν ἐντέρων. Est autem βορβορυγμὸς strepitus quidam qui bombi speciem refert, contingens ubi humiditas aliqua in intestinis continetur, ut Galenus lib. 3. de sympto. causis docet. Quin & paulò post uox ὑποσπαιρόντων rectè legitur pro pulsibus subtremiscentibus. Non longè deinceps quod conuerti, uelut collyria in anum subdita, in græcis falsò legitur, οἷα τὰ κωλικὰ δακτυλίῳ προστιθέμενα. Legendum enim est pro κωλικὰ uoce, uox κολλύρια. Sic enim etiam suprà cap. 42. appellauit, καὶ ὑπόθετα δὲ κολλύρια, inquit τῶν πάνυ δραστικωτέρων ὄντων. Videtur autem aliquis lectionem mutasse, qui colicas esse eas glandulas uideret.

περιλύπηρος

ὑποπίμπραται

βορβορυγμὸς

ὑποσπαίρων

σφυγμὸς

Collyria subditiua

IN CAPVT LXXIIII.

Rubi tenerorum uirgultorum, & gallæ.) Hoc loco in græcis deest una uox. Legitur enim, καὶ βάτου τῶν ἁπαλῶν, καὶ κηκίδος. Legendum autem est, καὶ βάτου τῶν ἁπαλῶν ἀκρεμόνων, καὶ κηκίδος. Et mox καλῶς suppositum est pro καθὼς. Neque legendum est καλῶς ὡς, ut in posteriori exemplari emendatum est.

καλῶς suppositũ pro καθὼς

In pessis uero utantur terebinthina, nitro, cucumere syluestri, elaterio, cassia, & picis sero.) Hoc loco græca exemplaria habent, πρὸς δὲ τούτοις χρήσθωσαν τερεβινθίνῃ, &c. id est ad hæc uero utantur terebinthina, &c. Nam quæ sequuntur rectè habent. Sed uerba πρὸς δὲ τούτοις corrupta sunt ex uoce una προσθέτοις, quæ reponi debet. Sunt enim προσθετὰ quæ in pessos aut similes figuras efformata ad uterum subduntur. Ad hanc autem rem apta sunt medicamenta subiecta, & in nullum alium hoc loco usum. Sic uero etiam quarta linea sequenti, καὶ τοῖς μαλακτικοῖς προσθέτοις legendum est, id est mollientibus peßis subditis, & non καθέτοις.

πρὸς δὲ τούτοις suppositum pro προσθέτοις

προσθετὰ

καθέτοις suppositum pro προσθέτοις

IN CAPVT LXXV.

Eminentia apparet circa exacerbationes dolorosa, cruenta ac rubicunda. In interuallis autem rugosa, doloris exors, subliuida, ac stillans.) Hæc uerba in græco ita rectè leguntur: ὑπεροχὴν φαίνεσθαι περὶ μὲν τοὺς παροξυσμοὺς ἐπαλγῆ, δίαιμόν τε καὶ ἐπέρυθρον. ἐν δὲ διαλείμμασι, ῥυσσὴν καὶ ἀναλγῆ καὶ ὑποπέλιον καὶ σταγγώδη. Opponitur enim ῥυσσὴ ὑπεροχὴ ei quæ prætumida est ὑπεροχῇ: & ἀναλγὴς opponitur ἐπαλγεῖ, & ὑποπέλιος τῇ διαίμῳ, & σταγγώδης τῇ ἐπερύθρῳ. Stillat enim guttatim σταγγώδης, quum ἐπέρυθρος rubicunda manens nihil sanguinis effundat. Atq; hæc est genuina sententia, quam etiam ex Aëtio colligere licet: nec est ex uitiatis codicibus ῥῦσιν uox pro ῥυσσὴν: nec τρυγώδης pro σταγγώδης substituenda. Declarant hoc etiam uerba Pauli ad finem huius capitis sequentia. Sed & paulò post corruptam lectionem, ἃ καὶ ταῖς διάρροις καὶ αἱμόῤῥοισι, &c. sic emendare oportet, ἃ καὶ ταῖς διὰ ῥῶσιν αἱμοῤῥαγούσαις, id quod sequentia declarant.

σταγγώδης

IN CAPVT LXXVII.

Relatis acopis utantur, & compositis his.) Græcè legitur τοῖς τε λελεγμένοις ἀκόποις χρήσθων, καὶ τοῖς συνθέτοις νίτροις. Videtur itaq; νίτροις uox corruptè legi pro τούτοις. Sequuntur enim composita quæ adhibenda censet.

IN CAPVT LXXVIII.

Sed & ex torpedine ceratum eiusdem facultatis est in exacerbationibus, & oleum ex ipsa.) Huius cerati ex torpedine pisce marino, descriptio habetur infrà libro septimo capite decimoseptimo. Appellat autem τορπαίνην latina uoce ad græcos corrupta, quæ alio-

Torpedinis ceratum & oleum

qui Græcis νάρκη uocatur. Oleum ex ipsa ibidem habetur, & est id in quod cera non additur. Hac enim addita, ceratum efficitur.

Curatio eorum qui ex mixti humoris fluxione laborant.) *Græci codices falsò habent, περὶ τῶν ὑπὸ αἱματικῶν χυμῶν ῥευματιζομένων. Nam de his in præcedentibus per longū egit, sicut etiam de his qui biliosi humoris fluxione laborant. Iam uero de mixti humoris fluxione consequenter agit, ubi uidelicet uel biliosior uel pituitosior, uel magis atrabiliarius est sanguis. Legendum igitur est, περὶ τῶν ὑπὸ μικτῶν χυμῶν ῥευματιζομένων. Et mox, οἱ δὲ ὑπὸ μικτῶν χυμῶν πάσχοντες, id est, qui ex mixto humore affecti sunt.*

IN CAPVT LXXIX.

Aliud. Amurcæ, mellis despumati, singulorū pares portiones. Hoc etiam gingiuas purgat.) *Hoc medicamentum habet etiam Aëtius lib. 14. cap. 83. Sed ita ut ad amurcā, & mel despumatum, quæ ambo duarum drachmarum pondere recipit, aluminis phorini drach. I. adijciat. Et fieri potest, ut alumen ex Paulo exciderit, aut ab Aëtio adiectum sit, ut hoc præstare posset, quod de ipso testatur, gingiuas, inquiens, purgat ac firmat. Vocem autem firmat, id est κρατύνει, Paulus non habet, quia nec alumen, quod id præstat. Vide lib. 4. cap. 41.*

IN CAPVT LXXXI.

Nere, pastillus Aut Musæ pastillus, aut Nere, cum aqua.) *In græcis exemplaribus habetur, ἢ ὁ μούσα τροχίσκος, ἢ ἤρειν δι' ὕδατος. Corrupta itaq; est uox ἤρειν pro νήρη. Quomodo etiam suprà lib. 3. cap. 23. ἤρην pro νήρην legebatur, ubi ad duriciam sordis aurium præscribit, καὶ τὸν ἀνδρώνος τροχίσκον, καὶ τὴν νήρην, καὶ τὸν μουσᾶ. Quod autem Nere appelletur trochiscus siue pastillus, qui his locis à Paulo præscribitur ex lib. 7. cap. 12. patet, ubi clarè habetur, νήρη τροχίσκος ἐκ τῶν ἡρᾶ, id est Nere pastillus ex libris Heræ. Recipit autem hic pastillus, myrrhæ, aloës, croci, singulorū drach. VIII. aluminis scißi drach. C. Excipiuntur hæc aqua. Nolo tamen præterire Aëtium, qui lib. 14. cap. 75. eandem pastilli huius descriptionem recensens, pastillum ipsum ἶριν, id est Iridem appellat, ut* Iris pastillus *in dubium ueniat, Iris'ne aut Nere pastillus hic appelletur. Si itaq; Iris uera est eius appellatio, in hoc loco Pauli, ἢ ἶρις δι' ὕδατος legendum erit: & suprà lib. 3. ἢ τὴν ἶριν: & infrà lib. 7. ἢ ἶρις τροχίσκος ἐκ τῶν ἡρᾶ. Si uero Nere recta appellatio est, apud Aëtiū memorato loco Neren pro Iridem legemus. Res ipsa eadē est, appellatio ob scripturæ similitudinē, altera pro altera agnosci ac substitui potuit.*

Ad ulceratas autē, æruginis, spumæ argenti, singulorum drach. IIII. sarcocollæ drach. IIII. quantum satis est insperge, & superne, &c.) *In græcis deest hoc loco uox ἐπίπαττε, & καὶ. Legendum enim est ex Aëtij loco paulò ante indicato, πρὸς δὲ τὰς ἡλκωμένας πτερυγίας, ἰοῦ, λιθαργύρου ἀνὰ ∠. δ'. σαρκοκόλλης ∠. δ'. ἐπίπαττε ἱκανὸν, καὶ ἐπιτίθει, &c. Aëtius tamen etiam σαρκοκόλλης ∠. α'. habet, & uerisimile est ita esse legendum: alioqui enim Paulus ἀνὰ uocem de tribus coniunctim usurpasset.*

Et loco prius ex spissamentorum decocto rigato, impone.) *In græcis legitur* Spissamentorū decoctum *πυκνατωμένων συμμάτων ἀφεψήματι. Quia uero quid per συμμάτων uocem accipiendum esset, non satis intelligeretur, quidam σίμμεως ἀφεψήματι, quidam θέρμων ἀφεψήματι legendum censuerunt, partim uetustis exemplaribus persuasi, partim coniecturis usi, & neutris nobis satis fidem faciunt: quum nulla uetustas poßit errori patrocinari, & fallaces sint coniecturæ, & rerum quoq; usus ineptus. Est enim συμμάτων lectio recta ac genuina huius loci. Et habet idem medicamentum ijsdem* σύμματα *penitus uerbis Aëtius lib. 14. cap. 74. principio. Sunt autem σύμματα odoramenta, quibus in oleum iniectis ac maceratis præparabatur id, ad ungentum, quod postea alijs additis aromatis condiretur, &* Spissamenta *odore imbueretur, & ungentum ex oleo fiebat. Sic Dioscorides in Amaracino ungento σύμματα, id est spissamenta habet, xylobalsamum, iuncum rotundum odoratum, & calamum: aromata uero ad odo-* ἡδύσματα *rem conciliandum, ἡδύσματα appellata, amaracum, costum, amomum, nardum, carpobalsamum, myrrham & cinamomum. Illorum igitur συμμάτων, aliorumq; similium, ab expresso oleo restantium, decoctum, Paulus & Aëtius ad pterygia præscribunt: quanquàm poßint illa ipsa etiam per se, non prius in oleo macerata, decoqui, & ad pterygia decoctum illud adhiberi, ut consequenter medicamentum imponatur. Memini συμμάτων quoq; in comment. medicorum libris, ex quibus ea quæ quis* Galeni locus *amplius expetit, requirere potest. Meminit & Galenus libro secundo κατὰ γένη. Sed σιγμάτων uox falsò istbic pro συμμάτων legitur.*

IANI

IANI CORNARII MEDICI PHYSICI, DOLABELLARVM IN PAVLUM *Æginetam,* Liber IIII.

IN CAPVT I.

SQVAMAS aut uelut quendam corticem.) *In græco legitur falsò* τινὰ ἀλώπην, *id est quandam uulpinam pellem. Nam* λοπὸς *legendum est pro cortice.*

ἀλώπη / λοπὸς

Et uariè exerceatur, partim saltu, partim & quidē amplius halteribus.) *Quid sint halteres, & quale fiat per ipsos exercitiū, & quomodo differant ab alteribus (alij enim sunt* ἁλτῆρες, *alij* ἀλκτῆρες*) in commentarijs medicis per longum, & multis autorum locis adductis diximus: & superuacaneum fuerit eadem tam sæpe ubiq; ingerere. De folle etiam egimus libro* 1. *Paulò ante hunc locum habetur. Aut scillæ assatæ drach.* V. *in aqua mulsa, aut in melle ad elegmatis modum. In græco exemplari Aldino legitur,* ἢ σκίλλης πλυ. ∠.ε. *Nec dubium cuiquam esse potest, uocē* πλυ *corruptè hoc loco legi. Itaq; in Basiliensi editione pro* πλυ *substitutum est* πεπλυμένης, *quasi scillæ lotæ drach.* V. *dare oporteat. Sed facilè est hic falsam uocem redarguere, quum non soleat lauari, ita ut metallica, ipsa scilla. Sed & assatur, & coquitur, uelut Dioscor. lib.* 2. *docet. Proinde ego* ὀπτῆς *uocem pro* πλυ *legendam censeo, & scillam assatam accipiendam. Poßit tamen nō minus rectè* σπέρματος *uox, pro* πλυ *legi, nisi pondus quinq; drachmarum nimium uideretur. Aëtius enim lib.* 13. *cap.* 122. *Elephanticis scillæ semen trium obolorum pondere in cyatho mellis semicocti delingendum dare iubet.*

ἁλτῆρες / ἀλκτῆρες

Scilla assata

πλυ suppositū pro ὀπτῆς aut σπέρματος

Et id quod ad uitiligines descriptū est, ex alcyonio, nitro, sulphure, myrti folijs, & fici syluestris folijs aridis.) *Hoc medicamentum habetur infrà hoc libro quarto cap.* 6. *Ex quo loco patet hic non* σμύρνης, *sed* μυρσίνης *legendum esse. Sed & Aëtius lib.* 13. *cap.* 123. μυρσίνης φύλλων *clarè habet. Quod uero nō longè post sequitur, chamæleonis nigri radicis trientem, in Aldino corruptè legitur,* χαμαιλέοντος μ. τῆς ῥίζης Γο.δ. *Nec rectè in Basiliensi codice* χαμαιλέοντος μετὰ τῆς ῥίζης. *Sed legendum est ex Aëtio* χαμαιλέοντος μέλανος.

σμύρνης suppositū pro μυρσίνης

μετὰ & μ supposita pro μέλανος

Sed & Milesiæ herbæ uiridis folia cum axungia tusa ac imposita, mirificè.) *Hoc auxilium ex Milesia herba habet etiam Aëtius lib.* 13. *cap.* 124. *Neq; alia esse uidetur quàm ea quam suprà ad coxendicum morbum Iberidem appellauit, libro* 3. *cap.* 77. *Est enim idem usus facultatisq; ac affectus: & dedita opera aliquando talia à medicis obscurantur, alijs nominibus impositis ipsis rebus, ut ne quæuis sus, ut dicitur, intelligat.*

Milesia herba

IN CAPVT IIII.

Similiter etiam perdicium, & resina aceris cum rosaceo soluta & illita.) *Hæc in græcis sic leguntur:* ὁμοίως δὲ καὶ τὸ περδίκιον, καὶ ζυγία μετὰ ῥοδίνου λυθεῖσα καὶ καταχριομένη. *Quam itaq; resinam aceris dixi, græcis est* ζυγία. *Eadem enim resina infrà lib.* 7. *cap.* 18. *in malagma Baium recipitur, & iungitur cum resina picea, ac terebinthina, ut non poßit aliud* ζυγίας *nomine accipi quàm resina, sicut neq; hoc loco, ubi cum rosaceo soluenda ac illinēda præscribitur. Nam aliàs* ζυγία *ipsa arbor appellatur, quam tertium aceris genus Plinius lib.* 16. *cap.* 15. *facit, fißili ligno, cortice liuido & scabro. Hoc alij, inquit, proprij generis esse malunt, & latini carpinum appellant. Videtur autem de Vitruuio loqui, apud quem hoc habetur.* ζυγίαν *autem appellant, quòd ex eius materia iuga fiant, Germani aceris genus quoddam agnoscunt, quod maßholder baum appellant. Memini me quoq; alicubi* ζυγίας δάκρυον *legisse, in his quæ margini Aëtij adscripta essent.*

Aceris resina ζυγία

Carpinus

ζυγίας δάκρυον

IN CAPVT V.

Sinopide aut meliade terra illine. Aut acubus simul innitētibus præputij sectione facta, &c.) *In græco legendum,* σινωπίδι ἢ μηλιάδι, ἢ βελόναις συνεπερειδομέναις καταπεριτμήσας. *Non* μηδιάδι, *nec* συνεπειραμέναις, *uelut codices habent. Quæ autem sit terra Melias, & quæ ipsius facultas, apud Dioscor. lib.* 5. *habetur.*

Terra Melias

IN CAPVT VI.

Quidam etiam fecis uini ustæ unciam unam addunt.) *Exemplaria Græca sunt hic corrupta. Aldinum habet,* ἔνιοι δὲ καὶ σφέκλησι. *Basiliense* ἔνιοι δὲ καὶ σφέκλης κεκαυμένης. *Non esse autem* σφέκλης κεκαυμένης *legendum, ex eo constat quod* σφέκλης *uox per se, fecem uini ustam significat. Sic enim Paulus infrà lib.* 7. *cap.* 11. *in smegmate Asclepio exponit,* σφέκλης *inquit,* ἥτις ἐστὶ τρὺξ οἴνου κεκαυμένη. *Legendum igitur est,* ἔνιοι δὲ καὶ σφέκλης Γο.α. *poßit addi*

σφέκλη

ξ̄ pro ζ̄ suppositum — *καὶ pro κε̄ suppositum*

uerbum προσβάλλουσιν, sed non est necesse. Mox conuerti κάγχρυος κόκκους ξ̄, id est grana sexaginta, non septem, uelut in græcis habetur ζ̄ pro ξ̄ suppositum. Idem enim medicamentum eodem pondere habetur supra huius lib. 4. cap. 3. ad impetiginem. Et mox quod reddidi, farinæ lupinorũ, buccinorũ ustorum, nitri, &c. in græcis falsò legitur κηρύκων καὶ νίτρου, pro κηρύκων κεκαυμένων νίτρου, non enim opus est καὶ coniunctione, quæ supposita est pro abbreuiato κε̄, quod significat κεκαυμένων, ut suprà eodem cap. 3. ad impetiginem.

IN CAPVT X.

Ad pustulas nocturnas & bullas, spumam argenti, & sulphur uiuum æquis portionibus, cum aceto & oleo myrteo, ad strigmentitiam spissitudinem trita, illines cum oleo & uino.) Græca lectio parum hic uitiata, totã sententiam corrumpit: sic autem legendum est, λιθάργυρον καὶ θεῖον ἄπυρον ἴσα μετ' ὄξους καὶ μυρσίνου λεῖα, γλοιώδη παχύσει μετ' ἐλαίου καὶ οἴνου.

IN CAPVT XI.

Oui totius natura

Item ouum totum crudum euestigiò impositum, lana molli exceptum.) Recte legitur hoc loco, καὶ ὠὸν ὅλον ὠμὸν παραχρῆμα ἐπιτιθέμενον. Nam ita etiam Aëtius habet libro 14. cap. 64. Nec opus est Dioscoridis autoritatem allegare, qui de oui candido prodit, quòd ambustis illitum euestigiò, bullas excitari prohibeat: quum totum ouum omnibus suis partibus huc faciat, perfrigerans nimirum, & resiccans citra mordacitatem. Non ergo ὠοῦ τὸ λευκὸν hic legendum est, sed uelut exemplaria omnia habent, itemq; Aëtius uelut dixi, ὠὸν ὅλον ὠμὸν, &c.

IN CAPVT XII.

ὀρόβων suppositũ pro ὀρόφων. ὄροφος oui

Ouum integrum absq; testis.) In græcis habetur ὠὸν ὁλόκληρον χωρὶς τῶν ὀρόβων: sed corruptè legitur uox ὀρόβων pro ὀρόφων. Significat autem hic ὄροφος ouorum testam, quæ est uelut tectum & fornix ac quasi concameratio quædam oui. At quod mox sequitur de pelle ouilla, calida adhuc ubi recens detracta est, flagris cæsis circundanda, habetur apud Plin. lib. 30. cap. 15. his uerbis. Verberum uulnera atq; uibices pellibus ouium recentibus impositis obliterantur. Meminit etiam Aristoteles in problematis sectio. 9. quæst. 1. tum oui, tum pellis ouillæ, ad uibices imponendæ.

IN CAPVT XIII.

καρίκη Carica ἰσχὰς — *καρικὸν φάρμακον*

Aut caricæ drach. VIII.) In græcis hic est, ἢ καρίκης ∠. η̄. Nec uidetur esse aliud καρίκη, quàm carica, id est ficus arida, quæ aliàs græcis quoq; ἰσχὰς appellatur. Declarat id Lucianus in uitarum uenditione, ubi de Epicuro quærit emptor, quibus edulijs delectetur, & respondet Mercurius, dulcibus uescitur & mellitis, καὶ μάλιστα inquit, τὰς ἰσχάδας. Ad quæ uerba subijcit emptor, χαλεπὸν μὲν οὐδὲν, ὠνήσομαι γὰρ αὐτῷ παλάθας τῶν καρικῶν. Siue itaq; à loco, siue aliunde nomen habet carica, græcis pariter ac latinis id usurpatum est. Porrò καρικὸν medicamentum duplex, aridũ, & liquidum, habet Hippocrates in lib. de ulcerib. sed neutrum caricas recipit, neq; ex caricis nomen habet, sed è Carum gente, quibus in multo usu fuit, appellatum esse uidetur.

IN CAPVT XVI.

Facit etiam oxerum & masticherum emplastrum.) In græco exemplari Aldino corruptè legitur, ἡ ξηρὰ καὶ μαστιχηρά. Legendum autem est ποιεῖ δὲ καὶ ἡ ὀξηρὰ καὶ μαστιχηρά. Sunt enim emplastra ita appellata, quorum descriptiones habentur libro 7. cap. 17. Horum emplastrorum mentionem facit rursus sequenti cap. 18. Sed in Basiliensi exemplari, utrisq; locis ea uerba desunt, uelut nihil significantia, ut arbitror, omissa.

IN CAPVT XVII.

κατὰ suppositum pro καὶ — *κηροῦ suppositum pro καὶ ῥοῦ*

Si igitur dolor uehemens non est, hoc ad dolorem utendum est.) Aldinus codex habet, ὀδύνης μὲν οὖν σφοδρᾶς οὐκ οὔσης, τούτῳ καὶ πρὸς ὀδύνης χρηστέον. Legendum autem esse κατὰ pro καὶ, sequentia ostendunt. Basiliense exemplar habet, τούτῳ καὶ τοῖς τοιούτοις χρηστέον. Sed non solet ita Paulus similia coniectanda relinquere, sed palàm quæ uelit exponere. Galenus certè qui innumera alia esse dicit medicamenta, quæ iuxta hunc modum componi possint, dicere potuit τούτῳ καὶ τοῖς τοιούτοις χρηστέον. At quia cataplasma quoq; ipsum, de quo Paulus hæc uerba dicit, corruptè legitur in Paulo, ueram lectionem, quam etiam latinè expressimus, ex Galeni lib. 2. ad glauconem adscribemus, quæ sic habet: κατάπλασμα ὂν ἐπὶ δὲ τῶν ἀσιτούντων, ἐκ λεμμάτων ῥοιᾶς ἑφθῶν ἐν οἴνῳ, καὶ ῥοῦ, καὶ ἀλφίτων συγκειμένων. In exemplaribus impreßis κηροῦ falsò habetur pro καὶ ῥοῦ. Cera enim huc inepta est. Rhus uero commodißimus.

IN CAPVT XIX.

Ita ut ubi sanguinem defluere permiserimus, aliquod medicamentum ex his quæ putrescentibus commoda sunt imponamus. Sunt autem hæc. In græcis impreßis uerba quædam desunt, quædam corruptè leguntur.

guntur. Restituenda autem sunt ex 2. lib. Gal. ad Glauconem, sicut etiam conuerti: καὶ ἐάσ αὐτὰς ἀποῤῥυῆναι τὸ αἷμα, τῶν φαρμάκων ἐπιθεῖναί τι, τῶν πρὸς τὰ σηπόμενα χρησίμων. ἔστι δὲ ταῦτα, &c. Sed & mox post hunc locum lege, ἐφ' οἷς ἄλσι μετὰ πράσου χυλοῦ χρηστέον, ex eodẽ Galeni loco, in impreßis Pauli codicibus, uox χυλοῦ deest.

Gangrænas circumscarificabit imposita farina loliacea.) Græcè habetur, γαγγραίνας κατὰ πλασσομένας περιχαράξει αἴρινον ἄλευρον, &c. Sed legendum est καταπλασσόμενα, & rectè sequentur res quæ id faciunt.

IN CAPVT XX.

Sed & plantaginis succo, aut solani dilutum, magnopere prodest.) In græcis hic uox una οἴνῳ redundat, & facit totam sententiam alienam. Non enim uult plantaginis succum aut solani uino dilui, sed glaucium si etiam plantaginis aut solani succo diluatur, magnopere prodesse dicit. Sic ergo legendum est, καὶ χυλῷ δὲ ἀρνογλώσσου ἢ στρύχνου διεὶς, μεγάλως ὀνίνησιν. Hanc autem esse rectam lectionem, declarat Gal. lib. 2. ad Glauconem: εἰ δὲ τῷ στρύχνου inquit, διεύσειας χυλῷ ἢ ἀρνογλώσσου μειζόνως ὠφελήσεις. Præmisit autem de glaucij usu eadem ferè uerba, quæ Paulus quoq; ante hunc locum præposuit. *Glaucij usus*

Et spumæ argenti trientem, succi porri cyath. VII. succi betæ tantundẽ.) Hic habent exemplaria, πράσου χυλοῦ Κυ. ζ. Sed Oribasius Κυ. S. habere, hoc est. S. medietatis notam pro ζ. septenarij numeri nota, nihil miri est. potuit enim fieri, ut uel hic uel isthic error à scriptore cõmitteretur. Non committet tamen errorem usurus, si neq; ad nimiam, neq; ad imminutam mensuram respiciens, spumæ argenti trientem terat, de utrisq; succis, porri ac betæ, quantũ satis est affundat, quo medicamentum commodè illini poßit. Atq; hoc iudicio etiam in cæteris ambiguis tum ponderibus, tum mensuris utendum est. Sic paulò post myrtei sexuncem uerti, id est Ꝁο. ς. quum tamen exemplaria habeant Ꝁο. ις. quod pondus nimium esse apparet, & Ꝁο. ς. legendum esse ex Aëtio constat, qui ita habet. Sed quia etiam mox in eodem medicamento falsò legitur ἡμίσει uox, & quædam desunt, rectam lectionem quam expreßi, adscribam ex Aëtio lib. 14. cap. 60. Sic enim habet, ἢ κηροῦ Ꝁο. δ. μυρσίνου Ꝁο. ς. σκωρίας μολίβδου Ꝁο. δ. οἴνῳ λεάνας σκωρίαν, καὶ τἄλλα τήξας κηρωτῇ ἀναλαβὼν κατάχριε. Mox quod conuerti recrementum plumbi rutæ tritæ succo excipe, in græcis legitur πηγάνου χυλῷ. Sed Aëtius pro πηγάνου, habet πολυγόνου. Et uidetur utriusq; usus huc commodus esse, etiamsi alterũ pro altero suppositum esse appareat. Et rursus mox quod dixi, Lanæ mollis non lotæ. in græcis legendũ est ἐρίου ἁπαλοῦ, non παλαιοῦ, ut exemplaria habent, ex eodem Aëtij loco. Quod uero sequitur, recrementi plumbi acetabuli dimidium, rectè legitur in græcis, ὀξυβάφου τὸ S. etiamsi Aëtius sesquiũciam, id est Ꝁο. α S. habeat. Nam si acetabuli mensura unciarum trium plus minus statuatur, acetabuli dimidium sesquiunciæ respondebit, id quod ex ponderum ratione infrà lib. 7. fine à Paulo tradita satis constat.

Ponderum ac mensurarũ ambiguitatis iudicium

πήγανον & πολύγονον uicißim supposita

Acetabuli mensura unciarum trium

IN CAPVT XXI.

Fieri quoque potest ceratum ex cera alba, rosaceo quadruplo ammixto; quod ex oleo crudo citra salem sit paratum.) Quod ceram albam hic dixi, in græcis est κηρὸς τράκτος. Et quia sæpe in græcis medicis κηρὸς τράκτος legitur, hoc loco semel declarare uisum fuit, quid uox τράκτος significet. τράκτος itaq; appellatur κηρὸς, qui tractu ac tractatione eò deuenit, ut albus euaserit, quod quo modo faciendũ sit, docet Dioscor. lib. 2. Videtur itaq; uox τράκτος à latinis sumpta esse, ac græcis usurpata. Sicut etiam τρακταΐζω uerbum exponunt dictionarij græci τὸ λευκαίνω καὶ κατασκευάζω, id est præparo ac album facio. Aëtius alicubi τράκτον habet, & in eodem medicamento Paulus λευκὸν dicit. Et rursus Aëtius aliquando κηρὸν τράκτον λευκότατον habet, ut dubium non sit, quin τράκτου uoce, alba cera significetur. At uero quòd rosaceum cum sale & citra salem parari soleat, in commentarijs medicis declaraui.

Cera alba κηρὸς τράκτος

τράκτος

τρακταΐζω

IN CAPVT XXII.

Phygethlon autem, id est panus.) Hæc uerba desunt in græcis, & necessariò adscribuntur, ad sententiæ perfectionem, & habentur quoq; apud Gal. lib. 2. ad Glauconem, unde hic transscripsit, φύγεθλον δὲ τὸ φλεγμονῶδες ἐρυσίπελας, ἢ ἐρυσιπελατώδης φλεγμονὴ τῶν ἀδένων. Paulò post falsò legitur ἐπιγινομένῃ pro ἐπειγομένῃ, ut ex eodem Gal. loco patet.

Viscum cum resina ac cera.) Græcè habetur, ἰξὸς σὺν ῥητίνῃ κηρωτῇ. Sed pro κηρωτῇ uidetur legendum, καὶ κηρῷ. Ita enim Dioscorides de uisco dixit: δύναται διαφορεῖν φύματα μιγεὶς ῥητίνῃ καὶ κηρῷ ἴσῳ.

IN CAPVT XXIIII.

Et incumbere ipsi supernè bullam siue pustulam nigram.) Græcè est ἐπικεῖσθαι δὲ αὐτῷ ἄνω κάτω φλύκταιναν, &c. Sed pro ἄνω κάτω legendum est ἀνωτάτω, id est supernè,

pernè, uel in summa parte ex Aëtij 14. cap. 62. Mox legendum est τὸ ὑποκάτω, & non τῶν ὑποκάτω. Et rursus ἐοικυῖαι τῷ ἐρεβίνθου καρπῷ, nō καρπόν. Sed hæc ex ipsa translatione cognosci poterũt.

IN CAPVT XXVI.

Epithymi dosis — Dioscoridis locus

Quale est epithymum, quod quatuor drachmarum & dimidiæ pondere, ex sero lactis aut aqua mulsa damus) *In græcis impressis habetur pondus trientis & unciæ dimidiæ, id est unciarum IIII S. nimirum sic, πλῆθος ℥ο. 𐅵 S. ἐν ὀῤῥῷ γάλακτος. At hoc pondus nimiũ esse, neq; epithymo conuenire, satis declarat ipse Paulus infrà lib. 7. cap. 4. ubi drach. V. cum seri lactis hemina dare iubet. Legitur autem etiam isthic corruptè, σὺν γάλακτος κοτύλῃ, pro recto quod etiam hoc loco habetur, σὺν ὀῤῥοῦ γάλακτος. Neq; enim cum lacte, sed cum sero lactis datur. Docet autem & Dioscorides epithymum drachmarum quatuor pondere dandum esse, aut acetabuli mensura, fieri enim potest ut epithymi rei leuis & in puluillum detritæ, quatuor drachmæ acetabulũ expleant. Neq; multum refert etiam si plus aliquanto sumatur, sed non ut unciam aut uncias exhibeamus. Verba Dioscoridis hæc sunt: ἰδίως ἁρμόζον τοῖς μελαγχολικοῖς ὀξυβάφου πλῆθος, πρὸς ὅλην ∠. 𐅵. Aëtius quoq; lib. 3. cap. 29. scrupulos XII. exhibet, qui faciunt drach. IIII.*

IN CAPVT XXVII.

Ellychnium

Confricare crura aliquando cum aceto & rosaceo, aliquando cum oleo ac sale, aut etiam ad ipsum acetum & rosaceum sale iniecto.) *Græcam lectionem horum uerborum sic emendabis: τρίβειν τὰ σκέλη ποτὲ μὲν δι' ὀξυροδίνου, ποτὲ δὲ δι' ἐλαίου, καὶ ἁλῶν, ἢ καὶ αὐτῷ τῷ ὀξυροδίνῳ τῶν ἁλῶν ἐπεμβάλλοντα, ex Gale. lib. 14. meth. & 2. ad Glauc. Porrò quid mihi esse uideatur Ellychniũ, de quo etiã hic agit, satis multa in cõment. medicis dixi.*

IN CAPVT XXVIII.

ἀφέψημα suppositum pro ἔψημα

Vtendum itaq; est sapa cum modico oleo lanis succidis excepta, aut etiã cerato ex œsypo ammixto.) *Hoc loco pro ἀφεψήματι in græcis impressis, legendum est ἑψήματι, & pro τὴν δι' ὑσσώπου κηρωτὴν, legendum τὴν δι' οἰσύπου: ex Aëtij lib. 15. cap. 2.*

IN CAPVT XXX.

διαφορεῖ suppositum pro ἀφαίρει

Verum ad uetera sugillata raphanus impositus facit. Tollere autem ipsum oportet, quum mordere incipit.) *Hoc loco una dictio uitiata, & falso pro alia supposita, totam sententiam corrumpit. Est enim διαφορεῖ suppositum pro ἀφαίρει, id est discutit pro tolle: lege igitur ἀφαίρει δὲ αὐτὴν, ὅταν ἄρξηται δάκνειν, id est tolle ipsum ubi mordere incœperit.*

IN CAPVT XXXIII.

Allij nuclei σκελίδες πυρῆνες ἄγλιθες λαμπάδες ὄνυχες ῥᾶγες Allij spicæ

Allij nucleos decorticatos in oleo ad triduum macerato.) *Allij nucleos dixi partes illas capitum allij, in quas pelliculis detractis diffringuntur. Has Paulus hic σκελίδας appellat. Galenus sæpe πυρῆνας uocat. Dioscorides ῥᾶγας. Aëtius ὄνυχας, id est ungues. Hippocrates ἄγλιθας, & λαμπάδας, & exponit Galenus in glossis Hippocraticis, ἄγλιθες, τὰ μόρια τοῦ σκορόδου τῆς κεφαλῆς. Et in uoce λαμπάδες sic ait: λαμπάδες uocantur magnæ lampades ardentes, per abusum uero aliquando significant allij caput, eo quòd ex multis nucleis compositum, uelut lampades colligatum sit. Latini quidam spicas uocant.*

IN CAPVT XXXIIII.

ὑγροῦ suppositũ pro ἐρυθροῦ — Nitrum rubrũ

Calcis drach. IIII. fecis uini ustæ, nitri rubri tosti, &c.) *Hoc loco habent græca exemplaria, νίτρου ὑγροῦ ὀπτοῦ, id est nitri liquidi tosti: sed ea differentia nitri, ut quoddam liquidũ sit, non ita usquam quod sciam legitur. nitrum autem rubrum sæpe Galenus & Aëtius itemq; Paulus habent. Quare etiam hoc loco pro ὑγροῦ uoce, ἐρυθροῦ legendum esse puto. Nam & Dioscorides lib. 5. ῥοδωπὸν nitrum præfert alijs, quod roseum ac rubicundum colorem habet.*

IN CAPVT XXXVII.

Molendini puluis ἄχνη — ἀράχνη Araneæ telæ

Verùm ammiscere oportet tenuissimum farinæ puluillum de molæ uicino pariete acceptum.) *Huius loci corruptam esse lectionem haud dubium est, quæ sic habet: μιγνύναι δὲ χρὴ λελειωμένην ἀράχνην ἀλεύρου λαμβάνοντα πλησιάζοντος μύλης. Nam etiamsi ἄχνην pro ἀράχνην legas, & tenuissimum farinæ puluillum accipias, tamen uox πλησιάζοντος non habet quo referatur, sed & illi adijcienda uox desideratur. Si itaq; Oribasium sequi uoluerimus libro septimo capite primo, sic legendum erit, μιγνύναι δὲ χρὴ λελειωμένην ἄχνην ἀλεύρου λαμβάνοντα ἀπὸ τοίχου πλησιάζοντος μύλης. Atque hanc sententiam interim arripuimus ac expressimus, donec rectiorem assequuti fuerimus. Nam suspicio nobis est, araneæ telam accipiendam esse, quæ uicino molæ parieti adhærens, aliquid de puluillo illo farinæ molendini in se suscepit, maxime quum de ea tela Dioscorides prodat, quòd sanguinem sistat, & ulcera in superficie ab inflammatione*

tione tueatur, ut fortasis genuina lectio talis sit: μυγάων δὲ χρὴ λελεασμένων ἀράχνην ἀλύρας ἢ λαμβάνειν σαν ἀπὸ τοίχους πλησιάζοντος μύλῃ. Hac enim lectione genuinum auxilium, & ex araneæ tela, & ex molendini puluillo indicatur. Verum in præsens hoc alijs dijudicandum relinquemus. At linea secunda sequenti ἀνάπαλιν uocem pro ἀνάγαλλις suppositum esse, uel hoc credibile facit, quòd non habet uox ἀνάπαλιν quò referatur. Anagallidem autem utranque uulnera glutinare testatur Galenus libro sexto simplic. pharmac. & ex eo Aëtius libro primo. Sed & mox σμύρνης uox pro μυρσινίνης supposita est, ubi converti: Sed & cerusa cum cerati myrtei triplici pondere. Et facit quidem huc etiam myrrha, uelut paulò post sequitur, sed cum cerusa & cerato non uidetur copulanda, & si hoc faciendū esset, legi oportebat, καὶ ψιμμυθίου ἢ μετὰ κηρωτῆς καὶ σμύρνης διπλασίονος.

ἀνάπαλιν suppositum pro ἀνάγαλλις

σμύρνης uox supposita pro μυρσινίνης

IN CAPVT XL.

In hoc capite mox à principio linea secunda, legendum est in græcis exemplaribus κνηθόμεθα pro χρηθόμεθα. Et linea sequenti pro ὧν, legendum est ἐπεί. & quinta sequenti pro πλέον legendum πλείων, Et his respondentem translationem nostram habes.

IN CAPVT XLIIII.

Aut nitrum, & cuminum, & farinam cum melle.) *Græce sic: ἢ νίτρου καὶ κυμίνου καὶ ἀλεύρου μετὰ μέλιτος. Nec uolo in præsens reprobare hanc lectionem, sed uehementer suspicor pro καὶ κυμίνου καὶ ἀλεύρου, legendum esse, καὶ κυαμίνου ἀλεύρου. Ad eundem certe modum in libello Galeni de hirudinibus & reuulsione, κυμίνου ἢ ἀλεύρου προσπασσέον legitur pro κυαμίνου ἀλεύρου.*

κύμινον suppositum pro κυάμινον

Galeni locus

IN CAPVT XLV.

Aliud. Cornu ceruini usti drach. IIII. corticis pinus drach. VI. cerusæ drach. IIII. æruginis rasæ drach. II. cadmiæ drach. VIII.) *In hoc medicamento græca exemplaria falsa pondera habent, nimirum corticis pinus uncias sex, pro drach. VI. & cerusæ uncias quatuor, pro drach. IIII. & æruginis rasæ uncias nouem, pro drach. II. & cadmiæ drach. XVIII. pro drach. VIII. Hac igitur iuxta rectam Aëtij lectionem conuertimus, & in græcis substituenda esse censemus. Sunt autem apud Aëtium libro decimoquarto capite trigesimo octauo. Ex eodem etiam legendum est in secundo medicamento sequente μυρσίνης ξηρᾶς, & nō σμύρνης ξηρᾶς. Et pondus cerusæ ac spumæ argenti, singulorum drach. VIII. & non ℔. η. id est bessem, siue uncias octo. Quin & in emplastro secundo sequenti καδμίας ℔. ς. pro ∠. ς. habetur: & in eodem χισῆς συμπεφυκίας χαλκοῦ κεκαυμένου ἀνὰ ℔. α. pro ἀνὰ ∠. α. legitur.*

σμύρνης suppositata pro μυρσίνης

IN CAPVT XLVII.

Si uero ex inferna sursum spectarit.) *In græcis habetur, ἀνάῤῥοπον ᾖ ὄντος αὐτοῦ, id est sursum tendente ipso sinu. Quia uero ante adixit de eo qui ad supernam regionem extentus est, hic de eo loquitur qui deorsum tendit. Quare καταῤῥοπον quibusdam legi debere uisum est, aut κατάντους, uelut Galenus libro secundo ad Glauconem habet. Verum si ἀνάῤῥοπον uocem sic accipias uelut de osculo sinus dicat, quod sursum tendit, etiamsi ipse sinus deorsum uergat, nihil opus habebis ut mutes receptam exemplarium lectionem.*

ἀνάῤῥοπον καταῤῥοπον κάταντες

IN CAPVT XLVIII.

De sinibus attritis.) *Sinus attritos uocant, qui tenuem & attritam cutem incumbentem habent, qualis est linteolum detritum, quod ῥάκος uocatur. Vnde etiam ipsi sinus κόλποι ῥακώδεις appellantur. Ad hos præscribit hic Paulus medicamentum, quod compage quidem & substantia est liquidum, sed facultate siccum: atque hoc ita parare iubet, ut neque durum ualdè sit, neque manus inquinare desierit, id est ut neque penitus sit durum, neque etiam spissum, ita ut iam non amplius manus inquinet, neque ipsis inhæreat, sed ita liquidum ut inquinet quidem manus, sed non defluat: hoc enim græcis his uerbis significatur: ὡς μήτε σκληρὸν πάνυ εἶναι, μήτε ἀμόλυντον. Sunt autem ex secundo libro ad Glauconem transscripta. Dixi de uocis ἀμόλυντος significatione plura in Commentarijs medicis.*

ῥάκος ῥακώδεις κόλποι

ἀμόλυντος

IN CAPVT XLIX.

Aliud. Atramenti sutorij drachmas duas, chalcitidis, æruginis, singulorum drachmam unam, excipe gummi, ac utere in collyria efformatis. Postquam uero callus excisus fuerit, ærugine cocta cum melle putissimo oculo repurga.) *In hoc medicamento quædam uerba transposita sunt in græcis, & μελικράτου uox legitur pro μέλιτος. Sic ergo repones rectam lectionem ex Aëtij lib. 14. cap. 95. ἄλλο: χαλκάνθου ∠. β. χαλκίτεως ἰῶδους ἀνὰ ∠. α. ἀναλάμβανε κόμμει, καὶ χρῶ ποιῶν κολλύρια. ὅταν δὲ ἐκτυλωθῇ, ἰῷ ἑφθῷ μετὰ μέλιτος καθαρωτάτου ὀκταπλασίου ἀνακάθαιρε.*

μελικράτου suppositum pro μέλιτος

IN CAPVT L.

ἰσχυρῶς suppositum pro ἰχῶρ⊙

Verum sanioso humore, &c.) In græcis uox ἰσχυρῶς hoc loco corruptè legitur pro ἰχῶρ⊙. Legendum est enim πάλιν δὲ ἰχῶρ⊙ ὑπορρέοντ⊙, &c. Et mox pro ξηρανεῖς, legendum est ξηραίνειν.

IN CAPVT LIII.

θρύπτεται suppositum pro κρύπτεται

In hoc capite θρύπτεται falsò legitur pro κρύπτεται: & μὲν pro μὴ, ubi conuerti, Si enim non cito incarnetur; hoc est εἰ μὴ γὰρ ταχέως σαρκωθῇ, non autem εἰ μὲν γὰρ: quanquam hæc & alia huiusmodi ex translatione nostra cognosci poßint. Et mox post uocem μελάντερον, deest καὶ παχύτερον, ut prægressæ uoci λεπτότερον opponatur. Quod uero reddidi, inter simplicia sanguinem sistentia, pilularum platani lanugo, maxime ubi crustam abiecerint, græcè sic habetur: τῶν πλατάνων τῶν σφαιρίων ὁ χνοῦς, μάλιστα ὅτε τὸν ἐπίπαγον ἀποβάλλῃ. At his uerbis non significatur, lanuginem pilularum platani, tum maximè sanguinem sistere, ubi nescio quem concretum humorem abiecerint: sed eam ipsam lanuginem tum maximè id facere, ubi uasa crustam inustam abiecerint. Nam & antea dixit, quòd crusta dilapsa plerisq; sanguinis eruptio consequatur, quæ sisti non posset: & ad eam eruptionem etiam tum gallas ustas adhibere iusit, quas igne candefactas aceto, aut uino extinguere præcepit. Sed sicut isthic αὐτὰς διαπύρους, id est ipsas igne candefactas, τὰς κηκίδας δηλονότι dixit: & tamen sunt qui ferramenta ignita aceto aut uino extinguenda esse accipiunt: ita hic quod dixit, ὅτε τὸν ἐπίπαγον ἀποβάλλῃ, id est ubi crustam abiecerint, αὐτὰ δηλονότι τὰ ἐσχαρωθέντα ἀγγεῖα, id est uasa ipsa quibus crusta inducta est: ad conoretum quendam pilularum platani humorem referũt, hic ἐπίπαγον, illic διαπύρους uocem non assequentes. Est autem ἐπίπαγ⊙ hic nihil aliud quàm crusta, id est ἐσχάρα, quæ medicamento aut cauterio inducta est, id est ὑποπηγνυμένη. Nam & suprà Paulus dixit, τὰ δὲ γε τὰς ἐσχάρας ὑποπηγνῦντα, id est, quæ uero crustas inducunt, & uelut affigunt ac compingunt.

ἐπίπαγος ἐσχάρα

IN CAPVT LIIII.

μαράθρου uox supposita pro μάρου

Marum

Cera ungentaria

Galenus ad punctiones quidem neruorum hæc descripsit.) Tria hæc medicamenta habet Galenus lib. 2. compos. medicamen. κατὰ γένη. Et quia singulorum simplicium, ipsorumq; ponderum, & componendi modi, rationem diligenter exposuit, par est ut Pauli lectionem ex illo transscriptam, ita emendemus, ut cum Galeni lectione non dissentiat, sed idem doceat. In primo itaq; medicamento, μαράθρου uox falsò supposita est pro uoce μάρου. Non enim fœniculum, sed marum, in medicamentum assumi debet. Quid autem sit Marum Galenus ibidem, & libro I. de antidotis declarat. Deinde quod legitur in græcis Pauli exemplaribus, ἀμαράκου ℥. β´. legendum est ἀμαράκου ∠. β´. Galenus enim expreßis uerbis dicit, se ne cogitasse quidem de amaraco ammiscendo, sed postea in diuitis cuiusdam gratiam, etiam de illo parum quid adiecisse, quartam nimirum partem aut quintam, unius aliorum simplicium quæ in hoc medicamentum recipiuntur. Quum igitur reliqua, cinamomum, dictamnum, marum, singula singularum unciarum pondere præscribantur, consequens est ut amaraci quarta unciæ pars sumatur, id est drach. II. In secundo uero ac tertio medicamẽto reliqua rectè habent, sed πομφόλυγός τε ℥. α. falsò, pro πομφόλυγ⊙ πεπλυμένης ℥. α´. legitur. Cera porrò ungentaria uidetur fuisse appellata, quòd ad ungentorum usum parata haberetur, nam Galenus pro ipsa Tyrrhenicam accipi posse dicit.

IN CAPVT LVII.

ἄρθρων suppositum pro ἄκρων

Nam Hippocrates ait, Bonum est etiam lumbricos, &c.) Hic locus est in libri prognostici parte prima, uelut Galenus iuxta suos commentarios distinxit. Verùm paulò ante hunc locum in Paulo falsò legitur: ἐκ πονηρᾶς νόσου, pro ἐκ πονηρίας νόσου. Sicut etiam paulò post falsò habetur, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ φαίνονται, pro καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ὕφαιμοι φαίνονται. Itemq; μετὰ περιψύξεως τῶν ἄρθρων falsò legitur, pro ἄκρων uoce ἄρθρων supposita.

Atq; hæc miranda methodus est in pueris ægrè admittentibus.) In græcis deest uox αὕτη, & δεῖ. Legendum enim est αὕτη ἡ θαυμασία μέθοδός δεῖ, &c. Sicut autem hic desunt hæ uoces, ita paulò infrà ubi conuerti, Aut sinapi cum oleo & aceto, duæ uoces redundant in græcis. Sic enim legitur, ἢ τὸ νάπυ μετ᾽ ἐλαίου καὶ ὄξους, κοχλιαρίου μέγεθ⊙. Redundant itaq; uoces, κοχλιαρίου μέγεθ⊙. Nam & cochlearij magnitudo dici non solet, sed cochlearij mensura, & neq; de sinapi, neq; de oleo & aceto accipi potest. Verum uidetur etiam hic in libero iudicio usuri reliquisse, ut quantum uellet exhiberet, sicut etiam pleraq; alia sine pondere ac mensura præscripsit. Paulò post ubi conuerti, Spina Aegyptia cum pipere pari sex scrupulorum pondere, in decocto mentæ, aut mort radicis succo, aut decocto petroselini, ac reliquorum odoratorum seminum: græcorum uerborum lectio ita emendetur, distinguatur ac legatur: ἄκανθαν αἰγυπτίαν μετὰ πεπέρεως ἴσου γρ. ϛ´, εἰς ἀπόζεμα ἡ-

μανδραγόρου, ἢ μορέας χυλὸν, ἢ τὸ ἀφέψημα πετροσελίνου, καὶ τῶν παραπλησίων τῶν δύο ἄλλων σπερμάτων. Mox deinde habetur, ἢ μελαίας περσικῆς τὰ φύλλα, pro μηλέας περσικῆς τὰ φύλλα, hoc est uelut reddidi, mali persicæ folia: sed de talibus ne admonerem quidem, ut quæ ex nostra translatione cognosci poßint ac emendari, nisi essent qui μελίας περσικῆς τὰ φύλλα legentes, & fraxini persicæ folia accipientes; toto cœlo aberrarent. Non enim fraxini ullius regionis, nedum persiæ, huc faciunt folia, sed eius mali arboris uulgò omnibus notæ persicæ appellatæ folia, de quibus infrà libro septimo ex Galeno dicit, quòd Mali persicæ germina ac folia manifestè amara sunt. Lumbricos itaq; occidunt, trita umbilico imposita.

μηλέας suppositum pro μελίας

Consequitur in ipsis gracilitas corporis, & impotentia cum inæqualitate.) Hæc uerba in græcis sic leguntur, παρέπεται δὲ αὐτοῖς καὶ ἰσχνότης τοῦ σώματος, καὶ ἀδυναμία μετ᾽ ἀνωμαλίας. Et habet Aëtius eadem uerba lib. 9. cap. 40. nisi quòd pro μετ᾽ ἀνωμαλίας, legitur μετὰ βραδυτῆτος, id est cum tarditate. de quo admonendū duxi, ne de pulsu hæ uerba dicta accipiantur, quasi legendum esset, καὶ σφυγμοῦ ἀδυναμία μετ᾽ ἀνωμαλίας. Non enim de pulsus, sed de totius corporis imbecillitate loquuntur.

IN CAPVT LVIII.

De dracunculis.) De his dracunculis Aëtius lib. 14. cap. 85. ferè eadem uerba habet. Verùm Galenus lib. 6. de locis affectis, de his ueluti quos non uiderit, & qui his quæ de illis produntur nō multum fidei habeat, sic scribit: In quodam Arabiæ loco in tibijs, uelut tradunt, nascuntur qui appellantur Dracunculi, neruosi quidem natura, sed lumbricis & colore, & craßitudine similes. Qui igitur dicerēt se uidisse hos, multos audiui, uerùm quum ipse non uiderim, coniectare non possum neq; de generationē ipsorum, neq; de substantia quicquàm exactè. Meminit & Theoph. lib. 9. fine.

Dracunculus

IANI CORNARII MEDICI PHYSICI, DOLABELLARVM IN PAVlum Æginetam, Liber V.

IN CAPVT I.

Ab his quæ in communi omnibus talibus commodant initium sumemus.) Hoc loco in græcis exemplaribus deest uox ὠφελούντων, ad sententiam perficiendam necessariò adscribenda, hoc modo: ἀπὸ τῶν κοινῶς ἐπὶ πάντων τῶν τοιούτων ὠφελούντων ἀρξόμεθα. Et mox linea sequenti quarta, ἀντὶ ὑπουργοὺς φωλεοὺς legendum.

IN CAPVT II.

Sed & extremarum partium præsectiones adhibere, cōmodum fuerit.) Græca lectio Aldina hic corrupta est. Habet enim καὶ ἀκροτηριασμοὺς τε παραλαμβανέσθω, καιρόν. Basiliense exemplar hæc corrigere uolens, fecit, καὶ ἀκροτηριασμοῖς δὲ παραλαμβανέσθω τὸ κάιριον. Sed neq; hæc recta est lectio. Verùm ita legendum est uelut conuerti, καὶ ἀκροτηριασμοὺς δὲ παραλαμβάνεσθαι καίριον.

In potu detur seris, aut erica, aut astragalitis cum aceto, aut bitumen, aut paliurus eodem modo, aut paliuri decoctum.) Corrupta sunt hic græca exemplaria, quæ sic habent: πρὸ ποτίζειν δὲ σέριν, ἢ ἐρείκην, ἢ ἀστραγαλῶτιν μετ᾽ ὄξους, ἢ ἄσφαλτον παλίουρον ὡσαύτως, ἢ παλαιοῦ ῥοῦ ἀφέψημα. Restituenda autem lectio integra in hūc modum, προποτίζειν δὲ σέριν, ἢ ἐρείκην, ἢ ἀστραγαλίτιν μετ᾽ ὄξους, ἢ ἄσφαλτον, ἢ παλίουρον ὡσαύτως, ἢ παλιούρου ἀφέψημα. Hæc ex Dioscoride, & alioqui ἀστραγαλῖτις appellatur, non ἀστραγαλῶτις, iridis quædam species, quæ etiam ἀστράγαλος uocatur, de qua plura in comment. medicis dixi. Deinde bitumē, aut paliurum eodem modo uelut astragalitin cum aceto dari uult, aut etiam paliuri decoctum. Legitur enim falso παλαιοῦ ῥοῦ, pro παλιούρου. Nam neq; antiquus, neq; nouus Rhus huc facit, sed paliurus eiusq; decoctum, & facilis fuit lapsus ob scripturæ uicinitatem.

ἀστραγαλῖτις ἀστράγαλος

παλαιοῦ ῥοῦ suppositum pro παλιούρου

Theriace. Bryoniæ opopanacis, iridis illyricæ, radicis libanotidis, myrrhæ, singulorum drach. IIII.) Hoc loco cætera rectè se habent, sed myrrhæ loco in græcis legitur ζιγγιβέρεως, nimirum pro σμύρνης uoce. Atq; hic error ualdè frequens est in medicis græcis omnibus, uelut etiam in comment. medicis ostendi. Occasio erroris inde est, quòd græcis nō modò σμύρνη, sed etiam ζμύρνη scribatur. De qua re in uocalium iudicio apud Lucianum conqueritur litera σ. quòd patienter tulerit, neq; unquàm literæ ζ exprobrauerit, quod abstulerit sibi ζμάραγδον, & ademerit

ζιγγίβερι pro myrrha suppositum

ademerit ζμύρναν. Sic enim in Luciano legendum est: ὅτι δὲ ἀνεξίκακόν εἰμι γράμμα, μαρτυρεῖτέ μοι καὶ αὐτοὶ μηδέποτε ἐγκαλέσαντι τῷ ζῆτα, σμάραγδον ἀφαρπάσαντι, καὶ πᾶσαν ἀφῃρημένῳ τὴν ζμύρναν. Et quum ita ζμύρνα pro σμύρνα scriberetur, factum est postea ut compendij gratia per duo ζζ denotaretur ζμύρνα. Quod compendium ignorantes, ad id dispendij deuenerunt, ut myrrham per ζζ notatam, pro ζιγγιβέρεως uoce agnouerint, atque ita zingiberi pro myrrha supposuerint.

ζζ myrrham denotat

IN CAPVT III.

Postea uero affectionem inducunt, quæ uocatur aquæ formido.) Affectio formidinis aquæ, ὑδροφοβικὸν appellatur πάθος, eo quòd omnem aquam, aut etiam omnem penitus humorem fugiant ita affecti, siue uideant, siue admoueantur. Et est affectio hæc incurabilis, testaturque hic Paulus, ex Dioscoride tamen uerbis transscriptis, ex his qui hanc affectionem inciderunt nullum sanatum esse. Et de hac aquæ formidine dixit etiam poëta Ouidius:

Formidinis aquæ affectio ὑδροφοβικὸν

Pauli loci emendati πάθος

> Tollere nodosam nescit medicina podagram,
> Nec formidatis auxiliatur aquis.

Sed & reliqua ferè ex Dioscor. transscripta sunt. iuxta cuius lectionem etiam uocem ἑπταετίαν Paulo restitui, pro qua ἑπτὰ habēt græca exemplaria, uelut ad menses sex præcedentes ea sit referenda, ubi ait: Narratur quibusdam etiam post septimum annum accidisse: Ad eiusdem Dioscor. præscriptum, sed tamen magis Galeni & Aëtij, in medicamento è cancris, legendum est πότιζε ἡμέρας μ´. non ut exemplaria habent δ´. Verùm hæc uberius expositione 2. & 3. in lib. priorem Dioscor. de bestijs uenenum eiaculantibus declaraui.

Cum decocto saluiæ, aut sideritidis Heracleæ, quam sanè etiam alysson uocant.) Græca exemplaria falsò habent, ἣν καὶ διάλυσον καλοῦσι, id est quam etiam dialyson uocant. Nam ἄλυσσον uocari sideritidem Heracleam, ab insigni aduersum rabiem uirtute, testatur etiam Aëtius lib. 6. cap. 24. ubi eadem quæ hic Paulus his uerbis tradit, μετὰ ἀφεψήματος ἐλελισφάκου, ἢ τῆς σιδηρίτιδος πόας, τῆς ἡρακλείας καλουμένης. χρῶνται δὲ αὐτῇ τινὲς καὶ μόνῃ, καὶ φασὶν ἱκανῶς βοηθεῖν. διὸ καὶ ἄλυσσον ταύτην ὀνομάζουσι. Est tamē etiā alia herba Alysson priuatim appellata, ut Gale. & Paulus infrà lib. 7. dicit ab eo quòd à cane rabido morsis auxiliatur.

ἄλυσσον Sideritis Heraclea

Alysson proprie

IN CAPVT IIII.

Cæterùm ad morsus iam suppuratos.) Græcè legendum est, πρὸς δὲ τὰ ἤδη πεπυωμένα τῶν δηγμάτων. Exemplaria habent falsò πεπυρωμένα. Sed repugnat huic uoci medicamentum quod sequitur, itemque τὰ φλεγμαίνοντα deinceps sequentia.

πεπυρωμένα suppositum pro πεπυωμένα

IN CAPVT VI.

Facit & uiridium cupressi pilularum aut foliorum decoctum.) Græca exemplaria sic habent: καὶ χλωρῶν κυπαρίσσου ἢ σφαιρίων τὸ ἀφέψημα. Aut igitur uox φύλλων deest, aut particula ἢ redundat. Si igitur uocem φύλλων recipis, habes autorem Aëtium lib. 13. cap. 18. Si uero ἢ, ut redundans reijcis, præuium habes Dioscòridem, qui de pilulis cupreßi solum dicit. Iuxta huius etiam præscriptum legendum est, πότιζε μετ᾿ οἴνου κοτύλης α´. & non κυ´ α´. ut exemplaria habent, ubi singulorum drach. II. cum uini hemina una bibendas præbet. Itemque ἀνίσου reponendum est, pro ἀνήθου ex eodem.

IN CAPVT X.

Hoc loco græca Pauli exemplaria uitiata sunt. Habent enim capitis decimi loco, πρὸς ἀσκαλαβώτου δῆγμα. Nec aliud quicquàm subijcitur, quàm sesamum tritum imponendum esse. Et sequitur caput XI. περὶ γαλεώτου, hoc est de fele. Et subijcitur, οἱ δὲ ὑπὸ γαλεώτου δακνόμενοι, &c. Sed hæc omnia falsò. Nam neque de felis morsu quicquàm à Dioscoride proditū est: neque Paulus de felis morsu hæc peculiariter tradidit. Sed γαλεώτου uox pro ἀσκαλαβώτου supposita est. Et debet legi decimi capitis titulus περὶ ἀσκαλαβώτου, & mox subijci: οἱ δὲ ὑπὸ ἀσκαλαβώτου δακνόμενοι, &c. Quod uero decimi capitis loco habetur medicamentum, ad finem illius subijci debet, non peculiari capite, sed ad stellionis morsum pertinens. De quo ut ne quis dubitet, habet omnia hæc hoc modo, uelut dixi, Aëtius libro decimotertio capite duodecimo.

γαλεώτου suppositum pro ἀσκαλαβώτου

IN CAPVT XI.

Album apparet ulcus, dilaniatis membranis neruosis.) Græcè legitur λευκὸν φαίνεται τὸ ἕλκος, ἀναξαινομένης εἰς ὑμένας νευρώδεις. Quæ uerba nullā certā sententiā exhibēt. Ego itaque ex Aëtio colligo legēdū esse, ἀναξαινομένων τῶν ὑμένων νευρωδῶν, sicut cōuerti.

IN CAPVT XII.

Aliud ex libris Lyci, pharmacum ad uiperæ morsus accommodatum, myrrhæ,

myrrhæ, castorij, piperis, portulacę, singulorum drach. I. seminis anethi acetabulum, passo trita dato.) Hoc medicamentum ut breue est, & pauca simplicia recipit, ita perniciose corruptum est in Pauli græcis exemplaribus, ubi σανδαράχης uox pro ἀνδράχνης uoce legitur. Nec uero integrè apud Dioscoridem habetur, sed ita tamen ut si eius lectionẽ sequaris, non tantum periculum incurras. Itaq; & Pauli & Dioscoridis græcam lectionem adscribam, ut iudicari possit utra magis sit recipienda. Paulus sic habet: ἄλλο ἐκ τῶν λύκου φάρμακον ὑποτεταγμένον ὑπὸ τῶν ἐχιοδήκτων, σμύρνης, καστορίου, πεπέρεως, σανδαράχης, ἀνὰ L. α΄. ἀνήθου σπέρματος ὀξύβαφον, λεάνας γλυκεῖ δίδου. Dioscorides sic: καὶ αὐτὸ δὲ ὑπὲρ τὸ φάρμακον εὐδοκιμεῖ ὑπὸ τῶν ἐχιοδήκτων, ὅπερ ἔχει σμύρνης, καστορίου, πεπέρεως, ἀνδράχνης ἄνθους καὶ σπέρματος ὀξύβαφου τὸ ἥμισυ. ταῦτα πάντα λέαινε ἐν γλυκεῖ κρητικῷ. Primum itaq; in Paulo sandaracha falsò legitur, pro andrachne, id est portulaca. Nam etiamsi Dioscorides non apertè ἀνδράχνης uocem haberet, tamen nemo, arbitror, ita inconsideratus esset, ut in medicamentũ, quod antidoti uice contra uiperæ morsum exhibetur, ammisceret medicamentum urendi uim habens, uelut arsenicum siue auripigmentũ, & quod infrà inter uenena refertur: & alioqui scriptionis uicinitas fecit, ut altera uox pro altera supponeretur. Deinde quatuor medicamentorum pondus Paulus drach. I. præscribit, & quintum addit anethi semen, quod acetabuli mensura sumendum sit. Dioscorides uero quatuor tantũ medicamenta præscribit, nisi portulacæ semen & florem pro duobus supputare uelis, anethi certè semen penitus nõ habet. Atq; hic ut alteram lectionem corruptam esse certum est, ita utra recta sit, non satis constat: quũ ob similitudinem quandam, ἄνθους καὶ σπέρματος uoces supponi potuerint, pro ἀνήθου σπέρματος apud Dioscoridem, aut uicissim hæ pro illis apud Paulum. Pauli tamen lectionem interim sequuti sumus, donec melior lectio se nobis obtulerit.

σανδαράχης uox supposita pro ἀνδράχνης

Pulli gallinacei dissecti, & calidi impositi, ac frequenter permutati.) Hoc loco in græcis exemplaribus uox ὑποπλασσόμενοι falsò supposita, pro recta ἐπαλλασσόμενοι, totam sententiam corrumpit. Sic ergo rectam lectionem repones: τῶν ὀρνίθων οἱ νεοσσοὶ ἀναπτυσσόμενοι, & ἐπιτιθέμενοι θερμοί, καὶ συχνῶς ἐπαλλασσόμενοι, id est frequenter permutati.

ὑποπλασσόμενοι suppositum pro ἐπαλλασσόμενοι

IN CAPVT XIIII.

Dryinus uelut Galenus ait.) Hæc sunt apud Galenum lib. de Theriaca ad Pisonẽ ad uerbum, nisi quod uerba, λέγουσι τοῦτον μοχθηρὸν ὄζειν πάνυ. id est hunc pessime olere dicunt: in Galeno aliter leguntur hoc modo; λέγουσιν αὐτὸν νομίζειν μοχθηρὸν εἶναι πᾶν τὸ εὐφραντόν, id est dicunt ipsum omnem gratum odorem, prauum esse existimare. Et potest uerisimile uideri, utranq; lectionem consistere, ac sententiam rectam exhibere. Potest etiam in Paulo ὄζειν πάνυ, ex νομίζειν πᾶν corruptum esse, ita ut uoces τὸ εὐφραντὸν interciderint.

Galeni locus

IN CAPVT XV.

Ab hæmorrhoo commorsis uehementes circumcirca incidunt dolores, qui breues penitus & angustas reddunt corporis raritates.) Græca exemplaria sic habent: τοῖς δὲ ὑπὸ αἱμοῤῥόου δηχθεῖσιν ἰσχυραὶ περιωδυνίαι ἐμπίπτουσι. βραχέα δὲ παντελῶς καὶ στενὰ περιέχουσι τὰ ἀραιώματα: Appellat autem Paulus ἀραιώματα corporis raritates, quæ eisdem cauitatibus, siue cauis locis ac partibus opponuntur. Sic sanè etiam suprà libro 3. cap. 70. usurpauit, & cauitates cum raritatibus coniunxit, dum dixit: ποτὲ μὲν ἐν τῇ κοιλότητι τοῦ κύτους ἐναποληφθέντων τῶν φυσημάτων, ποτὲ δὲ ἐν τοῖς ἀραιώμασι τοῦ τῆς μήτρας σώματος, id est quandoq; in cauitate spatij ipsius flatibus conclusis, quandoq; in raritatibus corporis ipsius uteri. Dioscorides τὰ σώματα habet, pro τὰ ἀραιώματα, quem qui sequuntur, & sic quoq; in Paulo legunt, sententiam penitus obscurant, quæ nunc si modo quis ἀραιώματα uocem assequatur, euidens est & aperta, nimirum raritates & raras corporis partes contrahi & angustas reddi præ afflictionum continuitate, ab hæmorrhoi morsu.

ἀραιώματα

Dioscor. locus

Cor, similisq; corporis totius habitus consequitur, uelut in hydropicis; propter assiduam potus ingestionem.) Aldinus codex habet, παραπλησία τε τοῦ ὅλου ὑφηγήματος παρακολουθεῖ, &c. Basilensis, παραπλησία τε τοῦ ὅλου συγκρίματος παρακολουθεῖ, &c. Et rectè quidem συγκρίματος uox legitur, pro corporis concremento. Sed deest uox ἕξις; ut sic legatur, παραπλησία τε τοῦ ὅλου συγκρίματος ἕξις παρακολουθεῖ. Sed & sic deest adhuc quid, quo significetur cuiusnam similis sit corporis ille habitus, atq; hoc puto esse has uoces, τῇ τῶν ὑδρωπικῶν. Ex Aëtij lib. 13. cap. 22.

ὑφηγήματος uox supposita pro συγκρίματος σύγκριμα

Plantaginem, hyssopum, allium album, &c.) Græcè sic, ἀρνόγλωσσον, ὕσσωπον, σκόροδον λευκόν. Verùm inuenio qui pro λευκὸν uoce legerit in suo exemplari ἐλαφόβοσκον, ita ut non ad allium pertineat uox λευκόν, sed supposita sit pro ἐλαφόβοσκον. Sed & quod mox

λευκὸν suppositum pro ἐλαφόβοσκον

sequitur, aut allium cum irino, hoc est ἢ σκόροδα μετὰ ἰρίνου: in illo exemplari scordium legitur. Nihil tamen horum mutaui, iudicio eorum qui usuri sunt hæc permittens.

IN CAPVT XVIII.

γάλα suppositū pro αἷμα

Tres aspidis species Galenus esse dicit.) *Hæc in lib. de Theriaca ad Pisonem habentur, & nota est alioqui etiam historia de Cleopatra. Nec uero hoc capite quicquàm deest, quod ex Dioscoride sit petendum aut adscribendum. Sed omnia quæ Diosc. habet, etiam Paulus tradit distinctius & meliori ordine, ut nihil quæri amplius possit, si saltem in fine capitis γάλα βοός, in αἷμα βοός, iuxta Dioscoridis lectionem mutetur.*

IN CAPVT XXIII.

Aëtij locus

Vtitor ad uiperæ morsum, uelut dictum est, drach. II. cum aceti cyath. I. Secunda die drach. IIII. cum aceti cyath. II. Tertia drach. VIII. cum aceti cyath. III.) *Horum uerborum lectio penitus corrupta est in exemplaribus græcis, hoc modo: καὶ ἐπὶ τῶν ἐχεοδήκτων ὡς εἴρηται, ∠. β. μετ' ὄξους κυά θ. α. τῇ δὲ τρίτῃ ∠. β. μετ' ὄξους κυ. γ. dictum autem est ab ipso de testudinis sanguinis usu suprà cap. 12. ad uiperæ morsum. Verùm quia modum & pondus isthic non præscripsit, iam hoc facit. Quia uero neq; hic ex corrupta lectione id assequi datur, nos Aëtij lectionem sequuti expressimus. Quum enim in multis alijs locis eadem, aut similia tradant, uidentur etiam hoc loco non diuersa prodidisse. Sic ergo Pauli lectionem ex Aëtio lib. 13. cap. 24. repones: καὶ ἐπὶ τῶν ἐχεοδήκτων ὡς εἴρηται ∠. β. μετ' ὄξους κυ. α. τῇ δὲ δευτέρᾳ ∠. δ. μετ' ὄξους κυ. β. τῇ δὲ τρίτῃ ∠. η. μετ' ὄξους κυ. γ.*

IN CAPVT XXVII.

δυσκατάληπτος / ἀκατάληπτος

κατηρτυμένα / κατηρτισμένα

Expleta enim appetentia, de cætero facilè depræhenduntur qualitates.) *Græca exemplaria sic habent: ἀποπληρωθείσης γὰρ τῆς ὀρέξεως, δυσκατάληπτοι γίνονται τὸ λοιπὸν αἱ ποιότητες. Nec uideo cur quis aliorum exemplarium lectione inductus, ἀκατάληπτοι legere malle debeat quàm δυσκατάληπτοι. Docet enim Paulus præcauere uenena, uitanda esse edulia condita, id est τὰ κατηρτυμένα ab ἀρτύω, non ut Dioscorides falsò habet κατηρτισμένα, à καταρτίζω: uitandas omnes qualitates intentas, dulcem uidelicet salsam & acidam. At si quis famelicus aut sitibundus ad cibum aut potum accipiendum accedat, is præ nimia appetentia non facilè depræhenderit ipsorum qualitates. Si uero aquæ quod satis est præsumat, iam expleta inde nimia illa appetentia, de cætero facilè depræhendet singulorum qualitates, atq; sic ipsa uitabit, & à se reijciet. Deinde ἀκατάληπτοι uox non habet eam significationem, ut denotet non corripi, aut difficulter corripi à stomacho qualitates. Sed quia Dioscorides ἀπεπτότατοι habet, pro δυσκατάληπτοι, nec uiderent quomodo concordem utriusq; lectionem facerent, ad hoc deuenerunt, ut illam significationem ἀκατάληπτοι uoci attribuerent, quasi idem ἀπεπτότατοι & ἀκατάληπτοι uoces significarent. Ego uero neq; ἀπεπτότατοι uocem apud Dioscoridem rectè legi puto, sed ἀτρεπτότατοι legendum esse coniecto, ut accipiamus, expleta iam appetentia, de cætero minime immutari qualitates, atq; ideo facile depræhendi, uelut etiam expositione prima in posteriorem librum Dioscor. de letalibus medicamentis ostendi.*

ἀπεπτότατοι / Dioscor. locus / ἀτρεπτότατοι

IN CAPVT XXVIII.

κώνειον suppositum pro μηκώνειον

Ex odore quidem & amaritudine, papaueris succum.) *Græca exemplaria habent ἐκ μὲν γὰρ τῆς ὀσμῆς καὶ πικρίας, κώνειον, id est cicutam. hoc est κώνειον pro μηκώνειον. Non enim esse autem κώνειον id est cicutam legendum, indicat Dioscorides, qui apertè μηκώνειον, id est papaueris succum habet. Habere autem papaueris succum insignem amaritudinem, & odorem qui late diffunditur, idem Dioscor. testatur, & Paulus infrà cap. 41.*

πράσου suppositū pro πρασίου

Nerij quod & rhododendron & rhododaphne appellatur flores, marrubij succus.) *In græcis falsò legitur hic νηρίτου pro νηρίου, & πράσου χυλόν, id est porri succū, pro πρασίου χυλός, id est marrubij succus. Sic enim etiam Dioscor. lib. 6. habet, & lib. 3. de marrubij succo testatur. Sed & mòx κέστρου τῆς βεττονικῆς legendum est ex eodem Dioscor. & non ἰστονικῆς.*

IN CAPVT XXX.

ἐδέσματα suppositum pro ἐμέσματα

Galeni loci

Post uomitiones autem infundere oportet per clysterem, &c.) *In græcis exemplaribus hic falsò legitur, μετὰ δὲ τὰ ἐδέσματα, id est post cibos. Legendum enim est μετὰ τὰ ἐμέσματα, id est post uomitiones. Indicat id claris uerbis Dioscorides, καὶ μετὰ τὸ κομίζεσθαι τὰ πλεῖστα διὰ τῶν ἐμέτων ἐνιέναι δὲ κλυστῆρος, &c. Sed & in Galeno aliquoties ἐδέσματα supposita pro ἐμέσματα, nuper sustuli ex græcis pariter ac latinis codicibus nostræ editionis. Velut uerbi causa in libro de atra bile, non longè à principio, ἐδεσμάτων habetur falsò pro ἐμεσμάτων.*

IN CAPVT XXXI.

Qui buprestim hauserunt, uiroso nitro simile quid in gustu percipiunt.) *In græcis*

In græcis exemplaribus deest hic uox νίτρῳ, ex Dioscoride & Nicandro restituenda, & legendũ τοῖς δὲ βεβρωκόσι πεπωκόσι, δοκεῖ τὴν γεῦσιν ὅμοιόν τι βρομῶδει νίτρῳ συναισθάνεσθαι. Deinde ad finem capitis ubi conuerti, Declinante uero acuminis periculo, melius habent ex palmularũ Thebaicarum esu, aut earundem tritarum potu cum lacte, aut uino mulso: Hæc uerba in totum desunt in Aldino exemplari, in Basiliensi uero confuse ac præposterè adscripta. Tu ergo sic rectam lectionem restitue: παρακμάζοντος δὲ τοῦ κατ' ὀξύτητα κινδύνου, ὠφελοῦνται θηβαϊκὰς βαλάνους ἐσθίοντες, ἢ λελειασμένας σὺν γάλακτι πίνοντες ἢ οἰνομέλιτι. Ex Dioscoride.

IN CAPVT XXXII.

A salamandra accepta cõsequitur linguæ inflammatio, & mentis impedimentum.) Græca exemplaria habent hic, λαλιᾶς ἐμποδισμός, id est loquelæ impedimentũ. Verùm quũ non ita graue malum sit, sermo impeditus, uelut mens impedita, fieri potuit ut λαλιᾶς uox supponeretur pro διανοίας uoce, quam Dioscor. & Nicander & Aëtius 13. cap. 52. habent, quos & nos sequuti, διανοίας ἐμποδισμὸς hoc Pauli loco legimus. λαλιᾶς suppositũ pro διανοίας

IN CAPVT XXXIII.

Eruca pini hausta, statim dolor circa os & palatum consequitur.) In græcis hic deest uerbum παρακολουθεῖ, quod adscribendum est ex Dioscoride.

IN CAPVT XXXIIII.

Sapor similis piscibus uirosis.) In græcis falsò habetur γεῦσις ὁμοία ἰχθύος βρομώδους. Legendum enim ut Dioscor. habet, ἰχθύσι βρομώδεσι. Quod uero mox conuerti. Sudorem excludunt graueolentem. Comitatur etiam uomitus biliosus, aliquando sanguine mixtus: In græcis mancum est. exciderunt enim aliquæ uoces, quæ restituendæ sunt ex Dioscoride hoc modo: ἱδροῦσι δὲ δυσώδη. παρέπεται δὲ αὐτοῖς καὶ ἔμετος χολώδης, ἐνίοτε αἵματι μεμιγμένος. Et mox, danda etiam cyclamini radix, &c. in græcis legitur πευκεδάνου ῥίζαν. Sed cyclamini legendum esse ex Dioscor. lib. 2. de letalibus medicamentis cap. 8. constat, itemq; libro secundo de mate. med. cap. 150. ubi de cyclamini radice hæc uerba habet: πίνεται δὲ πρὸς τὰ θανάσιμα μετ' οἴνου, μάλιστα πρὸς λαγωὸν θαλάττιον. Et rursus: Sed & cancros fluuiatiles solum in cibo admittunt: Græcè legitur, καὶ καρκίνους τε ποταμίους μόνον ἐὰν ἀνέχονται προσφέρεσθαι, ut uidelicet repetatur uox δοτέον, & accipiamus dandos esse cancros fluuiatiles si modo admittant. At non esse genuinam hanc sententiam, ex Dioscoride constat, qui dicit sic: Quum nullum piscem admittant, solos fluuiatiles cancros coctos edunt. Hanc autem sententiam etiam hic habebimus, si particula ἐὰν tollatur, & τε in δὲ cõmutetur, hoc modo, καὶ καρκίνους δὲ ποταμίους μόνον ἀνέχονται προσφέρεσθαι. πευκεδάνου suppositum pro κυκλαμίνου

IN CAPVT XXXV.

Ex multo uini meraci potu. Item radicis harundinis, &c.) Græca exemplaria falsò habent λαμβάνοντες εὔκρατον πολὺ πῶμα. καλάμου ῥίζης, &c. Legendum enim ex Dioscoride & Aëtio, λαμβάνοντες ἄκρατον πολὺ. καὶ καλάμου ῥίζης. Et mox pro συντόμως legendum est συντόνως. εὔκρατον pro ἄκρατον suppositum

IN CAPVT XXXVI.

Eijcit autẽ ipsas muria si sorbeatur, & succus cyrenaicus, aut folia silphij, aut betæ cum aceto, aut nix cum posca pota.) Hæc partim desunt, partim corruptè leguntur in græcis exemplaribus. Restituantur ex Diosc. Galeno lib. 2. antid. & Aëtio, in hunc modum: ἃς ἐκβάλλει ἅλμη καταῤῥοφουμένη, καὶ ὀπὸς κυρηναϊκὸς, ἢ φύλλα σιλφίου, ἢ τεύτλου σὺν ὄξει, ἢ χιὼν σὺν ὀξυκράτῳ πινομένη. συντόμως suppositum pro συντόνως

Eas uerò quæ gutturi affixæ sunt extrahes, si in solium calidum ad collũ usq; desidere iubeas, & aquam frigidam ore detinendam præbeas.) Hæc in Aldino exemplari sic leguntur: τὰς δὲ περὶ βρόγχῳ προσφυείσας, ἐμβιβάσας εἰς ἔμβασιν θερμὸν ἄλευρον, δὸς τε ψυχρὸν περὶ στόματι διακρατεῖν ἐξελεῖς. In hac lectione duæ uoces θερμὸν ἄλευρον corruptæ, fecerunt ut etiam aliqui Dioscoridis interpretes ueram illius lectionem mutarent ac peruerterent, & lupinorum farinam inijciendam esse conuerterent. Legendum itaq; est εἰς ἔμβασιν θερμὴν ἄχρι τραχήλου, uelut Aëtius expreßè habet libro decimotertio cap. 56. Dioscor. tamẽ uoces ἄχρι τραχήλου non habet. θερμὸν ἄλευρον falsò suppositum

IN CAPVT XLIII.

Carpasi succus potus.) Græca exemplaria falsò habent τὸ καρπησίας ὀπὸς, pro τὸ καρπάσου ὀπὸς. Quid autem sit carpasi succus, & quòd aliud sit à carpesio siue carpesia, in commentarijs medicis docui, & expositione decimanona, in posteriorem librum Dioscoridis de letalibus medicamentis. Carpasi succus Carpesium.

IN CAPVT XLVI.

Aut resinæ terebinthinæ, aut nardi, aut castorij, aut silphij, singulorũ obolus cum uino. Conueniunt etiam nucis regiæ, &c.) Græca sic legenda sunt ac distinguenda ex Aëtio & Dioscor. ἢ ῥητίνης τερμινθίνης, ἢ νάρδου, ἢ καστορίου, ἢ σιλφίου, ἑκάστου ὀβολὸς σὺν οἴνῳ. ἁρμόζουσι καὶ οἱ τῶν βασιλικῶν καρύας, &c. Quanquam καὶ pro ἢ habeat Aëtius, ut coniunctim illa accipienda esse intelligamus, quod etiam in Diosc. reddidi ac converti. Quod uerò sequitur ἢ ῥητίνης καὶ καστορίου, καὶ πηγάνου ἑκάστου ∠. α. ὁμοίως χαμελαίας ∠. β. Apud

Dioscor. locus Diosc. corruptè legitur, ita ut duo medicamenta, hoc & præcedens in unum coaleuerint, quæ si quis separare uelit, Paulum hic præuium habet. At apud Galen. lib. 2. antidot. Ex quatuor his, resina uidelicet, castorio, ruta & chamelæa una compositio paratur, ponderibus tamen auctis hoc modo: χρηστέον δὲ τῇ

Galeni locus τοιαύτῃ σκευασίᾳ. πηγάνου ∠. ς. ῥητίνης ∠. δ. καστορίου β. χαμελαίας β. τοῦτο τρίψας καὶ ὄξει θερμῷ διαλύσας πότιζε. Sed hoc tamen cælare nolo, in græcis Galeni exemplaribus hactenus lectum fuisse χαμαιλέοντος κοχλιάρια γ. id autem ex Diosc. ac Paulo à nobis mutatũ esse, in χαμελαίας ∠. β. Videtur etiam interpres chamæleonis uocis lectionẽ suspectam habuisse, aut

Thapsiæ succus aliud exemplar sequutus esse, uertit enim chamæpityos cochlearia tria. Sequitur mox, Aut Thapsiæ succi drach. II. cum aqua mulsa. Dioscorides tamen pro θαψίας uoce, ἀψινθίου habet. At de absinthij cremore antea mentionem fecit, ut hic de succo non uideatur repetiuisse. Et thapsiam legendum esse non dubitem, si drachmarum duarum pondus non nimium esset. Dioscorides enim lib. 4. expresse dicit, radicis thapsiæ obolos IIII. dari, succi obolos III. liquoris obolum I. Et Paulus ipse infrà capite de cerussa thapsiæ aut scammoniæ obolos III. cum aqua mulsa exhibet. Proinde cautos esse conuenit talibus usuros, quæ quum prosint aliàs, nimio usu lædere possunt: qualis est etiam Thapsia, quam infrà cap. 64. Paulus etiam inter uenena recenset.

IN CAPVT LII.

Oportet autem post eductionem ipsius, cum uino absinthite bibendum ipsis exhibere cinamomum, aut myrrham, aut nardum Celticam, quam aliqui saliuncam uocauerunt.) Græcorum exemplarium lectio corrupta est hoc modo: δεῖ δὲ μετὰ τὸ ἐξεράσαι αὐτοὺς ποτίζειν μετ' οἴνου ἀψινθίου καὶ κινναμώμου, ἢ σμύρνην νάρδου κιλικίαν ἣν ἔνιοι ἰσάτιν ἐκάλεσαν. Legendum autem est ex Dioscoride sic, δεῖ δὲ μετὰ τὸ ἐξεράσαι, αὐτοὺς ποτίζειν μετ' οἴνου ἀψινθίτου κινναμώμου, ἢ σμύρνην, ἢ νάρδου κελτικήν, ἣν ἔνιοι ἀ-

Dioscor. locus λιοῦγγαν ἐκάλεσαν. Legitur tamen etiam in Dioscor. falsò σερίνην pro ἀλιοῦγγαν. Quod autem nardus Celtica appelletur ἀλιοῦγγα id est saliunca, testatur Dioscor. lib. 1. cap. 7. Sed & Scribonius cap.

Saliunca 195. de pharica sic ait: Adiuuantur uero læsi ab eo, Saliunca id est nardo syluestri quàm plurima ex ui-

Nardus celtica no sæpius data. Ex quibus locis etiam id indicatur, non Ciliciam sed Celticam nardum legendam esse: &

Nardus cilicia neq; Isatin, neq; serinen eam appellari. Quanquam Nicander in Alexipharmacis Ciliciam nardum, ad pharicum probet.

IN CAPVT LIIII.

Commodat ipsis & gallinarum stercus in posca potum.) Græca exemplaria habent ὠφελεῖ δὲ αὐτοὺς καὶ ἀλεκτορίδων ὠὰ ἀφεψόμενα, καὶ ἐν ὀξυκράτῳ πινόμενα,

Gallinarũ oua id est commodant ipsis gallinarum oua cocta & in posca pota. At oua gallinarum huc non facere, sed

Gallinaceum stercus ipsum gallinaceum stercus, ex Aëtio constat, qui lib. 13. cap. 73. Philagrium citat his uerbis. Cæterùm Philagrius gallinaceum stercus album, inquit, exhibemus ex posca, aut aceto mulso, huius enim manifestum habemus experimentum, quòd ad fungorum strangulationes auxilietur. In Dioscoride tamen item oua leguntur his uerbis: βοηθεῖ δὲ αὐτοῖς ἀλεκτορίδων ὠὰ σὺν ὀξυκράτῳ πινόμενα. Non tamen putandum est Paulum falsam Dioscor. lectionem sequutum transscripsisse, quasi qui ignorarit gallinaceũ stercus ad fungos commodare. Nam & hoc nouit, & lib. 7. expreßè docuit, domesticarum gallinarum stercus ex aceto mulso, aut aceto, aut uino mulso potum, facere ut strangulantes fungos renouarit, qui illos in cibo acceperunt: & haud dubiè etiam hoc loco rectè scripsit, sicut etiam legi debet hoc modo: ὠφελεῖ δὲ αὐτοὺς καὶ ἀλεκτορίδων ἀφόδευμα ἐν ὀξυκράτῳ πινόμενον. Sed aliquis qui aut legere

ὠὰ ἀφεψόμενα supposita pro ἀφόδευμα non posset, aut non intelligeret, ἀφόδευμα uocem in ὠὰ ἀφεψόμενα mutauit, & particula ἐν addita, πινόμενόν q; uoce in πινόμενα transmutata, sententiam sibi placentem, sed falsam, & à remedica proposita alienam effinxit: id quod etiam alius in Dioscoride fecit, ubi tamen ὠὰ simpliciter pro ἀφόδευμα supposita, omnes interpretes decæperunt.

χαλκοῦ ἄνθος suppositũ pro χάλκανθος Et atramentum sutorium cum aceto.) Græcè legitur, καὶ χαλκοῦ ἄνθος σὺν ὄξει id est & æris flos cum aceto. Videtur autem legendum esse, uelut Diosc. habet, καὶ χάλκανθος σὺν ὄξει, sicut conuertimus. Et ob scripturæ uicinitatem sæpe hic error committi solet, ut alterum pro altero

tero

tero supponatur, uelut etiam in commentarijs medicis ostendimus. Quòd autem atramentum sutorium ad fungos acceptos commodet, Dioscorides lib. 5. dixit his uerbis: ἐμέτους τε κινεῖ, καὶ μύκητας λαβοῦσι βοηθεῖ σὺν ὕδατι ποθέν. Habet tamen etiam Scribonius æris florem, pro atramento sutorio cap. 198. ad fungos. adiuuat & nitrum aceto dilutum & datum, eodemq; modo æris flos datus. Sed & hic locus indicio est Scribonium græcè scripsisse, & eius interpretem, χάλκανθον æris florem uertisse: de qua re multa in comment. medicis produxi, quorum paulò antè mentionem feci.

Scribonius Largus græcè scripsit

IN CAPVT LV.

Et rubi succus cum aceto.) Ita habet posterior editio, & Diosc. καὶ βάτου χυλὸς σὺν ὄξει, & fieri potest ut καὶ βατράχου uoces in Aldina cognitæ sint ac suppositæ pro καὶ βάτου χυλὸς. Aëtius tamen ἀμάρανθον habet. Mox quod conuerti, fluida ac graueolentia per sedem reddi solet, in græcis legitur κοπρώδη καὶ δυσώδη, id est stercoracea & graueolentia, sed Dioscorides ῥοώδη legit, quem sequi malui.

κοπρώδη suppositum pro ῥοώδη

IN CAPVT LVI.

Qui lac coagulatum sumpserunt, his aceruatim ingens suffocatio imminet.) Græcè legitur ἐμπιπτναθρὼν ἄθρουν, sed distinguendæ sunt uoces, & ἀθρόος legendum, uelut conuerti. Quod autem dicit Paulus coagulum uelut antidotum exhiberi, aduersus lac coagulatũ haustum, eius rationem reddit Aëtius lib. 13. cap. 75. Etenim coagulum inquit, recenti lacte iniectum, ipsum cogit & inspissat, id uero quod iam coactum est, ex natura sua dissoluit. Atq; hoc est quod etiam Dioscorides dicit, κοινῶς δὲ πᾶσα πιτύα πήσσει μὲν τὰ διαλελυμένα, λύει δὲ τὰ συνεστῶτα. Ad idem etiam mox subdit exhibendum esse lixiuium pileatorum, id est eorum qui pileos faciunt, & appellat hoc κονίαν πιλοποιικὴν, sicut etiam suprà lib. 3. cap. 2. & infrà lib. 7. cap. 17. in emplastro ex lapide Asio, ὕδωρ πιλοποιοῦ, id est aquam pileatoris siue pileatoriam idem uocat, hoc est eam aquam qua lanæ abluuntur, dum spissantur & ad pileos parantur. Eandem etiam hoc loco Dioscorides præscribit πιλοποιικὴν κονίαν itidem appellans, magno omnium Dioscor. interpretum, & aliorum tormento, donec ex uetusti exemplaris lectione, non πηλοποιικὴν per η. sed πιλοποιικὴν per ι scribendum esse compertum est. Sed de hac re pluribus in commentarijs medicis egimus.

Coaguli uires

Lixiuium pileatorum κονία πιλοποιική

Aqua pileatoris ὕδωρ πιλοποιοῦ

IN CAPVT LVII.

Ex uini mulsi assiduo potu.) Græca exemplaria habent ὑπὸ ὑδρομέλιτος, id est aquæ mulsæ. Sed nos Dioscoridem & Aëtium sequuti uinum mulsum conuertimus, & procliue fuit οἰνομέλιτος uocem in ὑδρομέλιτος conuertere.

ὑδρόμελι suppositum pro οἰνόμελι

IN CAPVT LVIII.

Et oryganus aut thymus cum lixiuio, aut aceto, aut passo. Oportet autẽ & his maluæ decoctum per clysterem infundere.) Græca male distincta, & partim corrupta, ex Dioscor. & Aëtio sic emendata leges: ἢ ὀρίγανος ἢ θύμος σὺν κονίᾳ, ἢ ὄξει, ἢ γλυκεῖ. δεῖ δὲ καὶ τούτους ὑποκλύζειν τῷ τῆς μαλάχης ἀφεψήματι.

IN CAPVT LXI.

In his conuenit post uomitum, hormini syluestris semen cum uino potũ, myrrhæ obol. III. absinthium, hyssopũ, aut apij semẽ, aut piper, aut ligustri flos cum uino.) Hoc loco græca pro ὁρμίνου habent falsò θερμίνου. Deinde habent σμύρνης ℒ. ι. nos ex Aëtio & Nicandro fecimus obolos III. postea ἀψινθίου & ὑσσώπου uoces, ex iisdem in ἀψίνθιον & ὕσσωπον mutauimus. Et tandẽ κυπείρου ἄνθος ex Diosc. & Nicandro, in κύπρου ἄνθος cõuertimus, nisi fallit nos Nicãder qui κύπρου τε βλαστεῖα νεάνθεα dixit, ut eo uersus loco κυπείρου uox legi nõ posit. De myrrhæ enim pondere nimis aucto, & de alijs quæ falsò lecta cõmutauimus, dubiũ nõ est.

Myrrhæ pondus nimium

IN CAPVT LXIIII.

Ex quorum numero est & syluestris ruta, & melanthium, & recẽtes pappi. Sunt autem flores spinæ, quæ cactos appellatur.) Hæc uerba in græcis exemplaribus sic leguntur: ὧν ἐστι τό, τε ἄγριον πήγανον, καὶ τὸ μελάνθιον, καὶ οἱ νεαροὶ πάπποι. ἄνθη δὲ ἐστι ἀκάνθης τῆς καλουμένης κάκτου. Et reliqua quidem rectè habent, uerum qui sint recentes illi pappi, spinæ illius quæ cactos appellatur, Dioscoridis corrupta lectio ambiguum fecit, in quo pro πάπποι uoce, leguntur παγετοί, & pro κάκτου habetur ἄξου, separata etiam à præcedentibus πάππου tractatione, id quod etiam interpretes partim animaduerterunt, & Dioscoridis conuersionẽ Paulum sequuti expresserunt. Quæ igitur sit spina appellata cactos, & qui eius pappi, Theophr. lib. 6. de plantis tradit, cuius uerba quia in græcis codicibus manca & corrupta leguntur, integra adscribam: ἡ δὲ κάκτος καλουμένη, περὶ σικελίαν μόνον, ἐν τῇ ἑλλάδι δὲ οὐκ ἔστιν. ἴδιον δὲ παρὰ τὰ ἄλλα τὸ φυτόν. ἀφίησι γὰρ εὐθὺς ἀπὸ τῆς ῥίζης καυλοὺς ἐπιγείους. τὸ δὲ φύλλον ἔχει πλατὺ καὶ

Dioscor. locus

Cactos spina

Theophrasti locus emendatus

ἀκανθώδεις. καλοῦσι δὲ τοὺς καυλοὺς κάκτους. ἐδώδιμοι δὲ εἰσὶ περιλεπόμενοι, μικρὸν ὑπόπικροι, καὶ θησαυρίζουσιν αὐτοὺς ἐν ἅλμῃ. ἕτερον δὲ καυλὸν ὀρθὸν ἀφίησιν, ὃν καλοῦσι πτέρνικα. γίνεται δὲ καὶ οὗτος ἐδώδιμος, πλὴν ἀθησαύριστος. τὸ δὲ περικάρπιον, ἐν ᾧ τὸ σπέρμα, τὴν μὲν μορφὴν ἀκανθῶδες, ἀφαιρεθέντων δὲ τῶν παππωδῶν σπερματίων, ἐδώδιμον καὶ τοῦτο, καὶ ἐμφερὲς τῷ τοῦ φοίνικος ἐγκεφάλῳ. καλοῦσι δὲ αὐτὸ σκαλίαν. In his uer-

περικάρπιον — Pappi

bis quum tradat Theophrastus, lanuginosa semina aufrenda esse, si quis περικάρπιον, quod fructum Theodorus uertit, edere uelit, satis declaratur qui sint pappi siue lanugines spinæ cacti, quos non negligendos esse Paulus monet, ut qui aliquando pericula inducunt, etiamsi parum lædere uideantur. Cæterùm Athenæus lib. 2. dipnosophistôn, Theophrasti uerba relata citans, sentētiam etiam suam addit, quid

Cacton esse cardu im κινάρα — Athenæi locus

de cacto sentiat, nimirum cacton illam esse Romanis dictam carduum, & eam adeò quæ κινάρα græcis appelletur, & κάρδον ac κάκτον idem esse, duabus saltem literis immutatis. Verba eius hæc sunt: τίς δὲ τούτοις οὐχὶ πειθόμενος θαῤῥῶν ἂν εἴποι, τὴν κάκτον εἶναι ταύτην τὴν ὑπὸ ῥωμαίων μὲν καλουμένην κάρδον, οὐ μακρὰν ὄντων τῆς σικελίας, περιφανῶς δὲ ὑπὸ τῶν ἑλλήνων κινάραν ὀνομαζομένην. ἀλλαγῇ γὰρ δύο γραμμάτων κάρδος καὶ κάκτος ταυτὸν ἂν εἴη.

IANI CORNARII MEDICI PHYSICI, DOLABELLARVM IN PAVLUM Æginetam, Liber VI.

IN CAPVT II. & III. & IIII.

QVIDAM uero etiam ipso osse usto, squamam paruam excidere faciunt.) In græcis ἐμπίπτειν legitur falso pro ἐκπίπτειν, id est excidere. Sicut etiam sequenti cap. 3. μᾶλλον pro μόνον falso habetur, ubi conuerti, reliqua quidem similiter habet, tumor autem solum durior est. Nam μᾶλλον σκληρότερος, pro μόνον σκληρότερος græcè legitur. Et mox linea sequenti quinta τοῦ ὑγροῦ falso legitur pro τὸ ὑγρόν. Sicut etiam capite quarto sequenti falso habetur τό, τε ὄργανον ἐγγυήσῃ τὸ ὀστέον, pro ἐγχυρήσῃ τῷ ὀστέῳ. Sed hæc & alia minutiora ex nostra translatione cognosci poterant, nisi essent qui de omnibus rationem expetant, quod tamen est præter nostrum institutum.

IN CAPVT V.

Et si quidem tenue fuerit, hamulo cæco id extentum & obtortum, per totum penitus excidemus, ita ut etiam pars ipsius appræhendatur.) Hic locus in græcis exemplaribus sic legitur: καὶ εἰ μὲν λεπτὸν εἴη, τῷ τυφλαγκίστρῳ τοῦτο ἀνατείναντες

ὑφ' ἓν — διαπάξ — διαμπάξ

καὶ περιστρέψαντες ὑφ' ἓν ἐκτέμωμεν, ὥστε καὶ μέρος αὐτοῦ λαβεῖν. Significat enim ὑφ' ἓν, idem quod διαπάξ & διαμπάξ, quibus infrà in hoc libro aliquoties utitur. Velut cap. 35. ubi itidē hanc circa uasa magna & tenuia distinctionem præscribit his uerbis: εἰ δέ τι διαιρεθὲν ἀγγεῖον ἐπισκοτίζοι τῷ ἔργῳ, βρόχῳ διαλάβωμεν αὐτό, ἢ διαπάξ ἐκτέμωμεν, εἰ μὴ μεγάλα εἴη. διαπάξ penitus & per totum dixit, sicut hoc loco ὑφ' ἕν, eadem significatione. Vult enim parua uasa ita dissecari penitus & per totum transuersim, ut etiam pars ipsorum appræhensa simul excidatur. Atq; hæc est uera huius loci sententia & lectio, nulla facta uerborum mutatione. Paulò post legendum

ξηρία

est βλαστικοῖς ξηρίοις, non ξηροῖς. Sunt enim ξηρία peculiaria medicamenta arida in pulullos detrita, de quibus lib. 7. cap. 13. agit.

IN CAPVT VII.

In his periscyphismum, id est incisionem circum scyphium, id est caluariam adhibemus.) περισκυφισμὸς sectio nomen inde habet, quòd περὶ τὸ σκύφιον fiat.

περισκυφισμός — σκύφιον

Est autem σκύφιον calua siue caluaria. Sic Paulus suprà lib. 3. cap. 22. ad impetuosam fluxionum ad oculos allationem: ὑπὲρ τὸ σκύφιον δὲ τῆς κατασκευῆς οὔσης. Et mox, εἰ δὲ διὰ βάθους καὶ ὑπὸ τὸ σκύφιον τὸ ὑγρὸν ὑπάρχει, &c. Et rursus, σημεῖα δὲ τῶν ἔξω τοῦ σκυφίου ῥευμάτων. Et infrà lib. 7. cap. 16: κολλᾶται δὲ τῷ μετώπῳ ἐφ' ὧν οὐχ ὑπὸ τὸ σκύφιον τὸ ὑγρόν, ἀλλ' ἔξωθεν ἐστι. At huius scyphij mentio admonet me loci cuiusdam Galeni, in quo σκυφῶνες uox suppositi-

σκυφῶνες uox suppositia apud Galenū

tia & nihil significans legitur, cuius loci rectam lectionem & græcis, & latinis codicibus nostræ editionis nuper restituimus. Quo uero ex hoc uno, de multis alijs à nobis restitutis, indicium quoddam studiosi habeant, emendationis ac lectionis nostræ hic rationem aliquam reddemus. Locus est in anatomicis aggreßionibus lib. 6. non longè à fine, ubi περὶ οὐρητῆρος, id est de urinario meatu uerba facit, quæ sic le-

sic leguntur in græcis codicibus, ὄψει τὴν φύσιν τοῦ κατ᾽ αὐτὴν πόρου λοξοῦ τε ἅμα καθήκοντος εἰς αὐτὴν, ἐπίβλημά τε τι περὶ τὴν ἔνδον αὐτοῦ χώραν ἔχοντος τοιοῦτον, οἷον ὑπὸ τῶν περιστερεῶν οἱ καλούμενοι σκυφῶνες. Quæ uerba in latina translatione, tam sæpè, à tam multis castigata ac reuisa, sic leguntur: meatus in ea naturam inspicies, qui obliquus simul ad ipsam pertinet, & huiusmodi internæ ipsius regionis operculũ sortitur, quale in columbarijs scyphones appellati. At quis unquàm tradidit, aut cui lectum est, quid sint in columbarijs σκυφῶνες? quorum similitudo aliqua sit ad operculum illud urinarij meatus. Ego itaque primum quidem σκυφῶνες uocem falso suppositam esse iudicaui. Deinde etiam περιστερεῶν uocem falsam & suppositititiam esse censui. Nam si pro columbario dicta esset, περιστερεώνων legi oportebat: Et neque sic tamen qui essent in columbarijs scyphones satis constaret. Sed ut sint iam ambæ illæ uoces falsæ ac suppositititiæ, nondum tamen satis hoc ostensum est, si non melior & recta lectio producatur. Verùm unde quis producat si non suppetant meliora, & rectam lectionem habentia exemplaria? Mihi sanè illorum inopia, unius ingenij ope nitendum fuit, cuius coniectura usus, & pro σκυφῶνες legendum censeo σίφωνες, & pro περιστερεῶν legendum sentio ἐμπρήσεων, ut hæc sit genuina Galeni uerborum lectio, quam tamen non diutiùs tolerari uolo, ubi quis meliorem protulerit: ὄψει τὴν φύσιν τοῦ κατ᾽ αὐτὴν πόρου, λοξοῦ τε ἅμα καθήκοντος εἰς αὐτὴν, ἐπίβλημά τε τι περὶ τὴν ἔνδον αὐτοῦ χώραν ἔχοντος τοιοῦτον, οἷον ὑπὸ τῶν ἐμπρήσεων οἱ καλούμενοι σίφωνες. Latina autem translatio nostra, quam pro falsa reposuimus hæc est: Meatus in ea naturam inspicies, qui & obliquus simul ad ipsam pertinet, & huiusmodi iuxta internam ipsius regionem operculum sortitur, quale in incendijs fusoria aquæ instrumenta, siphones appellati. Quòd autem Siphones, quorum usus in incendijs ad aquam per ipsos hauriendam ac fundendam existit, tale intus operculum habeant, quale hic Galenus urinario meatui attribuit, res & experientia ipsa docet.

Galeni locus

Siphones incendiarij

περιστερεῶν suppositum pro ἐμπρήσεων

σίφωνες operculum habent

IN CAPVT VIII.

Filo uero post subsectionem extracto.) Græcè habetur, τὸ δὲ ῥάμμα ὑποβάλλοντες μετὰ τὴν ὑποτομὴν. Sed legendũ ὑπολαβόντες, id est ubi extraxerimus. Paulò post habetur τρισὶν ἢ τέτρασιν ἀφαῖς, sed legendum est ῥαφαῖς. Non enim ad spongiarum usum hæc uerba referuntur, de quibus uerbum ἐκπιεσάντες quod præcedit usurpauit, sed ad labia uulneris contrahenda, per tres aut quatuor suturas.

ὑποβάλλοντες suppositum pro ὑπολαβόντες

ἀφαῖς suppositũ pro ῥαφαῖς

Et ouis lacti ammixtis oculo iufusis mitigabimus.) Hæc uerba græci codices sic habent, καὶ ὡς γάλακτι ἐγχύτῳ τὸν ὀφθαλμὸν παραμυθησώμεθα, id est, & uelut lacte infuso oculum mitigabimus. At hic loquendi modus non uidetur ita aut Paulo, aut alijs medicis græcis familiaris esse, sed potius huiusmodi, ut uerba transponantur hunc in modum, καὶ ἐγχύτῳ τινὶ ὡς γάλακτι τὸν ὀφθαλμὸν παραμυθησώμεθα, id est & quodam infuso siue infusili medicamento, uelut lacte, oculum mitigabimus. Quare suspecta est mihi uocum ὡς γάλακτι lectio, & nisi penitus fallor, legenda est pro ipsa una illa uox ὠογάλακτι, ut uelut etiam reddidi, ouis lacti ammixtis infusis oculum mitigandum esse accipiamus. Nam Galenus libro quarto περὶ τόπων, lac muliebre, & subtenuem ouorum liquorem, & ad hæc fœnigræci tum succum, tum decoctum ad oculorum dolores & inflammationes mitigandas uehementer commendat. Proinde etiam Paulus lac & oua simul mixta adhiberi iußit, & ἐγχύτῳ uoce adiecta declarauit ita mixturam ipsorum faciendam esse, ut infusile redditum ex ipsis medicamentum, commodè oculo infundi posset. Habetur autem uox ὠόγαλα, etiam libro tertio, capite 42. in dysenteriæ cura.

ὡς γάλακτι suppositum pro ὠογάλακτι

IN CAPVT IX.

Velut in rebus desperatis ustionem per medicamentum adhibemus.) In græcis uerbum falsum ὑποροῦμεν legitur in Aldina editione, quod animaduertens Basiliensis corrector εὐποροῦμεν pro illo reposuit: sed neq; hoc legi potest, quum uerbum transitiuam significationem τὴν καῦσιν habens requiratur, id autem haud dubiè est ὑπουργοῦμεν, id est administramus, adhibemus. Quòd uero mox pro ἀναγραφῇ, legendum sit ἀναῤῥαφῇ, & pro αὐτῷ uoce, αὐτό, tum res ipsa docet, tum ex translatione satis cognosci potest.

ὑποροῦμεν

εὐποροῦμεν

ὑπουργοῦμεν

IN CAPVT X.

Et hac aut sponte, &c.) Græcè legendum καὶ ταύτης ἢ αὐτομάτως, &c. refertur enim ad uocem οὐλῆς, ut respondeat etiam sequenti uoci γεγενημένης. Mox quod reddidi, si sufficientem craßitudinem palpebra habeat. Ipsam enim cicatricem diuidere oportet, &c. in græcis ex transpositione ac deceßione paucarum literarum corruptum sic legitur, πάχος ἱκανὸν ἔχον τὸ βλέφαρον. οὐ δεῖ γὰρ αὐτὴν τὴν οὐλὴν. Legendum autem integrè sic, πάχος ἱκανὸν ἔχοντος τοῦ βλεφάρου. δεῖ γὰρ αὐτὴν, &c.

IN CAPVT XI.

Sed & reliquam curationem uelut &c.) *Græca huius periodi uerba corrupta sunt, & deest uox una ποιητέον. Sic enim legendum est, καὶ τὴν ἄλλην δὲ θεραπείαν ὡς ἐπὶ ἀναῤῥαφῆς ποιητέον, πλὴν τοῦ τῶν ῥαμμάτων τὰς ὑπεροχὰς ἐν τῷ μετώπῳ κολλᾶν. posſit tamen etiam ſic legi, πλὴν ὅτι τῶν ῥαμμάτων τὰς ὑπεροχὰς ἐν τῷ μετώπῳ κολλητέον.*

IN CAPVT XII.

ἴσον ſuppoſitum pro εἴσω
ὀξὺ ſuppoſitum pro ἔξω

In hoc capite duæ uoces uitiatæ totam ſententiam corruperunt. Legitur enim ἴσον pro εἴσω, & ὀξὺ pro ἔξω: iuxta quorum uerborum lectionem integram repoſitam, conuerſionem noſtram fecimus.

IN CAPVT XIII.

διπύρηνον

Specilli bicipitis caput, aut auricularium ſpecillum, aut tale quoddam tenue inſtrumentum igne candefactum adigunt loco.) *In græcis hæc periodus duas uoces corruptas habet. Nam pro διὰ πύρινον legendum eſt διπύρηνον: & pro εἴργουσι legendum προσάγουσι hoc modo, διπύρηνον ἢ μηλωτίδα ἤτι τοιοῦτον λεπτὸν ὄργανον πεπυρωμένον προσάγουσι τῷ τόπῳ. Cæterùm de uarijs ſpecillorū formis ac appellationibus multa in commentarijs medicis diximus.*

IN CAPVT XX.

τηλόμελι
φακόμελι
σιδιωτὸν μέλι

Per infuſiones aquæ mulſæ, aut ſucci fœni græci cum melle:) *Fœni græci ſuccum cum melle, uel melli additum, τηλόμελι appellat, nimirum ἐκ τήλιος καὶ μέλιτος mixtura, facta appellatione. Ad eundem modum etiam φακόμελι uocat lenticulam melli ammixtam, ſequenti cap. 22. & ibidem σιδιωτὸν appellat mel cui τὰ σίδια, id eſt malicorium ammixtum eſt.*

IN CAPVT XXIIII.

Quemadmodum etiam aquam in aurem illapſam.) *In græcis deeſt uox ὥσπερ uel ſimilis alia. Legendum eſt enim ὥσπερ καὶ τὸ ἐμπεσὸν ἐπὶ τὴν ἀκοὴν ὕδωρ, &c.*

IN CAPVT XXV.

σφήκωμα

Filum mediocriter craſſum uelut funiculus eſt.) *Græcè legitur ὅσον σφήκωμα, id eſt quantus eſt funiculus, ſed legi debet οἷον, id eſt qualis. Non enim ad longitudinem aut menſuram refertur, ſed ad conſtrictionis modum, quo filum illud inſtar funiculi intortum eſſe debet, ea craſsitudine ut nodi in ipſo ligari poßint: σφήκωμα enim ab adſtringendo nomen habet, à uerbo σφηκόω, adſtringo. Non autem refert quàm longum ſit filum, ſed quàm craſſe intortum ac adſtrictum, ut & nodos recipere, & in nares immiſſum, per coliformes meatus ad palatum bicipiti ſpecillo inſertum trahi*

διπύρηνον

poßit. Vocat autem ſpecillum biceps διπύρηνον, uelut etiam cap. 13. dixi. Quare legendum eſt, ἐνειρομένη διπυρήνου τρήματι, καὶ τὸ ἕτερον πέρας τοῦ διπυρήνου, &c. non ut exemplaria habent διὰ πυρίνου. Sed & coliformes meatus ἠθμοειδεῖς πόρους appellat, ſicut paulò ante coliformia oſſa

ἠθμοειδῆ ὀστᾶ
ἠθμοειδεῖς πόροι

ἠθμοειδῆ ὀστᾶ. Verùm exemplaria falſo ἰθμοειδῆ & ἰθμοειδεῖς habent. Et alij item falſo ἰσθμοειδῆ legunt. Non enim ab iſthmo, ſed ab ἠθμῷ appellationem habent, quod per ipſa, uelut per colum, cerebri ſuperfluitates διηθέονται, id eſt excolantur.

IN CAPVT XXX.

Sic tonſillæ inflammatæ, & ultrà modum auctæ, & uelut induratæ.) *Quod dixi & uelut induratæ, græcè legitur, καὶ οἷον ἀπεξηρασθέντα, ſed falſo. debet enim legi καὶ οἷον ἀπεσκιῤῥωθέντα. Refertur enim ad præcedētes glandulas induratas, quas ἀδένας ἀπεσκιῤῥωθέντας dixit.*

IN CAPVT XXXI.

ξηρὸν ſuppoſitum pro κῦρος

Sæpe uero aut ob ægri timiditatem, aut ob ſanguinis eruptionis formidinem, aut ob medicamenti præſtantiam, ferrū recuſantes.) *Quod hoc loco cōuerti, aut ob medicamēti præſtantiam: in græcis eſt, ἢ διὰ τὸ ξηρὸν τοῦ φαρμάκου, id eſt aut ob medicamenti ſiccitatem. Sed ſuſpecta eſt mihi uocis ξηρὸν lectio. Neq; enim uideo cur medicamenti ſiccitas ad ferrū recuſandum inuitare debeat, quum id mox neq; ita liquidum eſſe uelit, ut defluat, neq; omnino durū, quo facile uuæ adhæreat: & idem quoq; potētia eò progreſſum ſit, ut non ſiccitas, ſed uis uſtoria in ipſo prædicari debeat. Atq; hanc etiam à Paulo nobis commēdatam eſſe credo, ex eo quod ſubijcit, hoc medicamentum in una hora uuam mortificare, ut hinc adeò ob medicamenti præſtantiam ferrum ſit recuſandū, & non ob ſiccitatem. Et procliue fuit à uoce κῦρος non intellecta, ad uocē ξηρὸν aberrare. Quare nos ἢ διὰ τὸ κῦρος τοῦ φαρμάκου legendum cenſentes, eorum uerborum ſententiam reddidimus.*

IN CAPVT XXXIIII.

Hippoc. locus

Sed & prope ſedem abſceſſus, ante perfectam concoctionem, crudos ſecare iubet Hippocrates, timens ne in perforationem procedant.) *In his quæ ad nos extant Hippocratis ſcriptis, quæ ſanè nuper latinis hominibus ex noſtra conuerſione legenda edidi,*

hoc

hoc præceptum nondum reperi, alioqui facile esset illinc, locum hunc corruptũ restituere. Nam in codicibus impreßis legitur, καὶ τὰ πλησίον δὲ τοῦ δακτύλου ἐκρήγνυται. Quòd autem de digitorũ abscesßibus non loquatur, colligi ex eo potest, quòd antea de articulorum abscesßibus dixit, in quibus etiam digitorum abscessus compræhendit. Quare pro δακτύλου uoce, legendum esse uidetur δακτυλίου, ut de sedis abscesßibus ipsum loqui accipiamus, in quibus ante perfectam maturitatem, adhuc crudis, sectionem ex Hippocrate probat, ne uidelicet in perforationem procedant. Sic enim legendum est, τὸ εἰς διάτρησιν ὑποδεδυκόμενος φόβον, & non ut codices habent, τὸν εἰς διάτρησιν ὑποδυόμενος φόβον. Nam quum loci circa sedem humidi sint, & larga caliditate præditi, uidentur in ipsis plura corpuscula facilè putrefieri, unde perforationes & fistulas sequi procliue est, ut ea propter crudos abscessus secare in illis locis melius sit.

δακτύλου suppositum pro δακτυλίου

Abscessus sedis

IN CAPVT XXXVI.

In hoc capite quædam uoces falso leguntur: quarum nos rectam & integram lectionem conuertimus, & tamen semel hic indicium faciemus. Primum itaque φλεγματώδη falso legitur pro φλεγμονώδη, id est pituitosa pro inflammata. Deinde ἐνδίῳ legitur pro οἰκείῳ. Et mox pro στρεωτέραν, siue στερρωτέραν, quod in Aldino codice legitur, alij legunt στρωτέραν. Sed ego Aldinum codicem secutus sum. Nam & Aëtius 15. cap. 8. Steatomata basim ampliorem habere dicit. Paulò post χλιαρὸν falso habetur pro χαλαρὸν. Et mox tota periodus partim redundans, partim manca, sic integrè legatur, παραφυλαττόμενοι μόνον τό, τε τρῶσαι τὸν ὑμένα, διὰ τὸ, τὸ περιεχόμενον ὑγρὸν προχυθὲν παραποδίζειν τῇ χειρουργίᾳ, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ καταλιπεῖν, ὅ, τι παλιγγενεσίας τὰ πολλὰ ἐπὶ τῶν καρπῶν καὶ σφυρῶν καὶ τὰ κινούμενα κατ᾽ ἄρθρον, αἰτία γίνεται.

φλεγματώδη suppositum pro φλεγμονώδη

χλιαρὸν suppositũ pro χαλαρὸν

IN CAPVT XXXVII.

Et Galenus de ipsa dicit.) Quandoquidem hic Galeni uerba se producere dicit, & postquàm ea recensuit, ad finem hæc uerba subijcit. Hæc Galenus: ex hoc sequi uidetur, omnino eadem uerba Paulum ex Galeno transcripsisse, & nihil omisisse eorum quæ hoc loco Galenus habet: id quod alioqui facere solet, ubi non citato autore, quædam pro suo modo sibi accommodans transsumit. Est autem hic locus in libro Galeni de tumoribus præter naturam. Et quia in Paulo corruptus habetur, & nec penitus integer in Galeno, rectam lectionem hic adscribam, quam & in Paulo conuerti, & in Galeni editione à me facta restitui, ἀρτηρίας ἀναστομωθείσης τὸ πάθος ἀνεύρυσμα καλεῖται. γίνεται δὲ καὶ τρωθείσης, ἐπειδὰν εἰς οὐλὴν μὲν ἀφίκηται τὸ ἐπικείμενον αὐτῇ δέρμα, μένῃ δὲ τὸ τῆς ἀρτηρίας ἕλκος, μήτε συμφυείσης, μήτε συνουλωθείσης, μήτε σαρκὶ φραχθείσης. διαγινώσκεται δὲ τὰ τοιαῦτα παθήματα τοῖς σφυγμοῖς τῶν ἀρτηριῶν, ἀλλὰ καὶ θλιβομένων ἀφανίζεται πᾶς ὁ ὄγκος, παλινδρομούσης εἰς τὰς ἀρτηρίας τῆς ἐργαζομένης αὐτὸν οὐσίας.

Galeni locus ἀνεύρυσμα

Vbi prius intermediam arteriæ partem scalpello punxerimus, & quod continetur in ea euacuauerimus, &c.) Horum uerborum lectio in græcis codicibus uitiata est in hunc modum: νύξαντες πρότερον φλεβοτόμῳ μεταξὺ τῆς ἀρτηρίας, καὶ ἐνώσαντες τὸν περιεχόμενον. In his uerbis deest articulus τὸ, ante μεταξὺ, & pro ἐνώσαντες τὸν, legendum κενώσαντες τὸ, in hunc modum, νύξαντες πρότερον φλεβοτόμῳ τὸ μεταξὺ τῆς ἀρτηρίας, καὶ κενώσαντες τὸ περιεχόμενον.

ἐνώσαντες suppositum pro κενώσαντες

IN CAPVT XXXVIII.

In hoc capite δυρυσματώδεις bis legitur falso, pro ἀνευρυσματώδεις. Et mox quod legitur σημειωσώμεθα ὅτω καὶ τὰ ἀνευρύσματα, legendum σημειωσώμεθα ὅτως ὡς καὶ τὰ ἀνευρύσματα. Et rursus pro ἐξόχως δὲ τὸν περιτράχηλον, legendum est, ἐξόχως δὲ τῶν περὶ τὸν τράχηλον, & cætera.

IN CAPVT XL.

Velut in sanguinis ex naribus, aut aliunde eruptione, quum non redundantia est quæ profluit, etiam ex oppositis reuulsorio modo euacuamus.) Hoc loco in græcis duæ particulæ corruptæ, sententiam totam obscurarunt, imò penitus alienã inuexerunt. Falso enim legitur, ὅτι pro ὅτε, & κενοῦν pro κενοῦμεν, ut ita græca lectio habeat: ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἐκ ῥινῶν ἢ ἄλλοθεν αἱμοῤῥαγίας, ὅτε μὴ πλῆθος ἐν ῥεῦσαν, καὶ κενοῦμεν ἀντισπαστικῶς ἐκ τῶν ἀντικειμένων.

ὅτι suppositum pro ὅτε

IN CAPVT XLI.

Et nihil amplius influit parti, & opus fuerit aliquid mouere, &c.) Græcorũ uerborum lectio male distincta, & transposita, sententiam alienam inuexit, leges ergo sic, καὶ μηκέτι ἐπιῤῥέῃ μηδὲν τῷ μορίῳ, καὶ χρεία γίνηται κινῆσαί τι, &c.

IN CAPVT XLII.

ἀντιπερίστατον

ἀντιπαρωστόν

Ita ut ex cauterio, quod in aduersam partem pertrudi potest, per unam aggressionem duæ crustæ fiant.) *Græcè hic locus sic habet:* ἄχρις ὅ τὸ καυτήριον ἀντιπερίστατον κατὰ μίαν ἐπιβολὴν δύο ἐσχάρας γίνεσθαι. *Et mihi quidem uidetur uox* κατὰ *deesse, uel similis aliqua, ante* τὸ καυτήριον. *Deinde uox* ἀντιπερίστατον *falso legi. Non enim per reflexionem & retractionem eius, duas crustas inuri uult, sed per unam cauterij impulsionem, per cutem distentione geminatam duas crustas inducere, ita ut in aduersam cutis partẽ penetrans pertrudatur. Quare uocem* ἀντιπαρωστὸν *hic legendum puto, pro qua facilè fuit alteram ob similitudinem supponere: ut totus locus sic legatur:* ἄχρις οὗ κατὰ τὸ καυτήριον ἀντιπαρωστὸν κατὰ τὴν μίαν ἐπιβολὴν δύο ἐσχάρας γίνεσθαι. *Verùm hic locus diffusius & clarius tractatur ab Hippocrate, in libro* περὶ ἄρθρων.

IN CAPVT XLIIII.

Aristolochiæ longæ usus

Oportet igitur aristolochiæ longæ radicem oleo imbutam, ipsis per ignita cauteria ustis, in crustas indere.) *Hoc loco in græcis exemplaribus impressis sic legitur:* δεῖ οὖν τῆς μακρᾶς ἀριστολοχίας τὴν ῥίζαν ἐλαίῳ δεύσαντες ἐντιθέναι αὐτοῖς πεπυρακτωμένας τὰς ἐσχάρας. *Quæ uerba quia palàm uidentur esse corrupta, mirificè hactenus multos torserunt, alijs aristolochiæ longæ radicem, uelut penitus alienam reprobantibus: alijs nescio quem utendi eius modum exponentibus: Et nos quoque meliorum codicum inopia, ingenij coniecturis usi, lectionem rectam ac integram nos assequutos esse arbitramur, quam paucis mutatis & repositis uoculis, hanc esse credimus, ipsamq; ut genuinam etiam latinè expreßimus:* δεῖ οὖν τῆς μακρᾶς ἀριστολοχίας τὴν ῥίζαν ἐλαίῳ δεύσαντες ἐντιθέναι καυθεῖσι τοῖς πεπυρακτωμένοις καυτηρίοις εἰς τὰς ἐσχάρας. *Non tamen grauatim cedemus meliori sententiæ. Videtur autem aristolochiæ longæ radicem oleo imbutam, in crustas propterea indere, ut & inustas crustas mitiget oleum, & ipsa radix sua tenuium partium facultate, quam simul extersoriam habet, pus attractum extergeat. Non enim crustas ita inuri uult, ut penitus penetrent: Nam qui sic inurunt, statim mortem inducunt, ut paulò inferius ait: sed mediocriter latas, easq; neque ualdè in superficie consistentes, neque rursus nimium profundas, uelut Aëtius ait libro octauo capite quinquagesimo septimo nostræ translationis. Quo loco eadem omnia ferè ad uerbum habentur, quæ hic Paulus de suppuratorum ustione tradit: nisi quòd illic aristolochiæ non meminit, & adhuc alias duas inter octauam & nonam costam, utrinque unam inurere iubet, quæ uerba fortaßis in Paulo exciderunt. In has itaque crustas aristolochiæ radicem indendam esse credo, ita ut in eum modum confecta sit, quo commodè crustæ inseri poßit.*

IN CAPVT XLV.

In Galeni loco quem citat, exemplaria græca falso habent ἀρξαμένην *pro* ἄρξαι μὲν, *quod rectè legitur apud Galenum lib. 14. methodi.*

IN CAPVT XLVIII.

Tridentale cauterium

At uero Marcellus tridente, aut cauterio tridentis formam habente urens, una aggressione sex crustas inurebat.) *Postrema huius periodi uerba corruptè leguntur in græcis:* τῇ μιᾷ προσβολῇ τὰς ἐσχάρας ἐργάζεται. *Deest enim numerus inducendarum crustarum, atque is non ternarius, uelut aliquibus uisum est, sed senarius. per tridentem enim Marcellus sex crustas inurebat una uice, tres per cutem, tres in splenem. Sicut per simplex cauterium duæ crustæ inducuntur, una in cutem, altera in splenem. Sic ergo legendum est uelut etiam conuertimus,* τῇ μιᾷ προσβολῇ τὰς ϛ´ ἐσχάρας ἐργάζετο.

IN CAPVT LI.

Si uero sanguis, ad prædicta signa, tumor etiam liuidior fuerit, carne uero subter enata, durior & renitens erit tumor.) *Horum uerborum lectio in græcis codicibus corrupta est. Nam* ἅμα *legitur pro* αἷμα, *& mox* σαρκός τε ὑποτροφαῖς *legitur pro* σαρκὸς δὲ ὑποτραφείσης. *Atque sic de sanguine & carne diuersa distinctio, in unam coaluit sententiam, quam præcedentium uerborum sententia indicat sic distinguendam ac legendam esse,* εἰ δ᾽ αἷμα, πρὸς τοῖς εἰρημένοις σημείοις καὶ πελιδνότερος ὁ ὄγκος. σαρκὸς δὲ ὑποτραφείσης, σκληρότερος καὶ ἀντίτυπος ὁ ὄγκος ἐστί.

χιασμὸς

Decussatio

Iuxta chiasmum, hoc est ad literæ græcæ χ figuram.) χιασμὸς *appellatur græcis eadem ratione, qua Decussatio latinis, quum duæ lineæ obliquæ in decusses per medium se secantes ducuntur. Et* χιασμὸς *quidem uocatur, quòd literam græcam* χῖ *figura eius repræsentet. Decussatio uero quòd denarij numeri nota litera latina X. eandem figuram referat. Meminit uocis rursus Pau-*

sus Paulus infrà capite sexagesimo quinto. sed loco corrupto, uelut isthic indicabimus: & rursus capite 107. & capite 66. χιοειδῆ ἐπίδεσμον, uocat deligationem quæ ad literæ χ. figuram obducitur, quam decussatam conuerti.

χιοειδὴς ἐπίδεσμος Decussata deligatio

IN CAPVT LII.

Hoc totum caput miris modis corruptum est. desunt enim multa, quæ non ultrò relicta sunt à Paulo, sed ad explendam sententiam necessaria existunt, & exscribentem fefellerunt, aut exciderunt. Sumpsit autem hæc Paulus ex sexto libro Galenicæ methodi, ex quo loco Pauli lectio restituenda est, quod quomodo facere oporteat, particulatim indicare non est necesse, sed totus locus ad Galeni præscriptum corrigendus est. Nam & nos Galeni lectionem sequuti, totum hoc caput inde expreßimus.

IN CAPVT LIII.

In huius cap. fine, duæ uoces ἐρεῖσθαι βάλανον corruptæ, totam sententiā uitiant, quæ integra est, si pro illis ἀρεῖσθαι βάσανον legatur.

βάλανος pro βάσανος

IN CAPVT LV.

Quòd affectio retrò abducti præputij, ut glandi amplius induci non poßit, παραφίμωσις appelletur, & non περιφίμωσις, uelut exemplaria græca habent, in commentarijs medicis declaraui. Opponitur enim τῇ φιμώσει, quæ affectio est præputij ita glandi inducti, ut rursus detrahi non poßit: Redundat etiam mox in hoc capite uox ἄτιον, quæ expungenda est, ubi in græcis habetur, εἰ μὲν οὖν τὸ πρῶτον εἶδος τῆς φιμώσεως ἄτιον γίνοιτο. Paulò post ubi conuerti, Osculum igitur internæ in ipso partis diuidemus. Ita enim contractione ex cicatrice oborta exoluta, præputium abducemus: in græcis deest articulus τοῦ, & ἐπισπάσωμεν falsò legitur pro ἀποσπάσωμεν. Mox σπληνῶα falsò habetur pro σωλῆνα. & rursus pro τὸ ἄνιγμα ὁ σπλὴν, legendum τὸ ἄνοιγμα ὁ σωλὴν. Et mox ὥσπερ λιπόδερμον, legendum ὥσπερ οἱ λειπόδερμοι.

περιφίμωσις φίμωσις σπληνῶα suppositū pro σωλῆνα

IN CAPVT LX.

Per totum autem curationis tempus, fœmora simul uincire oportet, quo auxilijs adhibitis inseruiant.) Hic locus in Aldina editione sic legitur, παρ' ὅλον δὲ τὸν τῆς θεραπείας καιρὸν τοὺς μηροὺς ἅμα καὶ διαγκεῖν, πρὸς τὸ τοῖς βοηθήμασιν ὑπηρετεῖν. In hac lectione duæ uoces corruptæ sunt, διαγκεῖν, & ὑπηρεμεῖν. Et pro διαγκεῖν quidem, legitur δεσμεῖν in Basiliense exemplari, quam lectionem etiam nos sequuti sumus, sed tamen ut etiam δεσμεῖν uocem non genuinam huius loci esse putemus. Sunt enim fœmora deliganda haud dubiè, sed latioris significationis uoce, & hoc & alia indicasse mihi uidetur, nimirum uoce διακεῖσθαι, quam pro διαγκεῖν reponendam esse credo, & accipiendum, fœmora simul ita disposita esse oportere, ut adhibitis auxilijs inseruiant. At uerò pro ὑπηρεμεῖν, legendum esse ὑπηρετεῖν, non dubitandum esse puto. Nam ἠρεμεῖν, aut etiam ὑπηρεμεῖν, uerbum absolutum est, nec datiuis τοῖς βοηθήμασι conuenit: quos casus uerbum ὑπηρετεῖν exigit. Mox post hunc locum, ubi legitur κάτωθεν διέλωμεν κάτω τὸν λίθον. pro λίθον legendum est καυλόν. Et ut sic legatur omnino necesse est, ad sententiam rectam obtinendam. Verùm siue δεσμεῖν, siue διακεῖσθαι legas, & siue ὑπηρετεῖν, siue ὑπηρεμεῖν recipias, sententiam non ita multò diuersam habes. Potest enim in uerbo ὑπηρεμεῖν, præpositio ὑπὸ, ad datiuos τοῖς βοηθήμασι referri.

διαγκεῖν suppositum pro δεσμεῖν aut διακεῖσθαι

ὑπηρεμεῖν suppositum pro ὑπηρετεῖν

λίθον suppositū pro καυλόν

IN CAPVT LXI.

Rubicunda tunica est natura neruosa.) In græcis legitur ἑλικοειδὴς τε ὁ δὲ χιτὼν νευρώδης τὴν φύσιν, sed falsò. Nulla est enim testiū tunica, ἑλικοειδὴς appellata. Verùm uasa seminaria, de quibus paulò antè dixit, ἑλικοειδῶς, id est pampinoformiter ad testes ferūtur, atq; hinc initium falsæ appellationis proceßit. Debet autem legi hoc modo, ἐρυθροειδὴς δὲ ὁ δὲ χιτὼν, &c.

ἑλικοειδὴς ἑλικοειδῶς ἐρυθροειδὴς χιτὼν

IN CAPVT LXII.

In hoc capite multa leuiter corrupta facilè emendari possunt, uel ex ipsa nostra translatione, aut etiam sine ea, uelut est ὕπτιον ὑπὸ βάτρου, ὑποβάλλοντες, &c. pro ὕπτιον ἐπὶ βάθρου ὑποβάλλοντες: & mox καθῶντες pro καθεσθέντες: & quod deest τῶν uox ante uerba, τὰ πρὸς βουβῶνας μέρη, &c. & quædam alia. Verùm unus locus est qui hactenus omnes fefellit, ubi legitur, τὸν λημνίσκον διὰ τῆς γύρεως ἀλλάττοντα. Quid enim hic γῦρις, id est pollen facit? aut quomodo lemniscus per pollinem alterandus aut permutandus est? paulò ante simpliciter, lemniscum traijcimus dixit, paulò post dicit simpliciter, lemniscum auferre oportet, quid ergo hic per pollinem alterandum esse dicit? Vnica uox γύρεως corrupta totam sententiam uitiat, pro qua ratione & coniectura ducti λύσεως uocem legendam esse haud dubitamus. Quod ut clarius fiat, totum locum adscribemus, qui sic habet: ὑποβρέχομεν δὲ ἐλαίῳ θερμῷ ἄχρι τῆς τρίτης ἡμέρας, μεθ' ἣν λύσαντα δεῖ ἐν μὲν τῷ τραύματι τῷ τετραφαρμάκῳ ἐμμότῳ χρῆσθαι, τὸν λημνίσκον διὰ τῆς λύσεως ἀλλάσσοντα,

γύρεως suppositū pro λύσεως

ϐυτα, id est, ita ut lemniscum in solutione permutemus, hoc est priore exemplo, alium indamus. Sed & mox ubi de grammatis & cultratis cauterijs loquitur, corrupta est lectio, & legitur, καὶ μαχαιρίων τῶν δύο, pro καὶ μαχαιριωτοὺς δύο, & mox, τῷ μαχαιρίῳ τῷ τούτους καυτῆρι, falso habetur, pro τῷ μαχαιριωτῷ καυτῆρι τούτους, &c. Et rursus τῷ μαχαιρίῳ τῷ καυτῆρι, pro τῷ μαχαιριωτῷ, &c.

[Margin: Cauteria μαχαιριωτὰ]

IN CAPUT LXV.

Deinde rursus hamulis infixis in intima cute.) Hoc loco exemplaria græca habent, ἐν τῷ τετάρτῳ δέρματι, id est in quarta cute, sed uidetur legendum esse, ἐν τῷ ἐνδοτάτῳ δέρματι, hoc est uelut conuerti, in intima cute. At paulò post, ubi sic conuerti, atq; his ex utraq; parte uicissim iuxta chiasmum, id est literæ græcæ χ. figuram implicatis, membranam uehementer constringimus, & rursus obuolutis principijs generosè constringimus, ut nullum ex nutrientibus uasis, alimentum suppeditare possit: græca exemplaria corrupta sunt in hunc modum: καὶ ταύτας κατέχειν δεσμὸν ἀντεμπλέξαντες δὲ ἀμφοτέρων τὸν περιτόναιον ἰσχυρῶς ἀποσφίγξωμεν. καὶ πάλιν τὰς ἀρχὰς περιειλίσαντες ὡδὶ σφίγξαντες μὲν γενναίως, μηδὲν τῶν τρεφόντων ἀγγείων ἔτι χορηγεῖν δύνασθαι. In his uerbis primũ κατέχειν δεσμὸν falsò legitur, & ob scriptionis quandam similitudinem suppositum est, pro κατὰ χιασμὸν, id est iuxta chiasmum. Quid autem sit chiasmus, huius libri cap. 51. dixi. Deinde pro ὡδὶ σφίγξαντες μὲν γενναίως μηδὲν, &c. legendũ est, ὡδὶ σφίγξωμεν γενναίως, ὡς μηδὲν, &c. Atque hæc est genuina huius loci lectio, ac sententia ea quam expreßimus.

[Margin: τετάρτῳ suppositum pro ἐνδοτάτῳ]

[Margin: κατέχειν δεσμὸν suppositum pro κατὰ χιασμὸν]

[Margin: Chiasmus]

IN CAPUT LXVI.

In hoc capite exigua quædam non satis animaduersa obrepserunt: uelut est quod πυρὴν ἡ σμίλης legitur, pro πυρὴν μήλης: & rursus τοῦ τῆς πυρῆνος σμίλης, pro τοῦ πυρῆνος τῆς μήλης. Vult enim per specilli nucleum siue caput & auersam partem, non per aduersam & acutam, membranã abdominis deprimi, non scindi, atq; ita eminentes ab utraq; specilli parte membranæ partes suturis inter se coniungi. Et mox pro τοίνυν ἔστω τῷ ἀνθρώπῳ, legendum est γινέσθω τῷ ἀνθρώπῳ. Et quædã alia non magni momenti. Verùm quod legitur τῷ συμμέτρῳ προσαντικόν, pro τῷ συμμέτρῳ προσεκτέον, multos hactenus fefellit, ut sententiam penitus alienam hoc loco exprimerent. Vult enim ustionẽ fieri in his qui moderatum habitum habent, ea profunditate ut pinguedo attingatur. Et hanc notam solum in his obseruari uult, non in macilentis, neq; contra in craßis ac pinguioribus, in quibus utrisq; hæc non est obseruanda, ut quæ fallat.

[Margin: πυρὴν μήλης]

[Margin: τοίνυν ἔστω suppositum pro γινέσθω]

[Margin: προσαντικόν suppositũ pro προσεκτέον]

IN CAPUT LXXII.

Et aut ex concretione, aut propter obturationem.) Græcè legitur, ἢ κατὰ φύσιν, ἢ δι' ἔμφραξιν. Sed pro φύσιν, legendum esse σύμφυσιν ex sequentibus declaratur, ubi de concretione sola loquitur, & σύμφυσιν uocem usurpat. Et mox, Si uero obturatio, hamulis infixis, &c. In græcis habetur, εἰ δὲ διάστασις, falsò. Nam legendum esse, εἰ δὲ διάφραξις, ex superioribus patet, & ea distinctione qua dixit, ἢ κατὰ σύμφυσιν, ἢ δι' ἔμφραξιν.

[Margin: φύσιν suppositũ pro σύμφυσιν]

[Margin: διάστασις suppositum pro διάφραξις]

IN CAPUT LXXIIII.

Sinistram manum contractam, cum robustis ac constrictis digitis pinguefactam, in uteri osculum demittito.) Græcè sic, τὴν εὐώνυμον χεῖρα συνηγμένων μετ' εὐρώστων δακτύλων λελεπτυσμένην καθιέναι πρὸς τὸ στόμα τῆς μήτρας. Quum autem hæc uerba nullam sententiam huc commodam exhibeant, uidetur pro συνηγμένων legendũ esse συνηγμένην, & pro λελεπτυσμένην legendum λελιπασμένην, ut sit ea sententia quam expreßi. Vult enim manum ita contrahi, ut oleum in ipsa robustè compreßis digitis contineri poßit, & uteri osculo dilatato per ipsam infundi: non solùm ita ipsam pinguefieri uolens, ut ob lubricitatem unctionis, commodius osculo inseri poßit. Sed & paulò post λελεπισμένον falsò legitur pro λελιπασμένον. Ita etiam cap. sequenti 75.

[Margin: λελεπτυσμένην suppositum pro λελιπασμένην]

[Margin: λελεπισμένον suppositum pro λελιπασμένον]

Et eodem modo facta diuisione, ea quæ continentur euacuentur.) In græcis deest uox κενοῦν, & articulus τὰ. Sic enim legendum est, καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον διαιροῦντα κενοῦν τὰ περιεχόμενα. Et paulò post ubi conuerti: Deinde unco uno atq; altero infixo attrahito. Si uero conclusum sit uteri osculum ob inflammationem, nulla uis inferatur: in græcis rursus duæ uoces desunt, ἀποσπάσαι, & μεμυκότως δέ: atq; has ratio ipsa sententiæ exigit. Sic ergo locus totus legendus est, ἔπειτα ἐμβρυουλκὸν ἕνα, ἢ δεύτερον καταπείραντα ὡδὶ ἀποσπάσαι. μεμυκότως δὲ διὰ φλεγμονὴν τοῦ στομίου, μὴ βιάζεσθαι, &c.

IN CAPUT LXXV.

Et ipsa secunda ab utero exoluta.) Græcè legitur, καὶ αὐτοῦ τοῦ χορίου ἀπολελειμμένου

μένη, id est & ipsa secunda relicta, sed falso. Legendum enim est ἀπολελυμένη, id est exoluta, τῆς μήτρας scilicet: nã ea uox præcedit, & ad ipsam relatio facienda est: & opponitur uoci προσπεφυκὸς, id est adhærens, quæ paulò post subiungitur.

ἀπολελειμμένου suppositum pro ἀπολελυμένη

IN CAPVT LXXVI.

Sic igitur Hippocrates ait.) Locus est apud Hippoc. 6. particulæ aphor. ultimo. At uero quod conuerti, paululum supra externum talum, in græcis est, ἀνωτέρω τοῦ ἐκτὸς ἀστραγάλου. Et ex hoc loco ostenditur etiam græcos ἀστράγαλον & σφυρὸν uoces inter se confundere, quum Paulus hic ἀστράγαλον τὸν ἐκτὸς, apertè dicat τὸ σφυρὸν, id est malleolum appellatum. Vocantur enim σφυρὰ malleoli, imæ ab utroq; latere tibiæ suræq; partes. Sub his uero utrinq; talus continetur, ac undiquaque tegitur, ut tangi non poßit. Errant autem multi, inquit Galenus in libro de oßibus, qui malleolos talos appellant. Ex quo loco apparet etiam Galeni sæculo ἀστραγάλους appellasse quosdam τὰ σφυρά. Id quod etiam ex secundo comment. εἰς τὸ κατ᾽ ἰατρεῖον cognoscitur, ubi ait, περὶ μὲν τῶν κυρτῶν περάτων περόνης τε καὶ κνήμης, ἃ κακῶς ἔνιοι καλοῦσιν ἀστραγάλους. Quare minus mirandum est de latinis scriptoribus, quòd malleolos talos dixerunt, aut propter uicinum partium situm uocabula confundentes, aut græcos in hoc imitantes. Sic dixit Horatius: Quarum subsuta talos tegat instita ueste. Et rursus: Ad talos sola demissa. Et Cicero, Purpura usq; ad talos demissa. Et Plinius sæpe. Et recentiores pleriq; omnes. Qui quum & græcos, & latinos ueteres in hoc sequantur, si non hinc laudem, certè ueniam, minime uero repræhensionem merentur.

ἀστράγαλος & σφυρὸν inter se confunduntur

σφυρὰ malleoli ἀστράγαλος talos

Malleolos appellant talos latini

IN CAPVT LXXVII.

In hoc capite rursus, uelut antea sæpe, διαπυρήσω legitur pro διπυρήσω. Et satis sit iam aliquoties id ostendisse, ubi unum adhuc locum mox à priore illo sequentẽ, adscripserimus, in quo τῇ διὰ τοῦ πυρήνος σημειώσει legitur, pro τῇ διπυρήνου σημειώσει, & mox καύσαντες pro κλύσαντες. Sic autem locus integrè legendus est, ἐφ᾽ ὧν δὲ δύο ἢ πλέονα στόμια εἰσὶ, τῇ διπυρήνου σημειώσει μὴ πειθόμενα, κλύσαντες τὸν τόπον, &c.

διπύρηνον καύσαντες suppositũ pro κλύσαντες

Siue ad secundam laminam usq; solummodo, siue usq; ad medullam fuerit affectum.) Græce sic legitur, εἴτε ἄχρι διαπνοῆς μόνον, εἴτε ἄχρι μυελοῦ εἴη πεπονθότος: sed falso. Nam pro διαπνοῆς uoce, legendum est διπλόης, & pro πεπονθότος, legendũ πεπονθὸς: Est autem διπλόη oßis duplicati secunda lamina: quam Hippocrates cauißimam & mollißimam ac maxime antrosam esse dicit, in lib. de capitis uulneribus, ἡ δὲ διπλόη inquit κοιλοτάτη καὶ μαλθακωτάτη καὶ μάλιστα σηραγγώδης. Et quod hoc loco de osse perforando Paulus dicit, hoc infrà cap. 90. de caluariæ osse repetit, εἰ δὲ inquit, ἄχρι τῆς διπλόης τοῦ κρανίου μόνον εἴη τὸ κάταγμα, ἄχρι ταύτης καὶ μόνον τρυπητέον. Meminit etiam lib. 6. methodi Galenus. Paulò post hunc locum legitur ἀπόκεισιν falso, pro ἀπόπτωσιν. Et mox ubi ait, κἀν αὐτὸν γὰρ περὶ κύκλον περιπλεόμενα ὀστᾶ γεγυμνωμένα, legendum uidetur περιπνεόμενα, id est quæ circumcirca flatũ excipiunt, & non περιπλεόμενα, quod haud scio qua significatione sit accipiendum, ut ossa circumcirca carne denudata, circumnatari intelligantur. Sed relinquatur hoc in medio.

διαπνοῆς suppositum pro διπλόης

διπλόη quid sit

ἀπόκεισιν suppositũ pro ἀπόπτωσιν

IN CAPVT LXXVIII.

In hoc capite uoces quædam leuiter corruptæ, totam sententiam uitiant, quas partim adscribam, partim ex translatione nostra cognoscendas relinquam. Legitur itaq; τὸ ὑποκείμενον δέρμα, pro ὑπερκείμενον: & mox ἐπιβαλλόμενοι, pro ἐπιλαβόμενοι. At locus quem ex Hippocrate citat, est in libro de fistulis, quem ex nostra translatione adscribam, ut qui Pauli locum contractius propositum explicet. Crudum inquit, linum tenuißimum accipito, & ad palmi longitudinem quincuplicato, & pilum equinum circundato. Deinde facto specillo stanneo in summa parte perforato, & initio complicati in specillum immisso, specillum in fistulam demittito, & simul sinistræ manus digitum indicem in sedem indito: ubi uero specillum contigerit digitum, inflexa summa specilli parte, initium lini quod est in specillo, per digitum adducito, & specillum quidem rursus extrahito, lini uero initia bis aut ter connectito, & reliquam lini partem intortam ad nexum deligato, postea uero dimissum sua negotia obire iubeto. Ceterùm quantum putrescente fistula de lino laxatur, tantum intendere oportet, ac intorquere semper singulis diebus. Paulò post Leonidæ locus sic in græcis emendatus legatur: ὅταν δὲ βαθεῖα τυγχάνῃ τὸν σφιγκτῆρα συνειληφυῖα, ἤτοι ἀπὸ τοῦ δακτυλίου ἀρξαμένη, ἢ καὶ ἀπὸ πολὺ κεχωρηκυῖα, ὧν δὲ τοῦ σφιγκτῆρι κατεσκευασμένη, &c. Et mox pro ἐπισκόπησει legendum est ἐπισκοπεῖ. Et rursus pro ὑποφαίνεται, legendum ὑποφαινόμενον.

ἐπιβαλλόμενοι suppositũ pro ἐπιλαβόμενοι

Hippoc. locus

ἐπισκόπησει suppositum pro ἐπισκοπεῖ

IN CAPVT LXXIX.

Siquidem constrictione uti uoluerimus, &c.) In græcis codicibus hic redundare uidentur uerba quædam, nimirũ τῇ αἱμορροΐδος ἀποκαύσει, ἢ τῇ σταφυλοκαύσει. Nam his instrumentis

neque

neq; ad filum circundandum opus est, neq; ustionem fieri uult. Quare ego ea reliqui, nec cõuerti. Locus autem Hippocratis quem citat, est lib. 6. aphor. 12. Ad finem capitis lectio male distincta est, & manca, quam sic emendabis: μετὰ δὲ τὴν χειρουργίαν, μόνῃ καὶ ἀμύλῳ σὺν τῇ χαλκίτιδι, ἢ διὰ κεκαυμένου σπόγγου ἅμα πίσσῃ χρηστέον. καὶ διὰ φαυστίνου δὲ τροχίσκου πρὸς τελείαν ἀπόκαυσιν ἐχρήσαντό τινες. ἕτεροι δὲ τὰς κοιλίας, &c.

IN CAPVT LXXXIIII.

Ad finem huius capitis græcorum uerborum lectio sic emendata legenda est, καὶ τότε λοιπὸν ἐκτεμὼν, καυτῆρας διαφανεῖς ἐπὶ τῶν ἀγγείων ἐπιβάλλειν, ἕως στήσῃς τὴν αἱμοῤῥαγίαν, ἕως διαμοτώσας, καὶ προσφόρως ἐπιδήσας, τῇ συνοποιῷ χρῆσθαι θεραπείᾳ. His trãslatio nostra respondet.

IN CAPVT LXXXV.

Ad ipsas autem radices partem quandam illius incorrosam relinquit.) In
διάσηπτον græcis hic διάσηπτον falso legitur, pro ἀδιάσηπτον, id est non putrefactam & incorrosam. Ad fi-
ἀδιάσηπτον nem capitis φαρμακώδει, in duas uoces φαρμάκῳ δεῖ distinguendum est.

IN CAPVT LXXXVI.

Galeni uerba apponere satis fuerit.) Vnde Paulus hæc Galeni uerba transscripserit nondum comperi, nisi me exemplaria penitus fefellissent: alioqui facile fuisset lectionem uitiatam in Pau-
Galeni locus lo, ex ipso autore restituere in integrum. Videtur tamen uox αἵματος deesse post uocem ἐκκριθέντος: & mox rursus desunt post particulam εἰς, uoces τὰ κάτω, ut sic legatur: ἵνα ἐκκριθέντος αἵματος, οἷον πῶμά τι τῶν ὑποκειμένων γίνηται τὸ τμηθὲν οὕτω μόριον τοῦ ὄνυχος. εἰ δὲ κατ' εὐθὺ ποιήσαις τομὴν, ἐκ τῶν ἄνωθεν εἰς τὰ κάτω, τὸ καλούμενον ὑπερσάρκωμα γίνεται, &c. Et sic sanè conuerti.

IN CAPVT LXXXVIII.

Alia cuspidata & conchata appellata, uelut quæ tres cuspides habent.)
γλωχινωτὰ Græcè legitur, τὰ δὲ γλωχινωτὰ καὶ γογγχωτὰ καλούμενα, τὰ δὲ τριγλώχινα, &c. Et γλωχι-
κογχωτὰ νωτὰ significare cuspidata, non ambiguum est. Quæ uerò γογγχωτὰ, incertum. Atq; ego quidem κογχωτὰ legendum puto, id est conchata, & conchas figura referentia, ἀπὸ τῆς κόγχης facta uoce. Aut cer-
λογχωτὰ tè legendum est λογχωτὰ, id est lanceata, quod sanè expreßi. Quod uero sequitur τὰ δὲ τριγλώχινα, legendum est, οἷον τὰ τριγλώχινα, producit enim hæc uelut γλωχινωτῶν exempla, sicut etiam antea triangula, angulosorum exemplar protulit.

Alia parua unius digiti lõgitudine, quæ sanè Micca in Aegypto uocãt.)
μικκὰ tela Græca exemplaria pro eo quod Micca uerti, habent uocem μικτά. Videtur autem Aegyptiæ uocis appellatio hic à Paulo esse præscripta, quæ haud scio an μυιτὰ sit, aut μικτὰ, quum hæc græca existat, & illa penitus ignota. Mihi itaq; μικκὰ legendum esse uidetur, quæ uox etiamsi græca sit, ab Aegyptijs tamen usurpata uideri potest, & à Doriensibus transsumpta, qui μικκὰ appellant τὰ μικρά.

Cauendo ut ne neruum, aut tendinem, aut arteriam, aut aliquam necessariam partem diuidamus.) Tendinem conuerti pro eo quod habent exemplaria Aldina ἢ
τρύοντα suppositum pro τένοντα τρύοντα. Videtur enim mihi hoc corruptè legi pro ἢ τένοντα. Poßit fortaßis etiam legi ἢ φλέβα, sed τένοντα uox corruptam lectionem propius referre uidetur.

Omnem carnem quæ ueneno participauit.) Græcè sic, ἅπασαν τὴν ἤδη μετα-
μεταβαλοῦσαν suppositum pro μεταλαβοῦσαν βαλοῦσαν τοῦ φαρμάκου σάρκα. pro uoce μεταβαλοῦσαν legendum est, μεταλαβοῦσαν. Et frequenter hoc occurrit in græcis autoribus, ut uerbum μεταβάλλω cum suis coniugijs, pro μεταλαμβάνω supponatur, & uicißim hoc pro illo. Paulò post ἐκκοπεὺς legitur falso pro ἐκκοπεῖ. Est enim ἐκ-
ἐκκοπεὺς κοπεὺς instrumentum excisorium cuius usus hic competit. Et inferius, ubi conuerti, humoris albi ac pultacei per auditorium meatum euacuatio, in græcis desunt duæ uoces, καὶ & διά. Sic enim legendum est, καὶ διὰ τοῦ ἀκουστικοῦ πόρου, ὑγροῦ λευκοῦ καὶ ἀθηρώδους κένωσις, &c.

Si uero partis ad partem per telum affixio fiat, uelut si brachium thoraci affigatur) Græcè sic, sed falso: εἰ δὲ συνύλωσις μορίου γένηται, οἷον βραχίονος θώρακι
συνήλωσις συνηλόω συνειλημένου: legendum enim est συνήλωσις, & συνηλωμένου, à uerbis ἡλόω & συνηλόω, quòd telo uelut clauo coniunctæ partes uideantur. Ad finem capitis quod dixi. Multis etiam infixa tela latuerunt, &c. græcè sic legendum est: πολλοῖς δὲ καταπαγέντα βέλη διέλαθεν. habent autem co-
διήλθεν suppositum pro διέλαθεν dices impreßi falso διήλθεν pro recto διέλαθεν.

IN CAPVT XC.

Etenim capite in multis alijs partibus percusso, uelut in cadendo contingit, fissura caluariæ quæ citra solutionem continuitatis cutis cõtingit, &c.) Hic locus in græcis codicibus mancus, paucis uoculis adiectis sic restituatur: καὶ γὰρ ἄλλων πλειόνων

μερῶν

μεζῶν τῆς κεφαλῆς πληγέντων, ὡς ἐν ταῖς κατὰ πτώσεσιν, ἢ χωρὶς τοῦ λυθῆναι τὴν συνέχειαν, &c. Paulò ante hunc locum uox πηγὴν redundat, ubi habent codices, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκτὸς μόνον πηγὴν ἐπιφάνειαν, &c.

Quòd si etiam discessit membrana, & tu ab initio uulneratũ suscepisti.) *Græcè legitur κἂν μὴ ἀπέστη ἡ μῆνιγξ, &c. Verùm ipsa sententiæ ratio docet μὴ uocem redundare, & legendum esse κἂν ἀπέστη δὲ ἡ μῆνιγξ, &c.*

Et malleo leniter impellentes, ita ut uitemus capitis concussionem.) *Hoc loco deest in græcis uerbum unũ φυλαττόμενοι. Est enim legendum ἠρέμως ὑποκρούοντες τῇ σφύρᾳ, φυλαττόμενοι τὸν διάσεισμον τῆς κεφαλῆς. Et mox legendum est περιτρυπήσαντες τοῖς ἀβαπτίστοις λεγομένοις, id est terebellis se non demergentibus perforabimus. Qualia uerò sint terebella ἀβάπτιστα appellata, clarè mox describit. Et rursus pro κοπέων legendum est ἐκκοπέων. Ita enim antea appellauit, ἐκκοπεῖς uidelicet, scalpra excisoria. Sed & in superioribus sæpe horum mentionem fecit. Et mox rursus ubi legendum est, ἤ τινι τῶν μηλωτῶν ἐκκοπέων, id est aliquo specilli formam habente excisorio scalpro. Exemplaria tamen habent τινὶ τῶν σμηλίων τῶν ἐκκοπέων, sed falso, uelut ex superioribus patet. Quin & φακωτοῦ ἐκκοπέως mox mentionem facit, ex 6. lib. metho. Galeni loco adducto. Verùm horum usus, post scalpturam per caua scalpra factam, hoc est μετὰ τὴν ἐκ τῶν κυκλισκωτῶν περιγλυφήν, probatur. Sic autem legendum est, & non ut exemplaria habent, μετὰ τὴν τῶν ἐκ τῶν κιλίσκων, &c. Nam & in præcedentibus κυκλισκωτῶν ἐκκοπέων meminit.*

ἀβάπτιστα terebella
ἐκκοπεῖς
μηλωτοὶ ἐκκοπεῖς
φακωτὸς ἐκκοπεύς
κυκλισκωτοὶ ἐκκοπεῖς

At uero per terebras & modiolos, chœnicidas appellatas chirurgia, à recentioribus uelut praua reprobatur.) *Quale instrumentum sit χοινικίς, siue ut in Celso legitur χοινίκιον, Celsus lib. 8. cap. 3. docet, modiolum appellans, quo modo chœnicis à chœnicis mensuræ similitudine græcis appellatur. Modiolus inquit, ferramentum concauum, teres est, imis oris serratum, per quod medium clauus, ipse quoq; interiore orbe cinctus demittitur. Sed hanc descriptionem satis obscuram, abundè declarat in sequentibus, ubi utendi eius modum præscribit. Si uitiũ in angusto est, inquit, quod comprehendere modiolus posit, ille potius aptatur. Et si caries subest, medius clauus in foramen demittitur. Si nigrities, angulo scalpri sinus exiguus fit, qui clauum recipiat, ut eo insistente, circumactus modiolus delabi non posit. Deinde is habena quasi terebra conuertitur. Estq; quidam premendi modus, ut & foretur, & circumagatur, quia si leniter imprimitur, parum proficit: si grauiter, nõ mouetur. At ubi iam iter mediolo pressum est, medius clauus educitur, & ille per se agitur. Deinde quum sanitas inferioris partis scobe cognita est, modiolus remouetur. Ex his Celsi uerbis apparet terebræ cauæ speciem esse chœnicida, siue modiolum. Et hoc declarat amplius Galenus in glossis Hippocraticis, ubi chœnicida terebræ rectæ & acutæ opponit, quæ περιτρήϊον appellatur. περιτρηΐῳ inquit, τρυπάνῳ τῷ ὀξεῖ καὶ ὀξεῖ. ἔστι γὰρ καὶ ἕτερον ἡ χοινικίς. Idem Galenus uocem ὀρθοπρίονι exponit τῇ χοινικίδι. Significat autem & Hippocrati πρίων, non serram, sed terebram, in lib. de capitis uulneribus, ubi sæpe πρίονος uoce utitur, & πρίονος etiam χαρακτοῦ usum præscribit, πρίονι χρὴ χαρακτῷ, inquit, ἐκπρίειν μὲν αὐτίκα τὸ ὀστέον πρὸς τὴν μήνιγγα. Atq; sic etiam hoc loco Paulus πρίονας, non serras, sed terebras appellauit.*

χοινικὶς
χοινίκιον
Modiolus
Celsi locus
Terebra caua
Terebra acuta
περιτρήϊον
ὀρθοπρίων
πρίων
πρίων χαρακτὸς

Si uero ex obscura, plus contendere oportet.) *Hic locus in græco corruptus est. Nam articulus ἡ pro ἢ positus est bis, & tertio loco deest, & αἰτία pro ἀσιτία habetur. Sic ergo legendum est ex Gal. & Aëtio, εἰ δὲ ἐξ ἀδήλου, πλέον ἀγωνίζεσθαι προσήκει ἢ φλεβοτομίᾳ χρώμενον, εἰ μηδὲν κωλύει, ἢ ἀσιτίᾳ, ἢ τῇ πρὸς φλεγμονὴν ἁρμοζούσῃ διαίτῃ, quomodo sanè & nos reddidimus.*

Porrò denigrata membrana, si quidem in superficie sit nigricies, ex medicamento aliquo hanc uim habente inducta.) *Græca uerba huius loci corrupta sunt, & ex uestigijs deprauatæ lectionis sic legendum esse uidetur: μελανθείσης δὲ τῆς μήνιγγος, εἰ μὲν ἐπιπολῆς ἡ μέλανσις εἴη, ἐκ φαρμάκου τινὸς τῶν ταύτην ποιεῖν δυναμένων.*

IN CAPVT. XCI.

Præterquam si quæ circa medium nasum partes ob impulsionem superemineant.) *Græca hic paululum luxata sic reponenda sunt, πλὴν τῶν περὶ μέσους τῆς ῥινὸς ὑπερεχηκότων ἐπὶ κρούσματι. ἐπὶ τούτων γὰρ, &c.*

Atq; eo loco postea alteram lori extremitatem firmare.) *Græca lectio hic corrupta est, quam sententiæ ratione exigente, & Hippocrate in lib. de fracturis monente sic restituo: κἄπειτα αὐτόθεν τὴν ἑτέραν τοῦ ἱμάντος ἀρχὴν ἀσφαλίζεσθαι.*

Lemniscis dictis linamentis, ex medicamentis congruis illitis ac inditis curetur.) *Græcè legitur λημνίσκοις ἐκ μοτῶν χρισθεῖσι θεραπεύειν, Sed legendum est λημνίσκοις*

Lemnisci linamenta

ἔμμοτα φάρμακα

στήθεσιν ἐκ φαρμάκων ἐμμότων χριαθεῖσι, &c. Sunt enim ἔμμοτα pharmaca quæ linamentis illita in usum ueniunt.

IN CAPVT XCII.

Hoc capite duæ uoces corruptæ, sententiam penitus peruertunt. Itaque pro ὑπομένοντα, reponendum est ὑποδιελόντα: & ad finem pro τρέφειν, lege ἠρεμεῖν, & sententiam rectam, quam expreßimus habebis.

IN CAPVT XCIIII.

scapulæ spina

Verum iuxta spinam suam fracturam patitur, quæ aliquando exprimitur) Græcè habetur, περὶ δὲ τὴν ῥάχιν αὐτῆς ὑπομένει κάταγμα, ποτὲ μὲν ἐκπιεζομένης. Non enim de dorsi spina accipienda est uox ῥάχις, sed de ipsius scapulæ spina, quæ aliquando exprimitur, legitur tamen falso πιεζομένης, pro ἐκπιεζομένης. Ad finem capitis, ubi legitur, τῇ τε διὰ τομῆς ἀφαιρέσει, καὶ ῥαφαῖς ὡς ἐμπροσθεν εἴρηται, deest uerbum θεραπευέσθαι, adscribendum post εἴρηται.

IN CAPVT XCV.

Subiectis antea in directum duobus loris.) In græcis deest uox δύο, legendumq́; est προϋποβεβλημένων ἐπ' εὐθείας δύο τελαμώνων.

IN CAPVT XCVI.

πλευρῶν suppositum pro πλευριτικῶν

Dolor uehemens punctorius, grauior eo qui in pleuriticis sentitur.) In græcis falso legitur πλευρῶν pro πλευριτικῶν. Et de talibus uelut euidentibus non admonerem, nisi supinè præteriri uiderem. Et in fracta costa, & in pleuriticis, dolor punctorius est, sed grauior in fracta costa, eo quòd uelut aculeo membrana costas succingens sauciatur.

IN CAPVT XCIX.

κίνησις suppositum pro κνῆσις

In brachio fracto Hippocrates extensionem sic fecit.) Hæc sunt apud Hippoc. in lib. de fracturis, sed non ita ad uerbum inde transscripta. Verùm prout sibi commodum uisum fuit Paulus sententiam expreßit, tum hoc loco, tum etiam superioribus ac sequentibus, ut ex Pauli locis, multum lucis Hippocraticæ obscuritati accedat, si quis inter se conferat propius admota. Et reliqua quidem quæ in græcis corrupta habentur hoc capite, ex ipsa translatione cognosci ac emendari poßsunt. Sed quod legitur, ὅπως μὴ τάσις τις γίνοιτο, μήτε κίνησις ἀληθῶς σκεπασθῇ περὶ μορίῳ: indicare uisum fuit, falso legi κίνησις ἀληθῶς, pro κνῆσις ἀλύτως, id quod sententiæ ratio docet. Sicut paulò post pro βραδυτέρους, legendum est βραχυτέρους. Et mox deest uox ὑπαυχένιον, ante uocem μαλακὸν inserenda, ubi legitur περὶ δὲ βραχίονι ὑποβεβλήσθω μαλακὸν, ἔχον, &c.

IN CAPVT CII.

Ossa uero pungentia sursum tracta tollimus.) In græcis hic falso habetur διὰ pro δὲ: & deest particula εἰς, ut sic legatur, τὰ ὑπονύσσοντα δὲ τῶν ὀστέων, ὡς πολλάκις εἴρηται, ἀνασπάσαντες εἰς τὰ ὑπερθεν, αἴρομεν. Et mox pro εἴρηται, legendum est εἰρήσεται.

IN CAPVT CIII.

κίνησις suppositum pro ἡ λύσις

Solutio enim continuitatis occurrit.) In græcis falso legitur, κίνησις γὰρ ὑποπίπτει τῆς συνεχείας, &c. Legendum est enim pro κίνησις uoce, ἡ λύσις. Et mox pro hoc, καταφρίζεται δὲ τὸ μέρος, τοῦ σκέλους ἐκταθέν. τοσοῦτο γὰρ διχοτομηθὲν, &c. legendum est, καταφρίζεται δὲ τὸ μέρος, τοῦ σκέλους ἐκταθέντος. οὕτω γὰρ τὸ διχοτομηθὲν, &c. Et mox in his uerbis, καὶ γὰρ μὴ γινομένης πωρώσεως, διὰ τὸ μὴ ἀντικαταστῆναι μέρος ἑκάτερον, ὑπὲρ τῶν συμπεφυκότων μυῶν τε καὶ νεύρων, ἀπὸ τοῦ μηροῦ καὶ τῆς κνήμης, &c. In his uerbis inquam, abundat particula μὴ, post διὰ τὸ: & pro ὑπὲρ legendum est ὑπὸ. Atq; hæc omnia ratione & sententia ita postulante restituta sunt, & sic conuersa.

IN CAPVT CIIII.

Similiter etiam loris infra fracturam utendum est, uelut de cubito dictũ est.) Græca exemplaria habent, ὁμοίως κἀπὶ περὶ κατωτέρω τοῦ κατάγματος ἐπὶ πήχεων εἴρηται, sed falso, ut palàm apparet. desunt enim aliquæ uoces. Et sic integra lectio restituenda est, ὁμοίως κἀπὶ τῶν κατωτέρω τοῦ κατάγματος βρόχοις χρηστέον, ὥσπερ ἐπὶ πήχεων εἴρηται. Sed & paulò ante hunc locum, φυλαττέτω falso legitur pro φυλάττεται. Et mox ab initio capitis ἑτέρῳ δὲ λεπτῷ ὅπερ, &c. falso habetur, pro ἑτέρῳ δὲ λεπτοτέρῳ.

IN CAPVT CVII.

ἐκβάλλειν suppositum pro ἐμβάλλειν

Hippocrates enim in femore & brachio fractis, eminentia ossa penitus reponere dissuadet.) In græcis codicibus unius literæ uitium, totam sententiam alienam, & ei quam ego reddidi contrariam efficit. Legitur enim ἐκβάλλειν falso pro ἐμβάλλειν. Sic autem legendũ est

εἰ, ὁ μὲν γὰρ ἱπποκράτης τῶν μηροῦ καὶ βραχίονος κατὰ γλουτῶν ἐξίσχοντα ὀστᾶ, καθάπαξ ἐμβάλλειν ἐπιτρέπει. Docet autem Hippocrates in lib. de fracturis, modum reponendi ossa fracta & extra eminentia, per uectis usum, quomodo etiam Paulus hoc loco ex ipso transscripsit. & inter cætera, hæc uerba prodit, quæ ex nostra translatione adscribam. Hanc autem per uectes commotionem & extensionem, eadem die aut secunda facere oportet. Non autē tertia. Minime uero quarta aut quinta. Nam etiamsi non reponas, sed aliàs molestiam exhibeas in his diebus, inflammationem induxeris: quantò magis si reponas. conuulsionem tamen multò magis induxeris si reponas, quàm si reponere omittas. Atque hæc probè nosse conuenit. Si enim reponenti conuulsio accesserit, non multa salutis spes est. Commodum autem est rursus eijcere os à sua sede, si hoc fieri citra molestiam posit. Non enim in laxioribus quàm opportunum est, conuulsiones ac distentiones accedunt, sed in his quæ magis extenta sunt. Hæc Hippocrátes, ex quibus totum hoc Pauli caput declaratur. Hippoc. locus

Ita ut iuxta literæ græcæ χ figuram, chiasmon dictam, &c.) Quid sit chiasmos, itemq; decussatio, suprà in cap. 51. et 65. declaraui. Verùm sicut illic, ita etiam hic, lectio exemplariū græcorum corrupta est, legitur enim falso, ὥστε κατὰ τὸν χιεσμένον, ἀχανίαν ἐκ πάντων γίνεσθαι, pro recto ὥστε κατὰ τὸν χιασμὸν, &c. Paulò post picatum appellatum ab Hippocrate emplastrum, nō affirmat, sed aliquos dicere ait, id esse quod tetrapharmacum regium appellatur, constans ex rebus quatuor, cera, colophonia, pice, adipe taurino, habetur infrà lib. 7. cap. 17. principio. Hippocrates tamen nō emplastrum uocat, sed ceratum, ἐπὶ δὲ αὐτὸ τὸ ἕλκος inquit, ἐπιθεῖναι χρὴ πισσηρὴν, ἤτοι τῶν ἐναίμων, ἤτοι τῶν ἄλλων φαρμάκων ὅ, τι ξυντρόφον ἐστι τέγγει. Quòd autem πισσηρὴν accipere oportet κηρωτὴν, & non ἔμπλαστρον, ex lib. 2. de morbis muliebribus patet, ubi his uerbis eius usum præscribit, ἢ κηρωτὴν inquit, πισσηρὴν προσθεῖναι ξὺν ῥητίνῃ. Neq; sanè multum referre uidetur, ceratum ne aut emplastrum appelletur.

Chiasmus. Decussatio. Picatum emplástrum esse tetrapharmacum. Picatum ceratū. Hippoc. loci

IN CAPUT CX.

Ita ut partim per calidiorum adhibitionem, materiam ad partem attrahamus: partim ut alimentum sufficiens suggeramus.) Hæc uerba sic in græcis leguntur. τοῦτο μὲν, διὰ θερμοτέρας προσφορᾶς ὕλην ἐπισπωμένους τῷ μορίῳ. τοῦτο δὲ, τροφὴν ἀρκετὴν ποιοῦντας αὐτάρκη. Videtur itaq; mihi διὰ θερμοτέρας προσφορᾶς significare calidiorū rerum forinsecus adhibitionem, & fortaßis pro θερμοτέρας legendum est θερμοτέρων, tales autem sunt frictiones, & unctiones calidiores, & calidæ aquæ affusiones, in quibus is modus seruandus est, ut tunc desinamus, quum carnes in rubicundam molem attolluntur, uelut 6. meth. Gale. docet. Quanquàm προσφορᾶς uox aliàs non externam adhibitionem, sed cibi in corpus ingestionem, & alimenti assumptionem græcis medicis significet: sed de hac ipsum hic non loqui, indicio est id quod subdit de alimenti sufficientis exhibitione: & quod uox ἐπισπωμένους, forinsecus admotis magis competit.

προσφορὰ θερμοτέρων. προσφορά

IN CAPUT CXI.

Aut usq; ad cauitatis supercilium delatus.) Græcè falso legitur pro ὀφρύος uoce, uox ὀσφύος. Est autem ὀφρὺς supercilium & margo cauitatis eius in quam os insertum, cum altero osse articulum constituit. ὀσφύος suppositum pro ὀφρύος

IN CAPUT CXII.

Sic igitur dicit Hippocrates.) Hic locus ad uerbum transscriptus est ex Hippocratis lib. de articulis. Verùm in multis locis corrupta est Pauli lectio, quam ut quis ex uera & recta Hippocratis lectione emendet, facile est in tanta exemplarium extantium copia. Nos Hippocratis lectionē sequuti, ipsam expreßimus, & translationē Hippocratis nostram, uelut in nostra totius Hippocratis conuersione habetur, etiam huc adscripsimus. Hippoc. locus

IN CAPUT CXV.

Hæc autem sani cubiti gibbi inspectio maximè declarat.) Græce sic, τοῦτο δὲ μάλιστα ἡ τοῦ ὑγιαίνοντος ἀγκῶνος ἐλέγχει πάθυσις. Non uidetur autem de sano, πάθυσις. id est affectio ac paßio dici posse: quum sani ad affectum collatio, se iuxta contrariorum rationē exhibeat. Quare uisum est quibusdam μάθυσις legendum esse, ut hac uoce consideratio ac inspectio accipiatur. Verùm nisi penitus fallor, legenda est hoc loco uox ἄθρησις, quæ propriè inspectionem significat: quanquàm & παράθεσις uox, commodam huic loco significationem exhibeat, & si quis sentētiam habeat, huic de uoce non magnopere laborandum esse uideatur.

πάθυσις. μάθυσις. ἄθρησις. παράθεσις

IN CAPUT CXVII.

Et quidam decepti, unius uerticuli multum emoti magnam emotionem esse putant: quum tamen magna emotio non rotundam, sed angularem faciat spinæ flexionem.) Græca lectio huius loci corrupta in hunc modum restituenda est: καὶ

F 2 νομίζει

νομίζουσί τινες ἀπατώμενοι ἑνὸς ἐπὶ πολὺ παραπεπτωκότος σπονδύλου, μεγάλην γὰρ παραβολὴν, καὶ δὴ μεγάλη παραβοπὴ ἡ περιφερὴς, γωνιωτὴν ἢ ποιεῖ τὴν τῆς ῥάχεως κάμψιν.

Axes ἄξονες ὀνίσκοι

Quidam uero per appellatos asellos extensionem faciunt Sunt autẽ aselli hi, axes qui in erecto statuto ligno uertuntur.) *Quos hic describit axes, græcis ἄξονες appellantur, & ὀνίσκοι quoq;, id est aselli. Germani latinam uocem ferè exprimunt, uocant enim aspel aut haspel, instrumentum uulgò notissimum, sed quod tamen uarijs modis paratur, prout res magna est, quam per illud efficere conamur. Hippocrates tria instrumenta esse dicit fortissima, ex omnibus quæ homines machinati sunt, aselli circunductionem, per uectes commotionem, & cuneorum usum. Asellorum generis sunt etiam instrumenta ac machinæ illæ, quibus in maritimis & magnorum fluuiorum portibus, ad magna onera è nauibus subleuanda utuntur. Vitruuius appellauit grues, & γέρανοι quoque in græcis uocantur, & uulgus item Cranich appellat, ob colli arbitror, in longum extentati prominentiam. At uero gruina deligatio, quã Paulus suprà cap. 99. γερανίδα ἐπίδεσιν appellauit, à uolatus gruum ordine dicta uidetur. Hunc enim refert, dum humerum, scapulas, ac pectus compræhendit, & literam Υ ψιλὸν repræsentat, quæ & ipsa ex gruum uolatu reperta est per Palamedem, ut Philostratus in Heroicis testatur. Vnde & illud Martialis est:*

Instrumẽta tria fortissima — *Grues machinæ γέρανοι* — *Gruina deligatio γερανὶς ἐπίδεσις* — *Υ ψιλὸν litera gruina*

Turbabis uersus, nec litera tota uolabit,
Vnam perdideris si Palamedis auem.

Et postea tabulæ moderatæ alteram extremitatem in parietis rimam immittimus, altera uero gibbositatem deorsum deprimimus.) *In græcis codicibus hoc loco tota periodus excidit. Sic enim legitur, κἄπειτα σανίδος συμμέτρου τὸ ἕτερον πέρας ἐπὶ τὰ κάτω πιέσωμεν. Restituenda est itaq; lectio in integrum ex Hippocrate hoc modo: κἄπειτα σανίδος συμμέτρου τὸ ἕτερον πέρας εἰς τὴν τοῦ τοίχου γλυφὴν ἐμβαλοῦμεν, τῷ δὲ ἑτέρῳ τὸ κύφωμα ἐπὶ τὰ κάτω πιέσωμεν.*

IN CAPVT CXVIII.

κυκλωθῆναι suppositum pro τυλωθῆναι — *περιφέρησις*

In his desperata est curatio, callo membro iam obducto.) *Græcè sic, ἄπορος ἡ θεραπεία φθάσαντος ἤδη κυκλωθῆναι τοῦ κώλου. Sed falso. Nam pro κυκλωθῆναι, legi debet τυλωθῆναι, exigente id sententia, id est callo obducto, uelut conuerti. Et mox uitiosa uox περίφρασις legitur, nihil significans, pro qua reponenda est uox περιφόρησιν, id est circunductionem, id quod declarat participium περιφέροντες, quod paulò post sequitur. Et paulò post falso legitur, ἐπὶ τῶν ὤμων ἀνάγωμεν ἔμπροσθεν διὰ τοῦ βουβῶνος καὶ τῆς κλειδός. ὄπισθεν δὲ διὰ τοῦ ἀνωτάτω, &c. Legendum enim est ἐπὶ τῶν ὤμων: & pro τοῦ ἀνωτάτου, legendum est τοῦ μεταφρένου. Et mox ἐκβολῆς uox falso legitur pro ἐμβολῆς. Et ubi postea conuerti, ut dum homo extenditur, lignum hoc inter fœmoris caput & interfœmineum interueniat: græca lectio sic habet, ὥστε ὑπὸ τούτου κατατεινομένου τοῦ ἀνθρώπου τὸ ξύλον μεταξὺ φθάσαι τοῦ περινέου, &c. Sed redundant uoces ὑπὸ τούτου delendæ, & pro τοῦ τὸ ξύλον, legendum est, ὥστε τὸ ξύλον, &c. Et rursus, Hoc autem continget, si paululum infra summa, &c. græcè corruptè legitur τοῦ ἢ τὰ μικρῷ κατωτέρω τῶν ἄκρων, &c. Legi enim debet, τοῦτο δ᾽ ἔσται, ἐὰν μικρῷ κατωτέρω, &c. Et mox, dum autem fit extensio, aut pastillus, uelut antea in gibbositate diximus, aut aliquo alio instrumento: In græcis hoc postremum, aut aliquo alio instrumento, in totum deest, necessariò adscribendum, ἢ διά τινος ἄλλου. Et rursus, ita ut læsum crus duobus digitis amplius quàm alterum sit extentum: græcè legitur falso, ὅταν τεταμένου τοῦ πεπονθότος ὑπὸ τῶν στέρνων ὡς δύο δακτύλους. Legendum est autem sic, ὅταν τεταμένου τοῦ πεπονθότος σκέλους ὑπὲρ τοῦ ἑτέρου ὡς δύο δακτύλους. Hippocrates enim sic habet, τὸ δὲ σκέλος τὸ σιναρὸν τετάσθαι χρὴ ὡς δύο δακτύλους μᾶλλον τοῦ ἑτέρου. Paulus enim non ad uerbum ex Hippocrate transscripsit, sed pro sua commoditate sententiam eius retulit. Et mox, læsum femur appræhendat qua crassiss. est: græcè legitur, τὸν πεπονθότα μηρὸν κατὰ τὸ βραχύτατον, sed falso. debet enim, κατὰ τὸ παχύτατον legi. Sic enim etiam superius dixit, τὸν πεπονθότα μηρὸν κατὰ τὸ παχύτερον αὐτοῦ, &c. id est affectum femur crassiore sui parte, &c. Et paulò post, pro uoce falsa ἐγγεγυμνωμένων, legendum est ἐγγεγλυμμένων, & coniunctio καὶ, ante uocem ὑπηρέτου inserenda. Reliqua ex translatione nostra emendentur.*

Hippoc. locus — *βραχύτατον suppositum pro παχύτατον* — *ἐκβολῆς suppositum pro ἐμβολῆς*

IANI CORNARII MEDICI PHYSICI, DOLABELLARVM IN PAVLUM Aeginetam, Liber VII.

IN CAPVT III.

RECENSENTVR hoc capite simplicium medicamentorum facultates, ex ordine literarum græcarum, quem etiam Galenus sequutus est, & nec nos mutare uoluimus. Sub litera itaq; ἄλφα, Aegirus id est populus nigra legitur, tertio quidem ordine calefacit, sed in græcis falso habetur κατὰ τὴν α. τάξιν, id est ordine primo. Quòd autem γ. legi debeat pro α, ex Galeno patet, qui apertis uerbis, ἐκ τῆς τρίτης ἀποστάσεως esse dicit. Ita etiam Aetius libro primo habet.

α suppositum pro γ

Quod uero reliquum est, adstringendo compingit.) Hoc de sale legitur, sed corrupte habent exemplaria græca, τὸ δὲ ὑποσυνάγουσι τῇ στύψει. Legendum est enim, τὸ δὲ λοιπὸν συνάγουσι τῇ στύψει.

ὑπὸ suppositũ pro λοιπὸν

Amylum ex tritico fit puro) Modus præparandi amylum non satis integrè à Paulo transscriptus est ex Dioscoride, & contigit ipsi id quod ille dixit, breuis esse laboro, obscurus fio. Neque enim ex ipsius uerbis parandi modum assequi possis, & tamen non excidisse, sed ultrò relicta esse apparet ab ipso Paulo, quæ huc commoda essent. Quod tamen legitur, διηθήσαντας τὸ ὕδωρ ἐπιχέαντας χωρίσαι τὸ πίτυρον, &c. palàm mancum est, & sic explendum, διηθήσαντας τὸ ὕδωρ, καὶ ἄλλο πάλιν ἐπιχέοντας, χωρίσαι τὸ πίτυρον, &c.

Vsta uero ad cicatricem perducit cum rosaceo cerato.) Sic Aldinus codex habet de fuligine, ἀπουλοῖ δὲ καὶ τὰ καύματα σὺν ῥοδίνῃ κηρωτῇ: & meo iudicio rectè, quum rosaceum ceratum alioqui ad ambusta faciat. Dioscorides tamen κατάγματα habet, ut forte rectius κατακαύματα legatur. At alij τραύματα legere malunt, quos suo iudicio uti permitto.

καύματα κατάγματα

Gordylion quod alij Seseli uocant.) Dioscorides non gordylion, sed tordylion appellat, & alios seseli creticum appellare dicit. Et ipse quoq; Paulus supra lib. 3. cap. 25. tordylium appellauit. Quare Tordylion omnino uocari putarem, si non hic ex ordine literarum sub litera γ relatum esset, ut utraq; appellatio recta esse uideatur.

Gordylion Tordylion Seseli creticum

Daucus qui & staphylinus dicitur.) Huius loci lectio manca est in Paulo. Quomodo enim syluestris dauci seminis mentionem faceret, satiui semine præterito. Sic ergo ex Galeno & Aëtio, græca Pauli lectio restituatur, quemadmodum etiam conuertimus: δαῦκος ὁ καὶ σταφυλῖνος διττός ἐστιν. ἥμερος ὅπερ ἡ ῥίζα φυσώδης τέ ἐστι καὶ ἀφροδισιαστική. καὶ τὸ σπέρμα δὲ τοῦ ἡμέρου ἔχει καὶ αὐτὸ προσκωπτικόν τι εἰς τὰ ἀφροδίσια. τὸ δὲ τοῦ ἀγρίου, &c.

Elaterium, &c. est secundi ordinis, id est δευτέρας τάξεως, in græcis tamen δεύτερον uox falso pro δευτέρας legitur. Et mox, si cum lacte in ipsis infundatur, conuerti quod lego ex Dioscoride, μετὰ γάλακτος ἐγχεόμενον. Pauli tamen exemplaria habent ἐγχριόμενον; id est si illinatur; quod ferri possit, si quis leuem penitus ex naribus euacuationem, ipsius illitione facere uelit.

ἐγχριόμενον suppositũ pro ἐγχεόμενον

Sed & galli antiqui cum sale plurimum cocti iusculum aluum subducit. At gallinæ uice uersa sistit.) Hæc uerba sub uoce zomos leguntur, in græcis sic: ὁ δὲ τῶν παλαιῶν δὲ ἀλεκτρυόνος σὺν ἁλσὶν ἐπὶ πλεῖστον ἑψηθέντος ὑπακτικὸς γίνεται. ὁ δὲ τῆς ἀλεκτορίδος τοὐναντίον ἐπικρατητικός. Ex quibus uerbis apparet Paulum uocē ἐπικρατητικὸν palàm uoci ὑπακτικὸν opposuisse, ut qui prius iusculum aluum subducendi, posterius eandem sistendi uim habere asserat, & hoc ex Galeni lib. 2. simplicium medicamentorum unde hæc transscripsit, & ubi sic legitur, ὁ γε μὴν τῶν ἀλεκτορίδων ἁπλοῦς ζωμὸς ἐπικρατητικῆς ἐστι δυνάμεως, ὥσπερ ὁ τῶν παλαιῶν ἀλεκτρυόνων ὑπακτικός. ἕψειν δ' αὐτοὺς χρὴ μεθ' ἁλῶν ἐπὶ πλεῖστον. Quanquam Galeni locus non hanc quam Paulus intellexit, contrarietatem inducat, & ἐπικρατικῆς legendum esse pro ἐπικρατητικῆς uoce suspicer, ut contemperandi uim accipiamus, quam Dioscorides apertis uerbis gallinæ iusculo attribuit: ὁ δὲ ζωμὸς τῆς ἀλεκτορίδος inquit, μάλιστα δίδοται ἐπικράσεως χάριν τῶν φαυλοτήτων, καὶ ἐπὶ τῶν στόμαχον πυρουμένων, λιτῶς σκευασθείς. id est contemperandi humores gratia, & in stomachi ardore. Si itaq; Diosc. sententia recta est, sicut rectissimam esse censeo, apud Galenũ ἐπικρατικῆς uel ἐπικεραστικῆς uox legi debet, & non ἐπικρατητικῆς, id quod quum Paulus non satis animaduerteret, ἐπικρατητικὸς dixit, & τοὐναντίον de suo adiecit, ut omnino contrarietatem horum iusculorum induceret, quam tamen, ut dixi, Galeni lectio non cogit. Possit itaq; etiam

ἐπικρατητικὸς
ἐπικρατικὴ δύναμις
ἐπικρατητικὴ δύναμις
ἐπίκρασις
Galeni locus
Pauli error

etiam Pauli locus iuxta Dioscoridis sententiam, & Galeni lectionem uelut dixi emendandam, legi ac emendari, in hunc modum, ὁ δὲ τῆς ἀλεκτορίδος ὑποκρατικός. Sed nolui in præsens id facere, sicut neque id in Galeno tum græco, tum latino feci, sed reliqui, contentus & hic de his locis admonuisse, quum etiam his longè plura in commentarijs medicis prodiderim, & libro secundo emblemate quadragesimo in Dioscor. adduxerim.

ὑποκρατικὸς

Ios id est ærugo acrem qualitatem gustantibus exhibet, discutitq; ac tollit & consumit, &c.) In græcis legitur διαφορητικός τε καὶ καθαιρετικὸς καὶ τμητικός. pro τμητικὸς itaq; legendum est τηκτικός, quod uerti consumit. Ita enim legendum uidetur, nisi quis στυπτικὸς malit, non longè diuersa significatione. Sed & in Galeno & in Aetio, hoc loco falsò συπτικὸς legitur.

τμητικὸς suppositum pro τηκτικὸς

στυπτικὸς συπτικὸς

Cadmiæ ambæ siccant. Sed botryitis, id est racemosa, tenuiorum partium est: placitis crassiorum.) In græcis exemplaribus uoces transpositæ sunt, legitur enim, ἀλλ' ἡ μὲν βοτρυῖτις παχυμερεστέρα, λεπτομερεστέρα δὲ ἡ πλακῖτις ἐστί. Legendum est autem, ἀλλ' ἡ μὲν βοτρυῖτις λεπτομερεστέρα, παχυμερεστέρα δὲ ἡ πλακῖτις ἐστί. Sic enim Gale. lib. 9. habet, qui etiam hoc addit, quòd botryitis in altioribus fornacum partibus reperiatur collecta, utpote leuior, placitis uero in humilioribus, uelut quæ grauior existat. Et mox quod conuerti, Nam in durioribus, efficacioribus opus est medicamentis, in græcis falsò σωμάτων legitur pro φαρμάκων.

Cadmiæ duæ species

σωμάτων suppositum pro φαρμάκων

Acida propter secandi uim, pituitosis & excrementosis stomachis conueniunt.) De cerasijs hæc dicit. Sed in græcis, φλεγματικοῖς καὶ φλεγματώδεσι στομάχοις falsò legitur, pro φλεγματικοῖς καὶ περιττωματικοῖς στομάχοις, uelut Galenus habet. Et mox consequenter, ubi de siliquis agit, ψυκτικῆς uox falsò habetur pro στυπτικῆς, ut Galenus & Aëtius habent.

ψυκτικῆς suppositum pro στυπτικῆς

Non in terra nascens, sed in cœnosa maris parte.) De corallio ita conuerti uerba quæ in græcis sic leguntur, οὐκ ἐν χέρσῳ φυόμενον, ἀλλ' ἐν τῷ πέλματι τῆς θαλάσσης. Non autem puto legendum πέλματι, ut uelut de pediculo, aut planta, aut alto maris accipiatur, sed τέλματι, ut cœnosam partem intelligamus.

πέλματι suppositum pro τέλματι

Coronopodis radix etiam ipsa cœliacis commoda esse, in cibo accepta creditur.) Græca exemplaria habent κωλικοὺς ὠφελεῖν. Sed Dioscorides, Galenus & Aëtius palàm κοιλιακοὺς habent: quomodo etiam legendum esse, ex eo clarum fit, quòd radicem eius στυπτικήν, id est adstringentem Dioscorides dixit. At hic error non librarij est, ex similitudine uocum decepti, sed ipsius autoris Pauli: qui quum alaudam colicis opitulari antea scripsisset, mox subiunxit, κορωνόποδος ἡ ῥίζα καὶ αὐτὴ πεπίστευται κολικοὺς ὠφελεῖν ἐσθιομένη.

Colici pro cœliaci suppositi Pauli error

Et alopecijs affrictum citius quàm alcyonium pilos producit.) Hoc de cepa dixit, sed græca lectio corrupta est hoc modo: καὶ ἀλωπεκίας θᾶττον ἀλκυονίου παρορμᾷ τὰς τρίχας. Legendum autem sic, καὶ ἀλωπεκίαις παρατριβόμενον, θᾶττον ἀλκυονίου, &c. Ex Galeno & Aëtio.

Acre gustantibus est & uehementer utentibus.) Ita legendum est de erataegogoni semine. Ex Galeno. Nam ψυχρὸς falsò pro σφοδρῶς posuit quis, & χρωμένοις uocem reiecit, ut lib. 3. emblem. 126. in Dioscor. notauimus.

Cyamos id est faba, non multum à medio temperamento abest, tum perfrigerando, tum calefaciendo.) Græce sic, κύαμος οὐ πολὺ τῆς μέσης ἀφέστηκε κράσεως, κατά τε τὸ ψύχειν καὶ ξηραίνειν. Et sic habet quoque Galenus, unde Paulum transcripsisse apparet, κύαμος καθ' ἑκάτερα τῆς μέσης κράσεως ἐστὶν ἐγγυτάτω, κατά τε τὸ ξηραίνειν, καὶ κατὰ τὸ ψύχειν. Et Aëtius similiter, κύαμος κατὰ τὸ ψύχειν καὶ ξηραίνειν τῆς μέσης ἐστὶν ἐγγυτάτω κράσεως. Ab his itaque tribus attribuitur fabis medium temperamentum, tum perfrigerando, tum siccando. Nec immeritò in dubium uenit, quod sit medium temperamentum, quod faba habeat, tum perfrigerando, tum siccando: quum medium uideatur inter opposita ac contraria interuenire, & id sit quod ab utrisque extremis æqualiter distet. Quum igitur inter frigidum & siccum non sit contrarietas, quomodo medium temperamentum inter ipsa esse potest? Mihi sanè uidetur pro ξηραίνειν, legendum esse θερμαίνειν, ut inter calefaciendi & frigefaciendi uim, medium habere temperamentum fabam accipiamus, ut neque calida, neque frigida sit censenda, uelut Dioscorides dixit, κύαμος μέσος θερμοῦ καὶ ψυχροῦ ἐστί. Et potest uox ξηραίνειν per incogitantiam transscribentis in Galenum irrepsisse, atque ita de Galeno, per Paulum & Aëtium non satis animaduertentes transsumpta esse. Posset tamen Galeni uerborum sententia ita accipienda esse uideri, quòd in omnibus quatuor qualitatibus medium temperamentum faba obtineat, ita ut in siccando ac humectando,

Galeni locus

Aetij locus

ξηραίνειν suppositum pro θερμαίνειν

ctando, calefaciendo item ac frigefaciendo media sit: & ad τὸ ξηραίνειν, contrarium eius τὸ ὑγραίνειν: & ad ψύχειν, ipsius contrarium τὸ θερμαίνειν adintelligatur. Sed non uidentur Aëtius & Paulus hanc sententiam suis uerbis exprimere: Et in siccando ac humectando differentia uariat, prout recentes sunt & uirides fabæ, aut contra ueteres ac resiccatæ, quum medium illud temperamentum inter caliditatem ac frigiditatem ipsis sit perpetuum. Huc accedit quòd Galenus paulò post, fabam ἀλύπως ξηραίνειν dicit, id quod indicio est, non medium habere inter siccandum & humectandum temperamentum, sed à medio ad primum siccandi ordinem progressum, ut intelligamus iam ratiocinando, fabam in primo ordine siccandi ui præditam esse. Atque hæc mea de hoc loco coniectura tamdiu ualeat, donec quis meliora producat.

Ciceronis loci duo

Porrò admonet me hic de faba locus, ut Ciceronis libro primo ad Atticum epistolæ decimætertiæ locum emendem, ex coniectura atque ingenij arbitrio, ubi fabam minimum nulla significatione legitur, pro sabulam omnium. Quia uero eodem loco uox alia corrupta habetur ἐλαφηνέον, pro qua aliqui floccisacteon nulla latinæ formationis habita ratione legendum censent: aliqui ridiculè illum exponunt, fugiendum more ceruorum. Ego totum Ciceronis locum integrum adscribam. Sed heus tu, uidésne consulatum illum nostrum, quem Curio antea ἀποθέωσιν uocabat, si hic factus erit, fabulam omnium futurum? Quare ut opinor, φιλοσοφητέον, id quod tu facis, & istos consulatus δὐλαβητέον.

Adeò ut cum aqua mulsa pota trium drachmarum pondere, interna expurget.) *Græca exemplaria πινομένη τριῶν μέγεθος habent. deest itaque uox δραχμῶν, & pro μέγεθος, legendum est πλῆθος. Sic enim habet & Gale. & Aëtius. Locus est de cyclamino.*

Galeni locus θαλλὸς suppositum pro αἰθαλος

Libanotus, id est thus, &c. Fuligo thuris calefacit ac siccat in tertio abscessu.) *Hoc loco & in Paulo, & in Galeno falsò legitur, ὁ δὲ θαλλὸς αὐτοῦ θερμαίνει καὶ ξηραίνει. Non enim de ramo aut surculo thuris loquuntur, sed fuligine, quæ αἴθαλος & αἰθάλη, itemq́ λιγνὺς appellatur. Quare in utroq; legendum est ὁ δὲ αἴθαλος.*

Carphia Narphia

Nosse uerò hoc conuenit, quòd Mercurialis semen eminentijs corporis præter naturam affricatum, ipsas abolere compertum est. Has autem eminentias uulgò Narphia uocant.) *Quæ sint hæ eminentiæ, & an Narphia, uelut Pauli exemplaria habent, aut Carphia, uelut Aëtius libro primo de mercuriali tradit, uulgò appellentur, non satis constat. Aëtij uerba hæc sunt: καὶ ταύτης τὸ σπέρμα ὅπω ξηρανθὲν διδόασιν ἡ πεῖρα, τὰ παρὰ τοῖς ἰδιώταις ὀνομαζόμενα ἐν τῷ σώματι καρφία ἐξαφανίζειν, ἐπειδὰν τις αὐτὰ τῷ σπέρματι ἐπιμελέστερον ἀνατρίβῃ. Videntur autem alter ab altero transsumpsisse, aut uterque à quodam tertio, qui noluerit græca appellatione uti, sed uulgari, & alicuius gentis barbara ut puto, ut res ipsa mysterij speciem præferret, & non omnibus pateret. Suspicor tamen de cicatricum eminentijs ipsos loqui, quas οὐλὰς dicere inuiderunt. certè cicatricum apud Germanos appellatio, ναρφίων uocem penitus refert.*

Cicatricum appellatio apud Germanos

Et si intra corpus sumatur, secat & attenuat crassos ac uiscosos humores plus quàm sal.) *Hoc de nitro siue litro dicit, quod antea in medio esse facultatis aphronitri ac salis dixit, & nunc plus quàm salem secare & attenuare crassos ac uiscosos humores testatur. Sed in græcis falsò legitur, πλέον τῶν ἄλλων. Non enim plus quàm alia, quæ nulla relata sunt, sed plus quàm sal hoc facit. Legendum enim πλέον τῶν ἁλῶν. Quòd autem tria sint medicamenta diuersa, quorum primum litrum siue nitrum appelletur: alterum nitri siue litri spuma, & græcè soluta compositione, νίτρου ἢ λίτρου ἀφρὸς, & tertium composita uoce aphrolitrum siue aphronitrum, in commentarijs medicis declarauimus. At de chalastræo nitro mentionem facit etiam Plinius, in quo tamen chalastricum legitur, & Plutarchus in præceptis salubribus.*

ἄλλων suppositum pro ἁλῶν
Nitrum
Aphronitrum
Spuma nitri
Chalastræum

Mameras uelut radicula quædam est herbæ, &c.) *Quæ sit hodie, aut illo tempore fuerit radicula Mameras, non constat, Dioscorides & Galenus, & ueteres non meminerunt. Mentionem eius fecit etiam suprà libro tertio cap. 22. Paulus, ad cicatrices & albugines oculorum. Aëtius item lib. 12. cap. 44. ad diuites podagricos uelut mirabile medicamentum præscribit, mameram aqua maceratam, deinde tritam ac illitam.*

Mameras

Melan id est atramentum Indicum, ut Dioscorides dicit, ex his est quæ leuiter frigefaciunt, & rumpunt, inflammationes ac tumores laxos.) *Hic locus est apud Dioscoridem libro quinto, sed συφόντων falsò legitur illic, pro ψυχόντων uelut rectè habet Paulus. ψυχόντων enim uox peculiariter ad φλεγμονὰς refertur, sicut ῥησσόντων ad οἰδήματα. Quare ex Paulo Dioscoridis lectio, & nō uicißim Pauli ex Dioscoride emendanda est, nisi quis corrumpere magis quàm emendare uelit.*

Dioscor. locus

At quod oblongiorē calicem habet, & aliàs contractiorem, &c.) De papaueris

paueris syluestris altera specie hæc uerba habet, græcè in hunc modum, ἡ δὲ τὴν κωδίαν ὑπομηκεστέραν ἔχουσα καὶ ἀναυξεστέραν, &c. Atq; hæc ex Galeno, apud quem sic legitur, ἡ δὲ ὑπομηκεστέραν μὲν ταύτης, ὅλη δὲ αὐξανεστέρα καὶ αὐχμηροτέρα, &c. Falso tamen legitur in Galeno uox αὐξανεστέρα, pro ἀναυξεστέρα. Dicit enim hanc, calicem quidem habere oblongiorem, uerum ipsam totam esse contractiorem & squalidiorem, & uox αὐχμηροτέρα declarat legendum esse ἀναυξεστέρα.

Galeni locus

Myagros quam alij uocant melampyron, &c.) Hoc loco primum falso legitur in græcis codicibus μελάμπυκνον pro uero μελάμπυρον, ut ex Dioscoride patet, si tamen eius lectio recta est. Deinde ordo conturbatus est, & primum habetur myagri semen: & interpositis mitulis: sequitur μύαρος, οἱ δὲ μελάμπυκνον, &c. quasi myaros alia herba sit, ab ea quæ semen illud, de quo primum dixit, producit. Restituatur itaq; ordo græcæ lectionis iuxta meam translationem, & ne putetur alia esse herba quæ myaros appelletur. Sed myagron esse ac appellari herbam pinguem, quæ & semen pingue producat, eius usus ambo, qui à Paulo præscribitur, sed iuxta Dioscor. traditionem.

Myaros herba nulla est

Opium in tractatione de papauere dictum est.) Hoc loco in græcis exemplaribus uox ὄπιον sola habetur. Desunt autem uerba, ἐν τοῖς περὶ τῶν μηκώνων εἴρηται. Nam suprà de papauere mentionem eius fecit.

Osiris ex qua scopas faciunt, &c.) Græcè sic legitur, ὄσυρις ἐξ ἧς τὰ κορήματα γίνεται. Et sic habet quoq; Galenus, sic etiam Aëtius. Quid autem sint κορήματα quæ ex Osiride fiunt, non satis constat, alij medicamenta ad exterendam leuigandamq; cutem, κορημάτων uoce accipiunt, alij pupillaria medicamenta, alij smegmata simpliciter, Plinium in hoc sequuti, qui dixit, Smegmata mulieribus faciunt ex his: loquitur autem de Osiridis ramulis. Nec satis etiam constat, an linaria herba hodie uulgò appellata, sit ea quæ illis autoribus dicta est Osiris, etiamsi multi sint in hac sententia. Ego uero κορήματα, neq; ἀπὸ τῶν κορῶν, id est à pupillis dicta puto, neq; ulla medicamenta aut smegmata ea uoce accipio, sed nomen uerbale ut appellant, esse iudico, ductum à uerbo κορεῖν, quod uerrere ac purgare significat: accipioq; per κορήματα, scopas ac uerricula extersoria, qualia etiam hodieq; in usu sunt ad uestimenta purganda. Nec de Plinij lectione studiosos cælare uolo, esse apud me manuscriptū uetustißimum exemplar, quod non Smegmata uocem habet, sed Megmata, ita ut etiam non tam clarum sit Megmatá ne, an magmata sit legendum: ut fortaßis Plinius, Magmata mulieribus faciunt ex his, scripserit, & postea Magmata genuina Plinij uox in smegmata transierit. Sunt autem μάγματα eadem forma ac significatione, à uerbo μάττειν, quod extergere ac mundare significat, dicta, qua κορήματα ἀπὸ τοῦ κορεῖν. Et sint etiam hæc ex coniecturæ facultate.

κορήματα — *Osiris ignota* — *Linaria* — *Scopæ uestimentariæ* — *Plinij locus* — *Magmata*

Periclymeni folia & semen, &c.) Græcum exemplar hic corruptum est, potest autem ex Dioscoride restitui uera lectio, quam ego expreßi, ut in hunc modum legatur, ὥστε τὸ οὖρον ἐκκενεῖν πινόμενα ἄχρι ἓξ ἡμερῶν. πινόμενα δὲ ἄχρι τεσσαράκοντα ἡμερῶν, ὠφελεῖ σπληνώδεις καὶ δυσπνοϊκούς.

Et maculas faciei cum ipso extergunt.) De polygonato hoc dicitur, legitur tamen falso πίλους pro σπίλους.

πίλους suppositum pro σπίλους

Pompholyx citra mordacitatem siccat, ut cancrosis ulceribus, alijsq; malignis opituletur.) Hoc loco græca exemplaria falso habent, τοῖς σαρκώδεσι τῶν ἑλκῶν. Verum non carnosis ulceribus, sed cancrosis legendum esse, ex eo patet, quòd subiecit καὶ τοῖς ἄλλοις κακοήθεσι, quo significat etiam prægressa cancrosa, malignorum generis esse. Talia uero non sunt carnosa. Quare legendum est τοῖς καρκινώδεσι τῶν ἑλκῶν. Nam & Galenus & Aëtius hoc habent, quòd pompholyx εἰς τὰ καρκινώδη ἕλκη commodet.

Vlcera carnosa — *Vlcera cancrosa* — *σαρκώδεσι suppositū pro καρκινώδεσι*

Larix quoq; huiusmodi est.) In græcis deest uox τοιαύτη, ut legatur, καὶ ἡ λάριξ δὲ τοιαύτη. Est hoc in resinis.

Abundè autē adstringit, & siccat ordine tertio, frigefacit secundo.) Græca exemplaria sic, sed falso, καὶ ξηραντικοῦ ἐκ τῆς τρίτης τάξεως, ῥυπτικοῦ δὲ τῆς δευτέρας, pro ῥυπτικοῦ enim legendum est ψυκτικοῦ. Nulli enim traditi sunt secundarum qualitatum gradus siue ordines, sed primarum ordines quatuor Paulus suprà lib. cap. 2. ex Galeno proposuit. Sed & Galenus apertè dicit Rhoēm esse pharmacum ξηραντικὸν μὲν ἐκ τῆς τρίτης τάξεως, ψυκτικὸν δὲ ἐκ τῆς δευτέρας. Ita etiam Aëtius. Atq; hæc etiamsi parua uideantur, neutiquàm tamen prætereunda sunt.

ῥυπτικοῦ suppositum pro ψυκτικοῦ

Cæterùm in libro de Theriaca dicit Galenus, trifolium quæ hiacyntho similis est, &c.) Hic locus est in libro de Theriaca ad Pisonem, ex quo etiam Pauli lectio declaratur, ut melius intelligi ac emendari poßit. falso enim legitur in Paulo τοῦ ἀέρος ἐγκύμμων, pro τοῦ ἔαρος ἐγκύμμων. Non enim de prægnante aut inturgescente ex aëre loquitur, sed de prægnante ueris tempore. Et postea pro ὑγιεῖ δὲ τὸ πρὸς προσφερομένου, legendum est ὑγιεῖ ἤ τόπῳ προσφερομένου.

ἀέρος suppositū pro ἔαρος

φορῶν. Non enim in potu exhibendum est. Sed si ad sanum locum in homine non morso adhibeatur, inquit Galenus, similem affectionem efficit, &c. Hæc in satyrio habentur.

Sisari radix cocta stomacho commodat, &c.) Hoc loco in græcis exemplaribus duarum herbarum sisari ac sisymbrij tractatio, in unam coaluit. Sunt enim duo sisymbria, quorum prioris uires sisaro coaluerunt. posterius autem etiam cardamine appellatur, & mox sequitur. Sic ergo restituenda est græca lectio ex Galeno, σισάρου ἡ ῥίζα ἑφθὴ εὐστόμαχός τε ἐστὶ καὶ οὐρητική, θερμὴ κατὰ τὴν δευτέραν τάξιν. σισύμβριον λεπτομεροῦς διαφορητικῆς θερμαινούσης καὶ ξηραινούσης ἐστὶ δυνάμεως καὶ κράσεως, κατὰ τὴν τρίτην τάξιν, λεπτομερές τε ἐστὶ καὶ διαφορητικόν, ἰσχυρὸν τὸ σπέρμα. διὸ τοῖς τε λύζουσι καὶ στροφουμένοις δίδοται σὺν οἴνῳ. Et nunc sequitur sisymbrium alterum. Et huic lectioni respondet nostra translatio. Sed & in posteriore sisymbrio falso legitur πρώτην pro τρίτην. Quomodo enim aridum sisymbrium calefaceret ac siccaret in primo ordine: & humidum contra secundo ordine? quum dubium nemini esse possit, arida eadem plus siccare quàm uda. τρίτην ergo lege, ut etiam Galenus.

Sisymbria duo sunt

πρώτην suppositum pro τρίτην

Scolopendra marina cocta in oleo & illita, pilos abolet. Sed & contacta pruritum excitat.) Quod hic dixi cōtacta, falso legitur in græcis. καυθεῖσα. Non enim usta hoc facit, sed ipsius contactus pruritum inducit. Legendum itaq; est ψαυσθεῖσα, uelut Dioscor. habet.

καυθεῖσα suppositum pro ψαυσθεῖσα

Extincta uero urit quidem statim, sed post dies nō amplius. Contrahit tamen, & consumit carnes.) De calce hæc dicit, Sed illud post dies non amplius, declarat Galenus & Aëtius sic, quòd post diem unum atq; alterum, minus urat ac crustum minus inducat. Verū post tempus, crustam omnino non efficiat. calefaciat tamen adhuc, & carnes consumat. Quod igitur Paulus contrahit dixit, hoc est συντείνει, hoc illi θερμαίνει, id est calefacit dixerunt. Nec mox quia illi θερμαίνει habent, etiam in Paulo mutanda lectio est, & θερμαίνει substituendum pro συντείνει. Commodissime enim & de industria hoc uerbo Paulus usus est, quod inter cætera significat contraho; ita ut propè sequatur consumptio. Porrò mox explenda est lectio, ex Galeno & Aëtio hoc modo: εἰ δὲ πλυθείη, ἄδηκτος γίνεται ὕδατι πολλάκις πλυθεῖσα. διαφορητικὴ δὲ ἱκανῶς γίνεται θαλάσσῃ πλυθεῖσα. At paulò post totum caput de trifolio elapsum restituimus.

Galeni locus

συντείνει

Trifolium elapsum

Ex tertio frigefacientium ordine est.) De hyoscyamo hoc dicit, sed desunt in græcis codicibus uoces τῶν ψυχόντων, restituendæ ex Gal. & Aëtio sic, ἐκ τῆς τρίτης ὢν τάξεως τῶν ψυχόντων. Mox etiam de hyperico desunt uoces, τὰ πλαδαρὰ καὶ σηπεδονώδη, post uocem ἐπιπαττόμενα, & non ut exemplaria habent ἐπιπλαττόμενα, & ante uocem ἑλκῶν inserendæ ex iisdem autoribus.

ἐπιπλαττόμενα pro ἐπιπαττόμενα

Nimirum ut quæ tenuium partium quid habeat, insuperq; calidum.) Hæc uerba in græcis corruptè leguntur. Restituendaq; sunt ex Galeno in hunc modum, ὡς ἐχούσης τι λεπτομερὲς, ἔτι δὲ καὶ θερμόν. Habentur autem de phalaride sub litera φ.

Si uero lotum sit, teneris corporibus magis commodat.) De ære usto hæc leguntur, sed Aldinus codex sic habet; εἰ δὲ πλυθείη, τοῖς ἁπλοῖς χρησιμώτερός ἐστι. Basiliense uero sic, εἰ δὲ πλυθείη τοῖς ἁπλύτου χρησιμώτερός ἐστι. Nec desunt qui adhuc plura ex Galeno assuenda putent. Sed non est necesse, & integra est sententia, si modo, ἁπαλοῖς pro ἁπλοῖς legatur.

ἁπλοῖς suppositū pro ἁπαλοῖς

IN CAPUT IIII.

Qui enim uesperi dant, aut post cibum, lędunt. Corrumpit enim alimentum.) Græce hic legitur, διαφορεῖ γὰρ τὴν τροφὴν, id est digerit siue discutit alimentum. & poterat tolerari hæc sententia, si de eo quod futurum erat nutrimentum accipiamus, ut hoc in corpus, crudum adhuc & non concoctum distribui intelligamus. Verùm mihi magis arridet uox διαφθείρει, pro qua facile potuit supponi διαφορεῖ. Et paulò post in altera editione falso legitur εὐχροιαν, in altera item falso ἀχρεῖαν, ubi legendum est, καὶ πολλὴν ὕλην ἄχρειον ἐν τῷ σώματι συλλεγόντων, id est multam inutilem materiam, &c. Et mox ubi de Aloë rursus tractat, & dicit ἱκανῶς γὰρ ἐκκενοῖ, ὅλον μὴ ὅ συγκινοῦσα τὸ σῶμα. Videtur pro συγκινοῦσα legendū esse κενοῦσα, ex Aëtij lib. 3. ca. 24.

διαφορεῖ suppositū pro διαφθείρει

εὐχροιαν suppositū pro ἄχρειον

συγκινοῦσα suppositū pro κενοῦσα

Colocynthidis medulla bilem potissimum uacuat, &c. de neruis ac partibus neruosis.) Hic etiamsi legant exemplaria utcunq; uetusta, ἀπὸ τῶν πλευρῶν τε καὶ νευρωδῶν, id de costis siue lateribus, tamen res ipsa indicat legendum esse, ἀπὸ τῶν νεύρων τε καὶ νευρωδῶν, & confirmat Aëtius qui lib. 3. cap. 35. de colocynthide sic ait, καθαίρει φλέγμα καὶ χολὴν καὶ μυξώδη, ὅθεν νεύρων καὶ νευρωδῶν σωμάτων ἐστὶ καθαρτικόν.

πλευρῶν suppositū pro νεύρων

Tragorigani heracleotici eadem mensura, ut pulegium euacuat. Sed ambo sicca.) Hoc postremum, sed ambo sicca, græcè legitur, ἄμφω δὲ ξηρά. Nec accipiendum est ambas siccandi uim habere. Non enim ex aliqua temperamenti qualitate, sed totius substantiæ proprietate,

purgan-

purgantia medicamenta euacuant. Quare hic de siccandi ui non loquitur. Sed ambo sicca, & non uiri- dia, exhibenda esse, intelligendum est, quemadmodum etiam paulò post de parthenio dicit. Parthenium similiter siccum potum eadem ducit.

Et coxendicum morbo laborantibus, ubi articulus submucosus aut pituitosus fuerit.) Hæc uerba leguntur sub titulo, Quæ pituitam euacuant. Sed in græcis una corrupta uox, totam sententiam peruertit. Sic autem legitur, καὶ ἰσχιαδικοῖς ἐπειδὰν τὸ ἄρθρον ὑπόμυξον ἢ ἐλεφαντῶδες ᾖ. Quid hic facit, aut significet uox ἐλεφαντῶδες? Veræ autem lectionis uocem, quæ pro ἐλεφαντῶδες reponenda est, ostendit uox præcedens ὑπόμυξον, quæ similem, aut nõ multum diuersam significatione uocem exigit. Eam autem esse uocem φλεγματῶδες nemini dubium esse debet, quum ischiadicorum articulus submucosus aut pituitosus fieri soleat, non elephantiosus, uelut falso legitur.

ἐλεφαντῶδες suppositũ pro φλεγματῶδες

Inter ea quæ aquam euacuant, habetur granum cnidium cum melle cocto deuoratum. Est enim melle obuoluendum, ut ne in deglutiendo lædat. Quare legendum est καταποθεὶς, & non ποθεὶς id est potus. Non enim bibi, sed deuorari debet. Sic etiam mox Euphorbij drachma una cum melle cocto deuorata habetur. Sed & eo loco πινομένη falso, pro καταπινομένη legitur. Et rursus Cneorũ cum polenta uoratum habetur, ubi in græcis itidem καταπινόμενον legendum est, & non πινόμενον.

ποθεὶς
καταποθεὶς
πινομένη
καταπινομένη

Ammoniaci thymiamatis drachmæ duæ in aqua mulsa potæ, aquam ducunt.) Exemplaria græca non duas drachmas, sed ∠. α̅. habent, quod pondus debilius esse uidetur, & exemplaria manuscripta ∠. β̅. habere dicuntur. Ego itaq; de hoc admoneo, & liberum usuro relinquo. Sicut etiam paulò superius, squamæ Cypriæ drachmæ dimidiæ pondus debilius esse apparet, & eius itẽ ∠. β̅. uetera exemplaria præferre dicũtur. Aëtius certè ∠. α̅ s. id est sesquidrachmã habet.

IN CAPVT V.

Purgatorium ex malis cydonijs.) In hoc medicamento conuerti, piperis semunciam, non quòd in græcis ita legatur, sed quòd pondus quod legitur nimium esse uideatur. Legitur enim πεπέρεως ℥. ς̅. pro senarij itaq; numeri nota ς̅. legendam puto notam hanc S. quæ cuiusq; ponderis ac mensuræ cui adijcitur, medietatem ac dimidium significat, ut hoc loco πεπέρεως ℥. S. piperis unciæ dimidium significet. Aëtius lib. 3. cap. 92. piperis & zingiberis singulorum drach. I I. habet, quæ semunciæ dimidium faciunt. At sicut nimium legitur piperis pondus, ita scammoniæ drach. I. pondus, minus esse pro reliquorum modo uidetur. Aëtius certè in reliquis idem pondus cum Paulo seruans, scammoniæ drach. V I. habet. Nihil tamen hic mutaui, sed si quis uti uelit & parare, ei Aëtium magis quàm Paulum hac parte sequendum censeo. Sicut etiam exhibendi modum ex Aëtio Paulo restituendum iudico. Aëtius enim cochlearium unum dat, quomodo etiam in Paulo legendum est, nimirum δίδου κοχλιάριον α̅. ἢ πρὸς δύναμιν, & non ut exemplaria habent, κοχλιάριον ℥. α̅. ἢ πρὸς δύναμιν.

Nota S. pro ς̅. reponenda

Aetij locus

Buccellatus purgatorius.) Hoc medicamentum non satis scio an integrè legatur. Aëtius certè lib. 3. cap. 100. amplius quiddam tradit, & de fermento addendo, & de torrendi modo. Appellatio à latina uoce buccea siue buccella facta est, quod paruæ uelut panum moles ac frusta fierent.

Buccellatus

Buccella

Posca purgatoria & stomacho grata.) Græcè legitur φοῦσκα καθαρτικὴ καὶ εὐστόμαχος. Est autem uox φοῦσκα latina facta ex posca, quæ acetum cum aqua permixtum significat, quod græcis uocatur ὀξύκρατον. Ex eo itaq; quòd cum posca, id est ἐν ὀξυκράτῳ exhiberetur, appellationem medicamentum accepit.

φοῦσκα
Posca

Datur mane cum condito, aut aqua mulsa, aut mero feruefacto.) Hæc uerba de purgatoria podagrica priore leguntur in græcis sic, δίδοται ἕωθεν μετὰ κονδίτου, ἢ μελικράτου, ἢ ζεστακράτου. Per uocem itaq; ζεστάκρατον, ego uinum meracum feruefactum accipio, ut sit quasi ζεστὸν ἄκρατον. Est enim ἄκρατον merum, non mixtum.

ζεστάκρατον

Dantur scrupuli III. His uero qui aluum ægrè solubilem habent, siliquæ XXIII. quæ faciunt omnino VII. aut propemodum VIII. obolos. Et post euacuationem ubi lauisti, ex ouis & pane nutrito.) Hæc de purgatoria ex coronopodio, in græcis corrupta habentur. Primum enim δόσις ℈ η̅. id est dantur scrupuli VIII. nimia est, id quod sequentia declarant. Si enim octo scrupuli communis esset dosis, quomodo in his quæ aluum ægrè solubilem habent, quos δυσκοιλίους uocat, id pondus minuatur, & non potius augeatur, ut quos difficulter euacuare possis? Exhibet autem his siliquas XXIII. quas omnino facere dicit obolos septẽ, aut propemodum octo: Nam iuxta ponderum rationem ad finem huius lib. 7. traditam, tres siliquæ obolum faciunt, ut ita XXIII. siliquæ, octo obolos ad plenum efficerent, si una adhuc siliqua adderetur. Quum autem octo oboli faciant scrupulos IIII. quomodo his qui difficilius purgantur, minus & dimidiatum pondus, utpote scrupuli IIII. exhibeantur, quum communis dosis sit scrupulorum VIII. Ego

δυσκοίλιοι

itaq;

itaq; legendum puto, δόσις ϛϛ. γ̄. ut π̄. octonorij nota, pro ternarij numeri nota γ̄. sit supposita. Deinde uox γαστέρας in totum est superflua ac reijcienda, nec post uocem κνῆωσιν locanda, & pro ipsa ὀβολὰς uox restituenda, ut sic legatur, ἡ δόσις ϛϛ. γ̄. τοῖς δὲ δυσκοιλίοις κεράτια κγ̄. ἢ ποιεῖ πάντως ζ̄. ἢ ὀκτὼ σύνεγγυς ὀβολὰς. καὶ μετὰ τὴν κνῆωσιν λύσας θέρμον ἅμα καὶ ἄρτον. Hanc lectionem in translatione mea expreßi. Et ex hac docemur, quum in cõmuni scrupuli tres, aut oboli sex, aut siliquæ octodecim, de hoc medicamento exhibeantur: his qui ægrè soluuntur dandos esse scrupulos ferè quatuor, aut obolos ferè octo, aut siliquas uiginti tres.

π. suppositum pro γ

IN CAPVT VI.

In hoc capite mox à principio transposita sunt uerba quædam, quæ iuxta translationis ordinem, in iustam formam reponantur. Est item mox à principio corrupta lectio in hunc modum, καθόλου μὲν τῶν πάντων δραστικῶν καθαιρεμένων προδιαιτήσαντα τὸν ἄνθρωπον, &c. pro καθαιρεμένων itaq; legendum est καθαρτικῶν, ut de purgatorijs medicamentis uocem eam accipiamus. Et mox ante uocem προδιαιτήσαντα inserenda est uox λιτῶς, quæ eadem ratione in prægreßi capitis fine habebatur, ut recta sit hæc lectio, καθόλου μὲν τῶν πάντων δραστικῶν καθαρτικῶν λιτῶς προδιαιτήσαντα τὸν ἄνθρ. &c.

καθαιρεμένων suppositum pro καθαρτικῶν

Si uero res urgeat, ob magnitudinem morbi, aut æger lancinetur, & distendatur, & uelut serra secetur.) Græcè sic, εἰ δὲ κατεπείγοι διὰ μέγεθος νοσήματος, ἢ σπαράττοιτο, ἢ διατείνοιτο, καὶ πεπρισμένος ὁ κάμνων εἴη. Per uocem itaq; πεπρισμένος serratum accipio, qui se uelut serra secetur affligi sentit, à uerbo πρίζω. Poßit tamen fortaßis non male πεπρησμένος à uerbo πρήθω legi, ut incensus & uelut ardens accipiatur: & utrunq; afflictionis modum uerisimile est non purgatis contingere. Ego exemplarium præscriptum sequutus sum.

πεπρισμένος
πεπρησμένος

IN CAPVT VIII.

Hiera Antiochi.) Hæc descriptio Hieræ Antiochi, ad uerbum ita habetur in Aëtij lib. 3. cap. 114. Nec quicquam ambiguum est, nisi quòd & hic, & in Aëtio legitur, κρόκου φύλλων, quasi croci folia accipienda indicentur. Quum autem in reliquis hieris, simpliciter κρόκου legatur, nulla facta additione, uidetur omnino & hic φύλλων uox ad crocum non pertinere, sed distinctim legenda esse, & hoc in singulari numero, φύλλου, ut per ipsam folium malabathri accipiatur, quod & simpliciter φύλλον, & μαλαβάθρου φύλλον dici solet. Et sic quoq; in hiera Pachij Antiochi apud Scribonium legitur, nimirum distinctè, myrrhæ, folij, croci: quanquàm ea tota descriptio magis cum hiera Archigenis eadem sit, quàm cum hac quam Paulus Antiocho adscribit, uelut mox dicam.

φύλλον per se
Scribonij locus

Archigenis Hiera.) Hæc Archigenis hiera nihil euariat ab illa quam supra hieræ Antiochi nomine proposuit, nisi quod in hac marrubium amplius habetur. Est autẽ eadem planè cum ea quæ à Scribonio Largo Antiocho attribuitur. Sed in Paulo πολίου pro φύλλου falsò irrepsit. Legitur enim, σμύρνης, πολίου, κρόκου, pro eo quod legi debet σμύρνης, φύλλου, κρόκου, ut sit quod Scribonius habet, myrrhæ, folij, croci. Sequitur mox. Dosis autem ipsarum perfecta drachmæ quatuor. Sed locus hic in Aldino codice mancus est. Deest enim numeri nota. At in Basiliense exemplari adiecta est nota dualis numeri β̄. hoc modo, ἡ δόσις αὐτῶν ἡ τελεία ∠. β̄. Verum non esse hanc rectam lectionem minime dubium est. Dicit enim, perfecta ipsarum dosis hæc est. Non est autem perfecta dosis duarum drachmarum. Nam Galenus lib. 1. cap. 1. τῶν κατὰ τόπους, quatuor drachmas hieræ ex colocynthide se dedisse dicit, & in repetita purgatione drachmas quinque. Ego itaq; perfectam dosim quatuor drachmarũ esse, atq; hic legendam esse iudico: quam tamẽ etiam augere liceat, si affectio pertinax sit & rebellis. Alioqui enim & infra quatuor drachmarum pondus descendere licet, ad unam usq; & sesquidrachmam.

πολίου suppositũ pro φύλλου
Hierarum dosis

IN CAPVT IX.

Illitio sedis uentrem mouens, appellatur Chezananca, id est Cacacoga. Hæc illitio χεζανάγκη appellata uidetur, ὅτι τὴν τοῦ χέζειν ἀνάγκην εἰσφέρει, id est quòd cacandi neceßitatem inducit. Itaque ad græcæ uocis similitudinem, Cacacogam appellaui. At in ultima ex his illitionibus κηρίου uox falso ut puto, legitur pro κηροῦ. Vult enim cum cera & oleo ad emplastri modum pharmacum effingere. Et ad hoc fauus mellis non ita idoneus esse uidetur. Sit tamen per me liberum.

χεζανάγκη Cacacoga
κηρίου suppositũ pro κηροῦ

IN CAPVT XI.

Hedychroi in Theriacam ingredientis præparatio.) Mirificè uariant huius medicamenti hedychroi descriptiones, non in ponderibus solum, sed etiam ipsis rebus, apud Galenum, Aëtium ac Paulum. Et quum apud Galenum tribus locis hedychroi descriptio habeatur, ea quæ in primo de antidotis habetur, uariat ab ea quæ est in libro de Theriaca ad Pisonem: & rursus ab utrisq; euariat ea quæ est in lib. de Theriaca ad Pamphilianum, qui tamen non est genuinus Galeni libellus, uelut ex libro ad Pisonem clarum est. Et cum Pamphilianica quidem concordat maxime Paulina: & tamen ex

Hedychroi uaria descriptio
Galeni libellus de Theriaca ad Pamphilianũ nõ est genuinus

alijs,

alijs, amplius quàm illa habet, assumpsit carpobalsami drch. I I. & mari drach. X V I. & hæc ex lib. 1. de antidotis, ubi tamen mari drach. I I. saltem leguntur, & pro carpobalsami drachmis duabus, opobalsami drach. I I I. habentur. Nam in lib. ad Pisonem, & marum, & carpobalsamum, siue pro ipso opobalsamũ, deest. Sicut etiam in utrisq; Rheon non legitur, quod tamen ad Pamphilianum habetur, & Paulus præscribit. Sed de his admonere uolui ea saltem de causa, ut & qui parant, & qui usuri sunt, recto iudicio utantur, ne fallantur circa effectus, quos frustra ex his quæ desunt sperarint.

παρακοπτόμενος suppositum pro παραπτόμενος

Quod porrò dixi, & pastillos efforma digitis opobalsamo tinctis. In græcis falso legitur, καὶ ἀνάπλαττε τροχίσκους ὀποβαλσάμου παρακοπτόμενος. Legendum est enim παραπτόμενος, quemadmodum paulò post rursus in pastillis Theriacis legitur.

Theriacæ descriptio

Theriacæ antidoti præparatio.) Hæc descriptio ad uerbum eadem est cum ea quæ ad Pamphilianum habetur, & est inde ut apparet, à Paulo transscripta, si modo quæ uel hic, uel illic falso leguntur, ex utriusq; collatione emendentur. Primum itaq; buniadis semen utrobiq; legitur, sed in Galeno superfluè adiectum est, γογγυλίδος ἀγρίας, quod in margine adscriptum, in contextum irrepsit, tanquàm aliud sit medicamentum: quum is qui id adscripsit, βουνιάδος uocem per illam exponere uoluerit. Eandem enim esse buniadem & gongylida, Galen. lib. 2. de alimentis testatur. Deinde χοίνου ἄνθους uoces; post uocem καλαμίνθης redundant. habentur enim sequenti linea, post δικτάμνου, ubi tamen χοίνου uox excidit, ante ἄνθους uocem restituenda. Postea piperis albi & longi lectio recta est in Paulo, sed corrupta in Galeno. Legitur enim πεπέρεως λευκοῦ δραχμὰς ς. quum legi debeat πεπέρεως λευκοῦ καὶ μακροῦ: nam pondus drach. V I. hic locum non habet, sed sequitur postea, uoce ἀνὰ præmissa, uelut res requirit. Deinde Paulus habet, τερεβινθίνης, μαστίχης: ubi in Galeno habetur τερεβινθίνης, χίας. Distinctè ergo uoces hæ legendæ sunt, ut non terebinthinam aliquam chiam accipiamus, sed terebinthinam, & chiam, id est mastichen, simpliciter & priuatim chiam appellatam, uelut etiam suprà lib. 3. cap. 26. ostendi: Nisi Paulus falso mastichen, per χίας uocem accepit. Certè Galenus terebinthinam chiam & legit, & maximè probat, quum Andromachus in uersibus suis Libycam prætulerit, & mastichen omnino non habeat. Et mox post ναρδοστάχυος uocem, habetur in Galeno pondus prægressorum ἀνὰ δραχμὰς ς, quod è Paulo excidit, & omnino restituendum est. Sunt enim nouendecim medicamenta, quæ drachmarum sex pondere recipiuntur. Deinde post nardi celticæ nomenclaturam, falso legitur uox νάρδου repetita in Paulo, quum antea spicam nardi habuerit, & eo loco Galenus nardum Indicam posuerit. Et mox in Paulo φοῦ, ὀπίου, falso legitur, quasi duo diuersa accipienda sint medicamenta. Legendum est autem ut Galenus habet φοῦ ποντικοῦ. Opium autem antea habuit, & succum papaueris dixit. Et rursus ubi præparandi modum leuiter perstringit, & opium ac hypocisthidem cum alijs succis ac liquoribus recenset, Galenus non ὄπιον, ὑποκιστίδα habet, ut per opiũ, succus papaueris antea dictus accipiatur, sed ὀπὸν ὑποκιστίδος, ut de solo hypocysthidis succo loquatur. Verum hic laborare nõ oportet. Omnia enim succulenta eodem modo tractantur, uelut ex 1. de antidotis, & Aëtio apparet, ut recta sit Pauli lectio, sed breuitate sola obscura. Atq; sic utriusq; descriptionis rectam rationem habes, qualis est etiam per omnia apud Aët. lib. 13. nisi quòd apij semen nescio qua iniuria omissum est, aut excidit.

βουνιὰς eadem quæ γογγυλὶς

Galeni loci

χία simpliciter de masliche

Quod mox in usu Theriaces dixi, quemadmodum in pestilentibus constitutionibus maximè fieri solet: in græcis codicibus mancum legitur. Deest enim uox καταστάσεων, ut sic legatur, καθάπερ ἐπὶ τῶν λοιμωδῶν καταστάσεων μάλιστα γίνεται.

Sales Theriaci.) Hæc descriptio corruptè & hic, & apud Galenum lib. ad Pisonem habetur. Rectißime uero apud Aëtium libro 13. ex cuius lectione, & Galenica & Paulina emendari potest. Ego certè iuxta utriusq; collationem, translationem meam ita adornaui ut rectißimam ipsam esse putẽ, tum quod ad res, tum quod ad pondera rerum attinet. Nec longius reddendam mihi rationem puto, quum ea ex collatione satis pateat, unum saltem insigne erratum indicabo, legitur πεπέρεως λευκοῦ, μαράθρου ἀνὰ λι. η. pro μαράθρου igitur legendum est καὶ μακροῦ, ex Aëtio, quanquam Galenus nigrũ piper habet. Fœniculum autem hic locum non habet. Nam antea habitum est sexuncis pondere. Pondus autem librarum V I I I. nimium est & falsum: & pro η octonarij notà, dualis numeri nota reponenda est β. uelut ex Aëtio & Galeno conuerti. An uero Tordylion, quod Galenus sexuncis pondere addit, Aëtius uero quadrantis, ultro à Paulo omissum sit, aut aliàs exciderit, ambiguum est, & ego non inuentum in Paulo, ultro transferre omisi.

μαράθρου suppositum pro καὶ μακροῦ

Tordylion

Mithridatica

Antidotus Mithridatica ex Scinco.) Citat hic Paulus uerba Galeni, uerùm ego nondum ea reperi in Galeno, sicut neq; hanc descriptionem. Est libro 2. de antidotis descriptio διὰ σκίγκου λεγομένη, sed ab hac longè euariat, ut eadem cum hac uideri non poßit. At quæ sequitur ex sanguinibus antidotus, habetur & ipsa eodem Galeni loco, sed in paucioribus ab hac euariat, uelut facile est

cuius uidere, si quis locos conferre uelit.

Acetum scilliticum.) Hoc loco haud dubiè falsò legitur in græcis codicibus, σκιλλῆς λευκῆς, &c. μνᾶς ϛ. hoc est scillæ albæ &c. minas sex: quum mox sequantur aceti sextarij XII. saltem. Nam sex minas scillæ uix intexerint aceti sextarij duodecim, ita amplam molem efficiunt. Quarè mihi magis placet Dioscoridis lectio, qui minam unam scillæ, in aceti sextarios duodecim mittit. Declarant hoc etiam Pauli uerba sequentia, ubi ait: Quidam scillæ minam I. in aceti sex sextarios mittunt. Nam iuxta horum sententiam, in duodecim aceti sextarios, duæ minæ scillæ mittendæ essent. Proinde μνᾶν α. lego, & minam unam conuerti. At sicut hoc in Dioscoride rectè, ita dierum, quibus insolari hæc debet, numerus falsò legitur in eodem, sed characterum siue literarum, quæ numeros græcis denotant fraude. ζ enim suppositum est in Dioscoride pro ξ, id est septem pro sexaginta. Nam quæ facultas de scilla in acetum per septem dies transire posset? Quòd autem sexaginta diebus insolare oporteat, declarant itidem uerba sequētia, ubi uiridem scillā per sex menses insolari dicit, quod tēpus sexaginta dies ter habet.

Dioscor. locus

ζ suppositū pro ξ

Acetum mulsum scilliticum. Vtere hoc auxilio & ieiunus uelut potione quæ ante cibum sumi solet, & cum cibo ad intinctus.) Græcè sic, χρῶ δὲ τῷ βοηθήματι καὶ νῆστις ὡς προποτίσματι, καὶ μετὰ τροφῆς ὡς ἐμβάμματι. Sunt itaq; προποτίσματα eadem quæ προπόματα, de quibus multa in commentarijs medicis diximus, sicut etiam de embammatis. Vsus amborum hic clarè indicatur, & infrà cap. 15.

προποτίσματα προπόματα

Medicamentum Galeni ex scilla.) Hoc habet Galenus in libello, qui consilium puero in morbo comitiali datum inscribitur.

Philonis antidotus.) In græcis codicibus falsò legitur ὑοσκυάμου ∠. η. id est hyoscyami drach. VIII. pro ὑοσκυάμου ∠. κ. Ita ut η pro κ, octonarij numeri pro uicenarij nota sit supposita, uelut clarè habetur apud Galenum lib. 9. de compos. medica. secun. locos, ubi uersus elegiaci carminis à Philone ipso scripti proponuntur: qui minime fallere possunt, tum in rebus, tum in ponderibus. Nam & piperis albi drach. XX. & hyoscyami drach. XX. sumendas esse his uersibus docet:

η suppositū pro κ

Philonis elegia ænigmatica

ὁλκὰς δὲ ἀργυνοῖο πυρώδεος εἴκοσι βάλλε.
εἴκοσι καὶ κυάμου θηρὸς ἀπ' ἀρκάδιης.

Quos uersus ego item ænigmaticè conuerti in hunc modum:

Viginti & drachmas ardentis conijce flammæ,
Et totidem fabæ post suis Arcadicæ.

Per ardentem enim flammam, piper album significat: & per fabam suis Arcadicæ, hyoscyamum, ex eo quòd aprum Erymanthium Hercules occidisse fertur, qui in Arcadum terra fuit connutritus. Reliqua rectè habent.

Antidotus ex papaueris capitibus, & sapa.) In hac antidoto reliqua rectè habent, & commodam sententiam exhibent, eam uidelicet quam ego expressi, si una saltem dictio tollatur, quæ importunè & nulla penitus significatione irrepsit. Ea autem est ἑψήσας, quæ legitur post numerorum notas π. ἢ ι. Hac sublata lectio recta hæc est, κωδύας χλωρὰς ἀνύδρους η. ἢ ι. μετὰ τὸ ἐπιρβλῶσαι, &c.

Eclegma ex marrubio simplex.) Quod conuerti, & abiecta herba, parem mellis mensuram aquæ adijcito: in græcis mancum legitur, desunt enim uoces, μέλιτος ἴσον, ἕψε ἕως: ut integra lectio sic fiat, τὴν μὲν βοτάνην ῥῖψον, ἐμβάλλων δὲ τῷ ὕδατι μέλιτος ἴσον, ἕψε ἕως μελιτώδους, &c.

Eclegma dodecatheon.) Hoc medicamentum à numero rerum, quas duodecim recipit, δωδεκάθεον appellatum est, ut quod uelut duodecim deos ui sua repræsentet. Noti autem sunt uersus de XII. dijs Romanis:

δωδεκάθεον Duodecim dij

Iuno, Vesta, Minerua, Ceres, Diana, Venus, Mars,
Mercurius, Iupiter, Neptunus, Vulcanus, Apollo.

Antidotus Esdræ.) In hac antidoto quod conuerti: floris nerij (est autem uelut siliqua, ex qua rosa rododaphnes emergit) & rosæ ipsius, singulorum scrup. III. in græcis exemplaribus superfluè legitur nerij floris pondus γρ. α S. sequitur enim pondus eius post rosam ipsius scrupulorum III. quod indicat uox præmissa ἀνὰ. Deinde male distincta est lectio græca, quæ sic legenda est, νηρίου ἄνθους, (ἔστι δὲ οἷον λοβὸς ἐξ οὗ ἀνίσχει τὸ ῥόδον τῆς ῥοδοδάφνης) καὶ τοῦ ῥόδου αὐτοῦ, ἀνὰ γρ. γ. Est enim idem frutex, qui Nerium, & rododaphne, & rododendron appellatur. Quia uero reliqua omnia simpliciter in hac compositione, scrupulorum pondere recipiuntur, ego etiam θείου γρ. ε. & non δο. ε. ut exemplaria habent, legendum puto: & rursus καρδαμώμου γρ. γ. non δο. γ. Quod uero ad finem στσέρεως βοτάνης legitur: quanquam alij σέρεως legendum censeant, tamen ego σεσέλεως lego.

Nerium Rododaphne Rododendron

Seris supposita pro seseli

Hoc magis pharmaco aptum per omnia, quàm seridem iudicans.

μηλοπλακούντιον

Meloplacuntij præparatio.) Huius meloplacuntij, hoc est placentæ ex malis cotoneis præparatio, corrupta est in græcis codicibus. Sic autem legatur, μήλων κυδωνίων καθαρῶν λι. ϛ. ἑψοῦνται εἰς οἶνον ἕως ὅ πεπερωθῶσιν. εἶτα πρὸς τὰ σιρωθέντα καὶ τριβέντα, ἔνιοι προσβάλλουσι λι. π. μέλιτος, καὶ ἕψουσι βληχρῷ πυρὶ κινοῦντες νάρθηκι, &c.

Caßiæ duplum pro cinamomo

Quinti facetiæ

Galeni loci

γραφέως suppositũ pro γναφέως

Antidotus ex tribus piperis generibus tertia.) In hac antidoto legitur, cinamomi, aut caßiæ duplum, quod sic accipiendum est. Cinamomi accipienda est uncia una, aut si id non adsit, caßiæ uncias duas siue sextantem conijcere oportet. Atq; hoc in multis medicamentarijs libris scriptum reperiri, testatur Galenus libro primo de antidotis. Et sic certè reperitur etiam in succedaneis Galeni, & infrà capite uigesimoquinto huius septimi libri. At non defuerunt qui illuderent huic præcepto, inter quos fuit & Quintus medicus, qui eos qui duplum caßiæ pro cinamomo sumi iubent, simile facere dixit, his qui in salerni penuria, uinum è caupona duplum bibere iubent: aut pro puro pane, duplũ furfuracei edere. Verùm referuntur & aliæ leuioris modi huius Quinti facetiæ, quas adscribam, ut & de illo dicto facilius iudicare queant studiosi, & Galeni locos eo melius intelligant, ac uitiatos emendent, atq; nobis qui illos in græcis ac latinis codicibus emendauimus, maiorem fidem habeant. Interrogatus itaque Quintus de facultate inunctionis, respondit facere ipsam, ut quis cogatur exuere uestes. Idem de urinis quid sentiret, cuidam interroganti respondit, ad fullones pertinere ipsarum considerationem. Sed exemplaria Galeni hactenus habuerunt, γραφέως δεῖ καταμανθάνειν αὐτὰ, & uerterat interpres, ad pictorem pertinere eas nosse: quum legi debeat γναφέως, & ad fullonem pertinere. Quid enim pictori cum urinis commune est? aut inde colorum rationem collegerit scilicet? fullones autem urinas considerant humanas, & ipsis etiam utuntur, ipsasq; quantò tenuiores ac crudiores sunt, tantò magis probant, id quod etiam Galenus in secundo commentario in prorheticum Hippocratis testatur, ubi Thessalicum quendam urinas nunquam inspexisse dicit, & eos qui illas considerarent, fullones appellasse. At uero idem Quintus de calido ac frigido, & sicco ac humido, dicere solebat, balneatorum talia esse uocabula. Hæc Galen. lib. 3. de sanit. tuenda fine.

Diospolites

Medicamentum ex calamintha Aëtij locus

Galeni locus

Drachmæ suppositæ pro uncijs

Diospolites.) Hoc medicamentum habet etiam Galenus libro quarto ὑγιεινῶν, sed paribus omnium ponderibus, cumini, piperis, rutæ ac nitri. Nam zingiber quod Paulus habet, in Galeno deest. Deest etiam in Aëtio libro nono capite uigesimoquarto. Appellatio ab urbe Diospoli ducta uidetur, in qua fortaßis multi usus fuit, ut hinc Diospolites & Diospoliticum appellaretur. Sed & medicamentum ex calamintha, ijsdem Galeni & Aëtij locis habetur. Adscribam utriusque descriptionem, ut consensum & dispensionem quisque per se dijudicare poßit. Aëtius sic, Calaminthæ montanæ, seminis petroselini, pulegij, seselis, cuiusque drach. XII. seminis apij, cacuminum thymi singulorum drach. IIII. ligustici drach. XVI. piperis drach. XLVIII. mellis despumati quantum suffecerit. Galenus sic, καλαμίνθης καὶ γλήχωνος καὶ πετροσελίνου καὶ σεσέλεως, ἑκάστου ἀνὰ Ͻο. β. σελίνου σπέρματος, κορύμβων θύμου, ἀνὰ Ͻο. δ. ἑκατέρου, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι λιβυστικοῦ μὲν Ͻο. ἑκκαίδεκα, πεπέρεως δὲ ὀκτὼ καὶ μ. Et mihi quidem iustißima per omnia uidetur esse Aëtij descriptio. In Paulo uero piperis pondus imminutum legi. Reliqua iuxta proportionem cum illa consentire. At in Galeno ut eadem sit proportio, calaminthæ & pulegij & petroselini & seselis, singulorum uncias duodecim, non duas legere oportet: & fieri poterit, ut denarij nota I. exciderit. Est autem octupla Galeni compositio ad Aëtij descriptionem relata, ubi enim Aëtius drachmas, illic Galenus uncias habet. Pauli uero compositio, ad Aëtij descriptionem collata, dupla reperitur, excepto pipere, quod imminutum uelut dixi, in Paulo legitur, Et si proportio reliquorum seruanda est, haud dubiè πεπέρεως Ͻο. ιβ. legendæ sunt, id est piperis unciæ XII. uelut etiam conuerti, & non drachmæ XII. uelut codices græci Basilien. habent. Nam in Aldina editione hoc διὰ καλαμίνθης medicamentum desideratur. Has porrò descriptiones uelut insignia quædam exempla proponere uolui, iuxta quorum rationem etiam in alijs compositionibus dijudicationem facere quis poßit; ut non temere uel ipse compositiones faciat, uel aliorum in usum assumat. Habentur autẽ & reliqua huius capitis medicamenta in Galeno hinc inde, magna ex parte, & in Aëtio quoq; sparsim, & indicato maxime loco, quod indicare uolui, ut si quis uelit collationem faciat. Nam talia omnia afferre, dolabellarum ad Pauli lectionem dedolandam ac expoliendam institutarum modum ac rationem excederet.

χυ ἀρκίου suppositum pro χολῆς ἄρκτου

Medicamentum optimum ex hepate lupino.) Hoc medicamentum est apud Aëtium libro decimo capite sexto, in paucis ab hac descriptione euarians, quæ tamẽ libera esse iudicantur, ut quis pro arbitrio recipiat aut omittat. Verùm quod in Paulo legitur χυ ἀρκίου, ut arcij succum accipiamus, penitus ineptum uidetur. Non enim facultatem huc facientem arcion, id est personata habet. Legendum itaque χολῆς ἄρκτου, ut Aëtius habet. Nam uicinitas scripturæ errorem induxit. Sed & pro

μίλτου

μίλτου, id est minij uoce, quam Paulus habet, Aëtius terram lemniam recipit, quæ sphragis dicitur. Hæc igitur etiam in Paulo intelligenda uidetur. Quanquam Galenus libro primo antidoton, melius esse dicat ut non μίλτος, id est minium, sed terra appelletur: quum sit quædam lemnia miltos, quæ in Lemno nascitur, ad alios usus commoda, non ad eos ad quos conducit ea quæ lemnia sphragis siue lemnium sigillum appellatur. De his igitur ne error committatur, diligenter distinguendum est.

μίλτος pro terra lemnia

Antidotus ex semine porri.) Hæc antidotus ex porri semine appellationem habet, ac dicitur ἡ διὰ τοῦ πρασοσπέρματος. Quare etiam in simplicium quæ recipit enumeratione, πράσου σπέρμα, id est porri semen, & non πρασίου, id est marrubij legendum est. Porri autem semen in rhenales compositiones misceri, etiam suprà testatus est Paulus, ubi sub litera π de ipso egit. Quemadmodum autem hic πρασίου suppositum est pro πράσου: ita in sequenti medicamento ex Tecolitho, λινοσπέρμου suppositum est pro λιθοσπέρμου. Non enim lini semen huc facit, sed lithospermon, quod etiam in præcedentibus medicamentis rhenalibus habetur, & calculos frangere traditur.

πρασίου suppositum pro πράσου

λινόσπερμον suppositū pro λιθόσπερμον

Antidotus ex semine maluæ syluestris.) In hac antidoto quod conuerti, amygdalas X. nuces regias X. nuces ponticas X. In græcis exemplaribus corruptè legitur. Deest enim numeri denarij nota, post uocem ἀμύγδαλα, & deest uox κάρυα ante βασιλικὰ ponenda. Tria enim nucum genera recipit. Et ἀμύγδαλα non uocantur βασιλικά. Sic ergo lectio recta restituatur, ἀμύγδαλα ι. κάρυα βασιλικὰ ι. κάρυα ποντικὰ ι.

ἀμύγδαλα non uocantur βασιλικά

Antidotus Satyriaca.) Quod dixi, datur drach. I. cum uino, debilioribus cum lacte, in græcis mancum est. Deest enim, μετ' οἴνου. Legendumq́; est, δίδοται ∠. α. μετ' οἴνου, τοῖς ἀσθενεστέροις μετὰ γάλακτος.

Antidotus ex corallio podagrica.) Hæc antidotus non ex corallio, quam suprà sub litera κ, uelut arboream plantam, quæ in lapidem indurescerct, dixit, appellationem habet. Nam hoc corallium in antidotum non recipitur: sed ex anagallide altera, quæ quia Russeum id est puniceum florē habet, corallium à colore ut apparet appellatur. hanc enim antidotus recipit. Dixit autem ῥούσιον ἄνθος, florem eius, qui ab alijs φοινικοῦν ἄνθος appellatur, latina usus uoce, quemadmodum etiam alibi dixi. Marcellus medicus antiquus etiam Eruum russeum appellauit. In huius antidoti usu præscripsit abstinendum esse, à piscibus capitonibus, gobijs, &c. Quod græce legitur sic, ἰχθύων δὲ κεφάλων, γόμφων. Ego itaque pro γόμφων uoce, κωβιῶν legendum puto, ut de gobijs stagnorum, maxime eorum qui fere maris speciem præferunt, intelligamus. Nam in his degentes gobios improbat Galenus, quū contra circa arenosa littora uersantes & circa petrosa promontoria laudet, à succi bonitate, esus iucunditate, concoctionisq́; ac digestionis facilitate. Quia uero gobium ex eorum numero esse idem dicit, qui semper parui permanent, ego gobiorum generis esse puto etiam eum pisciculum, qui uulgo nostrati kob & kaulhaupt appellatur, maxime quum etiam in fluuijs gobium degere Galenus dicat. At uero Capitones, Cephalos dictos, ex mugilum genere esse certum est, & nisi fallor est hoc genus piscis, quod ad Oceanum magnum orientalem, Cabliau appellatur, superior Germania bolch uocat.

Corallium lapidescens

Corallium anagallis

ῥούσιον ἄνθος

Russeum eruum

γόμφων suppositum pro κωβιῶν

Gobius

Capitones

Cephali

Cabliau

Antidotus Atactos podagrica.) ἄτακτος appellatio uidetur imposita esse, ex eo quod extra omnem aleam posita, in nullum ordinem redigi se patiatur, quemadmodum ille qui ἀκατασύντακτός εἰμι de se dixit. Deest in ipsa uox πεπέρεως, ante λευκοῦ καὶ μέλανος uoces reponenda. Sed hæc facile erat depræhendere. Sed mirum cur non æquè facilis depræhensu fuerit falsa lectio, μέλιτος ∠. ε. in sequenti medicamento ex septem rebus constante: quū nulla sit proportio mellis drachmarum quinq́; ad septem res, quæ unciarum uiginti duarum pondere sumuntur. Ego itaq; μέλιτος Κο. α. lego, & conuerti, iuxta eam proportionem, qua in præcedenti antidoto Prooli; heminæ duæ mellis ad specierum uncias quadraginta quinq; adijciuntur. Videtur tamen in iudicio medici positum esse, ut mellis mensuram augeat aut minuat, pro utentis natura.

ἄτακτος.

ἀκατασύντακτος

IN CAPVT XII.

Pastillus quem Galenus Aphrodisiasticum clidion inscribit.) Hic pastillus habetur ad uerbum libro septimo compos. pharmac. τῶν κατὰ τόπους. Sicut etiam ad uerbum pastillus Philippi, nisi quod in ipso Paulus Rhus habet, qui deest Galeno. Habetur illic etiam ex succino pastillus, rebus nihil, ponderibus parum euarians. Sed & reliqui fere omnes apud Galenum & Aetium diuersis locis sunt, quod indico, ut si quis hos paraturus, aut ipsis usurus sit, diligenter & rerum & ponderum examinationem faciat. Appellatio Aphrodiastici clidij, clauiculam Veneream refert.

Aprodisiastici clidion

Pastillus ex subere.) In hoc pastillo σφέκλης Κο. falso legitur, id est fecis uini usta, pro φελλοῦ Κο. id est suberis usti, ex quo pastillus nomen habet, ut Aetius lib. 9. cap. 49.

σφέκλης suppositū pro φελλοῦ

Pastillus Criogenes.) Hic pastillus nomen habet ex eo quod uerbenaca, quam recipit, tum colligenda est, quum Sol est ἐν κριῷ, id est in ariete. Potest ad emplastri formam reduci per olei, colo-

phoniæ, ac ceræ additionem, quæ res confirmat suprà etiam cap. 9. κηρῦ, & non κυρίου legendum esse, uelut isthic indicaui: quanquàm etiam hîc κιῤῥῦ pro κηρῦ legatur.

Pastillus subdititius.) In hoc pastillo quod conuerti, & pastillos oblongos efforma, in græcis corruptè legitur, κὴ πλάττε τῶ μήκη Κ°. S. Quæ uerba nullam penitus sententiam exhibent. Ego itaque legendum esse puto, καὶ πλάττε ὑπομήκεις τροχίσκους: Aut certè καὶ πλάττε τῶ μήκη

Collyria ani

κολλύρια. Nam collyria etiam dici glandulas in anum subdititias, in commentarijs medicis declaraui.

IN CAPVT XIII.

Aut superfluam humiditatem resiccando.) Græcè legendum est, ἢ διὰ ξηραίνειν: non παρὰ τὸ ξηραίνειν. Præcedit enim ἢ διὰ καθαίρειν, & sequitur, ἢ διὰ τὰς δριμύτητας, &c. Et mox quod dixi, & quæ ex his compositorum uires habent: legendum καὶ ὅσα τῶν συνθέτων, &c. Nam in græcis deest uox ὅσα. Et rursus lectio male distincta ac transposita, sic restituatur, καυστικὰ δὲ καὶ σηπτὰ διά τιτάνου τε καὶ ἀρσενικοῦ καὶ σανδαράχης καὶ σφέκλης, ἥτις ἐστὶ τρὺξ οἴνου Κε. συντίθεται. ταῦτα δὲ πάντα χνοώδη ἐστὶ τά, &c.

Limnitide siue adarce, & sepiæ testa parata.) Hoc loco limnitidis uocem adarces uoce addita uelut exposui, ut ne quis in illorum errorem delabatur, qui per limnitidem, terram lenniam

Limnitis
Adarce
Adarcium

accipiunt. Est enim Limnitis eadem quæ & Adarce & adarcium appellatur, ut Galenus libro primo capite primo τῶν κατὰ τόπους apertè dicit. Et ipse Paulus infrà cap. 19. in acopo barbarico exponit. Sic enim habet, λιμνήτιδος, ἔστι δὲ ἡ ἀδάρκη, ℥. S. id est Limnitidis: est autem adarce, unc. S. Habent tamen exemplaria isthic falsò λιμνήστιδος. Appellatio inde esse uidetur, ὅτι ἐστὶν οἱονεὶ λιμναῖον ἀλκυόνιον, ut Dioscorides ait.

Melitera Oribasij) Hæc descriptio in Aldino codice sic legitur, χαλκίτεως, λεπίδος χαλκοῦ, κικίδος, βαλαυστίων, κηροῦ ℥. γ. ἀριστολοχίας μακρᾶς ἀνὰ ℥. α. σιδίων, χισῆς,

κηρῦ suppositum pro ὀρόβου

ἀνὰ ℥. S. Quum autem ceræ usus in puluillis nullus esse possit, non dubium est κηρῦ uocem falsò legi. Ego itaq; ipsam remouendam, & pro ipsa ὀρόβου uocem reponendam esse arbitror, ex eo coniecturam faciens, quòd etiam in præcedentibus puluillis eruum habetur. Lego itaque ὀρόβου adiecta uoce ἀνὰ, ut singulorum quadrans accipiendus indicetur. Et rursus post aristolochiam longam ἀνὰ uocem deleo, quæ fortassis ex illo iusto loco, in hunc ubi legi non potest, transilijt.

Puluillus ex thure.) In hoc puluillo, itemq; sequenti aphroditario dicto, habetur Rhoidarium, quod nequaquàm significat malum punicum, uelut sit diminutiuum ἀπὸ τῆς ῥοᾶς. Sed Rhoidariũ significat confectionem quandam ex Rhoe olere, quæ quomodo præparetur, docet Aëtius libro secundo capite sexagesimo octauo.

Rhoidarium quid sit

Puluillus ex oxymyrsine.) In hoc puluillo, Rhois coriarij sextantem, conuerti. Habentur tamen in græcis codicibus ℥. ιβ. id est unciæ duodecim, quod pondus ut nimium non probo. At rhois sextans, id est unciæ duæ, ad reliqua iustam habet proportionem. Sed & in sequenti Massaliotæ

ὀπίου suppositum pro ὀπτοῦ

puluillo, falsò legitur ὀπίου uox. Nullus enim usus est opium in his puluillis. pro ὀπίου uero lego ὀπτοῦ, ut hæc uox ad νίτρου uocem pertineat, & nitrum tostum accipiamus.

IN CAPVT XIIII.

Quantò rarior ac mollior cute, est superficies tunicæ in ore, &c.) Græca sic emendata legantur, ὅσῳπερ ἀραιοτέρα καὶ μαλακωτέρα τοῦ δέρματος, ἡ ἐπιφάνεια τοῦ κατὰ τὸ στόμα χιτῶνός ἐστι. Et mox ubi legitur, καὶ γλυκέος καὶ ἀμιναίου, legendum est deleto καὶ altero, & τὸ pro ipso reposito, καὶ γλυκέος τοῦ ἀμιναίου, ut de solo aminæo musto accipiamus, quod sanè ego id esse puto, quod ex uuis fit, quæ nostra uoce græcã referẽte, Traminner beber dicũtur.

γλυκέος ἀμιναίου
Aminea uua

Stomatica ex moris composita.) Hæc compositio ferè ad uerbum habetur libro sexto Galeni de compositione medicamentorum secundum locos, & apud Aëtium libro octauo cap. 43. Nisi quod hic χυλοῦ uox deest, ad ὄμφακος uocem apponenda: aut ὀμφακίου pro ὄμφακος legendum, ut non uua acerba, sed uuæ acerbæ succus accipiatur, qui priuatim ὀμφάκιον appellatur. Sed & reliquæ stomaticæ hic relatæ, isthic habentur, si quis forte usurus aut paraturus conferre uelit.

ὄμφαξ
ὀμφάκιον

Stomatica ex nucibus.) Quod hic conuerti, coquitur uelut ea quæ ex moris fit: in græcis corruptè legitur sic, ἑψεῖται ἕως τὸ διάμετρον. Ego lego, ἑψεῖται ὡς τὸ διὰ μόρων.

Eadem aliter.) Hic malorum punicorum unà cum putamine contusorũ succi sextar. VI. conuerti. Debet enim in græcis legi κεκομμένων, id est contusorum, non ut exemplaria habent κεκαυμένων. Quis enim ex ustis succus colligi possit? Huius autem sextarij sex recipiuntur.

κεκαυμένων suppositum pro κεκομμένων

IN CAPVT XV.

Partim ex aqua, in qua decoquuntur mala aurrosę, cum quibusdam succis, uelut uuæ acerbæ, malorum punicorum, myrti baccarum. Ammiscetur

his

his mel, &c.) *Horum uerborum lectio in græcis corrupta hoc modo in integrum restituatur,* τὰ δὲ ἐξ ὕδατος, ἐν ᾧ πρὶν ἀφεψηθέντα μῆλα ἢ ῥόδα μετὰ τινῶν χυλῶν, οἷον ὄμφακος, ῥοιῶν, μύρτων. μίγνυται δὲ τούτοις μέλιτος, *&c. Sed & paulò inferius transposita uerba sic restitue,* λεπτύνουσι δὲ χρῆσθαι καὶ καλῶς κεραννυμένοις ὕδατι.

Apomeli ex Philagrio.) *In hac descriptione pro* τὸν κηρὸν, *lege* τὸ κήριον: *& pro* κιῤῥῶδες *legendum* κηρῶδες.

κηρὸν suppositū pro κήριον

IN CAPVT XVI.

Sit aūt aqua pluuialis, &c.) *Hanc quam hic conuerti sententiam rectissimam esse, sequentia ocularia medicamenta omnia declarant. Sed græca lectio leuiter uitiata, sic restituenda est,* τὸ δὲ ὕδωρ ὄμβριον ἔστω διὰ τὸ λεπτομερὲς καὶ τὸ μετρίως στύφον αὐτοῦ, εἰ μὴ οἴνῳ ἢ χυλῷ τινὶ λειοῦνται. καὶ τρίβειν αὐτὰ μὲν μεταλλικά, *&c.*

Agglutinantur fronti, in quibus non sub caluaria humor.) *In græcis hic falso legitur* ὑποσκύφειον, *uelut una uox, pro tribus* ὑπὸ τὸ σκύφιον. *Quid autem sit* σκύφιον, *suprà libro 6. cap. 7. dixi.*

ὑποσκύφειον suppositum pro ὑπὸ τὸ σκύφιον

Collyrium fuscum ad suppuratos oculos.) *In græcis legendū est, non* πρὸς ὑπωπίους, *uelut ad suggillatos oculos, aut sanguine suffusos cōmodum medicamentum indicetur: sed* πρὸς ὑποπύους, *ut suppuratos oculos intelligamus.*

ὑπώπιοι oculi

Collyrium ex hydria, id est uase aquario.) *Hoc collyrium* δι' ὑδρίας, *& non* δι' ὕδρας *appellatur. Recipit enim tosum, qui in hydrijs æneis in quibus aqua calesit, conerescens reperitur. Atque hoc est quod conuerti ac dixi, Tosi qui in uasis calsactorijs æneis reperitur. Sed in græcis codicibus falso legitur,* πώρου τοῦ ἐν τοῖς θεσμοφορείοις ἀγγείοις εὑρισκομένου. *Non enim in Thesmophorijs aut cerealibus uasis (sunt enim* θεσμοφόρεια *Cereris sacra) hic tosus reperitur, sed in hydrijs æneis calesactorijs concrescit: pro* θεσμοφορείοις *itaque* ἀγγείοις, *legendum est* θερμαντηρίοις. *Sunt autem* θερμαντήρια ἀγγεῖα, *in quibus aquam calsacimus, & quæ Caldaria appellamus. Declarat hoc Galenus libro quarto* τῶν περὶ χυμῶν, *ubi hunc tosum lapidi speculari uiribus similem esse dicit his uerbis,* τὴν αὐτὴν δὲ αὐτῷ δύναμιν ἔχει καὶ ὕαλος κεκαυμένη, καὶ τὸ συνιστάμενον πωρῶδες ἐν τοῖς θερμαντηρίοις χαλκείοις. *Idem Galenus & primo & tertio commentario, in sextū Hippocratis* περὶ ἐπιδημιῶν, *calculorum generationem in homine, eodem modo fieri dicit, quo generantur tosi in aquis natura calidis, & in uasis in quibus quotidie aqua calesit. Verba posterioris loci hæc sunt,* αὖθις εἰς τὴν κύστιν ἀφικνεῖται παχὺ, καὶ προσπλάττεται ταύτῃ, καὶ γίνεται πωρώδης λίθος, ὥσπερ ἐκτὸς ἔν τε τοῖς αὐτοφυέσι θερμοῖς ὕδασιν ὁρᾶται συνιστάμενος, ἔν τε τοῖς ἀγγείοις ἐν οἷς ὕδωρ ὁσημέραι θερμαίνεται. *Legebatur tamen in Galeni loco* περὶ χυμῶν *citato,* πυρῶδες *falso pro* πωρῶδες, *antea quàm nos & græca, & latina exemplaria emendaremus. At uero hic tosus, aliàs etiam* ὑπόσταθμη *dici solet. Sic Paulus suprà lib. 3. cap. 67.* τὸ δὲ ἐκ τῆς ὑποστάθμης τῆς ἐν τοῖς χαλκείοις *dixit, de cerato quod ex sece in æneis uasis, in quibus aqua coquitur, subsidente paratur, sed & eo loco multa de his omnibus produximus.*

Hydriarū tosus

θεσμοφορείοις suppositū pro θερμαντηρίοις

θερμαντήρια ἀγγεῖα Caldaria

Tosi generatio in aquis

Galeni locus

πυρῶδες suppositum pro πωρῶδες

ὑπόσταθμη

Collyrium Vranium. Terræ asteris lotæ quadrantem.) *Græcè sic,* γῆς ἀστέρος πεπέρεως ℥. γ. *Falso autem legi uocem* πεπέρεως *pro* πεπλυμένης, *uel ex eo clarum fit, quòd si duo medicamenta, terra samia, quæ aster appellatur, & piper, essent accipienda, particulam* ἀνὰ *ponderi* ℥. γ. *præpositam esse oportebat. Verùm nec duo medicamenta recipienda indicantur, nec piper ullum in hoc collyrio usum præbuerit. Sed terra aster lota indicatur, quemadmodum etiam in collyrio ex hydria habetur. Sed & posterior editio expreßè* γῆς ἀστέρος πεπλυ. ℥. γ. *habet.*

πεπέρεως suppositum pro πεπλυμένης

Collyrium ex opobalsamo.) *In hoc collyrio piperis albi unciæ sedecim leguntur, hoc est* ℥. ις. *Quia uero nimium hoc pondus esset reliquorum proportione: Omnia enim sex unciarum sunt: mihi sanè uidetur, aut* ∠. ις. *id est drach. XVI. legendum esse, aut senarij numeri nota, in eam notam quæ dimidium significat, mutanda esse, ut* ℥. ι S. *legatur, & sesquiuncia accipiatur.*

ς suppositum pro S

Collyrium aridum præseruatiuum Galeni.) *Hoc collyrium habet, & à se compositum dicit Galenus lib. 4. de compos. pharmac. secundum locos. Habentur ibidem etiam reliqua magna ex parte, quæ hic habentur collyria, & longè quàm hic plura, si quis conferre uelit.*

IN CAPVT XVII.

Partim concoctoria, ex cera, ladano, &c.) *Inter hæc concoctoria medicamenta legitur etiam* ὑσσώπου *uox falso pro* οἰσύπου, *quæ suppositio non parum frequenter in græcis medicis occurrit, uelut etiam in comment. medicis ostendimus, & suprà lib. 3. cap. 68.*

ὑσσώπου suppositum pro οἰσύπου

Mitigatoria uero etiam ab initio statim in summis doloribus commodant.) *Hic in græcis codicibus legitur,* ἐπὶ τῶν ἄκρων μᾶλλον ἐνδίδουσι, *quasi accipiendum sit*

μάλλον suppositũ pro ὀδύνων

mitigatoria emplastra statim ab initio in extremis partibus commodare. Verùm nisi penitus fallor, pro μᾶλλον legendum est ὀδυνῶν, ut intelligamus mitigatoria emplastra statim à principio adhibenda esse, si summi sunt dolores, non in extremis corporis partibus, sed his locis ubi maximè dolor hæret, & urget. At principalium partium rationem habendam esse, satis constat.

ῥυπέλαιον

χοιρόσπελεθρον

ἑπτάνευρον ἀρνόγλωσσον

Emplastrum ex herbis.) In hoc emplastro habetur ῥυπελαίου uox satis obscura quid significet. Ego tamen oleum illud cum sordibus humanorum corporum permixtum, quum & in balneis, & in palæstris ac gymnasijs ungerentur, accipiendum putabo, donec quod melius & rectum est nobis se offeret. Deinde Anchusam onocleam, chœrospelethron appellari dicit, hoc est ut ego uocem intelligo, iugerum porcinum: quanquam ea appellatio non temere, neq; apud Dioscoridem, neq; alibi occurrat. Meminit eius etiam suprà lib. 3. cap. 42. postea ἑπτανεύρου ἀρνογλώσσου uoces, pro una plantagine septem neruos habente, quæ & maior à Dioscoride appellatur, accipio.

Apyrani radix

Nicolai dactyli

ἐλάτη

s suppositũ pro σ

Emplastrum ex Apyrano.) Quæ sit radix Apyrani, quam hoc emplastrum recipit, & ex qua nomen habet, nondum satis compertum habeo. Meminit huius medicamenti etiam suprà lib. 3. cap. 23. & lib. 4. cap. 22. At id quod sequitur pyrinum, id est triticeum, ex pane appellatũ puto. Recipit hoc palmularum siue Nicolaorum libras duas. Sunt autẽ palmulæ hæ, Nicolai dactyli appellati per Augustũ Cæsarem, à Nicolao Damasceno philosopho peripatetico, qui illos quotannis Augusto inde transmittebat, & alioqui ipsos dactylos, & morum suauitate, & corporis proceritate, & rotundæ ac plenioris faciei rubore referebat. Meminit in conuiualib. quæst. Plutarchus. Recipit emplastrũ hoc etiam ἐλάτην, id est palmæ corticem. Sed ἐλάτε falso pro ἐλάτης legitur. Sicut etiam uini Aminæi mensura sextarij dimidij falso habetur, quũ non sufficiat tam exigua mensura ad tot rerũ copturam. Ego itaq; pro ξ. S id est sextario dimidio, lego ξ. ϛ. id est sextarios 6. Redũdat etiã particula ἀνὰ, ante hãc mensurã posita.

Pelarium ex recremento argenti.) Hanc descriptionẽ ad uerbũ habet etiã Aët. ser. 15. cap. 38. Ex quo loco docemur etiã hic legendũ esse, πρὸς ἀκροσύρματα καὶ ἄλλα ὅμοια, uelut cõuerti.

Emplastrum Cissinum, id est hederaceum.) Hoc emplastrũ ab hederæ lacbryma appellatum uidetur. Quia uero hæc inter cætera quæ recipit non habetur, excidisse certum est: sicut etiam excidit galbanũ, pro quo ad finem dicit terebinthinam inijciendam esse, si nudus sit neruus. Quare post olei unc. XVIII in græcis addendum est κισσοῦ δάκρυον, χαλβάνης, ἀνὰ ℔. γ. Deest autem & aceti mensuræ nomen. legitur enim ὄξους ϛ. Ego itaq; Ko deesse puto, ut ὄξους Ko ϛ. accipiamus. Sed & quod legitur, καὶ γυμνὸν νεῦρον, legendum καὶ γυμνὸν εἴη τὸ νεῦρον.

κόμεως suppositum pro κόμης

Emplastrum ex anchusa.) In posteriore descriptione falso habetur πρασίου, κόμεως, quasi duæ diuersæ res, marrubiũ & gummi, recipiendæ essent, quod non ita habet. Est enim gummi huc ineptum, ut cum anchusa & marrubio in oleo coquatur. Legendum itaq; est πρασίου κόμης, & recipienda marrubij coma. Sed & ceræ albæ ad oleum adijciendæ pondus unciarum quindecim nimium est, si ceræ ad oleum addendæ modum, ad finem huius capitis præscriptum, expendere uoluerimus. Ego itaque non ℔. ιε. sed ℔. ε. lego, ut sit ferè æqualis ceræ ac olei modus. Manebunt autem de olei in quo herbæ coctæ sunt dodrante, ferè unciæ quinq;.

Phycotyche, nõ philocotyche

Emplastrum Phycotyche.) Hoc emplastrum habetur etiam apud Aëtium lib. 14. cap. 2. in paucis leuiter euarians, & cerussam saltem amplius habens. Ex quo loco patet phycotychen, nõ philocotychen, ut in Paulo habetur, medicamentum appellari: & ὠῶν ὀπτῶν, non λεπτῶν legendum esse: οἰσύπου item & non ὑσσώπου. Quanquam satis obscura appellationis ratio existat. Meminit eius etiam suprà lib. 3. cap. 59.

ἀλόης suppositum pro ἁλὸς

Emplastrum Athena.) In hoc emplastro bis legitur ἀλόης. pro prima itaq; scriptura, legendum est ἁλὸς, & addendum ἀμμωνιακοῦ, quæ uox à scriptore relicta est, quia rursus sequitur ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος. Aëtius lib. 15. cap. 13. eandem habet descriptionem, paululum euariantẽ. Sed longius euariat ea quæ est apud Galenum lib. 2. κατὰ γένη.

χιτῶς suppositũ pro ἰοῦ ξυστοῦ

Emplastrum ex dictamno.) Hoc emplastrum habet Galen. lib. 5. κατὰ γένη. & ex ipso ad uerbum transscripsit Aëtius lib. 15. cap. 13. fine. Quia uero res eædem sunt, pondera saltem in Paulo ab illorum descriptionibus euariant, necesse est res quæ in Paulo desunt & exciderũt, ab illis petere ac adscribere, maxime quum ipse Paulus postea earum mentionem faciat, ubi emplastri parandi modum docet. Pro χιτῶς itaq; legendum est ἰοῦ ξυστοῦ, & post δικτάμνου uocem χαλκοῦ κεκαυμένου adscribendũ, cum particula ἀνὰ ante pondus inserta. & post uocẽ μάννης, adscribendæ uoces, χαλβάνης, ἀλόης, rursus particula ἀνὰ ante pondus inserta. Ad finem etiam pro μολυβδ, legendum est παχυνθῇ, & pro διαψυγεῖσαν, legendum διαψυγεῖσιν. Et hæc integra est lectio.

Emplastrum barbarum.) In hoc emplastro myrrhæ sextantem conuerti, pro eo quod græci codices habent ζιγγιβέρεως ℔. β. Esse autem zingiber ineptum ad emplastra, & contra aptißimã

myrrham

myrrham, satis constat. Vnde uero sit ea erroris occasio, ut zingiber pro myrrha supponatur, suprà in secundum libri quinti caput ostendi. Idem error admissus est etiam in emplastro Nicolai sequente, & in emplastro Icesio, & in Neronis emplastro, ubi similiter ζιγγιβέρεως uox pro σμύρνης uoce falso supposita habetur.

Zingiber pro myrrha suppositum

Emplastrum ex cinere aspidum.) Hoc emplastrum habetur apud Gale. lib. 6. τῶν κατὰ γένη, & inde transscriptum habet Aëtius lib. 15. cap. 15. principio. Ex quibus locis satis edocemur, in Paulo falso legi λίθου αἱματίτου, pro λίθου ἀσίου, quem uterque habet, & quem ipse Paulus recipiendum esse indicat, dum ad finem dicit, καὶ οὐδὲν ἧττον δρᾶ αὐτὸ διὰ λίθου ἀσίου.

ἀσίου suppositum pro αἱματίτου

Emplastrum Sphærion.) In hoc emplastro nitrũ Berenicarium habetur, quod quale sit, lib. 1. comment. medicorũ docui. Hic Paulus simpliciter sine nitri uocis additione, βερνικάριον appellauit. Falluntur itaque qui uernicem, itemque qui alumen, ea uoce accipiunt.

Nitrum Berenicarium βερνικάριον

Emplastrum ex nitro.) In hac compositione legitur, κηροῦ, ἐλαίου, κολοφωνίας ἀνὰ ∠. α̅ S. Sed horum pondus nimis exiguum apparet, ad nitri quadrantem, & succi cyrenaici drachmas decem excipiendas. Quare pro ∠. α̅ S. legendum arbitror, ℥. α̅ S. & sic etiam conuerti.

Emplastrum aureum.) Ad finem huius emplastri legitur, ὄξει λείου τὸ ἀρσενικόν, id est auripigmẽtum aceto terito. Estque hæc lectio & recta, & aperta, ut mirum sit quosdam legere, ὄξελαίου τὸ ἀρκοῦν. quum olei pondus antea sit expressum.

Emplastrum ex urina muli.) Hoc emplastrum habet Aëtius lib. 12. cap. 42. Sed olei uncias XXIIII. recipit, ad urinæ, & spumæ argenti æqualem modũ, uelut hic Paulus habet. Quare Pauli lectio, quæ ἐλαίου παλαιοῦ μ. α̅. id est olei ueteris mystrum unum habet, ualdè mihi suspecta est, & fortassis λι. α̅. id est mina una legi debet, quamuis neque sic uncijs XXIIII. Aëtij respondebit. Sed & supra oleum, Aëtius adipis porcini unc. XVI. adijcit, & parandi ac coquendi modum docet, ad quem nõ suffecerit olei à Paulo præscripti mensura.

λι suppositum pro μ

De ceræ ad oleum addendæ modo.) Hæc quæ hinc sequũtur usque ad finem cap. huius, iuxta tituli promissionem, huc transtulimus, quum in græcis habeantur post pessos, ad cap. 24. finem.

Græcum exemplar transpositũ

Squama æris coquitur ut æs.) Hic locus de utraque squama, usque ad Sori & diphryges, deest in græcis codicibus. Nos reposuimus ac transtulimus ex Aëtij lib. 14. cap. 25. Nam illic & hæc, & alia quæ hic habentur, traduntur ferè ad uerbum. Quod autem hæc exciderint, & non ultrò relicta sint à Paulo, declarant uerba quæ de diphryge habet, uelut qui squamæ mentionem fecisset. Sed & in diphrygis tractatione, μέσον τῆς ἑψήσεως legendum est, non μετὰ: quomodo etiam in atramento sutorio legitur, in quo tamen σφοδροτέραν χροιὰν legitur pro πελιδνοτέραν, uelut Aëtius habet.

μετὰ suppositũ pro μέσον

σφοδροτέραν suppositum pro πελιδνοτέραν

Aerugo. Perseuerans enim in coctura, primum melinum colorem inducit. Deinde duplicem faciem repræsentans, postremò fuluum colorem efficit.) Hic locus in græcis corruptus, sic restituendus est, ὑποστείνας γὰρ κατὰ τὴν ἕψησιν, πρῶτον μὲν μήλινον ἐπάγει. εἶτα διπρόσωπον γινόμενον, τελευταῖον κιῤῥὸν ἀπεργάζεται τὸ χρῶμα.

Cera. Aut resinæ, aut pici præcoctæ, & prius spissatæ cum alijs quæ inijci debent.) Et horum uerborũ lectio corrupta in græcis, sic restituatur, ἢ ῥητίνῃ, ἢ πίσσῃ προεψηθείσῃ, καὶ πρότερον συστάσῃ, μετὰ τῶν ἄλλων τῶν ἐχόντων ἐμβληθῆναι.

Pix. Modus autem liquidæ est, ut dum coquitur spissetur. Siccæ uero maxime cum aceto, ut non amplius bullas, &c.) In græcis corruptè συνέψει pro σὺν ὄξει, quæ lectio si ex Aëtio restituatur, reliqua omnia recte se habent.

συνέψει suppositum pro σὺν ὄξει

Ammoniacum.) In hac de ammoniaco tractatione tres uoces corruptæ leguntur, γηθεῖναι pro σηθῆναι quod cribrari uerti: χοιραλικὴ pro χοιραδικὴ, quod strumis dicatum dixi: γλοιώσαντας pro λειώσαντας, quod leuigatum cõuerti. Ex Aëtio. Sed & infrà de thure ac manna, uox γλοιωθέντα supposita legitur pro λειωθέντα, id est trita ac leuigata.

γηθῆναι suppositũ pro σηθῆναι

γλοιωθέντα suppositum pro λειωθέντα

IN CAPVT XVIII.

Malagma polyarchion, ex libris de compos. medicamen. secundũ locos, Galeni.) Polyarchium hoc ad uerbum transscriptum est ex 8. libro τῶν κατὰ τόπους. Sed in græcis Pauli exemplaribus μελιλώτου uox excidit, ante ἀμώμου uocem reponenda, ut eodem pondere cum illo & sequentibus recipiatur, nimirum ∠. κε. Sunt etiam aliæ polyarchiorum descriptiones, eodem loco, & apud Aëtium lib. 9. cap. 34. Sicut etiam Paulus aliam mox subiungit.

Malagma Philagrianum.) Huius malagmatis descriptio finit in hæc uerba, οἴνου τὸ ἀρκοῦν εἰς τὴν τῶν ξηρῶν λείωσιν. Quæ uero sequuntur, hic locum non habent, sed pertinent ad Crocinum, cuius descriptio habetur capite uigesimo, uelut clarè patet, si quis res ipsas, & parandi modum diligenter

Græcorum codicũ lectio transposita

diligenter expendat. Quæ uero isthic pro his habentur, post uerba οἴνω λεία: etiam ipsa aliò pertinēt, & non ad crocinum oleum siue unguentũ, uelut eo loco uberius ostendam. Videtur hic error accidisse, ex chartarum in arcubus, ut uocant, dissectione, ita ut folia dissecta, postea adaptata sint, non ad ea cum quibus antea cohæserant, sed ad alia. Itaque non hæc solum uerba, ex dissecta & huc nõ pertinente charta translata sunt, sed & sequentia usque ad malagma odoratum omnia, huc non pertinent, sed ad finem XX. capitis post crocinum locanda sunt. Non enim malagmata sunt, sed olea & ungenta, mendesium, marciaton, gleucinum nardinum, decamyron, pentamyron, & foliatum: ad cuius finem pertinēt ea quæ græci codices, post crocinum habent: ita ut hoc loco post malagma Philagrianum, sequatur mox malagma odoratum, & interposita omnia ad XX. caput transferantur, & post crocinum locentur. Ex eodem certè errore etiam supra ceræ ad oleum addendæ modus, & cocturæ eorum quæ in Emplastra mittuntur ratio, ad capitis decimiseptimi finem pertinens, post pessos translata fuit, ad XXIIII. capitis finem, uelut suprà quoque monui. Nos hæc & alia omnia suis locis in proprios nidos reposuimus, & ualdè miramur ueteres manuscriptos codices non monuisse eos qui horum iactant lectionem & possessionem: quum nos hæc non ex ueteribus codicibus, sed industria quadam depræhenderimus, uelut singulis locis declarabimus.

IN CAPVT XIX.

Acopon fœtidum, ex opere Galeni de compositione medicamentorum secundum genera.) Hoc Acopon ad uerbum habet Galenus libro septimo τῶν κατὰ γένη, nisi quod ceræ & terebinthinæ singulorũ drachmæ octo illic leguntur, hic uero singulorũ drach. XXIIII.

Galeni loci

quod triplum est illius ponderis. Sed & sequens Acopon fœtidum Galenus eo loco habet, in rebus penitus idem, sed ponderibus euarians. Ego itaque Pauli lectionem ad Galeni præscriptum, emendandam puto, & drachmas pro uncijs substituendas in his rebus quæ sex unciarum pondere recipiuntur. Nam tot unciarum pondus nimium esset ad reliquorum proportionem. At sicut in his rebus nimium est pondus apud Paulum, ita Terebinthinæ pondus drachmarum XVI. in ipso est imminutum, & similiter ex Galeno emendandum ac ampliandum, ut non ∠.ις. sed ∠.νς. hoc est quinquaginta sex drachmæ, non sedecim legantur. Est enim dupla proportio terebinthinæ ad ceram, quæ drach. XXVIII. pondere recipitur. Quin & barbaricum ex euphorbio acopon, ibidem habet Galenus, ex ijsdem penitus rebus constans, sed pondera ceræ, terebinthinæ, & oleorum uariant. Videntur tamen inter se, apud utrunque proportionem habere, si quis expendere uelit.

Acopon ex abiete, Galeni.) Hoc ex abiete acopon habet Galenus libro quarto de sanitate tuenda. Et recipit seminis abietis modium unum, & olei heminas siue libras uiginti quinque, & ceræ lib. IIII. & resinæ abiegnæ & strobilinæ, utriusque trientem. Et hunc modum habet etiam Aëtius libro duodecimo capite quadragesimoquarto. Quare prior in Paulo descriptio, quæ olei lib. XV. præfert, corrupta esse uidetur in olei mensura. Sicut etiam illud corruptè legitur, μόδιος ἰταλικὸς α. τουτέστι ξ.ιβ. Nam ξ.ις. legendi sunt, si uelut ad huius libri finem Paulus docet, modius chœnices

Modius sextarios sedecim habet

octo, & chœnix sextarios duos habet. Sed corruptius adhuc posterior descriptio habet, τοῦ καρποῦ τῆς ἐλάτης μ.α. τουτέστι λι.α S. Legendum itaque & hic μ.α. τουτέστι ξ.ις. Sed & resinæ pondus uitiatum est, & pro libris unciæ legi debent, sic ῥητίνης ἐλατίνης ℥.γ. στροβιλίνης ἢ τερεβινθίνης ℥.γ. Aëtius enim terebinthinæ solius sexuncem indit.

IN CAPVT XX.

Libræ suppositæ pro uncijs

Susinum compositum.) In hoc Susino haud dubiè falsò legitur, καλάμου ἀρωματικοῦ λι.ε. & καρδαμώμου λι.γ. Non enim fieri potest, ut tanta rerum moles, octonis libris recepta, ab olei sextarijs tribus comprǽhendatur. Nos itaq; λι.ε. & λι.γ. legimus ℥.ε. & ℥.γ. cõuertimusq; calami aromatici quincuncem, & cardamomi quadrantem, ut calamus myrrhæ, & cardamomum cinnamomo respondeat in pondere.

Violaceum.) Hic falsò legitur, εἰς τὸν ἰταλικὸν ξ.ε. ἐλαίου ὀμφακίνου. pro ε. itaque α reponendum esse, indicant singulares casus, τὸν ἰταλικὸν, ut de uno sextario accipiendum sit, etiamsi nullius numeri nota sit adiecta. Et alioqui nulla est proportio sextariorum quinque olei, ad uiolarum quadrantem.

Melinum.) Hic falsò unciæ tres malorum cydoniorum in olei sextarios decem inijciendæ scribuntur. Itaq; pro ℥.γ. legendum λι.γ. id est libræ III.

Raphaninum.) Hic legendum in græcis, ἀπὸ τοῦ σπέρματος τῶν λεπτοῤῥίζων ῥαφανίδων κοπτομένου, καὶ διακρινομένου τοῦ ἐλαίου.

Balaninum.) Græci codices sic habent, καὶ τὸ βαλάνινον δὲ παραπλησίως τῷ ἁπλῷ ἀμυγδαλίνῳ γίνεται, ἀπὸ τῶν ἐν ταῖς δρυσὶ βαλάνων. Hoc autem falsum esse, & nullum oleum ex quer-

ex querneis glandibus exprimi, sed ex glandibus ungentarijs appellatis, Dioscor. lib. 4. testatur his uerbis, ὅ τὸ ἔλαιον inquit θλιβόμενον ὥσπερ τὰ πικρὰ ἀμύγδαλα, ἐξίησιν ὑγρὸν, ᾧ εἰς τὰ πολυτελῆ μύρα ἀντ' ἐλαίου χρῶνται. Quare Pauli locus haud dubiè corruptus est, & sic emendandus uelut nos quoq; conuertimus, καὶ τὸ βαλάνινον δὲ παραπλησίως τῷ ἁπλῷ ἀμυγδαλίνῳ γίνεται, οὐκ ἀπὸ τῶν ἐν ταῖς δρυσὶ βαλάνων ἀλλ' ἀπὸ τῶν μυρεψικῶν καλουμένων βαλάνων. Ad eundem modum Aëtius lib. 1. parare docet, & myrobalaninum appellat.

Glandes quernea
Glandes ungentariæ
βάλανοι μυρεψικαὶ

Laurinum.) Et hic græca corrupta, sic emendata lege, ex Aëtij lib. 1. τὸ δὲ συμμιγὲς οὕτως πρὸς ε. ξέστας τῶν πεπειρῶν ἐλαιῶν, ξέστης τῶν δαφνίδων ἐμβάλλεται α, &c.

Cyprinum.) Hic falsò græci codices habent κυπέρου τοῦ ἄνθους λι. ιε. pro recto κύπρου τοῦ ἄνθους λι. α. Non enim cyperi flos huic oleo nomē dedit, etiamsi ipse quoq; in hoc recipiatur, & aliàs flos iunci quadrati ac angulosi appelletur: Sed flos cypri, id est ligustri arboris non ita magnæ, & omnibus satis notæ ex albo flore.

κυπέρου suppositum pro κύπρου
Ligustrum arbor

Amaracinum.) In hoc falsò legi, ἐλαίου προτεῖν ξ. β. minimè dubitabit qui uel specierum quæ immittuntur proportionem respexerit, uel aliorum, ut mastichini aut irini, collationem fecerit, in illud enim olei sextarij quinquaginta, in hoc triginta sumuntur, ut certum sit magnam quandam olei mensuram etiam hic recipiendam esse, incertum uero quænam illa existat. In Aëtio ea siue excidit, siue relicta est ultrò, & cuiusq; arbitrio permissa. At Paulus præscripsit non ξ. β. ut exemplaria habent, sed ξ. π. uelut ego legendum puto.

Crocinum, in quo etiam alterum crocomagma.) In hunc locum post uerba οἴνῳ λείᾳ. transferenda sunt in græcis codicibus uerba quæ suprà cap. 18. ad malagma Philagrianum accreuisse dixi. Ea enim crocini parandi modum docent, & crocomagmatis mentionem faciunt. Et non ea solum uerba huc transferantur, sed & sequentia omnia in illo capite supposita, usq; ad malagma odoratū, quod post Philagrianum statim isthic sequi debet: ita ut foliatum huius uigesimi capitis ultimum locum teneat, & uerba quæ iam falsò cum crocino cohærent, ad foliatum adijciantur. Eius enim descriptionē absoluunt. Meminit autem suprà cap. 12. inter pastillos, alterius quoq; crocomagmatis mentionē in crocino se facturum esse, id quod nunc hoc loco facit.

Græcorum codicū lectio transposita
Crocomagma duplex

Mendesium.) In græcis uidetur legendum esse, ἔνθα καὶ ὁ μένδης σέβεται: exemplaria tamen habent τρέφεται. Et potest tum pasci, tum coli hircus intelligi. Viua enim animalia Aegyptij tum seorsim pascebant, tum pro dijs colebant. μένδης autem & hircus, & Pan, Aegyptiorum lingua uocatur. Deinde τερεβινθίνης λι. ι. & non λι. α. legendum est. Et ἑτέρας ἡμέρας ξ. & non ζ. ita enim suprà dixit, & uox ἑτέρας indicat.

Mendesium
μένδης
ζ suppositum pro ξ

Vngentum ex una acerba.) In secunda iniectione huius ungenti, falsò habent exemplaria græca, partim β. ἐμβολὴ φύλλου, partim β. ἐμβολὴ δὲ καρυοφύλλου. Est enim simpliciter legendum tituli loco β. ἐμβολή. Et deinde sequuntur medicamenta secundò inijcienda, φύλλου, ἀμώμου, ναρδοστάχυος, id est folij, amomi, spicæ nardi. Sed & hic ἀμμωνιακοῦ falsò legitur pro ἀμώμου. Hic enim aromata inijciuntur. Et tertio loco succulenta, inter quæ & ammoniacum.

ἀμμωνιακοῦ suppositum pro ἀμώμου

Decamyron.) Hoc siue à decem partibus decamæron, ut Aëtius habet, siue decamyron, uelut ungentum decem res complectens, appelletur, non multum refert. Ita etiam de pentamyro sentiendum. Verùm quod in Paulo, κηροῦ λι. γ. leguntur, hoc ut corruptum, ex Aëtio lib. 12. cap. 44. emendandum ducimus, & legendum κηροῦ ℔. ς. Ita etiam in pentamyro, pro eo quod Paulus ὀποπάνακος ℔. δ. habet, ex eodem Aëtio, ὀποβαλσάμου ℔. δ. legimus.

Decamyron
Decamæron
Aetij loci

Foliatum.) Græcos codices ita hoc loco emenda. Primum legatur φωλιατὸν tituli loco. deinde sequantur medicamenta, φύλλου ℔. γ. ἀμώμου ℔. α. (est autem & hic ἀμμωνιακοῦ pro ἀμώμου suppositum) κασσίας ℔. ς. λαδάνου: Et iam sequantur, quæ ad crocinum post uoces οἴνῳ λείᾳ, addita erant, ita ut primum deleatur uox παραποθεῖσα, quæ nullum hic locum habet, & sequatur ladani pondus, ℔. α. περιστερεῶς λευκοῦ κόκκοι μ. & cætera usq; ad finem. Nisi quod pro κηροῦ λι. α. S. quod penitus in fine habetur, legendum est, καὶ χοῶ. Ex Aëtij lib. 16. cap. 115.

Foliati restitutio

IN CAPVT XXII.

Thymiama id est suffimentum rosatum.) In hoc thymiamate habetur βδελλίου ὀνύχων, ut de bdellio quod onyx appellatur, aut de bdellij unguibus accipiendum uideri posit, de quibus multa lib. 8. cōment. med. produximus. Verùm quia in sequentibus suffimentis, & bdellium per se habetur, & onyches item per se leguntur, etiam hoc loco diuersæ res accipiendæ sunt, & distinctim legendum, βδελλίου, ὀνύχων. Sunt autem ὄνυχες conchylij Indici testa odorata in suffitus apta.

Bdellium onyx
ὄνυχες

Cyphi magnum quod Solare uocant, ex rebus XXXVI.) Vtriusq; cypheos descriptiones sunt etiam apud Aëtium lib. 13. cap. 116. sed uariant aliquantum, ut conferenti patet. Magnum

Cyphi duo

gnum solare appellatur. Quare ἡλιακὸν legendum est, non ἰλιακὸν aut νιλιακὸν, ut quidam putāt. Nam paruum σεληνιακὸν, id est lunare uocatur.

σεληνιακὸν cyphi

IN CAPUT XXV.

Succedaneorū tractatio

Quandoquidem hæc de succedaneis tractatio, ex Galeno transscripta est, & priores Galeni editiones ipsam ualdè corruptam ac decurtatam habent, apposuimus hoc loco eam, quam in nostra Galeni operum græcorum editione reposuimus, pro illa quam ex Paulo rursus in Galenum transsumptam apparet, quum genuina Galeni tractatio nondum extaret. Tametsi enim breuitatis studiosus Paulus hæc ultrò decurtasse uideri queat: tamen magno dispendio ignorantur, quæ per eiusmodi compendia publica cognitione priuantur, ac silentio uelut ad interitum damnantur. Apposuimus itaq; genuinum ut arbitramur Galeni de succedaneis libellum, cum Pauli præfatione, quam suo more decurtauit. Non solum autem genuinum Galeni libellum hic exhibemus, sed eum ipsum etiam subinde uitiatum emendauimus, uera lectione restituta, id quod ex collatione aliorum exemplarium studiosos cognoscere malo, quàm longiore mea hoc loco commentatione. Ex his tamen quæ insignia sunt, pauca adscribam, ut sint ea, ad alia indicanda, uelut exemplar & norma. Quod igitur conuerti, pro bupresti, blattæ capite detracto: habēt exemplaria, ἀντὶ βουπρήστεως, σίλφαι βδέουσαι. At ego non σίλφαι βδέουσαι legendum puto, sed σίλφαι κεφαλῆς δεούσης, aut abbreuiata scriptura, σίλφαι κ̄. δεούσης. Atq; huius meæ opinionis rationem per longum redditam habes lib. 5. comment. med. Quod uero dixi, pro castorio, silphiū: ex ueteris Galeni codicis uestigijs inductus feci, & uidetur silphium castorio uiribus magis respondere, quàm blattarum capite detracto intestina. Sic enim græci codices habent, ἀντὶ καστορίου, σίλφων κ̄. δεουσῶν ἔντερα (quanquàm & hic βδεουσῶν legatur.) Quidam tamen codices ostendunt hanc lectionem ἀντὶ καστορίου, σίλφιον ἢ βδελλῶν ἔντερα: quā ego in præsens in medio relinquo. Quod transtuli, pro cassia, cinamomi dimidium, aut herba sabina: ex eo rationem habet, quod scripsit, pro cinamomo, cassiæ duplum, aut herbæ sabinæ duplum. Nam haud dubiè falso habent græci codices, ἀντὶ κασσίας, μάννα κινάμμωμον διπλοῦν, ἢ βράθυ: pro recto ἀντὶ κασσίας, τὸ ἥμισυ κινναμώμου ἢ βράθυ. Sed sufficiunt hæc uel studiosis ad reliqua indicanda, uel mihi, qui corrupta solum emendare, & aspera dedolare institui, non de singulis, uelut qui iustum commentarium scribat, rationem reddere: & quasi omnino ignaris hæc concinassem, omnia certo docendi ordine persequi ac exponere.

σίλφαι βδέουσαι
σίλφαι κ̄. δεούσης

Silphium pro castorio

Cinamomi dimidium pro cassia

IN CAPUT XXVI.

Porrò linea circumflexa, quam nihil aliud circunstat, &c.) Hic locus in græcis codicibus sic emendetur, ἡ δὲ ἀπερίστατος περισπωμένη γραμμὴ πλαγία τεθεῖσα τὸν ὀβολὸν δηλοῖ ∽. αἱ δὲ δύο ἀπερίστατοι, δύο ὀβολοὺς ≈. Postea quod dixi, Magnum enim mystrum continet acetabulum unum, & tertiam ipsius partem, in græcis defectum habet dictionum duarū, καὶ τρίτον. Sic enim legi debet, τὸ γὰρ μέγα μύστρον ἔχει ὀξύβαφον α̅. καὶ τρίτον. Reliqua in uniuerso hoc Pauli Aeginetæ opere, aut ex nostra translatione cognosci possunt, aut per se satis leuia planaq; ac expolita existunt: neq; dolabellis amplius adhibendis opus habent, modo non quis ipse nō satis dedolatus huc accedat, & ad spinas non hic repertas, sed à seipso illatas offendat.

Mystri magni capacitas

IANI CORNARII MEDICI PHYSICI, DOLAbellarum in Paulum Aeginetam, libri septimi ac ultimi finis.

BASILEAE PER IOANNEM HERVAGIVM IVniorem, Anno M. D. LVI.

